

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

OKTOBER 2020

Izdajatelj:
Banka Slovenije.
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca avgusta 2020, razen če ni posebej navedeno drugače.

Uporaba in objava podatkov in delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

KAZALO

POVZETEK	1
1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM	6
1.1 Makroekonomsko tveganje	6
1.2 Dohodkovno tveganje	12
1.3 Kreditno tveganje	18
1.4 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin	27
1.5 Tveganje financiranja	33
1.6 Obrestno tveganje	36
2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA	42
2.1 Solventnost	42
2.2 Likvidnost	45
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA	53
3.1 Gospodinjstva	53
3.2 Podjetja	56
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	64
4.1 Lizinške družbe	64
4.2 Zavarovalnice	65
4.3 Vzajemni skladi	68
5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE	71
5.1 Makrobonitetna politika v luči Covid-19	71
5.2 Makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije	75
6 PRILOGA	81

Kazalo okvirjev

Okvir 1.1:	Ukrepi države za blaženje krize Covid-19	10
Okvir 1.2:	Verjetnost finančne krize v Sloveniji v obdobju enega leta	11
Okvir 1.3:	Aktualne spremembe regulative s področja kreditnega tveganja kot odziv na pandemijo Covid-19	26
Okvir 1.4:	Podnebna tveganja: analiza občutljivosti bančnega sistema na povečanje cen CO ₂	39
Okvir 2.1:	Likvidnostni stresni testi	46
Okvir 2.2:	Vpliv ukrepov ECB na likvidnost slovenskih bank	48
Okvir 2.3:	Odpornost bančnega sistema na kibernetične napade	50
Okvir 3.1:	Anketa o povpraševanju po posojilih – gospodinjstva	55
Okvir 3.2:	Anketa o povpraševanju po posojilih – podjetja	60
Okvir 3.3:	Analiza podjetij, ki se ukvarjajo z menjavo kriptovalut	62
Okvir 5.1:	Uporaba in sproščanje kapitalskih blažilnikov	72

POVZETEK

Tveganja za finančno stabilnost so se zaradi pandemije Covid-19 in ukrepov za njeno zajezitev, ki predstavljajo izjemen šok za naše in svetovno gospodarstvo, močno povečala. Gospodarska aktivnost v Sloveniji je močno upadla, napovedano okrevanje pa spremlja velika negotovost. Slabše gospodarske razmere se vse bolj odražajo tudi v poslovanju bančnega sektorja, vsi učinki krize Covid-19 pa bodo vidni šele v naslednjih mesecih in letih. Okrevanje bo odvisno od trajanja pandemije in uspešnosti spopadanja z njenimi posledicami tako v Sloveniji kot v drugih državah.

Ukrepi držav in centralnih bank za ublažitev posledic pandemije Covid-19, kot jih do zdaj še nismo poznali, so bili odločni in hitro sprejeti, zaradi razsežnosti krize so bili izjemno obsežni, vendar nujno potrebni za zaščito gospodinjstev in podjetij ter ohranitev stabilnosti finančnega sistema. V tem kriznem času je pomembno, da bančni sistem še naprej opravlja svojo funkcijo financiranja gospodinjstev in podjetij. Ob visokem tveganju za finančno stabilnost, ki izhaja iz poslabšanega makroekonomskega okolja, v tem poročilu izpostavljamo tudi povečano dohodkovno in kreditno tveganje v bankah, saj so se pogoji njihovega poslovanja močno zaostрили. Odpornost bank na tveganja je zaradi dobrega kapitalskega in likvidnostnega položaja bank sicer visoka.

Ključna tveganja za bančni sistem

Upad gospodarske aktivnosti v Sloveniji je bil zaradi krize, ki jo je povzročila pandemija Covid-19 največji, odkar imamo samostojno državo. Gospodarska rast je v prvem četrtletju 2020 medletno upadla za 2,5 %, v drugem četrtletju pa za 13,0 %. Izrazito so se poslabšali gospodarska klima in kazalniki zaupanja, ki so v zadnjih mesecih že kazali na izboljšanje, vendar je okrevanje gospodarstva na daljši rok negotovo. Nižje cene nafte in drugih energentov so v drugem četrtletju 2020 predstavljale najpomembnejši dejavnik padca cen življenjskih potrebščin. Ob manjši gospodarski aktivnosti so se razmere na trgu dela poslabšale, negativne učinke pa so ublažili interventni ukrepi za ohranitev delovnih mest. Zaradi ukrepov za blaženje posledic krize so se povečali državni izdatki. Primanjkljaj države je bil v prvem četrtletju –5,0 % BDP, v drugem pa –16,1 % BDP največji po koncu leta 2013.

Pogoji bank za ustvarjanje dobička so se zaradi krize Covid-19 zelo poslabšali, zato dohodkovno tveganje ocenjujemo kot povečano. Nanj smo zaradi nizkih obrestnih mer in pričakovanj o poslabšanju pogojev za ustvarjanje obrestnih prihodkov bank opozarjali že v zadnjem Poročilu o finančni stabilnosti, decembra 2019. Danes pa so pogoji, v katerih poslujejo banke, še veliko bolj zaostreni. S poslabšanjem makroekonomskega okolja so se v prvem polletju 2020 pri skoraj vseh bankah povečali tudi stroški oslabitev in rezervacij, medtem ko je bilo v zadnjih letih neto sproščanje oslabitev in rezervacij pomemben dejavnik visoke dobičkonosnosti bank. Dobičkonosnost bank, ki je bila leta 2019 med najvišjimi v EU, se je v prvem polletju 2020 močno znižala. Dobiček bank je v prvem polletju 2020 znašal le tretjino lanskega v enakem obdobju, ko je bil sicer zgodovinsko visok. Ob zaostrenih gospodarskih razmerah lahko pričakujemo nadaljnje zmanjševanje dobičkonosnosti bank. Dohodkovno tveganje je ocenjeno kot povečano in hkrati naraščajoče. Ker se bo trend zmanjševanja dobičkonosnosti bank nadaljeval tudi v prihodnje, lahko dohodkovno tveganje ob večjih stroških oslabitev in rezervacij že zelo kmalu preide v visoko.

Kreditno tveganje v bančnem sistemu se je od konca leta 2019 povečalo, saj pričakujemo, da se bodo zaradi poslabšanja gospodarskih razmer ob krizi Covid-19 v prihodnje poslabšali tudi kazalniki kakovosti kreditnega portfelja. Delež nedonosnih izpostavljenosti (NPE) na ravni bančnega sistema zaradi ugodnih vplivov protikriznih ukrepov ob koncu prvega polletja 2020 še ni kazal na poslabšanje kakovosti portfelja, saj se je nekaj mesecev po začetku pandemije še zmanjševal. Ocenjujemo, da bi se lahko nedonosne izpostavljenosti povečale po poteku odlogov odplačil kreditov, kar pomeni, da bi se s krizo Covid-19 povečano kreditno tveganje zaradi interventnih ukrepov odrazilo z večmesečnim zamikom, najpozneje pa v nekaj mesecih po zaključku odlogov. NPE bi lahko začele naraščati še zlasti v dejavnostih, ki jih je oziroma jih še bo kriza močnejše prizadela ter posredno še v povezanih dejavnostih. Z morebitnim podaljševanjem in poglobljanjem gospodarske krize se bo večala tudi verjetnost, da bo del terjatev, katerih odplačevanje je bilo odloženo, prerazvrščen med nedonosne terjatve. Potrošniška posojila so za zdaj edini pomembnejši segment izpostavljenosti bank, pri katerem so se deleži NPE v letu 2020 začeli povečevati. Brez NPE iz potrošniških posojil je po bankah različno, vendar je pri bankah z večjo izpostavljenostjo do potrošniških posojil tudi kreditno tveganje v tem segmentu (in posledično v celotnem portfelju) večje. Nenadno poslabšanje razmer v gospodarskem okolju je močno pospešilo tudi oblikovanje oslabitev za donosni del portfelja. Proces je

najizrazitejši pri portfelju podjetij, čeprav se pokritost z oslabitvami povečuje tudi v drugih segmentih, zlasti pri izpostavljenosti do prebivalstva.

Tabela: Prikaz tveganj in odpornosti Banke Slovenije za slovenski bančni sistem

	Prikaz tveganj in odpornosti					Tendenca spremembe na lestvici
	2018	2019	2020			
			Q1	Q2	Q3	
Sistemske tveganje						
Makroekonomsko tveganje						
Dohodkovno tveganje						
Kreditno tveganje						
Tveganje, ki izhaja iz liziških družb						
Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga						
Tveganje financiranja						
Obrestno tveganje						
Odpornost na sistemska tveganja						
Bančni sistem: solventnost						
Bančni sistem: likvidnost						

Barvna lestvica:

Tveganje	nizko	zmerno	povečano	visoko
Odpornost	visoka	srednja	nizka	zelo nizka

Opomba: Pri prikazu tveganj in odpornosti se ocena na barvni lestvici nanaša na oceno do enega četrtletja vnaprej. Puščica predstavlja pričakovano spremembo tveganja oziroma odpornosti na lestvici (navzgor ali navzdol) v nekoliko daljšem horizontu, okrog enega leta. Pri tveganjih usmeritev puščice navzgor (navzdol) pomeni povečanje (zmanjšanje) tveganja, pri odpornosti pa njeno krepitev (slabitev). Prikaz tveganj in odpornosti v bančnem sektorju temelji na analizi ključnih tveganj in odpornosti za slovenski bančni sistem ter je opredeljen kot sklop kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov za opredelitev in merjenje sistemskega tveganja in odpornosti.

Vir: Banka Slovenije.

Tveganje financiranja je kljub krizi Covid-19 zmerno, saj se je na začetku pandemije obseg vlog gospodinjstev in podjetij še povečal in ostal ključen vir financiranja bank. Odvisnost od tujih virov je majhna. V prvih mesecih pandemije se je obseg vlog gospodinjstev in podjetij pri bankah močno povečal. Gospodinjstva so najverjetneje namenila manj sredstev za potrošnjo, hkrati pa so prejela denarno pomoč države, medtem ko so podjetja najverjetneje iz previdnostnih razlogov črpala že odobrene kreditne linije in obdržala sredstva na računih pri bankah. V prihodnje se bo rast vlog gospodinjstev s poslabšanjem razmer na trgu dela predvidoma umirila, prav tako rast vlog podjetij, saj bodo podjetja potrebovala sredstva za premostitev likvidnostnih in drugih težav. Odvisnost bančnega sistema od grosističnih virov financiranja je majhna, kar zmanjšuje možnost negativnih vplivov z mednarodnih finančnih trgov na financiranje slovenskih bank. Možen vir nestabilnosti financiranja bančnega sistema izhaja iz vrzeli v ročnosti med naložbami in obveznostmi, vendar je ob dobrem likvidnostnem položaju zmožnost absorpcije negativnih učinkov morebitne realizacije tveganja financiranja razmeroma dobra.

Tveganje za bančni sistem, ki izhaja iz trga nepremičnin, je kljub krizi Covid-19 zmerno. Dokončni vpliv krize na trg stanovanjskih in poslovnih nepremičnin bo sicer odvisen od njenega trajanja in hitrosti okrevanja gospodarstva. Tveganje za bančni sistem, ki izhaja iz trga nepremičnin, je bilo od leta 2018 zaradi visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin povečano. Tokrat pa ocenjujemo tveganje kot zmerno, predvsem zaradi umirjanja dinamike kazalnikov trga nepremičnin v primerjavi z lanskim letom. Ohranili smo tendenco povečanja tveganja v prihodnosti, predvsem zaradi poslabšanja gospodarskih razmer ob pandemiji Covid-19

in posledic, ki bi jih kriza lahko še imela. Kriza je po drugi strani do zdaj le delno vplivala na trg stanovanjskih nepremičnin; število transakcij se je zaradi omejitvenih ukrepov močno zmanjšalo, vendar pa so cene do konca drugega četrtnja 2020 ostale stabilne in rasle po zmerni stopnji. Ocenjujemo tudi, da so bile cene stanovanjskih nepremičnin pred krizo Covid-19 blizu dolgoročnega ravnovesja. Izpostavljenost bank gradbenemu sektorju in sektorju poslovanja z nepremičninami je veliko manjša kot ob zadnji krizi, tudi rast stanovanjskih posojil je bila v zadnjih letih zmerna. Kreditni standardi bank za nova stanovanjska posojila so se nekoliko zaosttrili.

K zmanjševanju tveganj in ohranjanju stabilnosti bančnega sistema so ob nastopu pandemije Covid-19 pomembno prispevali ukrepi fiskalne in denarne politike, saj je z odlogi posojil in državnimi poroštvi zanje ter z nadaljevanjem in razširitvijo ekspanzivne denarne politike z dodatnimi nestandardnimi ukrepi prišlo do zmanjšanja oziroma zamika v kreditnih izgubah bank in povečanja likvidnosti.

Odpornost bančnega sistema

Odpornost bančnega sistema je zmožnost bančnega sistema, da kljub morebitnim šokom še naprej zagotavlja posojila gospodinjstvom, podjetjem in preostalemu delu gospodarstva. Odpornost bančnega sistema se kaže v ustrezni solventnosti in likvidnosti bančnega sistema.

Odpornost slovenskega bančnega sistema je v obdobju zaostrenih gospodarskih razmer zaradi pandemije Covid-19 zaenkrat dobra, kapitalski in likvidnostni položaj bank pa je bistveno boljši kot pred zadnjo svetovno finančno krizo. Količnik CET1 na posamični osnovi se je v prvem polletju 2020 povečal in ostal nad povprečjem držav evroobmočja, kakovost kapitala, s katerim banke izpolnjujejo kapitalske zahteve, pa je kljub povečanju kapitala Tier2 še vedno visoka. Odpornost bank se je okrepila z vključevanjem dobičkov preteklega poslovnega leta v kapital. Banke so dobičke zaradi makrobonitetnega ukrepa Banke Slovenije zadržale v celoti. Pričakujemo, da se bo odpornost bančnega sistema v prihodnje zmanjšala zaradi poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja in zmanjšanja dobičkonosnosti bank. Pri tem je pomembno poudariti, da se odpornost in s tem sposobnost absorbiranja pričakovanih negativnih učinkov zaostrenih gospodarskih razmer ob pandemiji Covid-19 med bankami razlikuje. S posledicami gospodarskega šoka se bodo težje soočile banke z manjšimi kapitalskimi presežki in tiste z visokimi izpostavljenostmi do sektorjev, ki so v tej krizi najbolj prizadeti.

Likvidnostni položaj bančnega sistema je v prvem polletju 2020 ostal dober; z rastjo primarne likvidnosti na zgodovinsko najvišjo raven se je odpornost bančnega sistema celo povečala. S tem se je izboljšala sposobnost absorpcije negativnih učinkov, ki bi nastali ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja. Bančni sistem razpolaga z zgodovinsko največjim deležem primarnih likvidnih sredstev v bilančni vsoti in stabilnim deležem sekundarne likvidnosti. Kazalnik LCR na ravni bančnega sistema še naprej močno presega regulatorno zahtevo, vendar pa so razlike med bankami ostale precejšnje. Pozitiven vpliv na likvidnost bank imajo s strani ECB sprejeti dodatni ukrepi denarne politike, katerih namen je zagotavljanje zadostne likvidnosti v evroobmočju po ugodnih pogojih. Trenutno ugoden likvidnostni položaj bančnega sistema se lahko v prihodnje – ob nadaljnjem zaostrovanju razmer zaradi pandemije Covid-19 in z obsežnostjo njenih posledic – poslabša. Likvidnostni stresni testi so pokazali, da je kljub nižjim likvidnostnim presežkom nekaterih bank njihovo obdobje preživetja v stresnih okoliščinah razmeroma dolgo, kar jim omogoča prilagoditev na nastale razmere.

V okviru Enotnega mehanizma nadzora ECB so bile k umiritvi razmer, ki so nastale zaradi pandemije Covid-19 sprejete tudi začasne olajšave pri nadzoru pomembnih bank, ki so bile razširjene tudi na manj pomembne banke, nad katerimi mikrobonitetni nadzor izvaja neposredno Banka Slovenije. Bankam in hranilnicam je omogočeno začasno omejeno doseganje kapitalskih blažilnikov, vključno s kapitalsko smernico (P2G), začasno izpolnjevanje kapitalskih zahtev drugega stebra s kapitalom nižje kvalitete od navadnega lastniškega temeljnega kapitala ter začasno omejeno doseganje količnika likvidnostnega kritja (LCR). V Evrosistemu so ukrepi poleg močno povečanega obsega nakupov vrednostnih papirjev obsegali tudi dodatne operacije refinanciranja. Zagotavljanje zadostne likvidnosti po ugodnih pogojih je namreč tako v evroobmočju kot tudi v Sloveniji zelo pomembno, saj banke opravljajo ključno vlogo pri finančnem posredovanju.

Podjetja in gospodinjstva

Ranljivost podjetij in gospodinjstev lahko pomembno vpliva na razvoj tveganj v bančnem sistemu. Povprečna zadolženost slovenskih gospodinjstev je v primerjavi z evroobmočjem sicer nizka, kar pa ne pomeni, da so tudi tveganja v tem segmentu posojil nizka, saj je lahko položaj posameznih gospodinjstev kljub ugodnemu povprečju zelo različen. Finančni položaj gospodinjstev je na splošno dober. Gospodinjstva imajo veliko privarčevanih sredstev, predvsem v obliki bančnih vlog, stopnja brezposelnosti in kazalniki zadolženosti gospodinjstev pa so bili ob vstopu v krizo Covid-19 nizki. Ob razmeroma visokem deležu nezadolženih gospodinjstev je pomembna tudi distribucija obstoječega dolga. Anketni podatki kažejo, da je petina vseh gospodinjstev z najnižjim neto premoženjem v primerjavi z evroobmočjem nadpovprečno zadolžena in ima nadpovprečne stroške odplačevanja celotnega dolga. Zaradi krize Covid-19 se lahko tveganje nesposobnosti odplačila finančnih obveznosti poveča. Zaradi ukrepov države ostaja odpornost gospodinjstev sicer razmeroma velika, k manjšemu zadolževanju najranljivejših skupin gospodinjstev pa je prispeval tudi makrobonitetni ukrep omejevanja kreditiranja prebivalstva. V primeru počasnejšega gospodarskega okrevanja in le postopnega izboljšanja razmer na trgu dela pa se lahko ranljivost gospodinjstev izrazito poveča.

V začetku leta 2020 je bil finančni položaj podjetij dober, kar je tudi prispevalo k ohranjanju statusa plačnikov kljub nastalim likvidnostnim težavam, ki so hkrati prizadele celotno gospodarstvo. Nizka zadolženost, zmanjšano breme servisiranja dolgov in visoki dobički, na eni strani, ter velik obseg likvidnih sredstev, na drugi, so skupaj z interventnimi zakoni za omilitev posledic pandemije olajšali preživetje podjetij ob nenadnem poslabšanju makroekonomskih razmer v prvih mesecih pandemije. V kratkem, nekajmesečnem obdobju po začetku pandemije se število stečajev podjetij ni pomembneje povečalo. Podjetja ustvarjajo likvidnostne rezerve tudi s povečevanjem odobrenih, a nečrpanih posojil in kreditnih linij, investicijske načrte pa so večinoma premaknila v prihodnost. Ob tem ostajajo nekatere dejavnosti bolj ranljive in odvisne od prihodnjih trendov v gospodarstvu in od podaljšanja nekaterih omejitvenih ukrepov, ki močno omejujejo poslovanje.

Z namenom ublažitve posledic pandemije Covid-19 so bili na državni ravni sprejeti ukrepi, ki so pomembno prispevali k finančni stabilnosti; to so med drugim posojila iz javnih sredstev, ki obsegajo dodatno financiranje s strani SID banke ter zagotovitev dodatnih garancij za posojila in likvidnostna posojila majhnim in srednje velikim podjetjem s strani Slovenskega podjetniškega sklada, jamstvena shema za podjetja ter mehanizem za odkup dolga podjetij ter državna jamstva za moratorij na plačila, ki izhajajo iz vseh obveznosti iz posojilnih pogodb za največ 12 mesecev za podjetja in prebivalstvo.

Nebančne finančne institucije

Nebančne finančne institucije predstavljajo skoraj četrtino slovenskega finančnega sistema. Z vidika poslovanja se delijo na zavarovalnice in pozavarovalnice, pokojninske družbe in sklade, vzajemne sklade, liziške družbe in druge nebančne finančne institucije. Tveganja so se zaradi Covid-19 v tem delu finančnega sistema povečala in postavila na preizkušnjo stabilnost vseh nebančnih finančnih institucij, čeprav se bodo nekateri negativni učinki v poslovanju pokazali šele v prihodnjih četrtletjih.

Tveganja za stabilnost finančnega sistema, ki izhajajo iz poslovanja liziških družb, so se povečala, negativni učinki pandemije Covid-19 se že kažejo v uspešnosti poslovanja liziških družb. Zaradi pandemije Covid-19 so posli liziških družb močno upadli, kar bo vplivalo tudi na padec ustvarjenega celotnega dobička, ki pa še ostaja pozitiven. V prihodnje se bo stanje poslov najverjetneje dodatno zmanjšalo, zamude nad 90 dni pa povečale. Pomen bank pri financiranju investicij in osebne potrošnje s finančnim najemom se je v času pandemije Covid-19 dodatno okrepil.

Tveganje, ki izvira iz zavarovalnic, ostaja zmerno. Zaostritev gospodarskih razmer zaradi pandemije Covid-19 je vplivala na poslabšanje kapitalske ustreznosti slovenskega zavarovalniškega trga. Zavarovalnice so kljub pandemiji v prvi polovici leta 2020 uspele povečati zbrane bruto premije in dosegle izboljšanje škodnega rezultata. Podražitev premij dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja je pomembno vplivala na rast zbranih bruto premij. Ob zmanjšanju izplačil odškodnin iz tega naslova se je izboljšala dobičkonosnost zavarovalnic. Ta se je kljub pandemiji Covid-19 povečala, pozavarovalnici pa sta poročali o precejšnjem upadu dobička zaradi povečanja škodnih rezervacij in padca prihodkov iz naložb. Ob tem se je kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic zaradi negativnih premikov na borzah poslabšala.

Vrednost enot premoženja domačih vzajemnih skladov se je ob izbruhu pandemije močno znižala, vendar večjih likvidnostnih težav domači vzajemni skladi niso imeli. Vzajemni skladi so pred začetkom pandemije Covid-19 imeli visoko rast vrednotenja premoženja in večje prilive v sklade. Z izbruhom pandemije je prišlo do večje korekcije na borzah, ki je sprožila tudi večji umik sredstev iz skladov, vendar pa je bil umik kratkotrajen, zato tudi niso poročali o večjih likvidnostnih težavah. Izkazalo pa se je, da visoka likvidnost in razpršena naložbena politika močno vplivata na odpornost poslovanja vzajemnih skladov.

Makrobonitetna politika za bančni sistem in lizinske družbe

Namen makrobonitetne politike je prek zmanjšanja tveganj v finančnem sistemu in povečanja njegove odpornosti ublažiti vpliv sistemskih finančnih šokov na realno gospodarstvo. Makrobonitetna politika v Evropski uniji in širše je s pojavom epidemije Covid-19 spremenila svojo usmeritev iz pretežno restriktivne v usmeritev sproščanja obstoječih kapitalskih blažilnikov in sprejemanja dodatnih instrumentov, s katerimi se ohranjajo ugodni pogoji financiranja in odpornost bančnega sistema ter krepi zaupanje prebivalstva in podjetij.

Banka Slovenije je aprila 2020 na podlagi usmeritve Odbora za finančno stabilnost uvedla začasno omejitev izplačil dobičkov bank in hranilnic. Namen ukrepa je ohranitev kapitala bank, da lahko slovenski bančni sistem lažje prenese potencialne izgube ter še naprej zagotavlja oskrbo gospodarstva in prebivalstva s krediti. S priporočilom smo podobne smernice glede razdelitve dobičkov dali tudi lizinskim družbam. Namen priporočila je zagotoviti, da tudi lizinske družbe ohranijo čim višjo raven kapitaliziranosti in na tak način prispevajo k ohranjanju finančne stabilnosti.

Makrobonitetne ukrepe za prebivalstvo sestavljajo omejitve razmerij DSTI in LTV ter omejitve ročnosti potrošniških posojil. Maja 2020 smo pri makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva bankam začasno omogočili večjo fleksibilnost pri izračunu razmerja med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditjemalca (DSTI).

Veljajo pa tudi drugi makrobonitetni ukrepi, ki se v zadnjih mesecih niso spreminjali. To so blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB), proticiklični kapitalski blažilnik, katerega vrednost ostaja vse od njegove uvedbe nespremenjena na ravni 0 % skupne izpostavljenosti tveganjem, makrobonitetni likvidnostni ukrep, znan kot razmerje med letnimi spremembami stanja kreditov nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja (GLTDF), ter omejitve depozitnih obrestnih mer.

1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM

1.1 Makroekonomsko tveganje

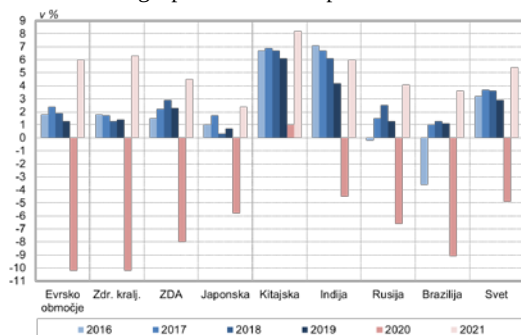
Svetovno gospodarstvo se po izbruhu pandemije Covid-19¹ sooča z največjo gospodarsko krizo po koncu druge svetovne vojne ter vstopa v obdobje postopnega in izjemno negotovega okrevanja. Potem ko se je rast svetovne gospodarske aktivnosti upočasnila že leta 2019, je leta 2020 svetovno gospodarstvo vstopilo v globoko recesijo, s čimer so tveganja, ki izhajajo iz mednarodnega okolja, visoka. Sproščanje omejitvenih ukrepov ter hitri, obsežni in nestandardni ukrepi fiskalne in denarne politike so se začeli kazati v postopnem okrevanju, vendar bo to – ob velikih negotovostih, povezanih z nadaljnjim širjenjem virusa in velikim povečanjem bremena zadolženosti držav – dolgotrajno in med članicami evroobmočja neenakomerno.

Ob velikem upadu gospodarske aktivnosti v najpomembnejših trgovinskih partnericah Slovenije in padcu domačega povpraševanja je slovenski BDP že v prvem četrtletju upadel za 2,5 %, v drugem pa za 13,0 %. Prišlo je do izrazitega poslabšanja gospodarske klime in padca kazalnikov zaupanja, a so ti v zadnjih mesecih že kazali na izboljšanje. Poslabšale so se razmere na trgu dela, s povečanjem dolga države pa so se poslabšale tudi javne finance. Napovedi domačih in mednarodnih institucij glede prihodnje rasti slovenskega gospodarstva so povezane z velikimi negotovostmi in za leto 2020 predvidevajo veliko medletno krčenje, za naslednja leta pa, pod pogojem relativno ugodnih epidemioloških razmer, solidno okrevanje. Zaradi zaostrenih makroekonomskih razmer so se dodatno okrepila nekatera tveganja, ki jim je izpostavljen bančni sistem.

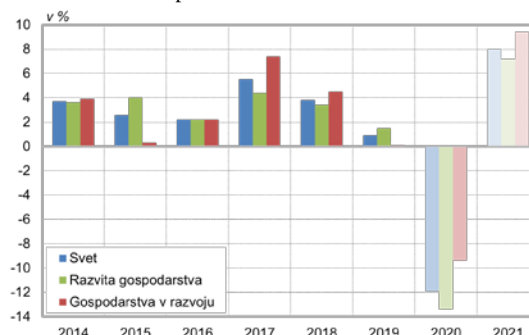
Mednarodno okolje

Svetovno gospodarstvo se sooča z največjo krizo po koncu druge svetovne vojne ter vstopa v obdobje postopnega in izjemno negotovega okrevanja. V letu 2020 je mogoče pričakovati vsaj dvakrat tolikšen upad svetovne gospodarske aktivnosti kot med globalno krizo leta 2009, z največjim deležem držav, ki bodo doživele upad BDP od leta 1870. Pandemija Covid-19 predstavlja globalno zdravstveno krizo, ki je svetovna gospodarstva prisilila v drastične ukrepe zoper njeno širitev. Države so se na pandemijo odzvale različno hitro in večinoma s strogimi omejitvenimi ukrepi, ki so ustavili velik del javnega življenja in močno omejili gospodarsko aktivnost. Tudi po rahljanju omejitvenih ukrepov je še vedno prisotna negotovost glede okrevanja svetovnega gospodarstva, ki bo najverjetneje dolgotrajno. Mnoga mednarodna podjetja so občutila ranljivost velike povezanosti in soodvisnosti svetovnega gospodarstva prek prekinjenih globalnih dobavnih verig, nekatera so poslovanje preselila nazaj v domačo državo. Močno se je zmanjšal obseg svetovne trgovine in povečala verjetnost močnejše deglobalizacije.

Slika 1.1: Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih in napovedi za 2020 in 2021

Slika 1.2: Rast obsega svetovne trgovine in napovedi za 2020 in 2021

Opomba: Podatki za leti 2020 in 2021 predstavljajo napovedi MDS. Podatki na desni sliki predstavljajo enostavna povprečja rasti obsega izvoza ter uvoza blaga in storitev.

Vir: MDS (junij 2020).

Po upočasnjevanju gospodarske rasti v zadnjih letih je svetovno gospodarstvo leta 2020 vstopilo v globoko recesijo, s čimer so tveganja, ki izhajajo iz mednarodnega okolja, visoka. Po podatkih MDS se je gospodarska aktivnost leta 2019 z 2,9 % glede na predhodno leto upočasnila za 0,7 odstotne točke. Po junijski napovedi MDS naj bi se zaradi krize Covid-19 svetovna gospodarska aktivnost leta 2020 skrčila za

¹ Svetovna zdravstvena organizacija je pandemijo razglasila 12. 3. 2020, v Sloveniji je bila epidemija prav tako razglašena 12. 3. 2020, preklicana pa z 31. 5. 2020.

4,9 %, medtem ko naj bi leta 2021 sledilo okrevanje s 5,4-odstotno rastjo. Zaradi krize Covid-19 so se okrepile že pred pandemijo prisotne trgovinske in geopolitične napetosti, ki so v prejšnjem letu zavirale rast svetovne trgovine. Mednarodne institucije za največja svetovna gospodarstva napovedujejo velik upad gospodarske aktivnosti za leto 2020, ki naj bi bil še zlasti izrazit v evroobmočju, saj je nekatere države evroobmočja pandemija nadpovprečno prizadela. Po šibki, 1,3-odstotni rasti leta 2019 napoveduje Evropska komisija za evroobmočje 8,7-odstotni upad gospodarske aktivnosti leta 2020, leta 2021 pa ob predpostavki postopnega slabenja šoka ter ob nižji izhodiščni ravni in učinku prenosa okrevanje s 6,1-odstotno rastjo. Napovedano okrevanje naj bi bilo tako nepopolno, saj bo BDP ob koncu leta 2021 še vedno manjši kot pred krizo Covid-19.

Tabela 1.1: Izbrani makroekonomski kazalniki za pomembnejše trgovinske partnerice Slovenije

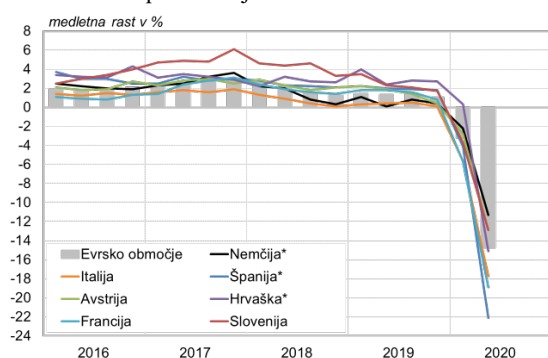
v %	Realni BDP				Stopnja brezposelnosti				Inflacija				Presežek / primanjkljaj države v % BDP			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
EU	2,1	1,5	-8,3	5,8	7,2	6,7	9,0	7,9	1,8	1,4	0,6	1,3	-0,4	-0,6	-8,3	-3,6
Evrsko območje	1,9	1,3	-8,7	6,1	8,1	7,5	9,6	8,6	1,8	1,2	0,3	1,1	-0,5	-0,6	-8,5	-3,5
Nemčija	1,5	0,6	-6,3	5,3	3,4	3,2	4,0	3,5	1,9	1,4	0,4	1,5	1,9	1,4	-7,0	-1,5
Italija	0,8	0,3	-11,2	6,1	10,6	10,0	11,8	10,7	1,2	0,6	0,0	0,8	-2,2	-1,6	-11,1	-5,6
Avstrija	2,4	1,6	-7,1	5,6	4,9	4,5	5,8	4,9	2,1	1,5	0,8	1,2	0,2	0,7	-6,1	-1,9
Francija	1,8	1,5	-10,6	7,6	9,0	8,5	10,1	7,9	2,1	1,3	0,3	0,7	-2,3	-3,0	-9,9	-4,0
Hrvaška	2,7	2,9	-10,8	7,5	8,5	6,6	10,2	7,4	1,6	0,8	0,4	1,4	0,2	0,4	-7,1	-2,2
Slovenija	4,1	2,4	-7,0	6,1	5,1	4,5	7,0	5,1	1,9	1,7	0,2	1,1	0,7	0,5	-7,2	-2,1

Opomba: S sivo barvo je označena napoved Evropske komisije (za realni BDP in inflacijo poletna napoved julij 2020, za stopnjo brezposelnosti in presežek / primanjkljaj države v % BDP spomladanska napoved maj 2020).

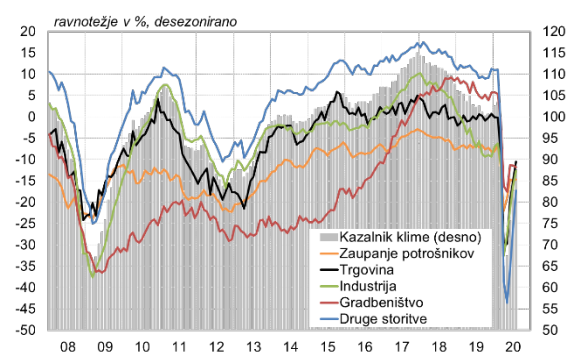
Vir: Evropska komisija (julij 2020, maj 2020).

Zaradi krize Covid-19 je gospodarska aktivnost v evroobmočju izrazito upadla, na postopno okrevanje pa kažejo kazalniki zaupanja. Večina držav evroobmočja je omejitvene ukrepe uvedla sredi marca in jih proti koncu drugega četrtertja postopoma sproščala. Gospodarstvo evroobmočja se je tako v prvem četrtertju 2020 medletno skrčilo za 3,1 %, v drugem četrtertju pa za 15,0 %. Upad je bil še zlasti izrazit v Španiji (-22,1 %), Franciji (-18,9 %) in Italiji (-17,7 %), medtem ko je v Nemčiji v drugem četrtertju medletno znašal -11,3 %.² Po aprilskem dnu so se kazalniki zaupanja v zadnjih mesecih okrepili, še vedno pa ostajajo močno pod dolgoročnim povprečjem. Kazalnik gospodarske klime se je okrepil predvsem zaradi povečanja zaupanja v industriji, trgovini in drugih storitvah, medtem ko je v gradbeništvu zaupanje nekoliko upadlo. Na postopno okrevanje nakazuje tudi anketni kompozitni kazalnik PMI (indeks nabavnih menedžerjev), ki se je od aprilskega dna močno okrepil. Okrevanje gospodarstev zaradi krize Covid-19 je negotovo in bo v najbolj prizadetih državah evroobmočja najverjetneje počasno in dolgotrajno.

Slika 1.3: Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtertjih

Slika 1.4: Kazalniki zaupanja v evroobmočju

Opomba: Podatki o rasti BDP na levi sliki so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Za Nemčijo, Španijo in Hrvaško so podatki preliminarni. Kazalniki zaupanja na desni sliki so izraženi v obliki povprečja ravnotežij. Ravnotežje je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

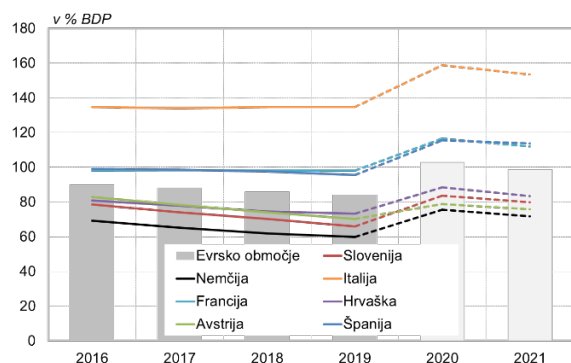
Vir: Eurostat, Evropska komisija.

Negativen pritisk na rast evroobmočja predstavljajo tudi nekateri dejavniki, ki so bili prisotni že pred pojavom Covid-19. Nadaljevanje protekcionističnih politik največjih svetovnih gospodarstev, odsotnost trgovinskega sporazuma med EU in Združenim kraljestvom ter zmanjševanje vpetosti podjetij v globalne

² Za Nemčijo in Španijo so podatki preliminarni.

proizvodne verige so med pomembnejšimi. Pozitiven pritisk bi predstavljalo predvsem izboljšanje epidemiološke slike v državah evroobmočja, če bo to doseženo z ukrepi za zaježitev širjenja virusa, ki ne bodo dodatno zavrli okrevanja. Izboljšanje epidemiološke slike bo v prihodnje povezano tudi z začetkom uporabe cepiva in njegovo učinkovitostjo.

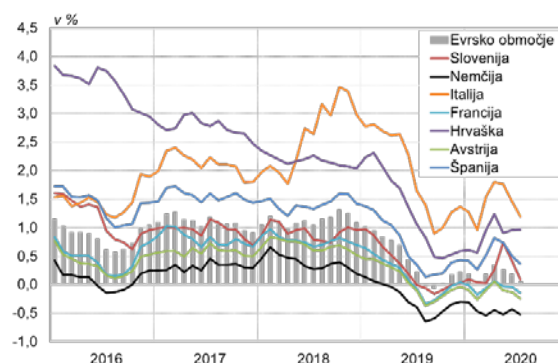
Slika 1.5: Bruto dolg države

Opomba: Na levi sliki podatki za leti 2020 in 2021 predstavljajo napoved Evropske komisije.

Vir: Eurostat, Evropska komisija (maj 2020).

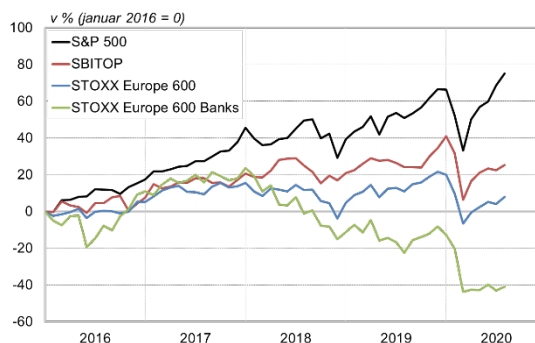
Slika 1.6: Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic

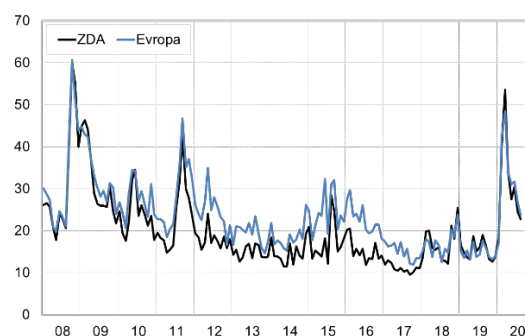
Zaradi blažitve velikih gospodarskih posledic so bili hitro sprejeti obsežni in nestandardni ukrepi fiskalne (več o ukrepih v Sloveniji v okvirju 1.1) in denarne politike (več v okvirju 2.2). Povečano zadolževanje držav zaradi financiranja ukrepov za blažitev gospodarskih posledic se bo odrazilo v povečanih primanjkljajih državnih blagajn in izrazitejšem povečanju javnega dolga. To bo še zlasti izrazito pri tistih državah, ki so v obdobje pandemije vstopile z že visokim javnim dolgom in jih je pandemija tudi izraziteje prizadela. Hkrati so centralne banke z ohranjanjem nizkih obrestnih mer, okrepitevijo programov nakupov vrednostnih papirjev in ciljno usmerjenimi intervencijami na finančnih trgih izrazito povečale svoje bilance in omogočile še ugodnejše pogoje financiranja. Z dodatnim sproščanjem denarne politike se je podkrepilo zagotavljanje poceni kreditiranja realnega gospodarstva s strani bank z namenom hitrejšega okrevanja in normalizacije gospodarske aktivnosti.

Masovno zadolževanje držav po izbruhu pandemije Covid-19 je na trgu dolžniških vrednostnih papirjev sprožilo kratkoročen dvig zahtevanih donosnosti državnih obveznic. Kot je tudi sicer značilno za čas krize, je ob begu investitorjev v varnejše naložbe prišlo do razlik v dvigu zahtevanih donosnosti med jedrnimi in perifernimi državami. Najizraziteje so se povečale pri državah, ki jih je pandemija najbolj prizadela, in tistih, ki so bile že pred njenim izbruhom med bolj zadolženimi. Do polovice leta so se ob ukrepih denarne politike ponovno nekoliko zmanjšale. Medtem so se povečali pribitki na obveznice podjetij, predvsem tistih z nižjimi bonitetnimi ocenami, pa tudi obveznic podjetij investicijskega razreda. Kljub pomiritvi trgov zaradi ukrepov centralnih bank ter obratu navzgor na delniških trgih in upadu volatilitnosti na delniških trgih ostajajo mnogi kazalniki na finančnih trgih še vedno precej slabši kot pred izbruhom pandemije.

Slika 1.7: Rast borznih indeksov

Slika 1.8: Pričakovana volatilitnost delniških trgov

Opomba: ZDA – CBOE Volatility Index (VIX), Evropa – STOXX 50 Volatility VSTOXX EUR (V2TX). Indeksa pričakovane volatilitnosti na desni sliki merita tržna pričakovanja kratkoročne volatilitnosti, ki jo odražajo cene opcij delniških indeksov ter predstavljata meri tržnega tveganja in zaupanja investitorjev.

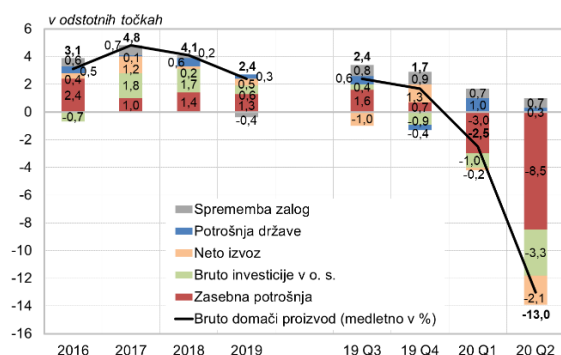
Vir: Investing.

Hitro širjenje virusa, strogi omejitveni ukrepi držav in pričakovanja o velikem zmanjšanju gospodarske aktivnosti so povzročili velike padce cen na borzah, velik porast volatilitnosti delniških trgov, nelikvidnost na nekaterih trgih in splošno zaostritev finančnih razmer. Ameriški indeks S&P 500 je od konca februarja v enem mesecu izgubil tretjino vrednosti, a do sredine avgusta že v celoti nadoknadil izgubljeno. Podoben padec so doživele tudi delnice na evropskih borzah, vendar pa si je njihova vrednost le delno opomogla. Velike pretrese na kapitalnih trgih med izbruhom pandemije je obeležila tudi močno povečana volatilitnost. Od sredine februarja so skoraj polovico borzne vrednosti izgubile tudi delnice velikih evropskih bank, saj je vrednotenje bank v evroobmočju upadlo na rekordno nizke ravni, stroški njihovega financiranja pa so se povečali. Prav tako se je močno povečala negotovost pričakovanj o dobičku in kakovosti sredstev bank. Donosnost lastniškega kapitala naj bi bila tako za banke leta 2020 bistveno nižja kot pred pandemijo. Bankam in vrednostim bančnih delnic sicer koristijo ukrepi zmanjšanja kapitalnih zahtev, ukrep začasnega neizplačila dividend in odložitve odkupov delnic pa ob siceršnjem kratkoročnem negativnem pritisku na vrednost bančnih delnic krepí sposobnost absorpcije izgub.

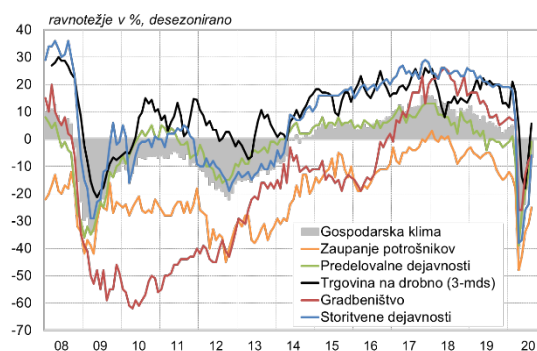
Gospodarske razmere v Sloveniji

Gospodarski šok, ki ga je povzročila pandemija Covid-19, je močno prizadel slovensko gospodarsko aktivnost in s poslabšanjem gospodarske klime poslabšal tudi prihodnje gospodarske obete. Padec domačega in tujega povpraševanja ob uvedbi ukrepov za omejitev širjenja virusa, tako doma kot v tujini, je že v prvem četrtletju 2020 pripeljal do upada gospodarske aktivnosti za 2,5 %. Ob nadaljevanju močno zmanjšane aktivnosti gospodarstva in omejitvenih ukrepov je bil upad BDP v drugem četrtletju z -13,0 % še zlasti izrazit. V drugem četrtletju 2020 je prav tako prišlo do izrazitega poslabšanja gospodarske klime in padca kazalnikov zaupanja. Upad je bil največji aprila, ko so na izjemno nizke vrednosti padla zaupanje potrošnikov, zaupanje v predelovalnih dejavnostih in zaupanje v storitvenih dejavnostih. Gospodarska klima se je v zadnjih mesecih precej izboljšala, z višjimi vrednostmi vseh kazalnikov zaupanja, so pa ti še vedno močno pod povprečjem zadnjih let. V drugi polovici leta se pričakuje okrevanje, ki pa bo ob nadaljnjem slabšanju epidemioloških razmer negotovo.

Slika 1.9: Rast BDP in prispevki k rasti BDP

Slika 1.10: Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime

Opomba: Kazalniki zaupanja so izraženi v obliki povprečja ravnotežij, ki je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

Vir: SURS.

Z negotovostjo glede prihodnjih razmer na trgu dela se je ob povečani previdnosti pri trošenju in v obdobju omejitvenih ukrepov preloženih nakupov trajnejših dobrin močno zmanjšala končna potrošnja gospodinjstev. Večji upad bruto investicij v osnovna sredstva je negativno prispeval h gospodarski rasti, prispevek potrošnje države pa je bil ob vseh ukrepih za pomoč gospodarstvu z medletnim povečanjem končne potrošnje države pozitiven. S padcem domačega in tujega povpraševanja je prišlo do večjega upada uvoza in izvoza. Oba sta po večletnem obdobju pozitivne rasti zabeležila negativno medletno rast, negativen pa je bil tudi neto prispevek menjave s tujino k rasti BDP. Napovedi domačih in mednarodnih institucij glede prihodnje rasti slovenskega gospodarstva so povezane z velikimi negotovostmi ter se za leto 2020 gibljejo v razponu med -6,5 % in -7,8 %, za leto 2021 pa med 3,5 % in 6,1 %.³

³ Banka Slovenije, junij 2020 (2020: -6,5 %, 2021: 4,9 %), UMAR, september 2020 (2020: -6,7 %, 2021: 5,1 %), Evropska Komisija, julij 2020 (2020: -7,0 %, 2021: 6,1 %), OECD, junij (2020: -7,8 %, 2021: 4,5 %), EBRD, september (2020: -7,5 %, 2021: 3,5 %).

Okvir 1.1: Ukrepi države za blaženje krize Covid-19⁴

V okviru ukrepov za blaženje posledic pandemije COVID-19 so bili na državni ravni sprejeti naslednji ukrepi, ki pomembno vplivajo na finančno stabilnost:

- posojila iz javnih sredstev, ki obsegajo dodatno financiranje s strani SID banke ter zagotovitev dodatnih garancij za posojila in likvidnostna posojila malim in srednje velikim podjetjem s strani Slovenskega podjetniškega sklada
- jamstvena shema za podjetja in mehanizem za odkup dolga podjetij;
- možnost odloga plačila davčnih obveznosti (velja za vse davčne odtegljaje in akontacije davka od dohodka) za največ 24 mesecev ali plačilo obveznosti v 24 mesečnih obrokih, če pride do zmanjšanja prihodkov zaradi pandemije;
- zamik roka za oddajo davčnega obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti in davčnega obračuna za dva meseca;
- odlog plačila socialno-varstvenih prispevkov za samozaposlene osebe, ki nimajo drugih zaposlenih, za tri mesece, pri čemer bo skupno vrednost odloženih prispevkov, razen obresti za zamudo pri plačilu, treba poravnati najpozneje do 31. marca 2022;
- odlog za predplačilo dohodnine na dohodek iz dejavnosti za april in maj 2020 (do aprila 2021, ko zapadejo davčni obračuni za leto 2020);
- državna jamstva za moratorij na plačila, ki izhajajo iz vseh obveznosti iz posojilnih pogodb za največ 12 mesecev za podjetja, samostojne podjetnike, kmete in posameznike (65. člen Zakona o določitvi intervencijskih ukrepov za obvladovanje epidemije COVID-19 in blažitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo; ZIUZEOP).

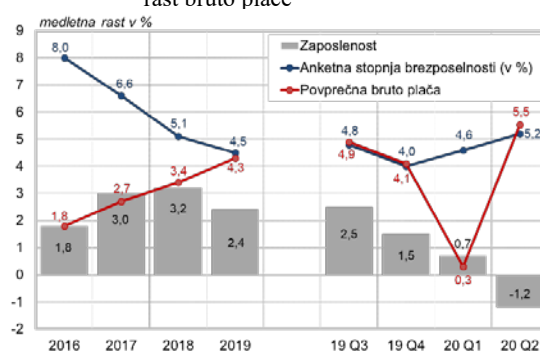
Sprejeti so bili tudi številni ukrepi za blažitev posledic pandemije na trgu dela, med njimi so zlasti delno kritje nadomestila plače med začasnim čakanjem na delo, krizni dodatek, mesečni temeljni dohodek in oprostitev plačila prispevkov upravičencem, ki zaradi epidemije niso mogli opravljati svoje dejavnosti ali so jo opravljali v bistveno zmanjšanem obsegu, in začasno denarno nadomestilo ob izgubi zaposlitve od prvega dne nastanka brezposelnosti za čas trajanja interventnih ukrepov. Z vidika trga dela so interventni ukrepi namenjeni predvsem ohranjanju delovnih mest in poslovanja podjetij ter izboljšanju socialnega položaja ljudi, s tem pa posredno vplivajo tudi na finančno stabilnost, saj prispevajo k ohranjanju sposobnosti odplačevanja posojil pri zadolženih posameznikih.

Nižje cene nafte in ostalih energentov so v drugem četrtletju 2020 predstavljale najpomembnejši dejavnik padca cen življenjskih potrebščin. Potem ko se je medletna rast cen, merjena s HICP, v zadnjih treh letih gibala med 1 % in 2 %, je bila v drugem četrtletju negativna. Po več kot enoodstotnem medletnem upadu aprila in maja je bila rast negativna tudi junija in julija. Izrazit padec v drugem četrtletju je bil večinoma povezan z nižjimi cenami električne energije zaradi začasnega vladnega odloka, ki je bil izdan v okviru ukrepov za blaženje socialnih in gospodarskih posledic širjenja Covid-19 ter je veljal do konca maja. Na nižje cene energentov sta prav tako vplivala izrazit medletni upad cen naftnih derivatov in prilagajanje trošarin države, kar v veliki meri pojasni razliko do evrske inflacije. Medtem je v drugem četrtletju prispevek cen hrane in storitev k skupni rasti cen ostal pozitiven.

Slika 1.11: Rast cen (HICP)

Slika 1.12: Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače

Opomba: Podatki o zaposlenosti so iz nacionalnih računov, podatki o bruto plači pa iz mesečne statistike. Podatki o rasti zaposlenosti na desni sliki so prilagojeni vplivu sezone in koledarja.

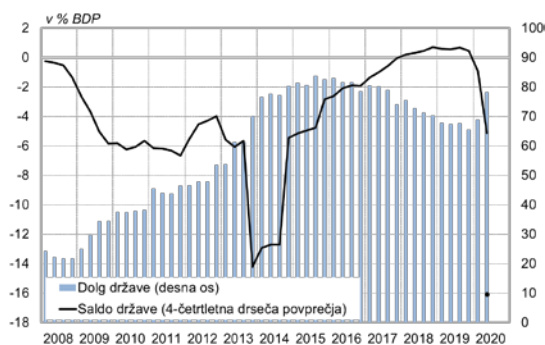
Vir: Eurostat, SURS.

Ob manjši gospodarski aktivnosti so se razmere na trgu dela poslabšale, vendar pa so interventni ukrepi za ohranitev delovnih mest ublažili negativne učinke. Medletna rast zaposlenosti je bila v drugem četrtletju po večletnem obdobju rasti znova negativna, prav tako se je povečalo število brezposelnih. Potem ko je anketna stopnja brezposelnosti v zadnjem četrtletju 2019 s 4,0 % padla pod najnižje vrednosti iz

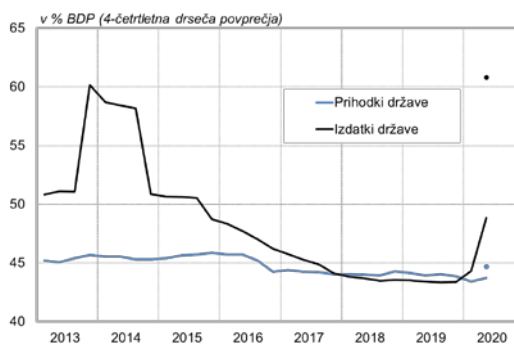
⁴ Več o sprejetih ukrepih in njihovih učinkih v publikaciji Napovedi makroekonomskih gibanj v Sloveniji, junij 2020, dostopni na https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/napovedi-makroekonomskih-gibanj-junij-2020_ii.pdf.

leta 2008, se je v prvem četrtletju ponovno povišala, v drugem pa dosegla 5,2 %, s čimer je bila le eno odstotno točko višja kot pred enim letom. Zmanjšanje delovno aktivnih je bilo zlasti izrazito v gostinstvu in vseh tistih storitvenih dejavnostih, pri katerih je potreben osebni stik, in so jih tako omejitveni ukrepi močno prizadeli. Tudi pričakovanja glede prihodnjega zaposlovanja kažejo nadaljevanje zmanjševanja števila delovno aktivnih, vendar pa se je pesimizem podjetij glede prihodnjega zaposlovanja vsaj v poletnih mesecih močno zmanjšal. V drugem četrtletju 2020 se je medletna rast bruto plače močno povišala, je pa na izračun povprečja močno vplivala metodologija zajema podatkov o plačah delavcev na čakanju. Prav tako je v tem obdobju prišlo do izplačil dodatkov na podlagi intervencijskih ukrepov.

Slika 1.13: Javne finance

Slika 1.14: Prihodki in izdatki države

Opomba: Pike predstavljajo zadnji podatek (Q1 2020). Podatki o saldu države na levi sliki so prilagojeni vplivu sezone in koledarja.
Vir: SURS.

Stanje javnih financ se ob zaostrenih makroekonomskih razmerah poslabšuje. Po večletni gospodarski rasti in doseganju presežkov sektorja države v zadnjih dveh letih se je dolg države v BDP že v prvem četrtletju 2020 nekoliko povečal, medtem ko je bilo v drugem četrtletju povečanje izrazitejše. Z upadom gospodarske aktivnosti in manjšimi davčnimi prihodki so se medletno zmanjšali prihodki države. Po drugi strani so se, predvsem zaradi ukrepov za blaženje gospodarskih posledic krize in ohranjanje delovnih mest, izraziteje povečali državni izdatki. S tem je bil primanjkljaj v prvem četrtletju –5,0 % BDP, v drugem pa z –16,1 % BDP največji po koncu leta 2013. Zahtevana donosnost slovenskih desetletnih državnih obveznic se je v času epidemije povečala, ob sprejetju ukrepov ECB in obsežnega načrta za okrevanje EU pa se je ponovno zmanjšala na vrednosti pred epidemijo. Po lanskoletnem zvišanju bonitetnih ocen Slovenije s strani vseh treh večjih bonitetnih agencij so te letos ohranile ocene in obete nespremenjene. Ti kažejo na gospodarsko odpornost Slovenije proti učinkom pandemije Covid-19, ki je bila dosežena z uspešnim zmanjšanjem zunanjih, finančnih in fiskalnih neravnovesij v zadnjih letih.

Tabela 1.2: Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo

Agencija	Bonitetna ocena	Obeti	Zadnja sprememba
Standard and Poor's	AA-	stabilni	junij 2020
Moody's	Baa1	pozitivni	april 2020
Fitch	A	stabilni	julij 2020

Vir: Ministrstvo za finance.

Okvir 1.2: Verjetnost finančne krize v Sloveniji v obdobju enega leta

Verjetnost finančne krize v obdobju enega leta ocenjujemo z modelom zgodnjega opozarjanja⁵ (angl. Early Warning System model) glede na pretekla razmerja med makrofinančnimi kazalniki tveganja⁶ in sistemskimi krizami⁷ na vzorcu evropskih držav.⁸ Model vsebuje spremenljivke, ki jih je mogoče dnevno

⁵ Pristop pri modelu zgodnjega opozarjanja sledi pristopu ECB iz junija 2020.

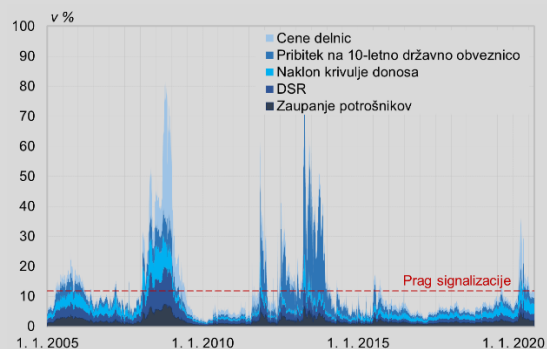
⁶ Spremenljivke modela zagotavljajo dobro učinkovitost pri napovedovanju sistemske krize v enoletnem obdobju in smiselne vzročne učinke na verjetnost krize. Spremenljivke modela vključujejo: stopnjo servisiranja dolga nefinančnega zasebnega sektorja (letna sprememba, z zamikom dveh četrtletij zaradi zamikov pri objavi), kazalnik zaupanja potrošnikov (anketa Evropske komisije, z enomesečnim zamikom), pribitke pri državnih obveznicah (obrestni pribitek za 10-letne državne obveznice glede na povprečje evroobmočja), letno rast tečajev delnic, realizirano volatilitnost tečajev delnic v zadnjem mesecu in naklon krivulje netveganega donosa. Rast tečajev lastniških vrednostnih papirjev in volatilitnost, merjena glede na delniške indekse, sta pri predstavitvi rezultatov združena v kategorijo »cene delnic«.

⁷ Identifikacija in datiranje sistemskih finančnih kriz temeljita na podatkovni zbirki ECB/ESRB o krizah, opisani v članku avtorjev Lo Duca et al. (2017).

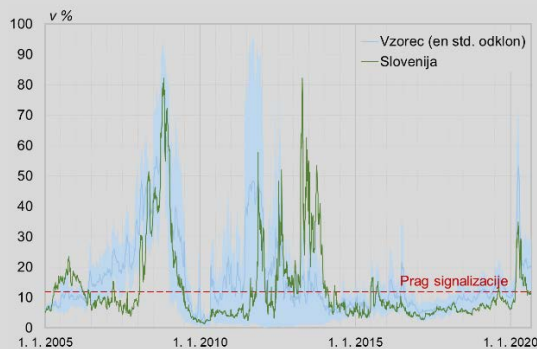
⁸ Vzorec vključuje 18 držav evroobmočja ter Dansko, Švedsko in Združeno kraljestvo. Vzorec pokriva obdobje od januarja 2004 do avgusta 2020.

posodabljeni z visokofrekvenčnimi podatki za spremljanje razvoja verjetnosti finančne krize v realnem času. Makrofinančna gibanja od izbruha Covid-19 nakazujejo močno povečanje verjetnosti finančne krize v evroobmočju in Sloveniji v naslednjem letu. Za Slovenijo je na začetku aprila za kratek čas ocenjena verjetnost znašala 34 %, kar presega prag za zgodnje opozarjanje.⁹ V tem obdobju je verjetnost krize ostala nekoliko pod povprečno verjetnostjo krize vzorca. Te ravni so precej nižje od tistih v letu 2008 ob izbruhu svetovne finančne krize in od ravni ob začetku dolžniške krize v evroobmočju leta 2011. Ocenjena verjetnost krize za Slovenijo se je od maja zmanjšala in do konca avgusta padla pod prag signalizacije (do 31. avgusta na 11,4 %).

Slika 1.15: Verjetnost finančne krize v štirih četrtletjih v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki

Slika 1.16: Verjetnost finančne krize v štirih četrtletjih v Sloveniji in državah, zajetih v vzorcu

Opomba: Na levi sliki je prikazana verjetnost krize za Slovenijo v celotnem obdobju vzorca z razčlenitvijo prispevajočih dejavnikov. Na desni sliki svetlomodro območje prikazuje verjetnosti v državah, zajetih v vzorcu, ki spadajo v interval enega standardnega odklona okrog povprečja – skoraj dve tretjini vzorca. Zadnji podatek zabeležen 31. avgusta 2020.

Vir: Banka Slovenije.

V primerjavi z letom 2008 izboljšana vzdržnost dolga zasebnega sektorja, merjena s padajočimi kazalniki servisiranja dolga v zadnjih letih, prispeva k omejevanju verjetnosti nastanka krize. Politike, ki omejujejo znižanje agregatnega dohodka ob hkratnem brzdjanju stroškov zadolževanja, so pomembne za preprečitev nadaljnjih povečanj verjetnosti nastanka finančne krize. Državno tveganje je merjeno s pribitkom na 10-letno državno obveznico glede na povprečje evroobmočja, na podlagi katerega se Slovenija uvršča med države, ki so se v letu 2011 spopadale s težavami.¹⁰ Trenutno se ne pojavlja med dejavniki tveganja. Zmanjšanje volatilnosti delniških trgov in izboljšanje zaupanja potrošnikov, dejavnika, ki sta pripeljala do začetnega povečanja, sta od junija prispevala k zmanjšanju verjetnosti nastanka krize.

1.2 Dohodkovno tveganje

Dohodkovno tveganje v bančnem sistemu se povečuje. Zaostritev gospodarskih razmer zaradi pandemije Covid-19 in okolje nizkih obrestnih mer sta najpomembnejša dejavnika, ki znižujeta dobičkonosnost bank. Dobičkonosnost bank se je, potem ko so banke še lani dosegle zgodovinsko visoke dobičke, v prvem polletju letošnjega leta močno znižala, na kar vplivajo že pred pandemijo pričakovane manj ugodne razmere za ustvarjanje dohodka bank ter neto oblikovanje oslabitev in rezervacij. Rast neto obrestnih prihodkov bank je od aprila letos spet negativna, neto neobrestni prihodki pa močno zaostajajo za lanskimi, sicer nadpovprečnimi. Zaradi spremenjenih razmer se je kreditna rast letos močno znižala. Letos v prvem polletju so banke dosegle le tretjino lanskega dobička v enakem obdobju. V zaostrenih pogojih za banke lahko pričakujemo nadaljnje zmanjševanje dobičkonosnosti bank.

Neto obrestna in neto neobrestna marža

Neto obrestna marža kaže trend zniževanja. Ob vnovičnem zmanjševanju neto obrestnih prihodkov, ki je posledica nizkih obrestnih mer in hkrati manj ugodne sestave naložb bank lahko pričakujemo, da se bo obrestna marža še dodatno znižala. Potem ko se je neto obrestna marža leta 2018 stabilizirala, se je leta 2019

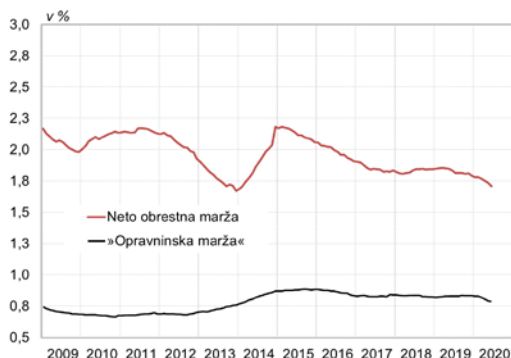
⁹ Pri pragu se upošteva kompromis med lažnimi opozorili o krizi in zgrešenimi resničnimi kriznimi dogodki, večja utež pa se dodeli preprečevanju tega, da bi spregledali dogodek resnične krize.

¹⁰ Podatkovna zbirka evropskih finančnih kriz ECB/ESRB označuje december 2009 kot začetni datum krize v Sloveniji, ki jo je sprožila svetovna finančna kriza leta 2008. Majhna ocenjena verjetnost krize za Slovenijo v letih 2010 in 2011 se glede na krizo, ki je bila takrat v teku, zdi morda presenetljiva. Razlog je v tem, da model zajame dinamiko (makrofinančnih gibanj), ki napoveduje prihodnjo krizo, ki pa je z veliko verjetnostjo drugačna od dinamike tekoče krize.

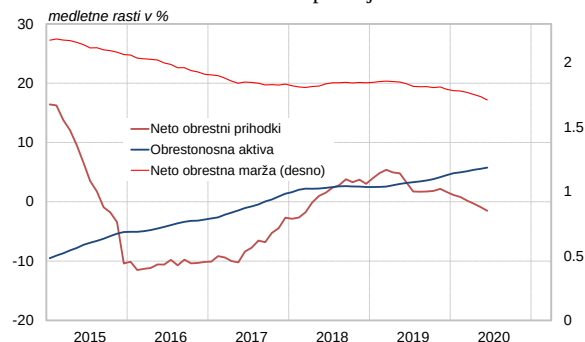
znižala na 1,79 %, do konca prvega polletja 2020 pa ob izračunu za zadnje enoletno obdobje na 1,71 %. Razpršenost neto obrestne marže po bankah se v zadnjih letih nekoliko povečuje.¹¹

Na postopno zniževanje neto obrestne marže pomembno vpliva zaostajanje rasti neto obrestnih prihodkov za rastjo obrestovane aktive. Ta razlika se letos povečuje. V prvem polletju so neto obrestni prihodki za lanskimi zaostajali za 3,6 %, njihov medletni upad v zadnjem enoletnem obdobju pa je junija znašal 1,5 %. Rast neto obresti na letni ravni je začela zaostajati za rastjo bruto obrestovane aktive¹² sredi leta 2019, kar se je začelo odražati v zmanjševanju neto obrestne marže. Zmanjšanje in prispevek neto obrestnih prihodkov bank k manjšemu bruto dohodku bank in zmanjšani dobičkonosnosti sta za zdaj še majhna.¹³

Slika 1.17: Neto obrestna marža in »opravninska« marža v bančnem sistemu

Slika 1.18: Medletne rasti neto obrestnih prihodkov in obrestonosna aktiva ter neto obrestna marža v letih 2015–1. polletje 2020

Opomba: Na sliki levo sta marži izračunani za vsakokratno enoletno obdobje. Prikazan je le najpomembnejši in najmanj volatilen del neobrestnih prihodkov, tj. neto opravnine na povprečno bilančno vsoto.

Vir: Banka Slovenije.

V letu 2020 cenovni dejavniki spet prevladujejo nad količinskimi in vplivajo na zmanjšanje neto obrestnih prihodkov. V letih 2018 in 2019 so na gibanje neto obrestnih prihodkov prevladujoče vplivali količinski dejavniki na aktivni, posojilni strani. Prvo polletje leta 2020 zaznamuje konec njihove prevlade in zmanjšanje neto obrestnih prihodkov zaradi zmanjševanja obsega kreditiranja.¹⁴ Cenovni dejavniki z zniževanjem obrestnih mer in postopno zamenjavo donosnejših zapadlih preteklih naložb z manj donosnimi že več let učinkujejo v smeri zmanjševanja neto obresti. Rast obrestnih prihodkov se tako znižuje, ob polletju je bila že negativna, obrestni prihodki iz posojil nebančnemu sektorju so bili ob polletju komaj še primerljivi z lanskimi (+0,2 %), na letni ravni pa je njihova rast junija 2020 znašala le še 2 %, medtem ko so obrestni prihodki iz vrednostnih papirjev manjši za petino.¹⁵ Obrestni odhodki bank so se v zadnjih letih ustalili na nizkih ravneh, kar je posledica povečanja vlog na vpogled in znižanja obrestnih mer v preteklih letih. V prvem polletju nekoliko izstopa le povečanje obrestnih odhodkov, ki je posledica grosističnega financiranja, ki je v primerjavi z vlogami dražje.

¹¹ Ob polletju 2020 je bila polovica vseh bank med 1,5 % in 2 %, medtem ko jih je bilo konec leta 2017 med 1,75 % in 2,10 %.

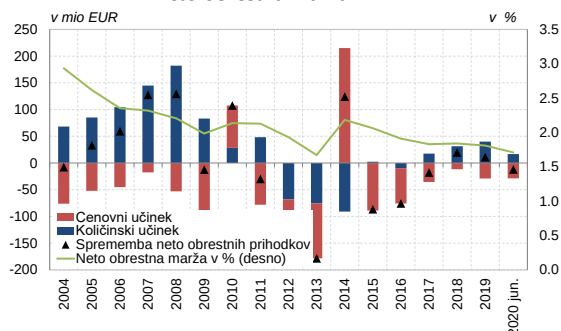
¹² Leta 2020 so bila gibanja v sestavi obrestovane aktive manj ugodna, saj se je začel zmanjševati delež olj donosnejših oblik posojil, kot posledica obsežnega pritoka vlog pa se je povečal delež nizko donosnih terjatev do centralne banke.

¹³ Podatki o obrestnih prihodkih, izračunani vsakokrat za enoletno obdobje, kažejo junija 2020 pri obrestnih prihodkih minimalne spremembe, zadnje enoletno zmanjšanje je za celoten bančni sistem znašalo le 4,9 mio EUR, obrestni odhodki pa so se povečali za 5,5 mio EUR, kar kaže skupno zmanjšanje neto obrestnih prihodkov za dobrih 10 mio EUR na letni ravni. Glej tudi priložo.

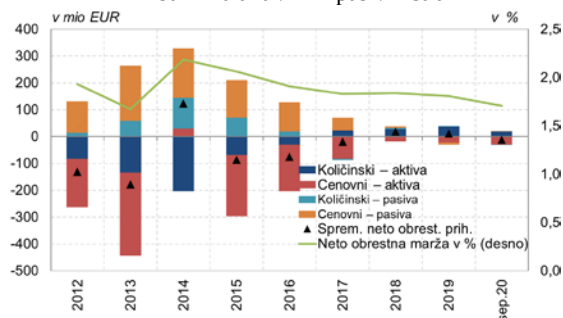
¹⁴ Dejavnike, ki vplivajo na spremembo neto obrestnih prihodkov lahko razčlenimo na cenovne (npr. sprememba v efektivni obrestni meri/merah) in količinske (npr. povečanje posojil/ostalih oblik obrestonosne aktive). Za več o tem glej tudi prejšnja Poročila o finančni stabilnosti in članek Ahtik, Banerjee in Remšak: »Net interest margin in a low interest rate environment: Evidence for Slovenia«, Bančni vestnik, 11/2016.

¹⁵ Struktura obrestnih prihodkov bank se je v zadnjih letih spremenila. Banke z obrestnimi prihodki iz posojil nebančnemu sektorju ustvarijo za okrog 85 % vseh obrestnih prihodkov (leta 2016: npr. 75 %), z obrestnimi prihodki iz vrednostnih papirjev pa 9,4 % (19,9 %) in iz drugih naložb 5,2 % (4,8 %).

Slika 1.19: Količinski in cenovni dejavniki spremembe neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža

Slika 1.20: Količinski in cenovni dejavniki spremembe neto obrestnih prihodkov bank na aktivni in pasivni strani

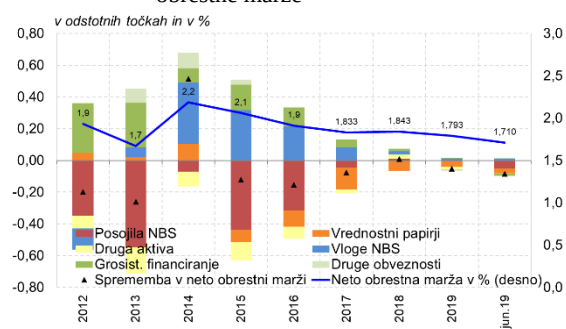

Opomba: V slikah zgoraj so upoštevane 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, za enako obdobje je izračunana tudi neto obrestna marža.

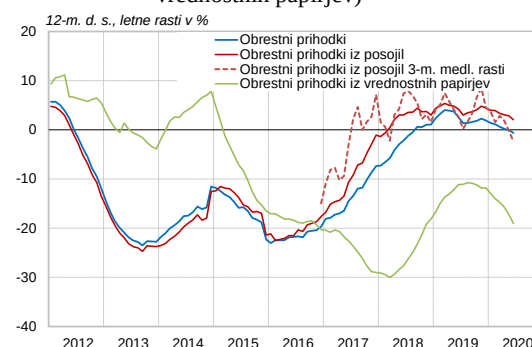
Vir: Banka Slovenije.

Dinamiko gibanja neto obrestnih prihodkov najbolj določajo obrestni prihodki bank, zlasti iz posojil nebančnemu sektorju. Trenutne in predvidene nadaljnje spremembe neto obrestne marže izvirajo iz naložbene strani bančnih bilanc, tako da lahko pričakujemo nadaljnje pritiske na njeno zmanjševanje. Spremembe na prihodkovni strani se hitro odražajo na gibanju neto obrestnih prihodkov. Na strani aktive so v prvem polletju 2020, 2019 in 2018 na povečanje neto obresti najbolj vplivali pozitivni količinski učinki iz naslova posojil. Po drugi strani so bili cenovni učinki iz aktive, tako iz posojil kot iz vrednostnih papirjev, v zadnjih letih negativni, kar kaže zmanjšanje donosov na vse glavne oblike naložb. Na pričakovano negativno dinamiko ustvarjanja neto obrestnih prihodkov vpliva več dejavnikov pri prihodkih: nadomeščanje donosnejših oblik naložb iz preteklosti z manj donosnimi v okolju LIRE, upad rasti posojil nebančnemu sektorju, ki so glede na ostale oblike naložb nadpovprečno donosna, in povečevanje nizko donosnih likvidnih oblik naložb bank,¹⁶ ki je posledica povečevanja vpoglednih vlog, ter doseženo dno pri obrestnih odhodkih bank, razen če bi banke uvedle negativne obrestne mere za vloge gospodinjstev.¹⁷ Pri gibanju neto obrestnih prihodkov bank v letu 2020 je treba upoštevati tudi trenutne za banke še ugodne okoliščine pri nemotenem obračunavanju obrestnih prihodkov. Zaradi možnih odlogov plačil obveznosti kreditorejmalcev, ki jih omogoča ZIUPOK oziroma smernice EBE¹⁸, zaenkrat še ni večjega zmanjšanja obrestnih prihodkov. Po izteku moratorijev na plačila se lahko obrestni prihodki bank zmanjšajo zaradi nesposobnosti kreditorejmalcev, da tekoče poplačajo svoje obveznosti.

Slika 1.21: Prispevki instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže

Slika 1.22: Vrste obrestnih prihodkov (skupaj, iz posojil nebančnemu sektorju in iz vrednostnih papirjev)

Vir: Banka Slovenije.

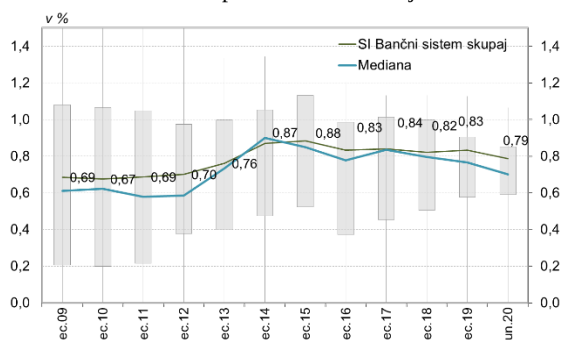
¹⁶ Junija 2020 je medletna rast obrestovane aktive znašala 6,9 % medletno, pri čemer se je rast posojil nebančnemu sektorju znižala na 1,8 %, naložbe v dolžniške vrednostne papirje na -2,8 %, ostale oblike obrestovane aktive (terjatve do centralne banke, bank) pa so se povečale kar za 38 %.

¹⁷ Več v: Ležarine in negativne obrestne mere za vlog gospodinjstev, <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/negativne-obrestne-mere-za-vloge-prebivalstva.pdf>.

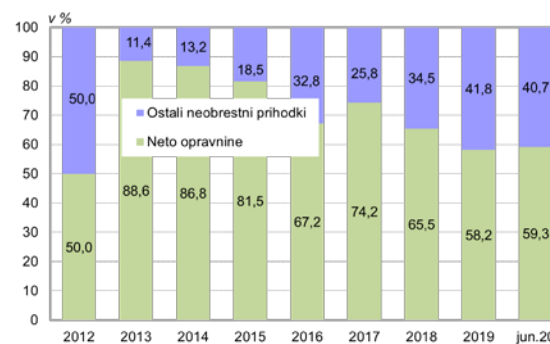
¹⁸ Glej Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditorejmalcev (ZIUPOK) in Smernice EBE na <https://eba.europa.eu/eba-publishes-guidelines-treatment-public-and-private-moratoria-light-covid-19-measures>.

Neobrestni prihodki bank so v prvem polletju 2020 močno zaostajali za nadpovprečnimi lani. Zaostrene gospodarske razmere so vplivale tudi na nekoliko manjše prihodke iz neto opravnin. Neto neobrestna marža, ki je v letu 2019 dosegla nadpovprečno vrednost 1,43 %, se je v prvem polletju 2020 znižala in junija 2020, izračunana za zadnje enoletno obdobje, znašala 1,15 %. Zaradi zmanjšanja prihodkov iz neto opravnin se je znižala tudi neto opravninska marža, junija na 0,79 %, kar je najnižja vrednost v zadnjih šestih letih. Razmeroma močno znižanje neto opravninske marže je posledica visoke rasti bilančne vsote bank in zmanjšanja obsega neto opravnin. Celotni neobrestni prihodki so bili v zadnjih letih razmeroma volatilni. Izrazito visoki neobrestni prihodki v letu 2019, zlasti pri nekaterih največjih bankah, so bili tako posledica ugodnih gospodarskih razmer oziroma dejavnikov, kot so na primer izplačila dividend, prevrednotenja delnic in terjatev bank do podjetij in prodaje premoženja. Zmanjšanje neto neobrestnih prihodkov v prvem polletju 2020 je predvsem posledica močno zmanjšane obsega prejetih dividend in negativnega rezultata iz neto prihodkov iz naslova kategorij prevrednotenih finančnih sredstev (iz naslova poštene vrednosti). Leta 2020 sta bila prisotna tudi zmanjšanje prihodkov iz neto opravnin in znižanje neto opravninske marže. Čeprav so banke lani z aktivnejšo politiko še realizirale razmeroma visoko rast neto opravnin, letos trenda niso uspele nadaljevati, kar odraža tudi poslabšane gospodarske razmere v času Covida-19.

Slika 1.23: Neto opravninska marža za bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj

Slika 1.24: Neto opravnine in ostali neobrestni prihodki v neobrestnih prihodkih bank

Opomba: Vrednosti za junij 2020 na sliki levo so izračunane za zadnje 12-mesečno obdobje.

Vir: Banka Slovenije.

Neto obrestna in neto neobrestna marža v slovenskem bančnem sistemu sta v primerjavi z državami EU med višjimi. Neto obrestna marža ima v zadnjih letih zaradi okolja nizkih obrestnih mer ob vse nižjih donosnostih aktiv trend zniževanja. Tudi v prihodnjih letih pričakujemo dodaten pritisk na znižanje marž. Neto obrestna marža slovenskih bank je leta 2019 dosegala mesto nekoliko pod najvišjo tretjino držav, presegala je srednjo vrednost primerjanih držav EU 28 (1,71 %) ¹⁹ in še bolj tehtano povprečje držav evroobmočja (1,25 %) oziroma EU 28 (1,13 %). Če primerjamo vrednosti marže slovenskega bančnega sistema z vrednostmi marže podobno velikih bank v EU, so odstopanja razmeroma manjša. ²⁰ Primerjava neobrestne marže slovenskega bančnega sistema z drugimi državami EU v letu 2019 kaže uvrstitev Slovenije na konec prve četrtine držav (mediana držav EU 28 je znašala 0,92 %), kar je posledica nadpovprečnih neobrestnih prihodkov v lanskem letu. Slovenija je odstopala navzgor tudi pri opravninski marži, mediana za to skupino držav je lani znašala 0,72 %, vrednost za Slovenijo pa 0,88 %. Pri obeh maržah navzgor izstopajo predvsem vzhodno- in južne evropske države. ²¹

Dejavniki dobičkonosnosti na strani porabe ustvarjenega dohodka bank

Operativni stroški so se leta 2019 in v prvem polletju 2020 povečali, stroškovna učinkovitost bank, merjena na bilančno vsoto, se ni bistveno spremenila, povečal pa se je delež stroškov v bruto dohodku bank. Rast operativnih stroškov je v prvem polletju 2020 znašala razmeroma visokih 7,8 %, ²² kar je

¹⁹ Gre za primerjavo na osnovi ECB, SDW baze (CBD). Ti podatki se nekoliko razlikujejo od tistih, ki temeljijo na bilančnih podatkih. Glej prilogo.

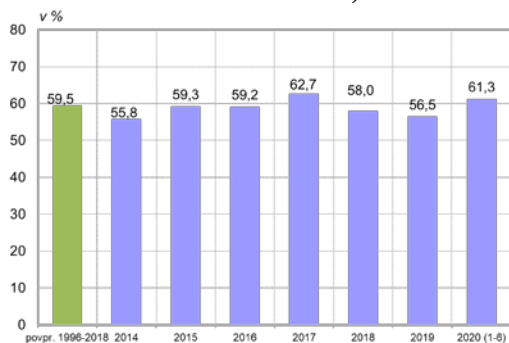
²⁰ Neto obrestna marža majhnih bank v EU, katere vrednosti so najbolj primerljive z bankami v slovenskem bančnem sistemu, je leta 2019 znašala 1,72 %, za Slovenijo pa po enakem viru podatkov (ECB, SDW, CBD) 1,95 %. Glej tudi prilogo.

²¹ Glej tudi prilogo z mednarodno primerjavo vrednosti kazalnikov bančnih sistemov v EU 28.

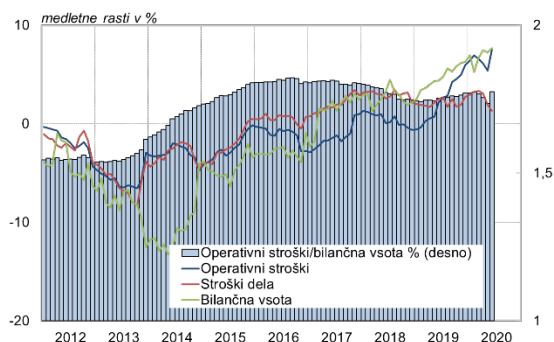
²² K povečanju operativnih stroškov je tako prispeval predvsem tudi »metodološki« učinek, ker se k operativnim stroškom po novem uvrščajo tudi stroški bank v zvezi z vplačili v sklad za reševanje in sistem zajamčenih vlog. V prvem polletju letos so predstavljali 8,5 % vseh operativnih stroškov, njihov delež pa se bo do konca leta zmanjšal, saj gre za že realizirana vplačila v tem letu. Ti stroški so se pred junijem 2020 uvrščali med druge poslovne odhodke bank. Kljub temu so se operativni stroški bank nekoliko povečali že pred tem.

večinoma posledica uvrščanja stroškov v zvezi z vplačili bank v Sklad za reševanje in sistem zjamčenih vlog v operativne stroške. Ob neupoštevanju tega učinka bi operativni stroški bank stagnirali. Ob sočasni visoki rasti bilančne vsote se delež operativnih stroškov v bilančni vsoti glede na lani ni bistveno spremenil in je junija znašal 1,77 %. Ob polletju 2020 so se stroški dela, ki predstavljajo več kot polovico operativnih stroškov, zmanjšali (–0,6 %). Zaradi občutnega zmanjšanja bruto dohodka bank, ki je posledica zmanjšanja tako neto obrestnih kot neto neobrestnih prihodkov, se je poslabšal kazalnik razmerja med operativnimi stroški in bruto dohodkom (CIR) na 61,3 %, kar je posledica že omenjenega povečanja operativnih stroškov in zmanjšanja bruto dohodka bank. Neto dohodek bank, tj. ustvarjen bruto dohodek, zmanjšan za operativne stroške, se je v prvem polletju letos močno zmanjšal zaradi padca bruto dohodka bank in povečanja operativnih stroškov. Vrednost kazalnika CIR je bila v letu 2019 primerljiva z vrednostjo mediane kazalnika za države EU 28.

Slika 1.25: Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR)

Slika 1.26: Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota

Opomba: Vrednosti kazalnika na sliki levo so izračunane na podlagi bilančnih mesečnih podatkov za slovenski bančni sistem na posamični osnovi, vrednosti na desni sliki pa iz podatkov CBD (ECB, SDW).

Vir: Banka Slovenije, ECB.

Po triletnem obdobju prevladujočega neto sproščanja oslabitev in rezervacij so banke v prvem polletju 2020 spet povečale stroške oslabitev in rezervacij. Za zdaj njihov delež v ustvarjenem dohodku bank še zaostaja za dolgoletnim povprečjem. Že pred pandemijo Covid-19 se je ob pričakovanem ohlajanju gospodarske rasti pričakovalo, da se bo neto sproščanje oslabitev in rezervacij zaključilo. Delež NPE se je pri številnih bankah že močno zmanjšal, zato je bilo nadaljnje sproščanje oslabitev iz tega naslova manj verjetno. Banke so letos v prvem polletju imele za 98 mio EUR tovrstnih stroškov. V letu 2019 je še nekoliko manj kot polovica kreditnih institucij, predvsem največje banke, neto sproščala oslabitve in rezervacije, letos do junija pa le ena od bank ni oblikovala dodatnih oslabitev in rezervacij.²³ Na taka sproščanja slabitev in rezervacij, ki so bila neobičajna glede na zgodovinske vrednosti²⁴ in v zadnjih dveh letih izjema tudi v primerjavi z evropskim državami, je vplivalo več dejavnikov: izboljšanje kakovosti kreditnega portfelja, dobre gospodarske razmere in poslovna politika bank.

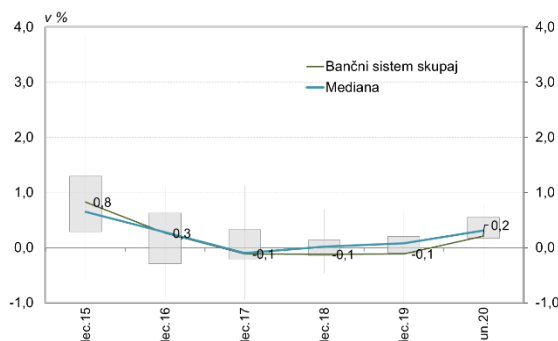
Zaradi zaostritve gospodarskih razmer v letu 2020 pričakujemo, da bodo stroški oslabitev in rezervacij pomembno vplivali na dobičkonosnost bank. Zaradi gospodarskega šoka, ki je posledica epidemije Covid-19, in narave mednarodnih računovodskih standardov lahko pričakujemo postopno povečanje stroškov oslabitev in rezervacij pri bankah.²⁵ Poslabševanje ekonomskih razmer se bo lahko odrazilo v povišani stopnji neplačil in hitrem povečevanju pričakovanih izgub iz kreditnega tveganja iz prehodov v skupino 3. Zaradi narave računovodskega standarda MSRP 9 se pričakuje dodatno oblikovanje oslabitev in rezervacij tudi v skupinah 1 in 2. V primeru nenadnega bistvenega poslabšanja ekonomskih napovedi lahko ob ponovni kalibraciji parametrov kreditnega tveganja pride do nenadnih bistvenih porastov oslabitev in rezervacij za kreditno tveganje. Na zmanjševanje dobičkonosnosti bank bodo v prihodnjih letih vplivala tudi predvidena manj ugodna gibanja pri ustvarjanju neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov.

²³ Število kreditnih institucij (bank in hranilnic), ki iz naslova oslabitev in rezervacij izkazujejo stroške, se je v zadnjih letih povečevalo; v letu 2017 jih je bilo 6, v letu 2018 8, v letu 2019 10, prvem polletju 2020 vse razen ene, skupaj 16.

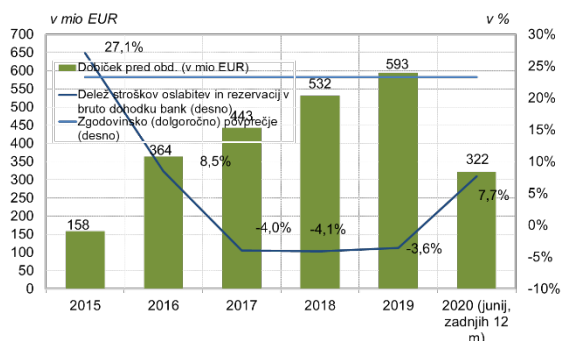
²⁴ Banke so v preteklosti od vključno leta 1996 do konca 2018 za stroške oslabitev in rezervacij porabile 23 % bruto dohodka, pri čemer pa v izračun niso zajeta leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni. In leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije.

²⁵ Podobno kot pri obračunavanju obresti je treba izpostaviti, da trenutno odlogi plačil, ki so posledica ZIUPOK oziroma smernic EBE (Glej npr. opombo 7, ki navaja smernice EBA), vplivajo na manjši obseg oslabitev in rezervacij.

Slika 1.27: Vrednosti stroškov oslabitev in rezervacij za slovenski bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj

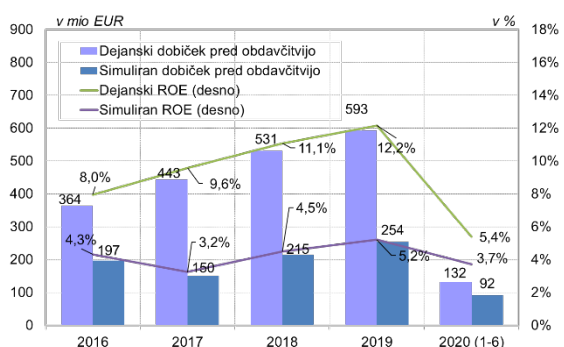
Slika 1.28: Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank

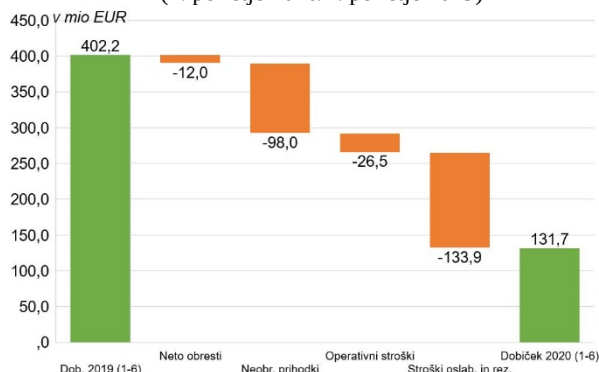
Opomba: Na obeh slikah so prikazane vrednosti zadnjega petletnega obdobja. Na sliki desno sta obe vrednosti izračunani za zadnjih 12 mesecev. Pozitivne vrednosti deleža stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku pomenijo neto oblikovanje teh stroškov, negativne vrednosti pa njihovo neto sproščanje. Ravna črta na desni sliki kaže dolgoročno povprečje deleža stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank. Glej tudi opombo pod sliko 1.30.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.29: Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank

Slika 1.30: Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe dohodka bank na spremembo dobička (1. polletje 2020/1. polletje 2019)

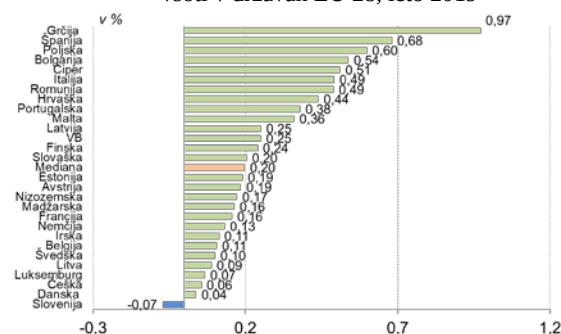

Opomba: Simulirane vrednosti dobička in ROE na sliki levo so izračunani ob upoštevanju povprečnega deleža stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku za slovenski bančni sistem; od vključno leta 1996 do konca 2018 so banke porabile 23 % bruto dohodka, pri čemer pa v izračun niso zajeta leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni, in leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije.

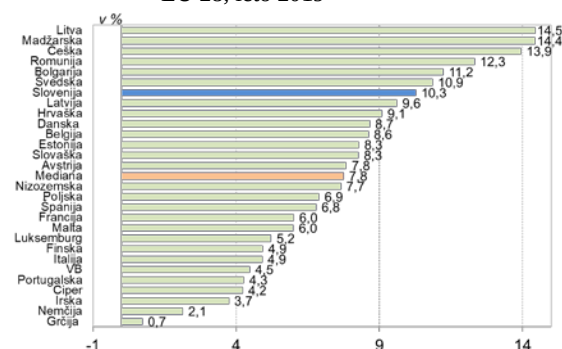
Vir: Banka Slovenije.

Slovenski bančni sistem je bil leta 2019 drugo leto zapored izjema med državami EU 28, saj je neto sproščal oslabitve in rezervacije. Po donosnosti na kapital je presegal povprečje EU 28. Donosnost na kapital v slovenskem bančnem sistemu (na podlagi podatkov ECB na konsolidirani osnovi) je za leto 2019 znašala 10,3 % ter je presegala srednjo vrednost držav EU 28 (7,8 %) in povprečje v evroobmočju (5,1 %) oziroma EU 28 (5,2 %). Slovenski bančni sistem bi ob upoštevanju dolgoročnega povprečja deleža neto stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku v letu 2019 dosegal manj kot polovico realizirane donosnosti. V prvem polletju leta 2020 se je dobiček bank močno zmanjšal. K temu so prispevale vse glavne komponente nastanka in porabe dohodka bank (slika 1.31).

Slika 1.31: Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti v državah EU 28, leto 2019

Slika 1.32: Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, leto 2019

Opomba: Negativne vrednosti na sliki levo pomenijo neto sproščanje oslabitev in rezervacij. Vrednosti na obeh slikah temeljijo na konsolidiranih podatkih in se nekoliko razlikujejo od prej prikazanih, ki temeljijo na bilančnih podatkih bank na posamični osnovi.

Vir: ECB, SDW (CBD).

1.3 Kreditno tveganje

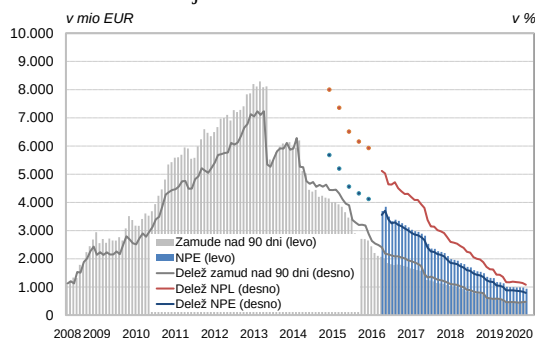
Kreditno tveganje v bankah, ki smo ga konec leta 2019 še ocenjevali kot nizkega, se je od začetka pandemije močno povečalo. Obrat v gospodarski rasti praviloma poslabša sposobnost komitentov za poravnavanje dolgov do bank, a se to zaradi koordiniranih ukrepov držav in evropskih institucij za omilitev posledic pandemije pri slovenskih bankah do zdaj ni pokazalo v poslabšanju kazalnikov nedonosnih izpostavljenosti. Ti so se še nekaj mesecev po začetku pandemije izboljševali. Pričakovanja o verjetnem podaljšanju svetovne zdravstvene in ekonomske krize lahko v prihodnje povzročijo naraščanje nedonosnih izpostavljenosti, posebej v dejavnostih, ki jih je oziroma jih še bo kriza močnejše prizadela, ter posredno še v povezanih dejavnostih. Nenadno poslabšanje v gospodarskem okolju je močno pospešilo oblikovanje oslabitev za donosni del portfelja. Proces je najizrazitejši v portfelju podjetij, čeprav se pokritost z oslabitvami povečuje tudi v drugih segmentih, zlasti pri izpostavljenosti do prebivalstva.

Pregled kazalnikov nedonosnih terjatev bank

Nedonosne izpostavljenosti bank so ob koncu prvega polletja 2020, tri mesece po nastopu pandemije Covid-19, dosegle najnižje vrednosti in deleže po letu 2007.²⁶ Razglasitev pandemije v marcu 2020 in padec oziroma ponekod popolna ustavitev gospodarske aktivnosti nista ustavila nadaljnega zmanjševanja NPE v bankah. Delež NPE se je na ravni bančnega sistema do junija zmanjšal na 2,0 %, delež nedonosnih posojil (NPL) na 2,7 %. Terjatve v zamudi nad 90 dni so z 8,1 mrd EUR na vrhu leta 2013 upadle na dobre pol milijarde EUR v juniju oziroma na 1,2 % razvrščenih terjatev. Z več let trajajočimi aktivnostmi bank in Banke Slovenije za zmanjševanje slabih terjatev ter ob podpori ugodnega gospodarskega okolja se je kakovost portfelja izboljšala v vseh bankah. Razpon deležev NPE med bankami se je v zadnjih treh letih močno skrčil, z najvišjo vrednostjo pri posamezni banki pri 3,9 %. Delež NPL junija pri nobeni banki ni presegel 5,0 %.

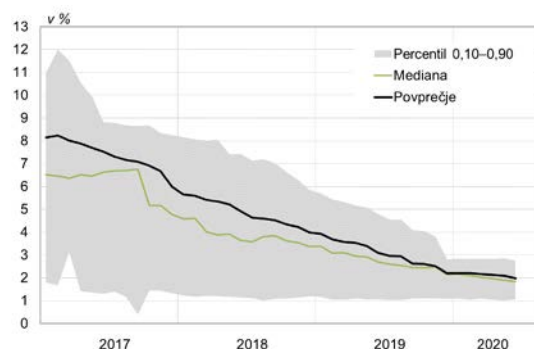
²⁶ Poročanje bank o zamudah nad 90 dni, ki so bile do definicije EBA glavni indikator kakovosti portfelja, je bilo uvedeno v zadnjem četrtletju 2007.

Slika 1.33: NPE, NPL in terjatve v zamudi nad 90 dni, stanja in deleži

Vir: Banka Slovenije.

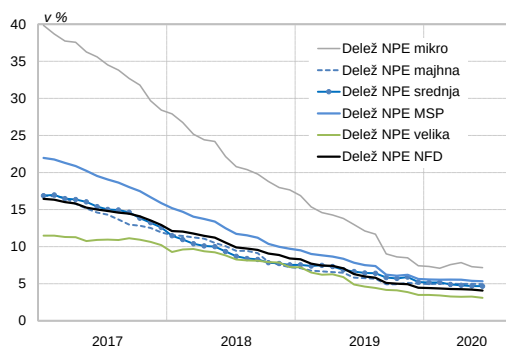
Slika 1.34: Koncentracija deležev NPE po bankah

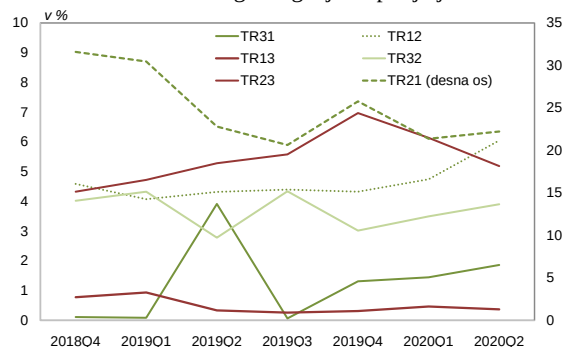
Portfelj podjetij in kreditno tveganje

V sektorju podjetij so se NPE zmanjševali v vseh skupinah velikosti podjetij, še vedno pa izstopajo v skupini mikro podjetij. V skupini mikro, malih in srednjih podjetij (MSP) se je povprečen delež NPE zmanjšal na 5,3 %, s precejšnjimi razlikami med posameznimi skupinami velikosti. Tako se je delež NPE pri malih in srednjih podjetjih že približal povprečju celotnega sektorja podjetij, ki znaša 4,1 %, medtem ko pri mikro podjetjih kljub hitremu zmanjševanju ostaja pri 7,2 %. Mikro podjetja pomenijo razmeroma majhen delež v izpostavljenosti bank do podjetij, junija 10,4 %, ²⁷ bistveno večjega pa v obsegu NPE v sektorju podjetij, 18,2 %. Po kakovosti portfelja so ta podjetja bistveno slabša tudi od sektorja obrtnikov, s katerim so najbolj primerljiva, kar kaže posebej ranljiv segment komitentov. Kljub temu je opazen napredek bank pri zmanjševanju slabih terjatev v tem delu portfelja, saj so konec leta 2016 NPE do mikro podjetij še predstavljali četrtno vseh NPE do podjetniškega sektorja, do junija 2020 pa se je delež zmanjšal za 7 odstotnih točk.

Slika 1.35: Deleži NPE po velikosti podjetij

Slika 1.36: Stopnje prehodov (TR) med skupinami kreditnega tveganja za podjetja

Opomba: Na sliki desno oznake v legendi označujejo stopnje prehoda (TR, Transition Rate) med skupinami kreditnega tveganja (1, 2 in 3) v odstotkih. Pri izračunu stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-pogodba-datum. Vključene so vse izpostavljenosti, ki imajo pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in zavedeno skupino kreditnega tveganja na začetku opazovanega obdobja. Za podatek na koncu obdobja se upošteva zadnji razpoložljivi podatek za to pogodbo znotraj leta.

Vir: Banka Slovenije.

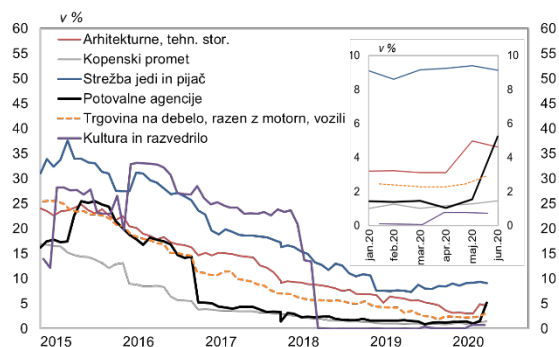
Drugi pokazatelji kakovosti portfelja prav tako še ne kažejo naraščanja slabih terjatev zaradi krize Covid-19. Prehodi plačnikov med neplačnike (DR, default rate) ²⁸ po EBA definiciji neplačila do junija še ne odražajo povišanja stopenj neplačila kot posledice zaježitvenih ukrepov Covid-19 in ostajajo na zelo nizki ravni s konca leta 2019, s stopnjo okoli 1 %. Prehodi med skupinami kreditnega tveganja v drugem četrtletju sicer kažejo nekoliko povišane prehode iz skupine 1 v skupino 2 s pomembno povečanim kreditnim tveganjem (vendar pa še ne v položaju neplačila). Hkrati so bili prehodi med neplačnike (skupina 3) celo nekoliko manjši kot v preteklih dveh četrtletjih. Tudi vintage analiza v tem obdobju ne zaznava povečanega pritoka novih NPE v sektorjih podjetij in obrtnikov. Na ravni področij dejavnosti je porast NPE v drugem

²⁷ Srednje velika in majhna podjetja po 17,9 %, velika podjetja 52,3 %.

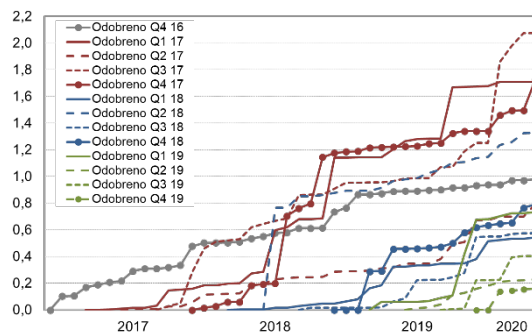
²⁸ Enoletne stopnje prehodov, tehtane z izpostavljenostjo.

četrtnetu 2020 prisoten le pri gostinstvu in gradbeništvu, medtem ko je bil v številnih drugih dejavnostih manjši porast zaznan ob ohlajanju gospodarske rasti še pred Covid-19; v zadnjih mesecih leta 2019 in prvem četrtnetu 2020. Ožji kazalnik nedonosnih terjatev, to je delež terjatev v zamudi nad 90 dni, se je v sektorju podjetij rahlo povečal v maju in juniju, na 1,7 %, pri čemer je povečanje prav tako opazen le pri nekaterih dejavnostih, ki jih je kriza izrazito prizadela: v prometu pri kopenskem prometu, znotraj trgovine le pri trgovini na debelo, v gostinstvu le pri strežbi jedi in pijač ipd. Pri večinskem delu podjetij, na poslovanje katerih je kriza močno vplivala, so na manjše pojavljanje neplačil ugodno vplivali interventni zakoni, predvsem možnost odloga plačil obveznosti do bank.

Slika 1.37: Zamude nad 90 po dejavnostih

Slika 1.38: Nove pogodbe, sklenjene od Q4 2016, ki so do junija 2020 postale nedonosne

Vir: Banka Slovenije.

Obseg izpostavljenosti, za katere je podjetniškemu sektorju odobren odlog poravnave obveznosti, je do začetka septembra dosegel 1,9 mrd EUR oziroma 11,2 % izpostavljenosti do sektorja.²⁹ Dodatno so banke, neodvisno od interventnih zakonov, podjetjem odobravalе likvidnostna posojila za premostitev težav zaradi pandemije in le manjši obseg likvidnostnih posojil s poročstvom države. Skupen obseg posojil, ki so bila podjetjem odložena³⁰ ali odobrena za premostitev posledic pandemije, je julija predstavljal 19 % celotnega stanja posojil podjetjem pri bankah, a s precejšnjimi razlikami med posameznimi dejavnostmi. V gostinstvu je ta delež dosegel 63 % stanja posojil gostinskim podjetjem. Delež je velik tudi v javnih storitvah, skoraj 29 %, pri čemer je pri kulturnih, rekreacijskih in športnih dejavnostih presegel 35 %. Nadpovprečno veliki so deleži tudi v predelovalnih dejavnostih in poslovanju z nepremičninami.

S podaljševanjem in poglobljanjem gospodarske krize se povečuje verjetnost, da bo del odloženih obveznosti prerazvrščen med nedonosne. Čeprav se z odobritvijo splošnega moratorija na odplačevanje dolga odložene izpostavljenosti ne prerazvrstijo samodejno med restrukturirane oziroma nedonosne (glej podrobneje okvir 1.3 v tem poglavju), je od bančne presoje posameznega dolžnika in njegovega finančnega položaja odvisno, ali bo banka to prerazvrstitev vendarle opravila. Ob začetku te krize so bila podjetja finančno močna in z razmeroma nizko zadolženostjo, kar je tudi prispevalo k ohranjanju statusa plačnikov kljub nastalim likvidnostnim težavam, ki so prizadele celotno gospodarstvo. Vendar pa se bo dlje časa trajajoče upadanje oziroma v nekaterih dejavnostih popolna ustavitve aktivnosti brez dodatnih ukrepov za blažitev posledic krize, ki bi omogočili preživetje teh podjetij, sčasoma odrazilo tudi v povečanem obsegu NPE v teh dejavnostih. Obseg in dinamika prenosa posameznih komitentov med neplačnike bo večinoma odvisna tudi od presoje posamezne banke.

²⁹ Upoštevani so odlogi nefinančnim podjetjem, DFO in obrtnikom.

³⁰ Upoštevan je celoten znesek dolga v času odobritve odloga in ne le znesek odloženih obrokov.

Slika 1.39: Struktura posojil, povezanih s Covid-19, po dejavnostih

Slika 1.40: Delež posojil, povezanih s Covid-19, v stanjih posojil po dejavnostih

Opomba: V slikah so zajeta bančna posojila, odobrena ali spremenjena (npr. zaradi odloga) zaradi likvidnostnih težav dolžnika, ki so povzročene z razglasitvijo epidemije Covid-19 na območju Republike Slovenije. Na sliki desno so med posojila, ki niso odobrena ali podaljšana po interventnih zakonih, prav tako zajeta le posojila, povezana z epidemijo.

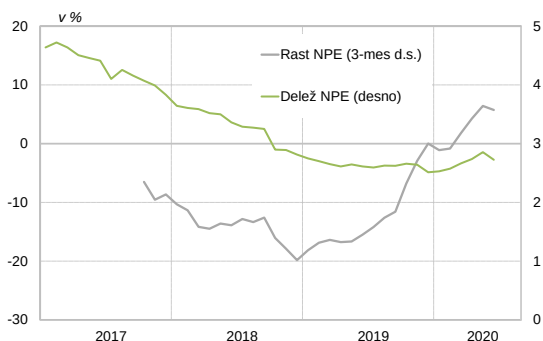
Vir: Banka Slovenije.

Kreditiranje prebivalstva in kreditno tveganje

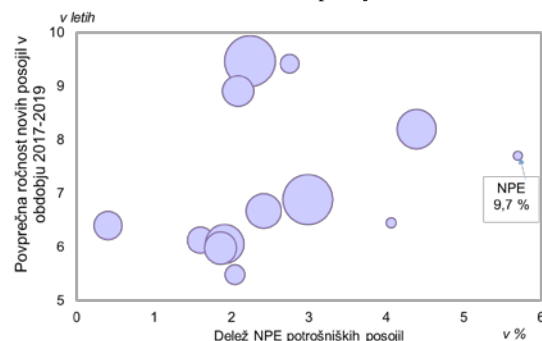
Potrošniška posojila so edini pomembnejši segment izpostavljenosti bank, pri katerem so se deleži NPE začeli povečevati v letu 2020. Obseg NPE pri potrošniških posojilih se medletno povečuje od marca 2020. Delež NPE raste od začetka leta, maja je dosegel 2,9 %, nato v juniju rahlo padel. K rasti deleža je poleg povečanja obsega NPE prispevalo tudi zmanjševanje stanja potrošniških posojil po oktobru 2019, do junija skupaj za 5,3 %. V strukturi izpostavljenosti bank so potrošniška posojila v tem obdobju zgubila 0,7 odstotne točke in zdaj predstavljajo 5,7 % izpostavljenosti. Sicer so za ta segment portfelja značilna občasna večja zmanjšanja nakopičenih NPE, kar se je po nekajmesečni rasti zgodilo tudi junija 2020.³¹ Breme NPE iz potrošniških posojil je po bankah različno, opazna pa je povezava med manjšo kakovostjo portfelja potrošniških posojil in pomembnostjo tega segmenta v celotnem kreditnem portfelju banke. Z nekaj izjemami je pri bankah z večjo izpostavljenostjo do potrošniških posojil tudi kreditno tveganje v tem segmentu, in posledično na celotnem portfelju, večje. Pri stanovanjskih posojilih se deleži NPE še naprej zmanjšujejo do junija na 1,7 %.

Podobne ugotovitve kot pri podjetjih glede vpliva odlogov posojil na kazalnike kakovosti portfelja veljajo tudi za segment prebivalstva. Ocenjujemo, da se v obdobju moratorija kazalniki kakovosti portfelja prebivalstva ne bodo pomembneje poslabšali oziroma se bo s krizo Covid-19 povečano kreditno tveganje odrazilo z večmesečnim zamikom, najpozneje pa v mesecih po koncu moratorija. Pri potrošniških posojilih trenutno ni mogoče opaziti močne povezave deležev NPE z daljšo originalno ročnostjo teh posojil ob odobritvi (slika 1.42), vendar pa je iz podatkov o povečani ročnosti novih posojil po uvedbi možnosti odlogov mogoče sklepati, da so za odloge zaprosili tudi ali predvsem komitenti, ki so jim bila odobrena posojila z nadpovprečno dolgimi ročnostmi.

Slika 1.41: NPE pri potrošniških posojilih

Slika 1.42: Delež NPE pri potrošniških posojilih glede na ročnost in rast posojil

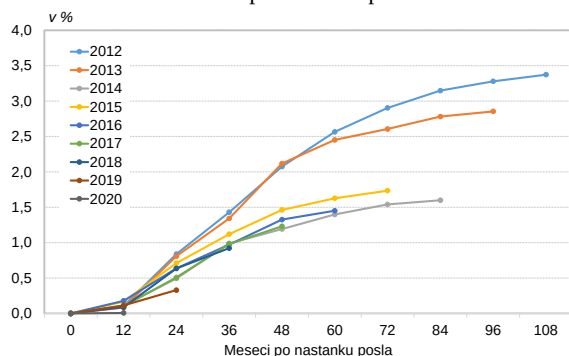
Opomba: Velikost krogcev na sliki desno ponazarja rast potrošniških posojil v letih 2017, 2018 in v letu 2019 do oktobra.

Vir: Banka Slovenije.

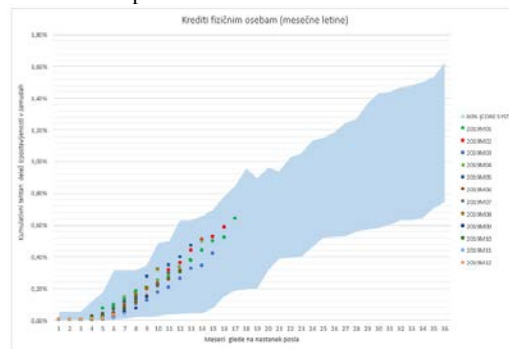
³¹ Pri posojilih prebivalstvu (ni ločenih podatkov glede na vrsto posojila) dosežejo banke zmanjšanje NPE z delnimi ali polnimi poplačili nedonosnih posojil, ponovno prerazvrstitvijo med donosna posojila ter v manjši meri z odpisi in unovčevanjem zavarovanj.

Vintage analiza za prebivalstvo³² na ravni celotnega sektorja ne kaže povečanega pritoka novih NPE v letu 2020. Strmina krivulj je odvisna od kreditnih standardov in makroekonomskega okolja v letih po nastanku posla. Zaradi bistvene spremembe makroekonomskega okolja v letih med 2012 in 2018 je učinek kreditnih standardov težje izločiti. Na ravni bančnega sistema sta najnovejši letini 2019 in 2020 nižji (manj tvegani) v primerjavi s predhodnimi letinami (seveda v časovnem horizontu 12–24 mesecev po nastanku posla). Podatki za leto 2020 še niso popolnoma merodajni, saj je status neplačnika viden po 90 dneh od nastanka prve zamude. Večji pritoki neplačnikov iz poslov, sklenjenih v letu 2020, bodo posledično vidni v poznejših mesecih. Zato tudi morebitni učinki krize Covid-19 v podatkih 2020 še niso vidni. Nekoliko natančnejšo analizo letin je mogoče narediti z uporabo mesečnih podatkov.³³ Letine, ki izvirajo iz leta 2019, so umeščene rahlo nad (zgodovinsko) mediano vseh letin, vendar znotraj jedrnega pasu, kar nakazuje, da se kakovost omenjenih letin v prvem letu od nastanka bistveno ne razlikuje v primerjavi s preteklimi letinami.

Slika 1.43: Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri posojilih prebivalstvu za posamezno letino n mesecev po sklenitvi posla

Slika 1.44: Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah za posamezno letino (mesečni podatki) glede na mesece po nastanku posla

Opomba: Na sliki desno je časovni horizont omejen na 36 mesecev. Modro senčeno območje predstavlja jedrni pas, tj. relativno homogen skupek 80 % kumulativnih funkcij vseh letin na ravni bančnega sistema. Letine, ki izvirajo v letu 2020, so iz prikaza izločene, saj gre za nove letine, pri katerih zamude nad 90 dni še niso (materialno) vidne.

Vir: Banka Slovenije.

Portfelj tujcev in kreditno tveganje

Posojila tujemu nebančnemu sektorju, večinoma tujim podjetjem, so v letu 2020 dosegala precej nižje rasti kot v letu prej, vendar z 12,6-odstotno medletno rastjo v juniju ostajajo na razmeroma visoki ravni. Ta posojila so junija predstavljala 15,3-odstotni delež v celotni izpostavljenosti bank do tujine³⁴ (1,1 od skupaj 7,5 mrd EUR), vendar pa so edini segment izpostavljenosti do tujine, v katerem nastajajo nedonosne terjatve. Delež NPE v bančnih posojilih tujim podjetjem je tako junija znašal 7,8 %, medtem ko se v celotni izpostavljenosti do tujine (ki zajema tudi posojila finančnim institucijam in naložbe v vrednostne papirje) delež NPE ohranja pri nizkih 1,2 %. Naraščajoča posojila tujim podjetjem so tako najbolj ranljiv, čeprav po deležu razmeroma majhen del kreditnega portfelja bank, katerega kakovost je večinoma odvisna od makroekonomskega okolja v matičnih državah teh podjetij in njihovih poslovnih partnerjev.³⁵

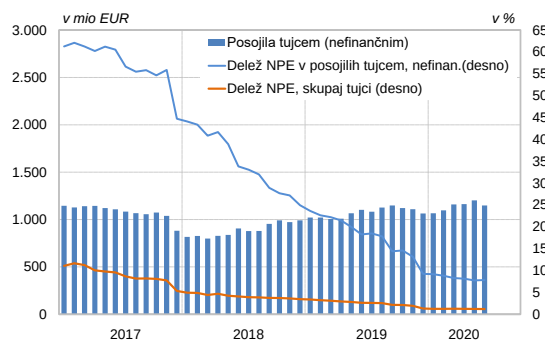
³² Vintage analiza kreditnega portfelja fizičnih oseb temelji na metodologiji, predstavljeni v Poročilu o finančni stabilnosti, december 2019, okvir 1.2, ki je bila v letu 2020 spremenjena z združitvijo portfelja potrošniških in stanovanjskih posojil ter zožitvijo jedrnega pasu z 90 % na 80 %. Problematika samostojne obravnave stanovanjskih kreditov je že bila opisana v decembrskem poročilu.

³³ V obdobju januar 2012–maj 2020 je tako konstruiranih 100 letin. 80 % vseh letin predstavlja relativno homogen pas, poimenovan jedro, medtem ko 20 % preostalih letin predstavlja t. i. zunajležnike. Kumulativne funkcije so empirično omejene na 36 mesecev (časovni horizont spremljanja letine). Vse letine so med seboj obravnavane enakovredno ne glede na njihovo izpostavljenost.

³⁴ Izpostavljenost do tujine sestavljajo bilančne in zunajbilančne izpostavljenosti do tujih finančnih in nefinančnih pravnih in fizičnih oseb.

³⁵ Kadar je domača banka udeležena v financiranju tujega podjetja prek sindiciranega posojila, je na voljo le podatek o sedežu banke, ki organizira sindikalno posojilo, ne pa sedež oziroma rezidentstvo dolžnika.

Slika 1.45: NPE v portfelju tujcev po vrstah naložb

Vir: Banka Slovenije.

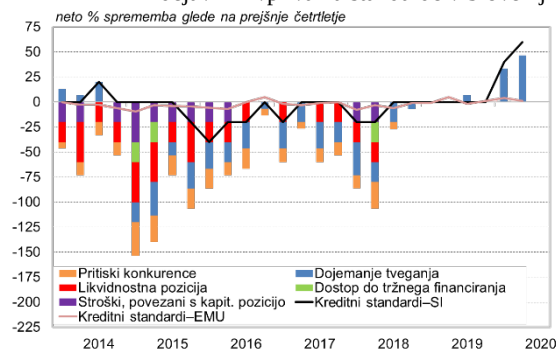
Slika 1.46: Rast posojil tujcem po vrstah

Struktura kreditnega portfelja in kreditni standardi

V strukturi izpostavljenosti bank v zadnjem obdobju ni bilo večjih sprememb, vendar se je po nastopu krize rast kreditiranja najpomembnejših skupin komitentov opazno zmanjšala. Terjave do centralne banke so v zadnjem letu in pol pridobile 3,8 odstotne točke v strukturi bančnih naložb, na račun izpostavljenosti do podjetij, prebivalstva in tujcev, medtem ko je struktura izpostavljenosti do teh treh sektorjev ostala praktično nespremenjena glede na konec leta 2018. Od začetka pandemije je opazno upadanje dinamike kreditiranja podjetij, prebivalstva in tujcev. Rast posojil podjetjem se upočasnjuje kljub povečanemu odobravanju likvidnostnih posojil, manj s poročstvom države, bolj pa neodvisno od interventnih zakonov.³⁶ Ob splošni negotovosti se je v tem obdobju močno zmanjšalo povpraševanje po drugih vrstah posojil (glej okvir 3.2). Pri potrošniških posojilih so medletne rasti pričakovane v maju prvič postale negativne. Struktura izpostavljenosti se je tako premaknila proti manj tveganim (likvidna sredstva), a zato manj donosnim oblikam naložb, vendar pa je zaradi globine tokratne krize to majhen premik k varnosti glede na možnost večanja nedonosnih terjatev v bolj tveganih delih portfelja. Dojemanje ravni tveganja kot povečane je v prvem polletju zaostriilo kreditne standarde bank.

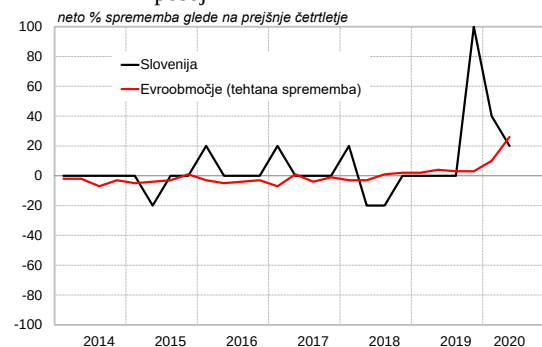
Po anketi Bank Lending Survey³⁷ (BLS) so se kreditni standardi v prvem polletju 2020 zaostriili, tako pri kreditiranju podjetij kot prebivalstva. Banke pričakujejo, da se bodo kreditni standardi za podjetja v tretjem četrtletju 2020 dodatno zaostriili. Pri posojilih gospodinjstvom so banke ocenile, da so se kreditni standardi močno zaostriili že v zadnjem četrtletju 2019 z uvedbo zavezujočih makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva, letošnja kriza pa je prek spremenjenega dojemanja tveganja prispevala k njihovi dodatni zaostritvi. Drugače kot pri podjetjih pa banke pričakujejo, da bodo v tretjem četrtletju standardi za stanovanjska in potrošniška posojila ostali nespremenjeni.

Slika 1.47: Kreditni standardi pri posojilih podjetjem z dejavniki vpliva na standarde v Sloveniji

Vir: Banka Slovenije, ECB.

Slika 1.48: Kreditni standardi pri potrošniških posojilih

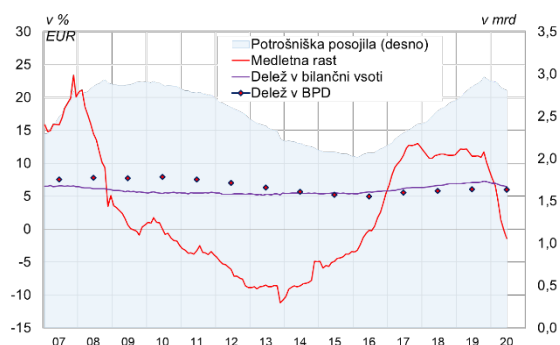
Dober finančni položaj gospodinjstev bi se lahko z naraščanjem potrošniških posojil v zadnjih letih začel poslabševati, zato smo novembra 2019 uvedli zavezujoče makrobonitetne ukrepe. Po uvedbi ukrepov se je visoka rast potrošniških posojil postopoma začela zniževati, na zmanjšanje obsega novih

³⁶ Odlogi posojil po interventnem zakonu ZIUPOPK ne vplivajo na zmanjšanje stanja posojil.

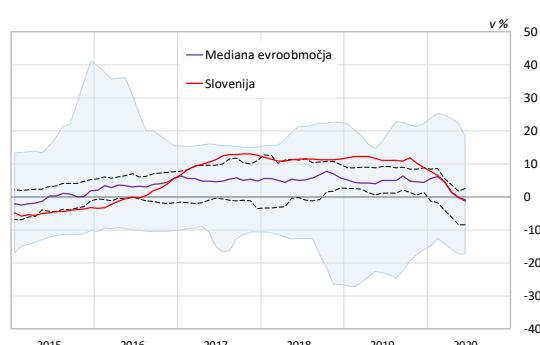
³⁷ V anketi Bank Lending Survey za Slovenijo poroča pet bank, ki so konec leta 2019 po bilančni vsoti predstavljale 60 %, pri posojilih nefinančnim družbam 53 %, pri stanovanjskih posojilih 65 % in pri potrošniških posojilih 61 % bančnega sistema.

poslov pa je vplivala tudi pandemija Covid-19. Večletna visoka rast potrošniških posojil, ki je že leta 2017 presegala 10 %, se je novembra leta 2019 po uvedbi zavezujočih makrobonitetnih ukrepov na področju kreditiranja prebivalstva začela zniževati. Rast posojil je dosegla medletno negativno raven v maju, s tem pa se je znižala pod 75. percentil evroobmočja in se približala mediani evroobmočja. Stanje potrošniških posojil, ki je oktobra leta 2019 z 2,95 mrd EUR doseglo najvišjo raven, se je od takrat začelo zniževati in je junija doseglo 2,80 mrd EUR. Zaradi razvoja pandemije Covid-19 ostaja makroekonomsko okrevanje negotovo. Povečanje negotovosti med potrošniki, poslabšanje razmer na trgu dela in nižji prihodki gospodinjstev so povzročili, da so gospodinjstva odložila nakupe nebitvenih dobrin, kar bo verjetno tudi v prihodnje pomembno prispevalo k umirjanju stopenj rasti potrošniških posojil, s tem pa vplivalo tudi na poslabšanje dobičkonosnosti bank.

Slika 1.49: Rast in stanje potrošniških posojil

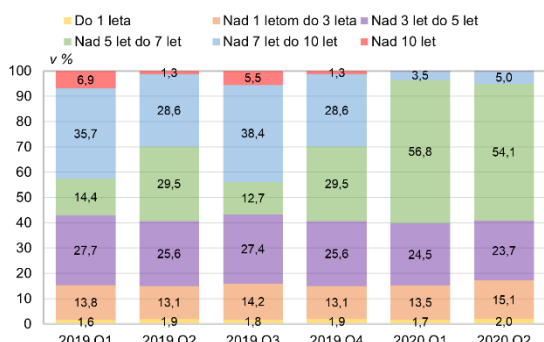
Slika 1.50: Rast potrošniških posojil, primerjava z evroobmočjem

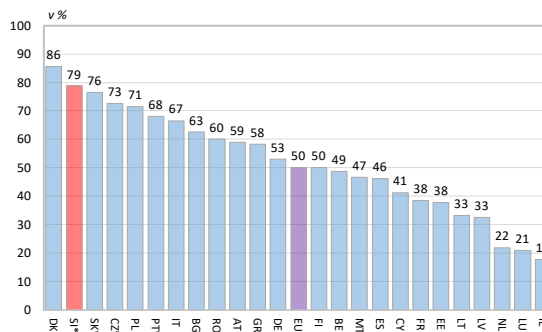
Opomba: Na desni sliki modro polje predstavlja maksimum in minimum. Črne črtkane črte predstavljajo 25. in 75. percentil.
Vir: Banka Slovenije (leva slika), ECB SDW (desna slika).

Banke zaradi uvedbe zavezujočih makrobonitetnih ukrepov ne odobravajo več potrošniških posojil z daljšimi ročnostmi, s tem pa se je povprečna ročnost potrošniških posojil začela krajšati. Banke so v zadnjem četrtletju leta 2019, po uvedbi makrobonitetnih ukrepov, odobrile manj potrošniških posojil z ročnostjo nad 7 let. Medtem ko je bilo v tretjem četrtletju leta 2019 na novo odobrenih več kot 40 % potrošniških posojil z ročnostjo nad 7 let, se je ta delež v prvi polovici leta 2020 zmanjšal na manj kot 5 %. Izrazito pa se je povečal delež novih potrošniških posojil z ročnostjo med 5 in vključno 7 let, ki je v drugem četrtletju leta 2020 znašal 54 %. V primerjavi s povprečjem držav Evropske unije slovenski bančni sistem še vedno izstopa po deležu dolgoročnih potrošniških posojil. Medtem ko je na ravni Evropske unije potrošniških posojil, ki presegajo ročnost 5 let, v povprečju 50 % vseh potrošniških posojil, je v Sloveniji delež teh posojil skoraj 80-odstoten. Slovenija ima enega največjih deležev potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let. Pri posojilih z daljšo ročnostjo se sicer zmanjša letni obrok odplačila, s čimer bi se morala znižati tudi verjetnost neplačila (PD) posojilojemalcev, vendar pa se lahko za banke poveča izguba ob neplačilu (LGD). Večje je lahko obrestno tveganje za posojilojemalce, saj so dolgoročna posojila navadno odobrena z variabilno obrestno mero, zato je trend krajšanja povprečne ročnosti potrošniških posojil dobrodošel.

Slika 1.51: Ročnost potrošniških posojil

Slika 1.52: Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let v članicah EU

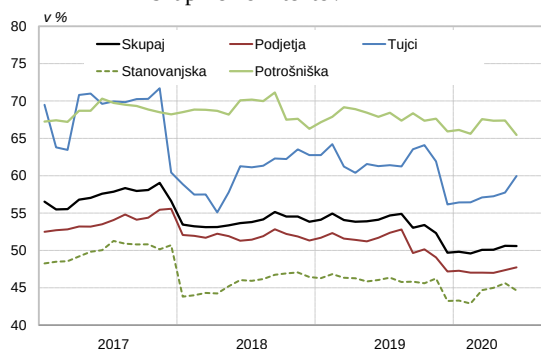

Opomba: Povprečna ročnost in delež potrošniških posojil se razlikujeta od predstavljenih v prejšnjih publikacijah zaradi novega zbiranja podatkov. Na desni sliki so z zvezdico označene države, ki imajo uvedene makrobonitetne omejitve ročnosti potrošniških posojil.
Vir: Banka Slovenije (leva slika), ECB SDW (desna slika).

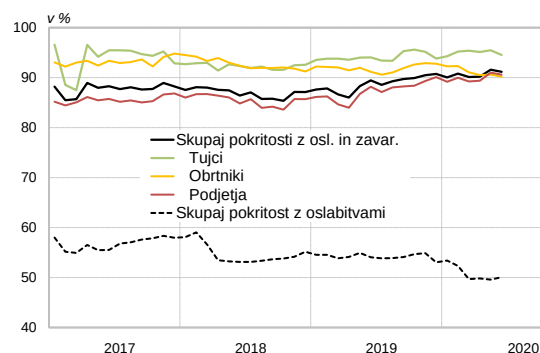
Pokritosti donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami

Pokritost z oslabitvami se je v prvi polovici leta 2020 povečala na nedonosnem in tudi na donosnem delu portfelja. Zmanjševanje NPE s prodajami in odpisi se praviloma odraža v zmanjšani pokritosti preostalih NPE z oslabitvami, saj se tako iz portfelja izločajo najslabše terjatve, praviloma nadpovprečno ali v celoti pokrite z oslabitvami. Tako je junijska 50,6-odstotna stopnja pokritosti za okrog 4 odstotne točke nižja kot v obdobju do avgusta 2019, pred začetkom njenega hitrega zmanjševanja. Letos je trend upadanja ustavljen. Skupna pokritost z oslabitvami in zavarovanji se še naprej povečuje, junija je znašala 91,2 %. Na tej ravni se giblje tudi pri podjetjih in obrtnikih, medtem ko je v portfelju tujcev pri 95 %. Glede na pretežni del zavarovanj z nepremičninami je pokazatelj celotne pokritosti pod vplivom bodočega gibanja cen nepremičnin.

Slika 1.53: Pokritost NPE z oslabitvami za izbrane skupine komitentov

Slika 1.54: Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji

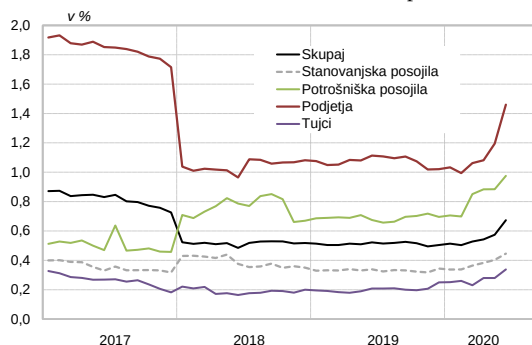

Opomba: Na sliki desno je znesek zavarovanj pri posameznem poslu upoštevan le do višine neoslabljene vrednosti NPE. V skupni pokritosti ni zajet sektor prebivalstva.

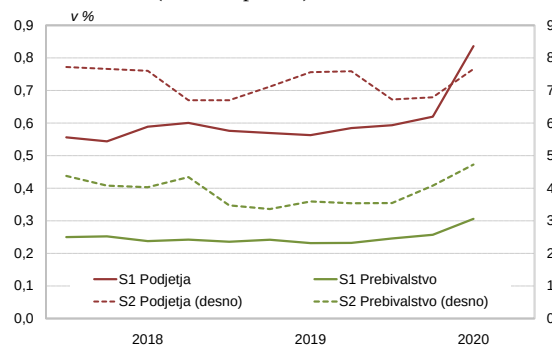
Vir: Banka Slovenije.

Večanje oslabitev na donosni del portfelja je bilo pričakovano že pred začetkom pandemije, zaradi napovedanega ohlajanja gospodarske aktivnosti v Sloveniji in v glavnih gospodarskih partnericah, pandemija pa je ta proces pospešila. Napovedano ohlajanje gospodarske rasti je še pred pandemijo, skladno z načeli MSRP9, nakazalo prihodnje večje oblikovanje oslabitev za donosne izpostavljenosti. Obseg oslabitev na donosni del portfelja se je v prvem polletju (glede na konec leta 2019) povečal za skoraj 40 %, od tega v drugem četrtletju za 33 %. Pokritost donosnega portfelja z oslabitvami se je povečala s stabilnih 0,5 % v daljšem obdobju na 0,7 % v juniju. Najizraziteje se je povečala pokritost donosnih izpostavljenosti v sektorju podjetij z 1,1 % na 1,5 %, vendar so porasti pokritosti opazni tudi v izpostavljenostih do tujcev in prebivalstva, tako pri stanovanjskih kot, nekoliko bolj, pri potrošniških posojilih. Členitev donosnih izpostavljenosti po skupinah kreditnega tveganja kaže poraste pokritosti v obeh skupinah: tako v najmanj tvegani skupini 1 in tudi v skupini 2 s pomembno povečanim kreditnim tveganjem. Ob tem prihaja, kot že omenjeno, tudi do prerazvrščanja dela portfelja iz skupine 1 v skupino 2, kar pomeni pospešeno oblikovanje oslabitev v skupini 2 za pokritje tega, z oslabitvami praviloma slabše pokritega dela portfelja. Hitrejše večanje oslabitev za donosne izpostavljenosti do podjetij odraža povečano zavedanje bank o pričakovanem naraščanju NPE iz tega segmenta portfelja v prihodnje.

Slika 1.55: Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami za izbrane skupine komitentov

Slika 1.56: Pokritosti po skupinah kreditnega tveganja (brez skupine 3)

Opomba: Skupina 3 predstavlja nedonosne izpostavljenosti in na sliki desno s ciljem boljše preglednosti ni prikazana (pokritost NPE se giblje med 45 in 55 %, za prebivalstvo med 50 in 60 %).

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.3: Aktualne spremembe regulative s področja kreditnega tveganja kot odziv na pandemijo Covid-19

Kot odziv na pandemijo Covid-19 so bile v okviru ukrepov za omilitev njenih posledic na gospodarstvo in gospodinjstva izvedene regulativne aktivnosti na ravni EU na področju kreditnega tveganja in poročanja v zvezi s tem. Evropska Komisija, Evropski bančni organ (EBA) in Evropska centralna banka (ECB) so z objavo razlag in usmeritev pojasnili, kako lahko banke v času pandemije Covid-19 kar najbolj izkoristijo prožnost v obstoječem regulativnem (uredba CRR) in računovodskem okviru (uredba MSRP 9).

Le uporaba ukrepov pomoči, namenjenih premostitvi začasnega obdobja zmanjšane likvidnosti v gospodarstvu, ne bi smela samodejno voditi do strožje bonitetne ali računovodske obravnave kreditov, kadar se finančne razmere dolžnika ne poslabšajo. Hkrati je bistveno, da banke še naprej dosledno in pregledno merijo tveganja, kar je potrebno za spremljanje učinkov krize Covid-19 na gospodarstvo EU in zagotavlja temelje za odporen bančni sektor. Banke morajo pravočasno prepoznavati primere, v katerih se kreditorejmalci soočajo s finančnimi težavami, ki bi lahko vplivale na njihovo dolgoročno kreditno sposobnost, ter še naprej uporabljati zanesljive standarde za odobravanje kreditov in skrbno preverjanje strank, kot to zahteva zakonodaja EU.

EBA je v svoji izjavi z dne 25. marca 2020 (izjava EBA o uporabi bonitetnega okvira v zvezi z neplačilom, restrukturiranjem in MSRP 9 v luči ukrepov zaradi Covid-19) izpostavila zlasti naslednje vidike uporabe prožnosti znotraj obstoječega regulativnega okvira:

- (a) banke tudi v primeru dogodka neplačila (t. i. default) dolžnika ohranjajo prožnost v smislu odločitve, kako nadaljevati poslovno razmerje z dolžnikom;
- (b) definicija dogodka neplačila mora ostati objektivna, kar še zlasti velja za kriterij pomembne kreditne obveznosti v zamudi več kot 90 dni, zamude v času krize se ne smejo opredeljevati kot t. i. tehnični defaulti;
- (c) ukrepi, ki jih posamezne države sprejemajo za blažitev negativnih posledic ukrepov proti širjenju Covid-19, lahko zmanjšajo učinek poslabšanja kreditnega portfelja bank, saj prejeta poročstva neposredno zmanjšujejo izgubo v primeru neplačila dolžnikov, ukrepi, usmerjeni v blažitev posledic likvidnostne krize v gospodarstvu (npr. odlogi plačil davčnih obveznosti, subvencioniranje stroškov dela), pa pozitivno vplivajo na verjetnost preživetja dolžnikov;
- (d) vzpostavitev ukrepa odloga plačil kreditnih obveznosti na podlagi sprejetih nacionalnih interventnih zakonov ne pomeni avtomatično pomembnega povečanja kreditnega tveganja (pomembno z računovodskega vidika zaradi prerazvrstitve izpostavljenosti v skupino 2) in restrukturiranja (t. i. forbearance) ali dogodka neplačila (pomembno z regulativnega vidika zaradi kapitalskih zahtev, povezanih z neplačanimi izpostavljenostmi).

2. aprila 2020 je EBA objavila Smernice o zakonskih in zasebnih moratorijih na odplačevanje posojil, sklenjenih zaradi pandemije Covid-19, v katerih je pojasnjena regulativna obravnava zakonskih in zasebnih moratorijev, uvedenih zaradi pandemije Covid-19, ki izpolnjujejo pogoje splošnih moratorijev, opredeljene v smernicah. Kadar banke odobrijo odlog plačila kreditnih obveznosti, skladen s splošnim moratorijem (ko ne gre za ukrepe, prilagojene specifični situaciji posameznega kreditorejmalca), to ne zahteva samodejne prerazvrstitve izpostavljenosti med restrukturirane (v skladu z opredelitvijo restrukturiranja iz člena 47. b uredbe CRR) ali neplačane (v skladu z opredelitvijo neplačila iz člena 178 uredbe CRR). Smernice so pomembne za slovenske banke, saj je bil v Sloveniji z Zakonom o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditorejmalcev³⁸ (ZIUPOPOK) vzpostavljen zakonski moratorij. Banka Slovenije je s sklepom o uporabi smernic določila, da banke, pod njenim nadzorom kot skrajni rok za uporabo moratorija upoštevajo konec obdobja šestih mesecev po preklicu epidemije v Republiki Sloveniji, ki ga kot rok za naslovitev vloge za odlog plačila na banko določa ZIUPOPOK.

2. junija 2020 je EBA objavila Smernice o poročanju in razkritjih izpostavljenosti, ki so deležne ukrepov za ublažitev posledic krize zaradi Covid-19. Smernice se uporabljajo za poročanje in razkritje: (i) izpostavljenosti, za katere velja bonitetna obravnava iz smernic o moratorijih (splošni moratoriji), (ii) izpostavljenosti, za katere veljajo ukrepi restrukturiranja, uporabljeni kot odziv na Covid-19, in (iii) novonastale izpostavljenosti, za katere veljajo jamstvene sheme, ki so jih uvedle države članice kot odziv na Covid-19. Prvo poročanje in razkritje je bilo opravljeno po stanju 30. junij 2020.

Poročilo z naslovom *Report on the implementation of selected Covid-19 policies*, ki ga je EBA objavila na svojih spletnih straneh julija, vključuje odgovore na najpogostejša vprašanja, povezana z uporabo smernic o moratorijih. Poročilo vsebuje tudi pregled splošnih moratorijev, vzpostavljenih v posameznih državah EU, dopolnjuje pa ga seznam javnih jamstvenih shem, vzpostavljenih v državah EU kot odziv na Covid-19. Poročilo je dinamično in se dopolnjuje glede na aktualne spremembe. Posledično je tudi Banka Slovenije dopolnila Navodilo za izvajanje Sklepa o poročanju monetarnih finančnih institucij, na podlagi katerega je prvič po stanju na dan 31. julija 2020 mogoče s pomočjo novih šifrantov v poročilu BSIS identificirati kreditne posle, sklenjene ali spremenjene zaradi finančnih težav dolžnikov zaradi posledic epidemije Covid-19.

³⁸ Uradni list RS, št. 36/20 in 49/20 – ZIUZEOP.

Konec junija je bila kot eden od ukrepov EU za zmanjšanje učinka krize Covid-19 na gospodarstvo in gospodinjstva objavljena novela uredbe CRR (t. i. CRR Quick Fix), ki je prinesla nekaj sprememb na področju kreditnega tveganja. Predčasno se uveljavljajo ugodnosti, ki jih je na področju kapitalskih zahtev za kreditno tveganje prinesla novela CRR2: posebna obravnava kreditov zaposlenim in upokojemcem, ki jih banke odobrijo na podlagi brezpogojnega prenosa dela plače ali pokojnine kreditjemalca na banko, uporaba spremenjenega faktorja za podporo kreditom MSP in uporaba novega faktorja za podporo naložbam v infrastrukturne projekte. Ponovno se uvaja prehodna ureditev (do konca leta 2024) za ugodnejšo obravnavo izpostavljenosti do enot centralne ravni držav in centralnih bank, denominiranih in financiranih v valuti druge države članice. Podaljšuje se tudi prehodna ureditev za te izpostavljenosti znotraj okvira velikih izpostavljenosti. Poleg tega se za dve leti (do konca leta 2024) podaljšuje prehodno obdobje za ublažitev učinka MSRP 9 na regulativni kapital bank, s čimer se zmanjšuje morebitni učinek, ki bi ga imelo nenadno povečanje oslabitev in rezervacij za pričakovane kreditne izgube v času gospodarskega upada zaradi Covid-19 na zmožnost kreditiranja bank. V okviru bonitetnega varovalnega mehanizma so krediti z državnim jamstvom deležni enake prednostne obravnave z vidika zahteve glede minimalnega kritja izgub za NPE kot krediti, zavarovani z jamstvi uradnih izvoznih agencij (za zavarovani del NPE se 100 % kritja zahteva po sedmih letih).

Ne nazadnje je treba omeniti tudi Smernice o odobravanju in spremljanju kreditov, objavljene konec maja 2020, nastale z namenom učinkovitejšega upravljanja kreditnega tveganja v bankah (kar naj bi posledično vplivalo na delež NPE v bankah). Smernice niso nastale kot posledica epidemije Covid-19, so pa te izjemne okoliščine vplivale na odločitev EBA za poznejšo uveljavitev teh smernic, kot je bilo najprej predvideno. Uporabljati se bodo začele 30. junija 2021.

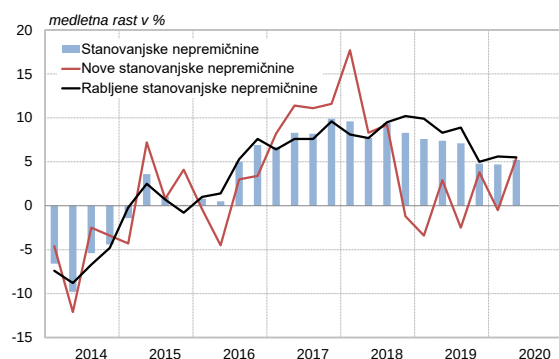
1.4 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin

Razmere, povezane s pandemijo Covid-19, predstavljajo tveganje za trg nepremičnin, a se Slovenija s to krizo sooča brez večjih neravnovesij na trgu nepremičnin. V Sloveniji so se v zadnjih letih cene stanovanjskih nepremičnin zvišale, medtem ko so se cene poslovnih nepremičnin zaradi razmeroma majhnega števila transakcij in posledičnih cenovnih nihanj znižale že v letih 2018 in 2019. Pozitiven trend pri rasti cen stanovanjskih nepremičnin je posledica izboljšanja temeljnih kazalnikov – rasti dohodka gospodinjstev in ugodnih posojilnih pogojev – ter nizkih ravni cen po prejšnji svetovni finančni krizi. Cene so z okrevanjem dohitele dolgoročne ravnovesje, zaradi krize pa je v naslednjih obdobjih mogoče pričakovati nižje stopnje rasti cen stanovanjskih nepremičnin. V skladu s pričakovanji o znižanju stopenj rasti cen nepremičnin je bilo že v letih 2018 in 2019, pred izbruhom krize Covid-19, zaznано zmanjšanje obsega transakcij.

Gibanja na trgu stanovanjskih nepremičnin

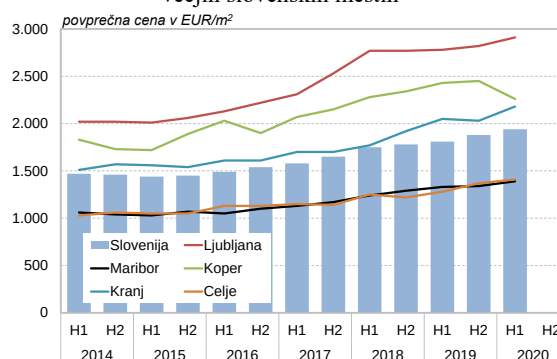
V Sloveniji so se cene stanovanjskih nepremičnin v zadnjih letih močno zvišale. V obdobju med letoma 2015 in 2019 so se cene ob uporabi indeksa nominalnih cen za vse stanovanjske objekte višale v povprečju 7,8 % letno. V drugem četrtletju 2020 so bile cene medletno višje za 5,2 %.³⁹ Cene za kvadratni meter se na trgu rabljenih stanovanj glede na podatke GURS v prvi polovici leta 2020 niso znižale, razen v Kopru in okolici. V Ljubljani ostajajo cene za kvadratni meter najvišje.

Slika 1.57: Cene stanovanjskih nepremičnin

Vir: SURS, GURS.

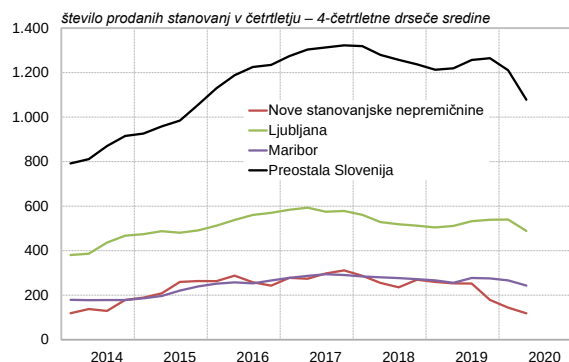
Slika 1.58: Povprečna cena rabljenih stanovanj v večjih slovenskih mestih

³⁹ SURS je v skladu z zadnjo objavo revidiral indeks cen stanovanjskih nepremičnin od leta 2016 naprej, predvsem zaradi revizije indeksa novih stanovanjskih nepremičnin. V prvem četrtletju 2020 so bile cene stanovanjskih nepremičnin tako medletno višje za 4,7 % (prej 5,5 %).

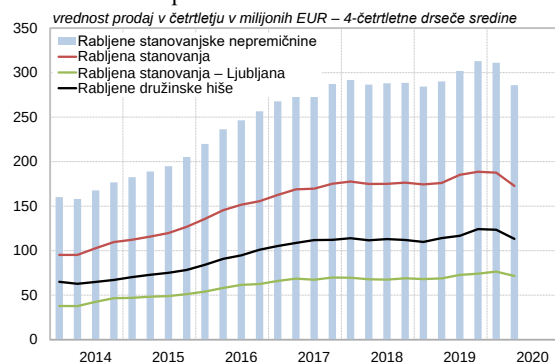
Čeprav je bilo gibanje cen stabilno, se je negativen vpliv nastopa krize Covid-19 na trgu stanovanjskih nepremičnin odrazil v nekoliko manjšem številu prodanih stanovanj že v prvem četrtletju, še bolj pa se je zmanjšalo število prodanih stanovanj v drugem četrtletju 2020. V tem obdobju se je upočasnila tudi rast vrednosti poslov s stanovanjskimi nepremičninami. V skladu s prvimi podatki GURS-a je bilo v Sloveniji v prvi polovici leta 2020 zabeleženih 10.800 kupoprodajnih pogodb za nepremičnine v skupni vrednosti 770 mio EUR. Čeprav so bili že v letih 2018 in 2019 prisotni znaki upočasnitve na trgu stanovanjskih nepremičnin, je bilo število poslov manjše kot v prvi polovici leta 2019. Znatno zmanjšanje števila prodaj in vrednosti poslov s stanovanjskimi nepremičninami, predvsem v drugem četrtletju 2020, bi lahko nakazovalo na upočasnjeno rast cen tudi v prihodnosti. Bo pa kljub vsemu dolgoročno vpliv krize Covid-19 na trg stanovanjskih nepremičnin odvisen od njenega trajanja.

Slika 1.59: Število prodaj stanovanjskih nepremičnin

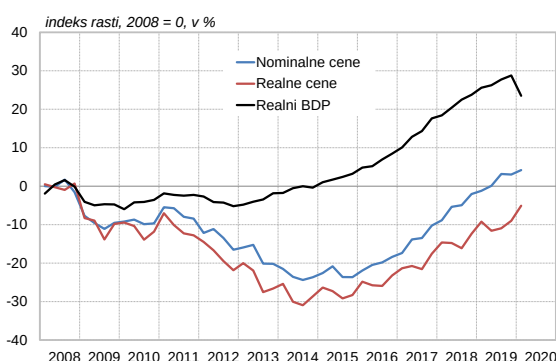
Vir: SURS.

Slika 1.60: Vrednost poslov s stanovanjskimi nepremičninami

Kljub upočasnjeni rasti v zadnjem letu so cene stanovanjskih nepremičnin v skladu z izboljšanjem temeljnih kazalnikov v zadnjih petih letih. Trend rasti cen stanovanj v Sloveniji v zadnjih petih letih na splošno odraža rast BDP ter rast razpoložljivega dohodka gospodinjstev in ugodne pogoje zadolževanja na bančnem trgu. Dodatno, na strani ponudbe število izdanih gradbenih dovoljenj, skupno število zaposlenih v gradbeništvu in delež naložb v nepremičnine v BDP nakazujejo, da se tudi ponudba nepremičnin odziva na višje cene. Zadnji podatki s področja gradbeništva kažejo, da v gradbeni dejavnosti kljub omejitvam v začetnih obdobjih izbruha pandemije Covid-19 ni prihajalo do večjih odstopanj. Delež zaposlenih v gradbeništvu med vsemi zaposlenimi se je v zadnjih letih s 6,3 % v letu 2016 povečal na 7,2 % v drugem četrtletju 2019.

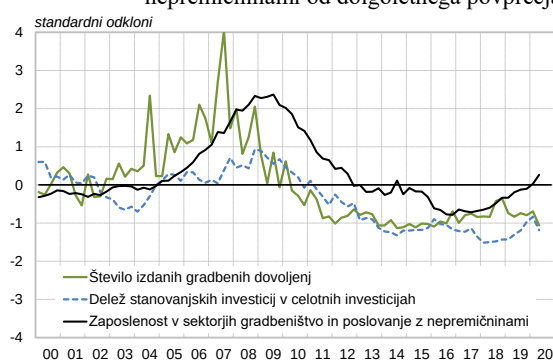
Slika 1.61: Rast BDP ter rast realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin

Opomba: Podatek o BDP je prilagojen učinku sezone. Na desni sliki je zaposlenost v gradbeništvu in sektorju poslovanja z nepremičninami prikazana v delovnih urah. Vsi podatkovni nizi na desni sliki so standardizirani zaradi medsebojne primerljivosti.

Vir: SURS, izračuni Banke Slovenije.

Slika 1.62: Odstopanje različnih kazalnikov sektorjev gradbeništva in poslovanja z nepremičninami od dolgoletnega povprečja

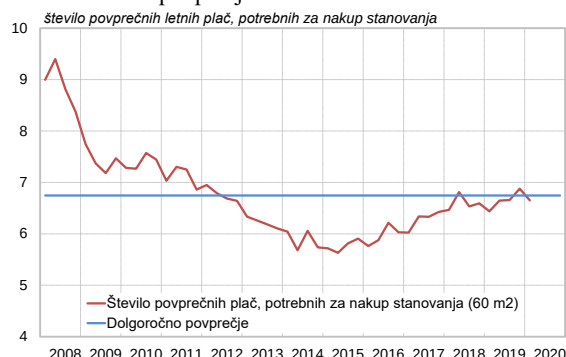

Na trgu stanovanjskih nepremičnin ni znakov pregrevanja, saj sta kazalnika, ki prikazujeta razmerje med ceno in razpoložljivim dohodkom ter razmerje med ceno in najemnino, še vedno blizu dolgoletnega povprečja.⁴⁰ Podobno lahko sklepamo v primeru kazalnika, ki prikazuje število povprečnih

⁴⁰ Kazalnik razmerja med ceno nepremičnin in razpoložljivim dohodkom, ki ga poroča OECD, je sestavljen iz dveh časovnih serij. Realni indeks cen nepremičnin predstavlja desezonirano serijo nominalnih cen nepremičnin popravljeno za deflator potrošnje

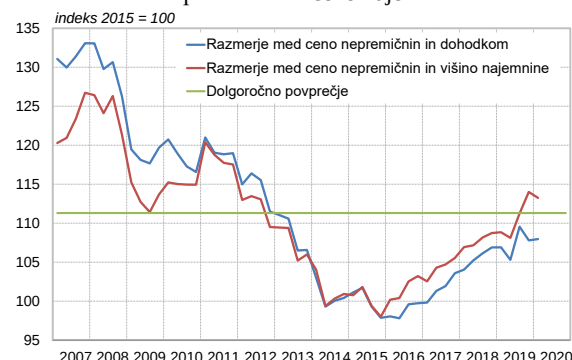
plač, potrebnih za nakup stanovanja, ter je opredeljen kot razmerje med povprečno ceno stanovanja (60 m²) in povprečno letno plačo v Sloveniji.

Slika 1.63: Razmerje med ceno stanovanj in povprečno plačo v Sloveniji glede na dolgoročno povprečje

Vir: Eurostat, SURS, OECD.

Slika 1.64: Razmerje med ceno nepremičnin in dohodkom ter razmerje med ceno nepremičnin in ceno najemnin

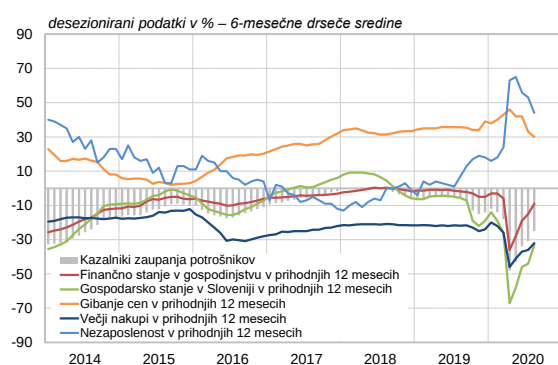

Iz zadnje ocene, ki temelji na modelu vrednotenja trga stanovanjskih nepremičnin,⁴¹ izhaja, da se cene na trgu stanovanjskih nepremičnin gibljejo okoli dolgoročnega ravnovesja. S pomočjo strukturnega modela VAR ocenjujemo dolgoročni ravnovesni trend gibanja cen stanovanjskih nepremičnin, ki ga nato primerjamo s trenutnim gibanjem indeksa cen nepremičnin. V zadnjih letih se doseženi indeks cen stanovanjskih nepremičnin giblje okrog dolgoročnega ravnovesja, pri čemer trenutna razlika med obema ne kaže znatne vrzeli v vrednotenju nepremičnin. Modelske napovedi v prihodnjem obdobju nakazujejo nadaljevanje rasti cen nepremičnin, vendar po bolj umirjenih stopnjah kot v preteklih letih.

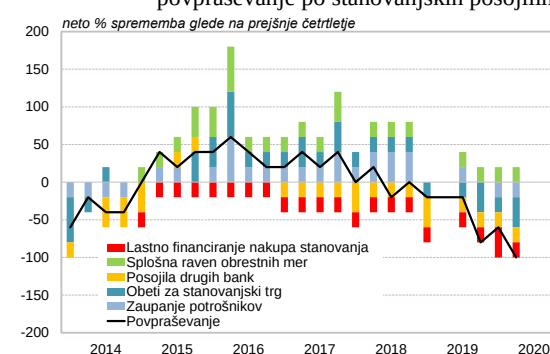
Povpraševanje in ponudba na trgu nepremičnin ter vpliv krize Covid-19

Glede na anketo BLS se je povpraševanje po stanovanjskih nepremičninah umirjalo že pred nastopom pandemije Covid-19. S postopnim ohlajanjem gospodarstva so potrošniki postali manj optimistični glede gospodarskih obetov v Sloveniji in svojega finančnega položaja. Ob začetku pandemije Covid-19 se je optimizem potrošnikov močno poslabšal, čeprav se je glede na kazalnike zaupanja stanje v zadnjih treh mesecih izboljšalo. Umirjanje povpraševanja po nepremičninah je posledica tudi vse manjše dostopnosti nepremičnin, cene nepremičnin so predvsem pred upočasnitvijo v zadnjem letu namreč rasle hitreje od razpoložljivega dohodka.

Slika 1.65: Zaupanje potrošnikov

Slika 1.66: Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih

Opomba: Podatki na desni sliki prikazujejo neto odstotno spremembo glede na prejšnje četrtletje. Neto sprememba nad nič pomeni vpliv dejavnika na večje povpraševanje, vrednost pod nič pa vpliv dejavnika na manjše povpraševanje.

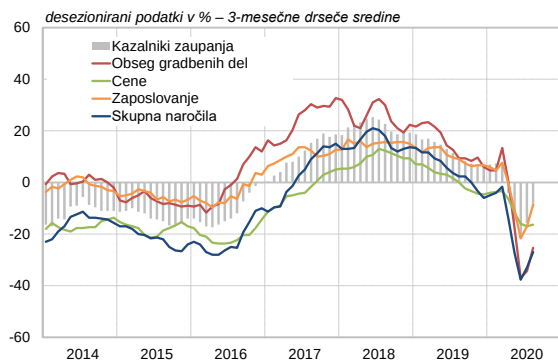
Vir: SURS, Banka Slovenije (ECB SDW).

gospodinjstev. Kazalnik razmerje med ceno nepremičnin in najemnino pa je določen s pomočjo desezonirane serije nominalnih cen nepremičnin in dejanskih najemnin, pridobljenih iz indeksa cen življenjskih potrebščin.

⁴¹ Ekonometrični model vključuje naslednje spremenljivke s četrtletno frekvenco: cene stanovanjskih nepremičnin, najemnine, BDP, zaposlenost v gradbeništvu (delovne ure), gradbeni stroški, dovoljenja, povprečna obrestna mera hipotekarnih posojil (pri različnih zapadlostih) in inflacija. Podatki o modelu in metodi ocenjevanja so navedeni v Poročilu o finančni stabilnosti, junij 2019.

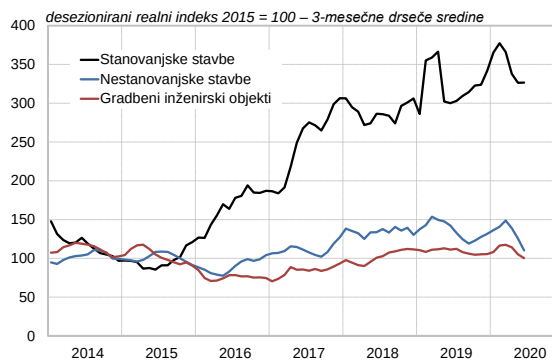
Na strani ponudbe so se kazalniki zaupanja v gradbeništvo v prvi polovici leta 2020 v primerjavi z letoma 2018 in 2019 precej znižali ter dosegli ravni iz let 2015 in 2016. Po drugi strani je v zadnjih mesecih mogoče opaziti odboj pri večini kazalnikov zaupanja, kar trenutno nakazuje na le začasni vpliv krize Covid-19, ki je v marcu in aprilu upočasnila aktivnost v gradbeništvo in jo popolnoma ohromila v sektorju poslovanja z nepremičninami. Pozitiven (dolgoročnejši) trend v gradbeništvo je razviden iz povečevanja vrednosti opravljenih gradbenih del stanovanjskih stavb. Dolgoročneje povečanje je bilo mogoče zaznati tudi v vrednosti opravljenih del v nestanovanjskih in gradbenih inženirskih objektih.

Slika 1.67: Poslovne tendence v gradbeništvo

Vir: SURS.

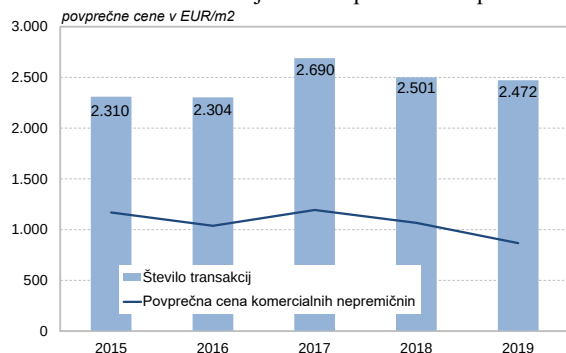
Slika 1.68: Vrednosti opravljenih gradbenih del

Gibanja na trgu poslovnih nepremičnin

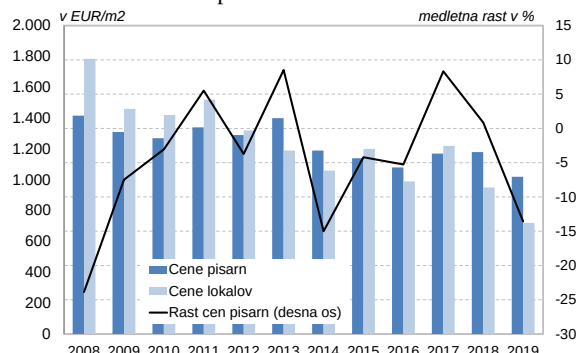
Dinamika cen na trgu poslovnih nepremičnin je bila v letu 2019 odvisna predvsem od prodaje pisarn in lokalov, medtem ko je število transakcij, povezanih z industrijskimi in turističnimi nepremičninami, ostalo zanemarljivo majhno. V letu 2019 se je povprečna cena komercialnih nepremičnin v primerjavi z letom 2018 znižala za 18,8 %, pri čemer so se cene pisarn znižale za 13,6 %, predvsem kot posledica znižanja cen pisarn zunaj mest (–31,3 % v okolici Ljubljane) ter v Kranju (–46,5 %) in Kopru (–9,7 %). Nekoliko bolj so se leta 2019 v agregatu znižale cene lokalov, in sicer za 24,2 %, predvsem zaradi padca cen lokalov v Ljubljani (–22,8 %), Mariboru (–12,6 %) in Kopru (–45,2 %).⁴² Po drugi strani so v Ljubljani cene pisarn v letu 2019 ostale skorajda nespremenjene, za 18,8 % pa so se povišale v Celju. Pri tem je treba opozoriti, da trg poslovnih nepremičnin v Sloveniji ostaja majhen ter je posledično zgoščen le na večje trgovske centre in središča največjih mest. Zaradi razmeroma majhnega števila transakcij so značilna visoka cenovna nihanja in visoka konkurenčnost najemnega trga. Prav tako GURS beleži razmeroma star fond poslovnih prostorov, saj večjega interesa investitorjev za gradnjo poslovnih prostorov v letu 2019 še ni bilo zaznati, število transakcij pa skozi leta ostaja stabilno in znaša okoli 2.500 letno.

Slika 1.69: Transakcije in cene poslovnih nepremičnin

Vir: GURS.

Slika 1.70: Cene pisarn in lokalov

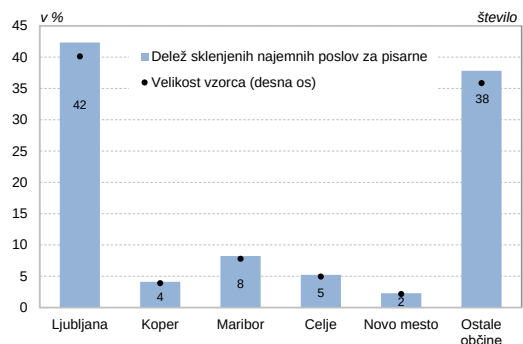

Podobno kot v letu 2018 se je tudi v letu 2019 zmanjšalo število na novo sklenjenih najemnih pogodb. Upad na novo sklenjenih pogodb za pisarne je tako znašal 31,4 %, za lokale pa 4,7 %. Kljub upadu na novo sklenjenih pogodb za pisarne in upočasnitvi rasti slovenskega gospodarstva v letu 2019 je bilo na najemnem trgu še naprej prisotno precejšnje povpraševanje po najemu poslovnih nepremičnin. Glavni razlog za to, predvsem v Ljubljani, je polna zasedenost pisarn in trgovskih lokalov v središču mesta in trgovskih centrih.

⁴² V izračunu povprečne cene komercialnih nepremičnin je zajeto tehtano povprečje dinamike cen pisarn in lokalov.

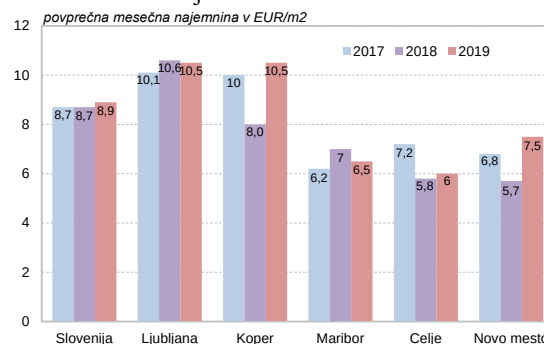
Prav tako se je v letu 2019 pokazalo pomanjkanje novih poslovnih nepremičnin. Posledično se je lani nekoliko povečal delež sklenjenih najemov zunaj Ljubljane in Maribora, kar nakazuje trend povečevanja poslovnih dejavnosti zunaj mest. Lani se je sicer število izdanih gradbenih dovoljenj za poslovne in trgovske zgradbe nekoliko povečalo,⁴³ vendar je bila večina načrtovanih novogradenj namenjena lastni uporabi. Višina najemnin poslovnih nepremičnin se, z izjemo Kopra in Novega mesta, v primerjavi z letom prej ni bistveno spremenila. Nadaljnja letošnja dinamika najemniškega trga komercialnih nepremičnin bo precej odvisna od posledic pandemije Covid-19 za slovensko gospodarstvo.

Slika 1.71: Najemni posli po občinah v letu 2019

Vir: GURS.

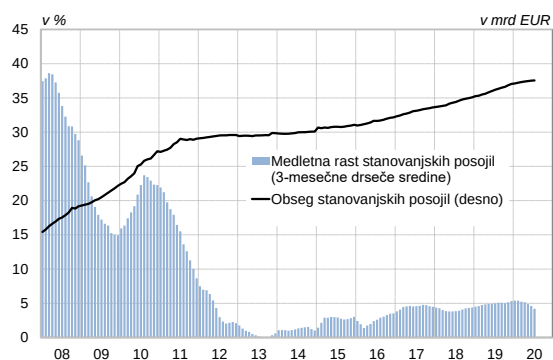
Slika 1.72: Najemnine poslovnih nepremičnin v večjih slovenskih mestih

Nepremičninski trg in bančni sistem

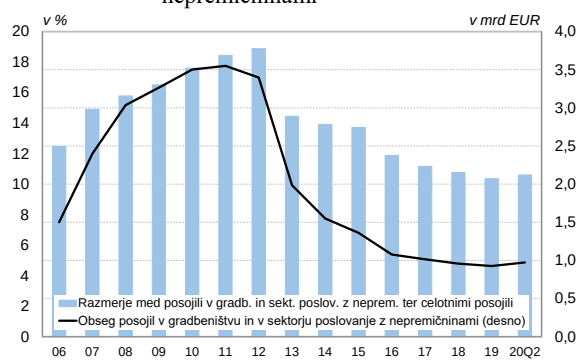
Banke so v zadnjih letih zmanjšale izpostavljenost gradbenemu sektorju, zmerne je tudi rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom. Obseg posojil gradbenemu sektorju in poslovanju z nepremičninami znaša le približno 1 mrd EUR, kar je precejšnje znižanje v primerjavi s skoraj 3,5 mrd EUR v letu 2012. Stopnja rasti stanovanjskih posojil se je v prvi polovici leta 2020 nekoliko zmanjšala, medletno pa je junija znašala 4,2 %. Obseg stanovanjskih posojil gospodinjstvom je v juniju 2020 znašal 6,7 mrd EUR.

Slika 1.73: Obseg in rast stanovanjskih posojil

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 1.74: Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami

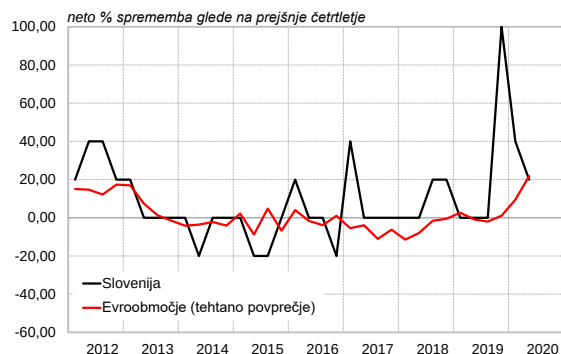

Kreditni standardi bank za nova stanovanjska posojila so se nekoliko zaostrili v Sloveniji in tudi v evroobmočju. Povprečno razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vsemi oblikami zavarovanj za nova stanovanjska posojila se je zmanjšalo. Povprečno razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (LTV), je za nova stanovanjska posojila v letu 2019 in prvem četrtletju 2020 znašalo 66,8 %, v drugem četrtletju leta 2020 pa je to razmerje znašalo 66,6 %.⁴⁴ Delež posojil, pri katerih LTV presega 80 %, je v prvem polletju 2020 padel pod 20 %.

⁴³ Kar se kaže tudi v dinamiki kazalnikov zaupanja v gradbeništvu, že omenjeno zgoraj na sliki 1.67.

⁴⁴ Razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vrednostjo vseh oblik zavarovanj se nanaša na vsa posojila, zavarovana s stanovanjskimi nepremičninami.

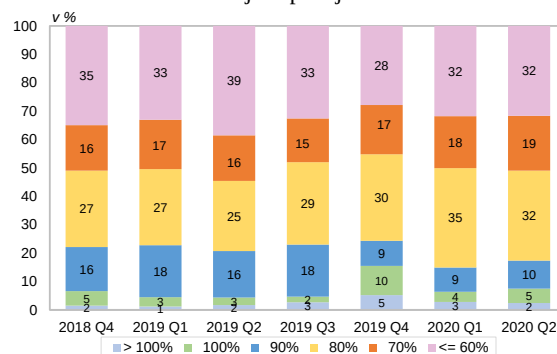
Slika 1.75: Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Opomba: Podatki na levi sliki prikazujejo neto odstotno spremembo kreditnih standardov glede na prejšnje četrletje (neto % kreditnih institucij v vzorcu, ki beležijo zaostreitev kreditnih standardov). Neto sprememba nad nič pomeni zaostritev, vrednost pod nič pa omilitev kreditnih standardov.

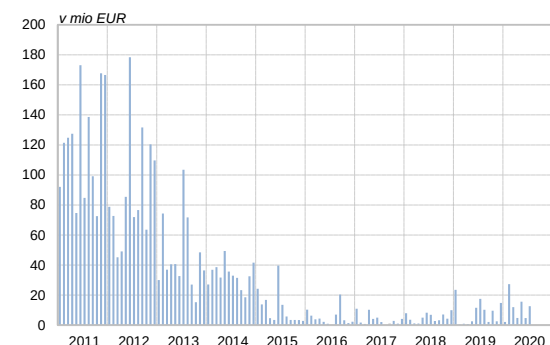
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 1.76: Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila

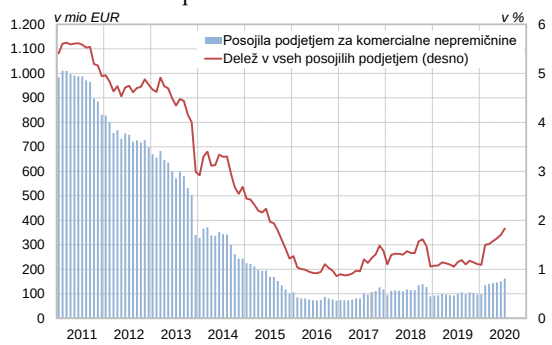
Bančna posojila za poslovne nepremičnine so tudi v prvi polovici leta 2020 ostala na zgodovinsko nizki ravni kljub njihovem povečanju v primerjavi z istim obdobjem lani. Stanje posojil za poslovne nepremičnine je junija leta 2020 znašalo 151 mio EUR, in se na medletni ravni povečalo za 58 mio EUR. K temu je pripomogel rahlo povečan obseg novih posojil za poslovne nepremičnine v prvi polovici leta 2020, ki je v povprečju znašal 11 mio EUR na mesec. Pandemija Covid-19 torej ni vplivala na upad aktivnosti na tem trgu, manj aktivno dogajanje na trgu poslovnih nepremičnin kot na trgu stanovanjskih nepremičnin pa se odraža predvsem v manjši potrebi po bančnih virih v zadnjih petih letih.

Slika 1.77: Nova posojila za poslovne nepremičnine

Vir: Banka Slovenije.

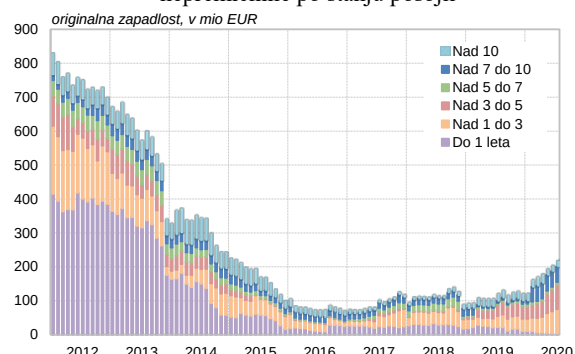
Slika 1.78: Obseg posojil za poslovne nepremičnine

Pri posojilih za poslovne nepremičnine je večina posojil vezana na spremenljivo obrestno mero. V stanju posojil je kar 97 % vseh posojil za poslovne nepremičnine obrestovanih s spremenljivo obrestno mero, pri čemer so bila tudi julija 2020 vsa posojila odobrena v evrih. Če je bila še na začetku leta 2019 približno polovica posojil za poslovne nepremičnine odobrena z originalno zapadlostjo nad tremi leti, se je v drugi polovici leta 2019 in v prvi polovici leta 2020 ta delež povečal na dve tretjini vseh posojil za poslovne nepremičnine.⁴⁵

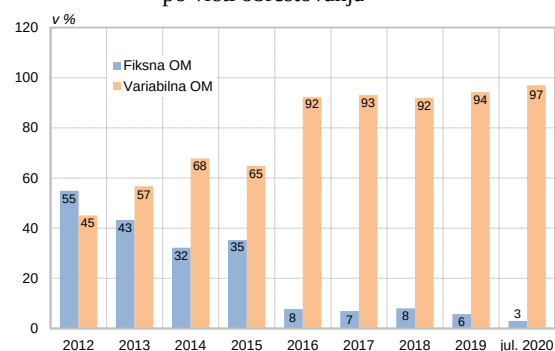
⁴⁵ Korelacija med deležem fiksnih obrestnih mer v posojilih za poslovne nepremičnine in deležem kratkoročnih posojil (do enega leta) v posojilih za poslovne nepremičnine znaša 88 %, in sicer v obdobju med letoma 2012 in 2020.

Slika 1.79: Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.80: Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja

1.5 Tveganje financiranja

Vloge nebančnega sektorja so se tudi v zaostrenih gospodarskih razmerah ob pandemiji Covid-19 povečale in s tem okrepile položaj najpomembnejšega vira financiranja slovenskih bank. Povečale so se tako vloge gospodinjstev, predvsem zaradi manjšega trošenja in delno zaradi kriznih transferjev države, kot tudi vloge podjetij, povečanje je bilo zlasti izrazito pri vlogah na vpogled. Tveganje financiranja ostaja zmerno, saj se z nadaljnjim povečevanjem vlog na vpogled skrajšuje ročnost virov financiranja. Vrzal v ročnosti med naložbami in obveznostmi tako ostaja možen vir tveganja nestabilnosti financiranja, vendar pa je ob dobrem likvidnostnem položaju bančnega sistema zmožnost absorpcije negativnih učinkov ob morebitni realizaciji tveganja financiranja razmeroma dobra.

Viri financiranja bank

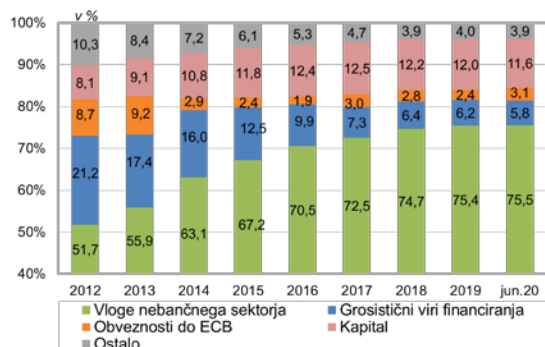
Vloge nebančnega sektorja so ostale kljub pandemiji Covid-19 in posledičnemu gospodarskemu šoku stabilen vir financiranja bančnega sistema. Junija 2020 so z 32,7 mrd EUR obsegale tri četrtine bančnih virov, v zadnjem enoletnem obdobju pa so se povečale za skoraj 10 %. Ob nadaljnji rasti vlog in hkratnem zmanjšanju posojil nebančnemu sektorju se je razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) v prvem polletju 2020 znižalo na 71,8 %, kar je 26 odstotnih točk pod evropskim povprečjem.⁴⁶ Nizka vrednost kazalnika LTD kaže nizko odvisnost slovenskega bančnega sistema od drugih virov financiranja. Rast vlog in upočasnitev kreditne rasti je bila po razglasitvi pandemije prisotna tudi v večini drugih evropskih držav, kar bo vplivalo na znižanje kazalnika LTD tudi na ravni evroobmočja.

Majhna odvisnost⁴⁷ bančnega sistema od grosističnih virov zmanjšuje možnost prenosa morebitnih negativnih vplivov iz mednarodnih finančnih trgov na financiranje slovenskih bank. Banke so v prvem polletju 2020 nadaljevale z zmanjševanjem obveznosti do bank v tujini, medtem ko so se izdani dolžniški vrednostni papirji nekoliko povečali. Ob obilni presežni likvidnosti v bančnem sistemu pričakujemo, da bodo banke tudi v prihodnje zmanjševale obveznosti do tujih bank, morebitne izdaje dolžniških vrednostnih papirjev pa bodo prisotne najverjetneje pri tistih bankah, ki si želijo zagotoviti primerne instrumente za izpolnjevanje zahtev MREL. Ugodnejši pogoji za pridobitev sredstev na operacijah ECB so k sodelovanju spodbudili tudi slovenske banke. Kljub povečanju obveznosti do ECB za 374 mio EUR v prvem polletju 2020 ostaja njihov delež v virih financiranja bančnega sistema majhen.

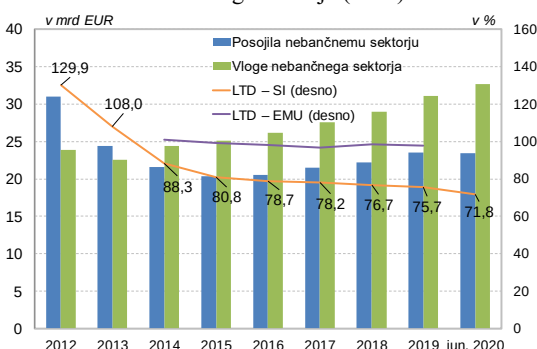
⁴⁶ Zadnji razpoložljivi podatek je za konec leta 2019.

⁴⁷ Delež grosističnih virov je junija 2020 znašal 5,8 % bilančne vsote, kar je bistveno manj kot ob začetku prejšnje krize (dec. 2008 je znašal 36 %).

Slika 1.81: Struktura virov financiranja bank

Slika 1.82: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)

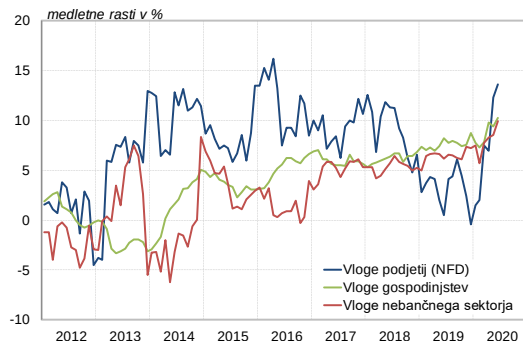

Opomba: Grosistično financiranje zajema obveznosti do bank v tujini in izdane dolžniške vrednostne papirje. Na sliki desno so prikazani podatki za LTD za evroobmočje na konsolidirani osnovi, podatki so na voljo za obdobje 2014–2019.

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

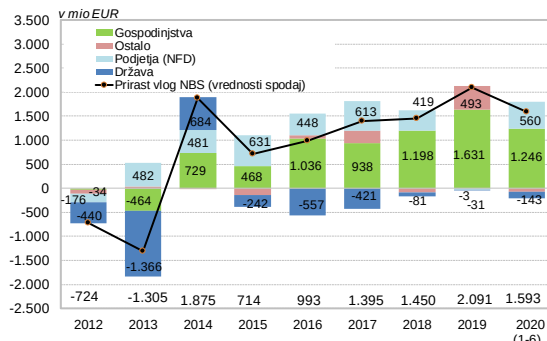
Vloge gospodinjstev so se na začetku krize Covid-19 močno povečale predvsem zaradi manjšega trošenja in delno zaradi kriznih transferjev države, v prihodnje pa se bo rast vlog gospodinjstev predvidoma umirila. V prvem polletju 2020 so bile vloge višje za 1,2 mrd EUR in so z 21,6 mrd EUR predstavljale polovico bilančne vsote bančnega sistema, kar je zgodovinsko največji delež. K izrazitejšemu povečanju prihrankov gospodinjstev v bankah, predvsem od marca do junija, je prispevala manjša potrošnja gospodinjstev za nakupe dobrin, storitev, premičnin, nepremičnin ipd., delno pa tudi izplačila države za blaženje posledic epidemije. Hkrati je k povečanju prispeval sezonski učinek (izplačilo regresa), ki pa ga bo prebivalstvo zaradi povečane previdnosti in možnosti unovčenja turističnih bonov države najverjetneje potrošilo v manjšem obsegu. Pričakujemo, da se bo v prihodnje rast vlog gospodinjstev umirila, saj so se ob gospodarskem šoku poslabšale razmere na trgu dela, povečala se je brezposelnost, zmanjšal se je tudi razpoložljivi dohodek, kar zmanjšuje možnost za povečevanje prihrankov v bankah.

Slika 1.83: Rast vlog po sektorjih

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.84: Prirasti vlog po sektorjih

Rast vlog podjetij se je po upočasnitvi v preteklih dveh letih, v prvem polletju 2020 močno zvišala in junija znašala 13,6 % medletno. Ob tem so mesečne spremembe vlog podjetij ostale zelo voltilne. Tako kot pri prebivalstvu se je tudi pri podjetjih obseg vlog pri bankah opazneje povečal v prvih mesecih pandemije Covid-19, ko so nekatera podjetja najverjetneje iz previdnostnih razlogov črpala že odobrene kreditne linije in sredstva pustila na računih pri bankah. Podjetja bodo predvidoma v prihodnje 7,3 mrd EUR sredstev, ki jih imajo pri bankah, postopno zmanjševala ter namenila za lastne likvidnostne potrebe, zlasti tista podjetja, ki so v tej krizi najbolj prizadeta (podjetja v turizmu, gostinstvu, storitvenih dejavnostih, avtomobilski industriji itd.). Ob tem bo na gibanje vlog podjetij vplival predvsem nadaljnji razvoj epidemioloških in gospodarskih razmer.

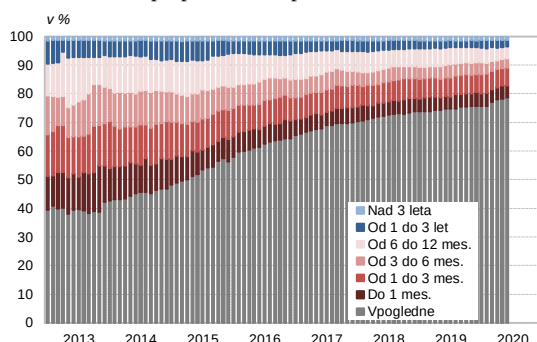
Ročnost vlog ter vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi

V prvih mesecih pandemije so se povečale predvsem vloge na vpogled, medtem ko so se kratkoročne vezane vloge začele zmanjševati. Delež vlog na vpogled je junija 2020 znašal 76,5 % vlog nebančnega sektorja oziroma 81,4 % gospodinjstev in je bil glede na konec leta 2019 pri obeh segmentih večji za tri odstotne točke. Kratkoročne vloge gospodinjstev, ki so postopno naraščale od konca leta 2018, so se z

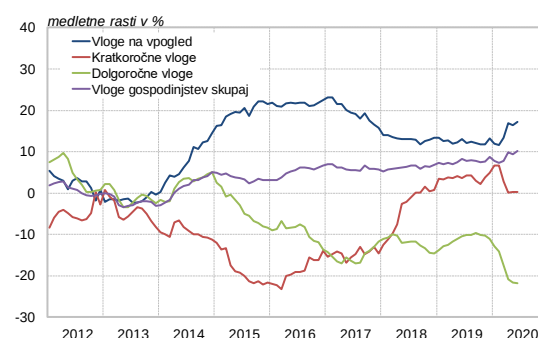
začetkom epidemije zmanjšale. Hkrati se je okrepilo tudi zmanjševanje dolgoročnih vezanih vlog gospodinjstev, ki je sicer prisotno že od leta 2015.

Depozitne obrestne mere ostajajo izredno nizke in pod povprečjem evroobmočja, kar odvrča varčevalce od vezave sredstev za daljše obdobje. K slednjemu so pripomogle tudi nastale epidemiološke razmere ter negotovost glede razvoja gospodarstva in razmer na trgu dela v prihodnje. Z držanjem sredstev na računih pri bankah si nekateri varčevalci zagotavljajo takojšnjo razpoložljivost prihrankov v primeru likvidnostnih potreb, medtem ko je akumulacija sredstev na vpogled lahko pri drugih le prehodna in je namenjena investicijam in trošenju, ki je bilo v času razglasitve epidemije močno omejeno (npr. za nakupe premičnin in nepremičnin). Pričakujemo, da se bo zaradi prej omenjenih dejavnikov trend večanja deleža vlog na vpogled v vseh vlogah nebančnega sektorja nadaljeval tudi v prihodnje.

Slika 1.85: Struktura stanj vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti

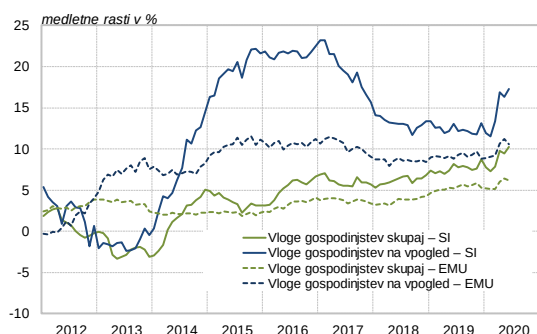
Slika 1.86: Rast vlog gospodinjstev po ročnostih

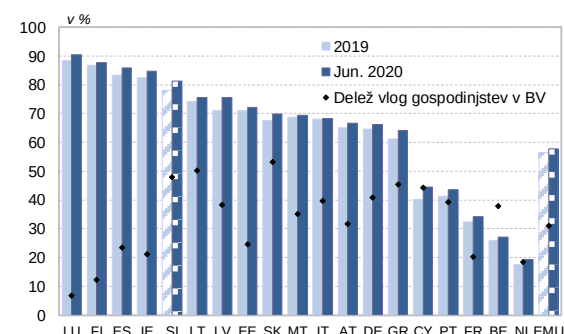
Vir: Banka Slovenije.

Vloge gospodinjstev in med njimi vloge na vpogled so se v prvem polletju 2020 povečale v večini držav evroobmočja. Rast omenjenih vlog je bila podobno kot v Sloveniji tudi v državah evroobmočja izrazitejša po razglasitvi epidemije Covid-19. Rast vpoglednih vlog gospodinjstev slovenskega bančnega sistema se je v prvem polletju 2020 povečala na 17 % medletno in za šest odstotnih točk preseгла povprečje rasti evroobmočja. Slovenija ostaja ena izmed petih držav evroobmočja z največjim deležem vlog gospodinjstev v bilančni vsoti, med katerimi prevladujejo vloge na vpogled.

Slika 1.87: Rast vlog gospodinjstev po ročnostih za SI in povprečje evroobmočja

Slika 1.88: Delež vpoglednih vlog v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja

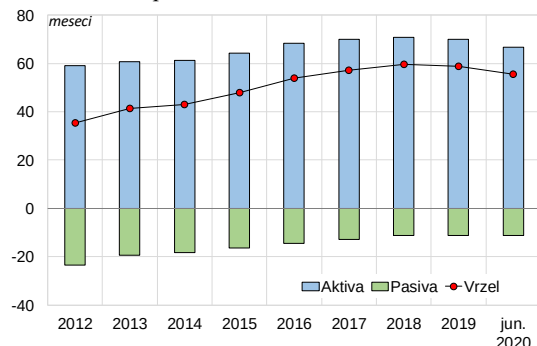

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW), Statistika evroobmočja, lastni izračuni.

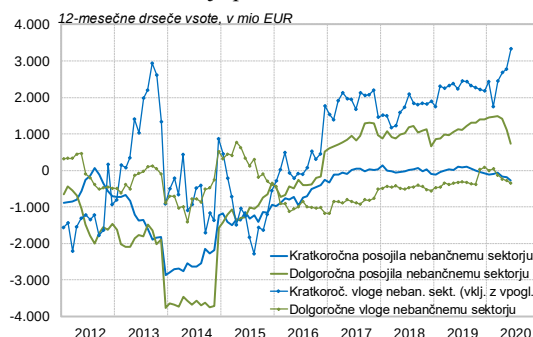
Možen vir nestabilnosti financiranja bančnega sistema izvira iz vrzeli v ročnosti med naložbami in obveznostmi, vendar pa ocenjujemo, da je uresničitev tega tveganja v prihodnjem kratkoročnem obdobju razmeroma majhna. Povečevanje neusklajenosti med naložbami in obveznostmi, prisotno predvsem v obdobju hitre rasti vlog na vpogled po letu 2013, se v prvem polletju 2020 ni nadaljevalo. V nasprotju z letom 2019 so se v prvi polovici leta 2020 zmanjšala kratko- in dolgoročna posojila, kar je ob nadaljnjem povečanju vlog na vpogled prispevalo k rahlemu zmanjšanju vrzeli v ročnosti med naložbami in obveznostmi. Ta je kljub temu junija znašala visokih 4,6 leta, kar je 14 mesecev več kot leta 2013. Do uresnitve tveganja financiranja, ki izhaja iz omenjene vrzeli, bi lahko prišlo v primeru nenadnega stresnega dogodka, ki bi povzročil večji premik vlog med bankami ali njihov umik iz bančnega sistema. Epidemija Covid-19 je sicer povzročila nenadni gospodarski šok, vendar se je zaupanje varčevalcev v poslovanje slovenskega bančnega sistema ohranilo, vloge pa so ostale stabilen vir financiranja bank. Do uresnitve

tveganja ni prišlo. Ob dobrem likvidnostnem položaju bančnega sistema, ki je podrobneje predstavljen v drugem poglavju tega poročila, je zmožnost absorpcije negativnih učinkov morebitne realizacije tveganja financiranja razmeroma dobra.

Slika 1.89: Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti

Slika 1.90: Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti

Opomba: Posojila nebančnega sektorja po ročnosti vključujejo le posojila po odplačni vrednosti.
Vir: Banka Slovenije.

1.6 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje je do junija 2020 ostalo zmerno. Kumulativna obrestna vrzel do enega leta ostaja močno pozitivna, s čimer bi bil v primeru povišanja tržnih obrestnih mer v obdobju enega leta učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven. Ob upoštevanju stabilnosti vlog na vpogled je povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer ostalo daljše od aktivnih. V primeru povišanja tržnih obrestnih mer bi se aktivne obrestne mere spremenile hitreje od pasivnih, s čimer bi se bankam obrestni prihodki povečali hitreje kot obrestni odhodki. Učinek na neto obrestne prihodke bi bil tako pozitiven. Vpliva pandemije Covid-19 in njenih gospodarskih posledic na dinamiko sprememb ročnosti in obrestnih mer pri novih posojilih nebančnega sektorja zaenkrat ni zaznati.

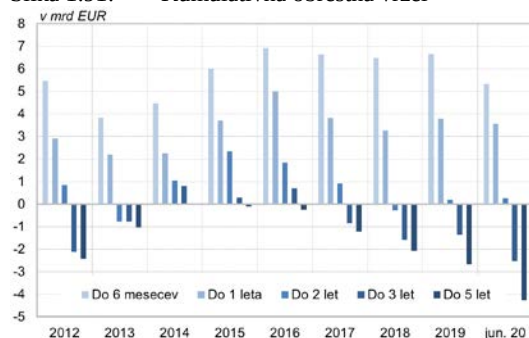
Obrestna občutljivost

Kumulativna obrestna vrzel⁴⁸ do enega leta se je od začetka leta nekoliko zaprla, a ostaja močno pozitivna. Minimalno se je zaprla tudi v časovnem horizontu do dveh let, a prav tako ostala pozitivna, medtem ko je bila v horizontu do treh let negativna in se je absolutno še povečala. Glavni dejavnik pozitivne kumulativne obrestne vrzeli vse do dveh let je efektivna ročnost⁴⁹ vlog na vpogled. Te imajo efektivno ročnost mnogo daljšo od pogodbene in bi se ob morebitnih spremembah tržnih obrestnih mer večinoma ohranile oziroma ne bi prišlo do njihovega odliva. Posamezni intervali ročnosti razkrijejo, da je ročnost skoraj polovice sredstev na aktivih med enim in šestimi meseci, kar poleg stabilnosti vlog na vpogled pomembno prispeva k pozitivni kumulativni vrzeli. Ob povišanju tržnih obrestnih mer bi bil tako v enem letu učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven: To velja tudi za obdobje do dveh let, a v manjši meri.

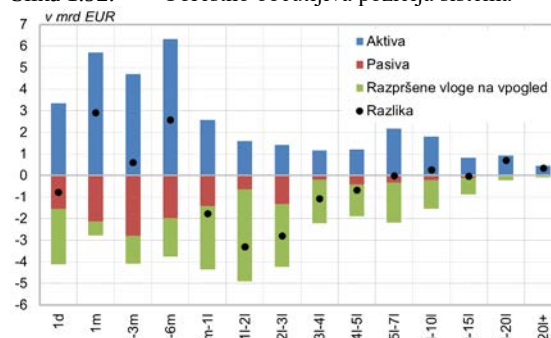
⁴⁸ Kumulativna obrestna vrzel v določenem časovnem horizontu (npr. do enega leta) predstavlja razliko (v mrd EUR) med aktivnimi in pasivnimi pozicijami, katerih preostala zapadlost je enaka ali krajša od danega časovnega horizonta.

⁴⁹ Za oceno obrestnega tveganja je treba upoštevati efektivno ročnost oziroma stabilnost vlog na vpogled. Kljub pogodbeni ročnosti, ki je dejansko za vloge na vpogled nič, spadajo te vloge med vire z neopredeljeno ročnostjo. Njihova efektivna ročnost ni nedvoumno definirana in v normalnih tržnih razmerah velja, da močno presega pogodbeno določeno ročnost in lahko doseže tudi več let.

Slika 1.91: Kumulativna obrestna vrzel

Slika 1.92: Obrestno občutljiva pozicija sistema

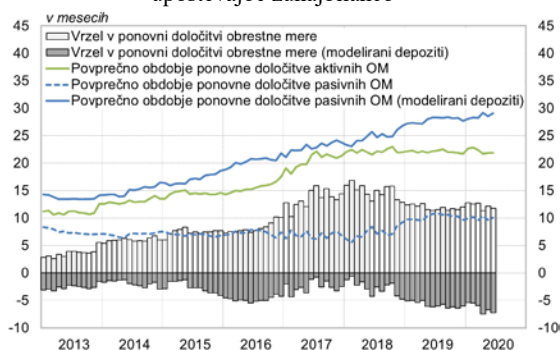

Opomba: Kumulativna obrestna vrzel na levi sliki upošteva stabilnost vlog na vpogled z razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih. Podatki na desni sliki so na datum 30. junij 2020.

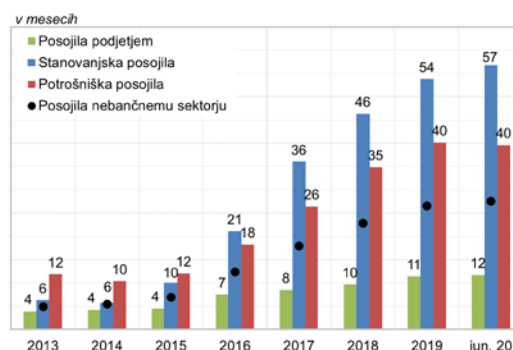
Vir: Banka Slovenije.

Obrestno tveganje je do junija 2020 ostalo zmerno. Povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer se je v prvi polovici leta ohranilo pri povprečju leta 2019, medtem ko se je pri pasivnih obrestnih merah ob upoštevanju določenih predpostavk nekoliko podaljšalo. Ob upoštevanju zunajbilance, amortizacijskih načrtov, zavarovanj obrestnih pozicij in stabilnosti dela vlog na vpogled⁵⁰ je bilo junija povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer daljše od aktivnih. Vrzel v ponovni določitvi obrestne mere (modelirani depoziti)⁵¹ je tako ostala v negativnem območju in se je glede na konec leta 2019 absolutno še nekoliko povečala. V primeru povišanja tržnih obrestnih mer bi se tako aktivne obrestne mere, kljub povečevanju ročnosti vrzeli v zadnjih nekaj letih, spremenile hitreje od pasivnih, s čimer bi se bankam obrestni prihodki povečali hitreje kot obrestni odhodki. Učinek na neto obrestne prihodke bi bil tako pozitiven.

Slika 1.93: Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco

Slika 1.94: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer po vrstah posojil

Opomba: Pri levi sliki so upoštevani 89-odstotna stabilnost vlog na vpogled (modelirani depoziti), zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija.

Vir: Banka Slovenije.

Povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer se je pri posojilih nebančnemu sektorju od začetka leta 2020 podaljšalo. Najbolj se je podaljšalo pri stanovanjskih posojilih, nekoliko pri posojilih podjetjem, medtem ko se je pri potrošniških posojilih nekoliko skrajšalo. Podaljšanje povprečnega obdobja ponovne določitve obrestnih mer pri stanovanjskih posojilih je rezultat postopnega podaljševanja ročnosti in rasti deleža posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero. Po drugi strani se povprečna ročnost potrošniških posojil v stanju od novembra 2019, ko je bil uveden zavezujoč makrobonitetni instrument z omejitvijo največje dopustne ročnosti na sedem let, postopoma skrajšuje, hkrati pa se počasneje povečuje delež potrošniških posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero.

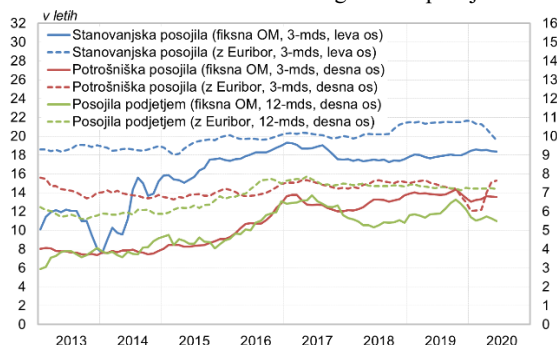
⁵⁰ Razpršitev temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih upošteva modelsko oceno (modelirani depoziti). Ocena temeljnega deleža vlog na vpogled znaša 89 %.

⁵¹ Stabilnost vlog na vpogled je ocenjena z modelom, ki poda oceno temeljnega deleža vlog na vpogled. Temeljni delež je tisti del vlog na vpogled, ki se mu z veliko verjetnostjo ne bo spremenila obrestna mera v primeru sprememb tržnih obrestnih mer.

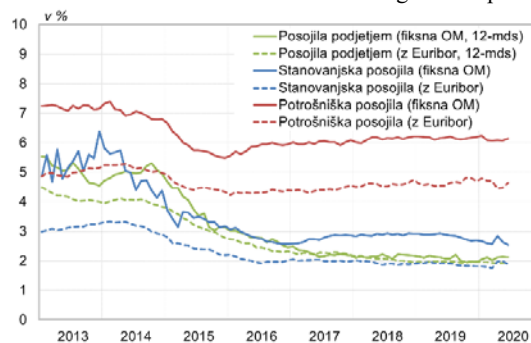
Dinamika sprememb ročnosti in obrestnih mer posojil

Z upadanjem nominalnih obrestnih mer v zadnjih letih so banke svoja sredstva usmerile v posojila daljših ročnosti, da bi preprečile prevelik upad donosnosti svojih kreditnih portfeljev. Dinamika gibanja povprečnih ročnosti novoodobrenih dolgoročnih posojil nebančnemu sektorju je bila letos po posameznih vrstah posojil različna. Pri stanovanjskih posojilih, obrestovanih s fiksno obrestno mero, je presegala 18 let in se glede na prejšnje leto nekoliko podaljšala, s čimer se postopoma podaljšuje tudi ročnost teh posojil v stanjih. Medtem se je pri novoodobrenih posojilih podjetjem in pri potrošniških posojilih skrajšala, z enakim učinkom na ročnosti teh posojil v stanjih. Pri posojilih podjetjem je bila v prvi polovici leta v povprečju krajša od pet let, pri potrošniških pa krajša od sedem let. Medtem ko je na krajšanje ročnosti potrošniških posojil vplival predvsem zavezujoč makrobonitetni instrument, ki omejuje ročnost potrošniških posojil na sedem let, zaenkrat vpliva pandemije Covid-19 in njenih gospodarskih posledic na spremembe ročnosti posojil nebančnega sektorja ni zaznati.

Slika 1.95: Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Slika 1.96: Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

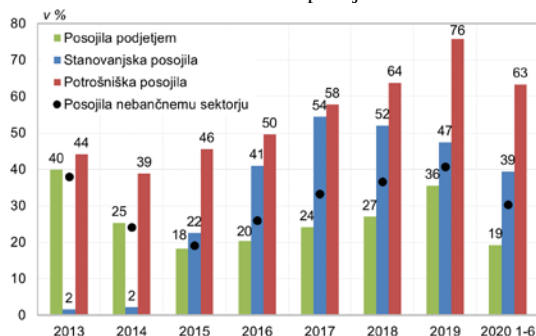
Opomba: Na levi sliki je ročnost zaradi velike variabilnosti izračunana kot 3-mesečno oziroma 12-mesečno povprečje. Na desni sliki je obrestna mera za posojila podjetjem zaradi visoke variabilnosti izračunana kot 3-mesečno povprečje.

Vir: Banka Slovenije.

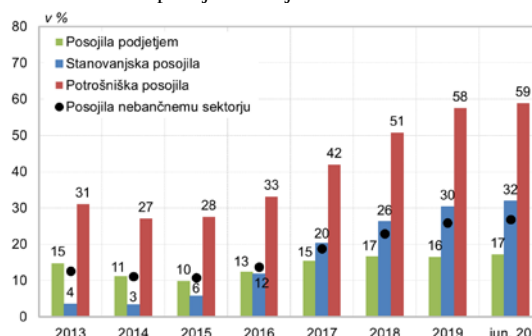
Obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil so tudi po izbruhu pandemije Covid-19 ohranile podobno dinamiko, kot so jo imele na začetku leta. Najbolj so se povišale fiksne obrestne mere za posojila podjetjem, a so ob veliki volatilnosti ostale blizu povprečja zadnjih treh let. V prvi polovici leta je povprečna fiksna obrestna mera za posojila podjetjem znašala 2,3 %, povprečna razlika med fiksnimi in variabilnimi obrestnimi merami pa se je povečala na 0,4 odstotne točke. Fiksne obrestne mere za stanovanjska posojila so od polovice lanskega leta postopoma upadale⁵² in do junija dosegle v povprečju najnižjo stopnjo v zadnjih desetih letih. V prvi polovici leta je povprečna fiksna obrestna mera za stanovanjska posojila znašala 2,6 %, povprečna razlika med fiksnimi in variabilnimi obrestnimi merami pa se je zmanjšala na 0,8 odstotne točke. Najbolj stabilne so bile fiksne obrestne mere za potrošniška posojila, ki so bile s povprečjem pri 6,1 % v prvi polovici leta tik pod povprečjem leta 2019. Ohranila se je razlika do variabilnih obrestnih mer, ki je znašala 1,5 odstotne točke.

⁵² Do porasta obrestnih mer pri novoodobrenih posojilih je prišlo zaradi načina poročanja. Med novoodobrena posojila so namreč vključeni tudi obstoječi posli, za katere je v obdobju trajanja posla sklenjen aneks k pogodbi, s katerim se spremenijo pogoji odplačevanja pogodbe. Pri teh posojilih je prišlo do odloga odplačevanja oziroma podaljšanja preostale zapadlosti, s čimer so bila poročana kot novoodobrena posojila. Ker so bile obrestne mere v preteklih obdobjih, ko so bili ti posli sklenjeni, višje, je bil učinek teh poslov na povprečno obrestno mero pozitiven (največji učinek je bilo mogoče zaznati v aprilu 2020).

Slika 1.97: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil

Slika 1.98: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih

Opomba: Pri variabilni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena z variabilno obrestno mero ali s fiksno obrestno mero za obdobje, krajše od enega leta (čeprav za celotno obdobje do zapadlosti posla). Pri fiksni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena s fiksno obrestno mero za obdobje, daljše od enega leta.

Vir: Banka Slovenije.

Delež novoodobrenih posojil nebančnemu sektorju, obrestovanih s fiksno obrestno mero, je bil v prvi polovici leta 2020 mnogo manjši kot v enakem obdobju lani. Pri stanovanjskih posojilih se upad nadaljuje že tretje leto zapored. Medtem ko je bila v letu 2019 do junija več kot polovica stanovanjskih posojil sklenjena s fiksno obrestno mero, jih je bilo v istem obdobju letos le 39 %. Po večletni rasti se je pri potrošniških posojilih in posojilih podjetjem delež novoodobrenih posojil, sklenjenih s fiksno obrestno mero, v prvi polovici leta glede na enako obdobje lani zmanjšal. Do junija je bil pri 63 % delež potrošniških posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, za 7 odstotnih točk manjši kot v enakem obdobju lani, pri podjetjih pa pri 19 % glede na prejšnje leto manjši skoraj za polovico. Kljub upadu deleža pri novoodobrenih posojilih se je delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero v stanjih, povečal pri vseh treh vrstah posojil. Možno je, da se pri tipu obrestne mere za novoodobrena posojila kaže vpliv »starejših« posojil, pri katerih je prišlo do odlogov. S postopnim umirjanjem rasti deleža posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero v stanjih, se tudi nadaljevanje povprečnega obdobja ponovne določitve obrestnih mer na aktivih iz tega naslova umirja.

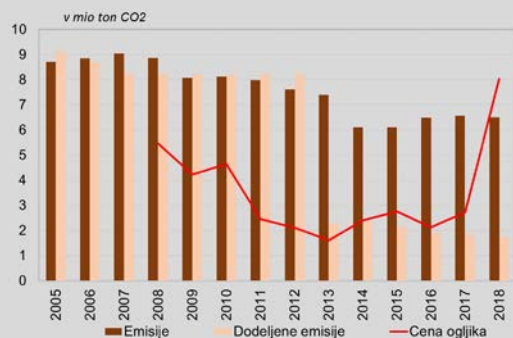
Okvir 1.4: Podnebna tveganja: analiza občutljivosti bančnega sistema na povečanje cen CO₂

Podnebna tveganja, tako fizična kot tranzicijska, postajajo z vidika finančne stabilnosti vse bolj pomembna. S slabšanjem gospodarskih razmer zaradi krize Covid-19 in napovedano potrebno energetske tranzicije je pomembno izpostaviti pobude, kot so evropski zeleni dogovor in povečanje obsega zelenih investicij v skladu Evropske komisije za okrevanje, saj lahko te pomembno prispevajo k okrevanju gospodarstva po sedanji krizi in prinesejo nove priložnosti za rast. Kljub temu podnebna tveganja močno zaznamuje negotovost zaradi podnebnih sprememb ter časovnice izvedbe energetske tranzicije in njenih učinkov. V okvirju predstavljamo oceno občutljivosti bančnega sistema na spremembe okoljske politike v okviru energetske tranzicije, in sicer spremembe cen emisij ogljikovega dioksida (v nadaljevanju: CO₂).

Na podnebna tveganja vpliva cena emisij ogljikovega dioksida, ki se določa v okviru sistema EU za trgovanje z emisijami; cena CO₂ se je ob začetku epidemije Covid-19 znatno zmanjšala, nato pa vrnila na predkrizne ravni iz decembra 2019. V EU se vsako leto v okviru sistema EU za trgovanje z emisijami (v nadaljevanju: ETS) določi količina dovoljenih emisij toplogrednih plinov oziroma emisijskih kuponov.⁵³ V sistemu ETS je tudi delež brezplačno alociranih kuponov, preostale kupone pa morajo podjetja pridobiti na trgu. Delež brezplačno alociranih kuponov se z leti zmanjšuje (predvsem leta 2013), posledično pa se cene CO₂ povečujejo. Dodatni dejavniki cene CO₂ so tržna pričakovanja glede sprememb okoljske politike in gospodarska aktivnost; cena CO₂ se je v času pandemije Covid-19 znatno zmanjšala (na 17 evrov z marcem 2020), po ponovnem odpiranju gospodarstva pa znova močno povečala (na predkrizne ravni 26 evrov z avgustom 2020). Slovenska podjetja, ki so v sistemu ETS, so leta 2018 ustvarila 40 % vseh emisij v Sloveniji. Emisije slovenskih podjetij v sistemu ETS so se leta 2014 zelo zmanjšale, kar kaže visoko občutljivost emisij sistema ETS na ceno CO₂ in njen sistemski pomen.

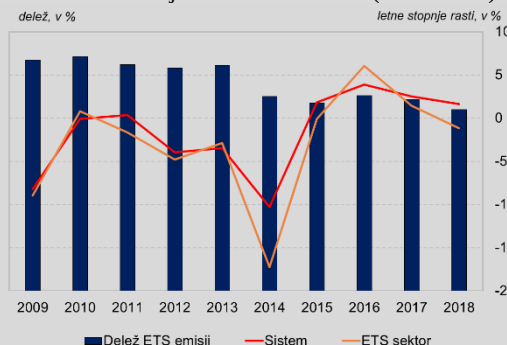
⁵³ Količina kuponov v sistemu ETS se zmanjšuje za linearni faktor na letni ravni, ki znaša 2,2 % v obdobju 2021–2030.

Slika 1.99: Emisije v Sloveniji in cena CO₂ v sistemu EU ETS v obdobju 2005–2018

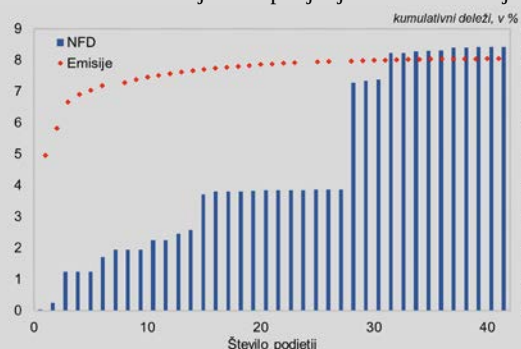
Vir: EU ETS register, Bloomberg, ICE.

Slika 1.100: Delež emisij sistema EU ETS v celotnih emisijah Slovenije in letne stopnje rasti emisij EU ETS in sistema (2009–2018)

Z namenom zmanjšanja emisij toplogrednih plinov lahko v prihodnje pričakujemo zmanjšanje števila emisijskih kuponov v sistemu ETS in s tem povečevanje cen CO₂. Predvidene cene CO₂ v različnih scenarijih podnebnih tveganj dosegajo do 100 \$ na tono CO₂, kar je štirikratnik sedanje cene, ki je že na zgodovinskih vrhovih. Slednje je lahko pomembno tveganje za bančni sistem v primeru visoke izpostavljenosti bank do podjetij, ki so v sistemu EU ETS in so hkrati manj dobičkonosna.

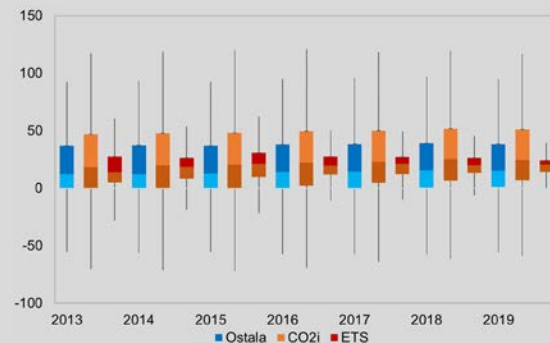
Slika 1.101: Izpostavljenost bank do podjetij ETS v celotni izpostavljenosti do podjetij in emisije ETS podjetij v celotnih emisijah

Opomba: Na levem grafu so zajeti podatki emisij ETS in sistemskih emisij iz leta 2018. Podatki o izpostavljenosti bank so iz junija 2020. Na desnem grafu pa so z oznako CO₂i zajete najbolj podnebno občutljive dejavnosti kot opredeljene v Poročilu o Finančni Stabilnosti, december 2019, z oznako ETS pa podjetja vključena v sistem EU ETS. Posamezne barve označujejo drugi in tretji kvartil distribucije.

Vir: EU ETS register, Banka Slovenije, AJ PES.

Slika 1.102: Dobičkonosnost (ROE) podjetij po segmentih

Izpostavljenost bank do podjetij, ki so v sistemu EU ETS, je majhna, kar kaže, da so podnebna tveganja s tega vidika obvladljiva, vendar pa so ta podjetja manj dobičkonosna kot druga. Izpostavljenost bank do teh podjetij je junija 2020 znašala le 8,4 % celotne izpostavljenosti do podjetij (zmanjšanje za 0,6 o. t. glede na marec 2020). Ob tem so emisije CO₂, ki jih ta podjetja ustvarijo, močno koncentrirana v manjšem številu podjetij; deset podjetij z največ emisijami ustvari skoraj 38 % vseh emisij. Podnebna tveganja se lahko povečajo tudi pri drugih podjetjih, ki imajo manjše emisije, v primeru spremembe cen CO₂ in manjše dobičkonosnosti teh podjetij. Primerjava dobičkonosnosti ogljično-intenzivnih podjetij, drugih podjetij in podjetij v sistemu ETS kaže, da je dobičkonosnost podjetij v sistemu ETS manjša kot pri drugih podjetjih. Razkorak med dobičkonosnostjo ogljično intenzivnih in drugih podjetij je strukturen ter prisoten v vseh letih obdobja 2013–2019. Slednje je potencialni dejavnik povečanja podnebnih tveganj v bankah.

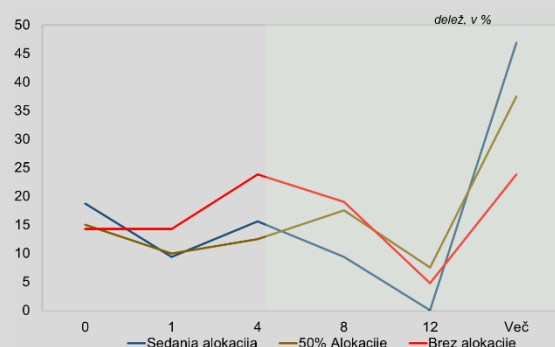
Z namenom ocene podnebne občutljivosti podjetij v sistemu ETS ocenimo robustnost dobičkonosnosti v različnih scenarijih. Robustnost dobičkonosnosti merimo kot faktor povečanja stroška emisijskih kuponov, ki ga podjetje lahko prenese ob sedanji dobičkonosnosti.⁵⁴ Prvi scenarij upošteva sedanjo alokacijo iz leta 2019, drugi

⁵⁴ Faktor povečanja stroška onesnaževanja se izračuna kot dobiček/(p*Qk), pri čemer se količina kuponov Qk spreminja v scenarijih. Višji (nižji) faktor povečanja stroška onesnaževanja pomeni višjo (nižjo) absorpcijsko sposobnost, ki predstavlja zmoglosti ohranitve pozitivnega dobička podjetij v primeru sprememb cen CO₂. Analiza temelji na zadnjih podatkih iz leta 2019 ter upošteva le spremembe cen CO₂ iz naslova stroška emisijskih kuponov in ne tudi okoljske dajatve za onesnaževanje zraka, kot je določeno v Uredbi o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (Uradni list RS, št. 48/18).

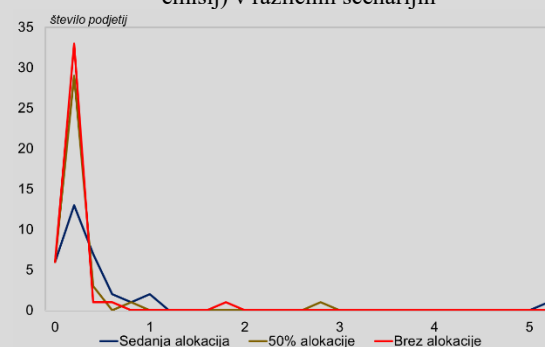
scenarij predvideva 50-odstotno zmanjšanje števila kuponov, tretji scenarij pa ne predvideva brezplačne alokacije kuponov. Zadnji scenarij je najostrejši z vidika bremena stroška onesnaževanja.

Rezultati kažejo, da je večina podjetij sposobna prenesti povečanje stroška onesnaževanja za štirikrat (predvidena cena v podnebnih scenarijih). To velja tudi v primeru scenarija brez brezplačne alokacije emisijskih kuponov. Pri tem je treba navesti nekaj pomislekov. Prvič, povečanje stroška onesnaževanja lahko močno zmanjša dobiček, ob sicer pozitivni absorpcijski sposobnosti. Drugič, dobiček podjetij se bo zaradi krize Covid-19 močno zmanjšal, s tem pa tudi absorpcijska sposobnost podjetij v primeru hitre in intenzivne energetske tranzicije. Tretjič, povečanje cen CO₂ lahko vpliva na dobiček tudi v nekriznih časih, odvisno od zasnove energetske tranzicije. Četrtič, podjetja z večjo absorpcijsko sposobnostjo imajo načeloma manjše emisije. Z uteževanjem absorpcijske sposobnosti z deležem emisij postane distribucija podjetij desno nagnjena, kar kaže manjšo sposobnost absorpcije višjih cen CO₂ pri največjih onesnaževalcih.

Slika 1.103: Distribucija robustnosti dobička podjetij EU ETS v različnih scenarijih

Slika 1.104: Distribucija robustnosti dobička podjetij EU ETS (z uteževanjem z deležem emisij) v različnih scenarijih

Vir: ARSO, Banka Slovenije.

Rezultati analize kažejo nizka do zmerna podnebna tveganja v bančnem sistemu iz naslova spremembe cen CO₂. Delež izpostavljenosti bančnega sistema do podjetij v sistemu EU ETS je majhen, pri čemer je večina podjetij sposobna prenesti znatnejše povečanje cen CO₂. Ob okoljskih ukrepih in slabšanju gospodarskih razmer zaradi krize Covid-19 pa se povečuje tudi negotovost glede poslovnega rezultata podjetij. Pobude, kot so evropski zeleni dogovor in povečanje obsega zelenih investicij v skladu za okrevanje gospodarstev Evropske komisije, lahko ta tveganja omilijo in prinesejo nove priložnosti za rast. To bo tudi odvisno od okrevanja gospodarstev in zelenega zagona v državah EU.

2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA

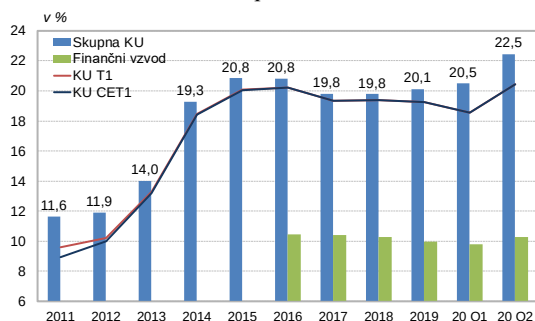
Odpornost slovenskega bančnega sistema je kljub obdobju zaostrenih gospodarskih razmer zaradi pandemije Covid-19 ostala visoka, kapitalski in likvidnostni položaj bank je bistveno boljši kot pred zadnjo svetovno finančno krizo. Količnik CET1 ostaja nad povprečjem držav evroobmočja. Kakovost kapitala, s katerim banke izpolnjujejo kapitalske zahteve, je kljub povečanju kapitala Tier2 še vedno visoka. Odpornost bank se je dodatno okrepila z vključevanjem dobičkov preteklega poslovnega leta v regulatorni kapital, saj so jih banke na zahtevo Banke Slovenije⁵⁵ zadržale v celoti. Ob tem se je potrebno zavedati, da je odpornost bank in s tem sposobnost absorbiranja pričakovanih negativnih učinkov zaostrenih gospodarskih razmer ob pandemiji Covid-19 med bankami različna, saj razpolagajo z različnimi kapitalskimi presežki. Pričakujemo, da se bo odpornost bančnega sistema v prihodnje zmanjšala zaradi poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja in zmanjšanja dobičkonosnosti bank. S posledicami gospodarskega šoka se bodo težje soočile banke z manjšimi kapitalskimi presežki in tiste z visokimi izpostavljenostmi do sektorjev, ki so v tej krizi najbolj prizadeti.

Likvidnostni položaj bančnega sistema se je izboljševal tudi po razglasitvi pandemije Covid-19, kar je dodatno okrepilo odpornost bančnega sistema na morebitno uresničitev tveganja financiranja. Bančni sistem razpolaga z zgodovinsko največjim deležem primarnih likvidnih sredstev v bilančni vsoti in stabilnim deležem sekundarne likvidnosti. Kljub sodelovanju nekaterih bank na avkcijah dolgoročnega refinanciranja pri ECB se je visok delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu ohranil. Kazalnik LCR na ravni bančnega sistema še naprej močno presega regulatorno zahtevo, vendar pa so razlike med bankami ostale precejšnje. Likvidnostni stresni testi so pokazali, da bi bilo kljub manjšim likvidnostnim presežkom nekaterih bank njihovo obdobje preživetja v stresnih okoliščinah razmeroma dolgo, kar bi jim omogočalo prilagoditev ob zaostrovanju razmer. Nadaljnje zaostrovanje gospodarskih razmer in povečanje brezposelnosti bo vplivalo na porabo sredstev, ki jih imajo varčevalci pri bankah, kar pa v prihodnje lahko poslabša likvidnostni položaj bank, še zlasti tistih z manjšimi likvidnostnimi presežki.

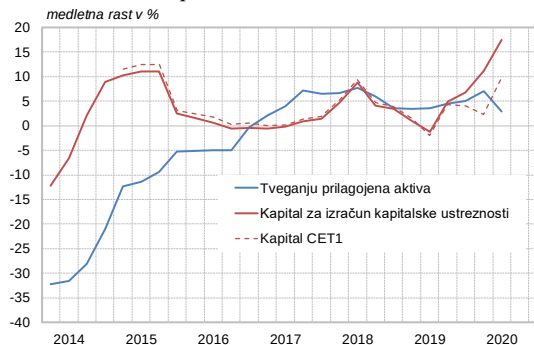
2.1 Solventnost

Bančni sistem je kljub zaostrenim gospodarskim razmeram zaradi Covid-19 ohranil dober kapitalski položaj in s tem sposobnost absorbiranja negativnih učinkov pandemije, ki bodo na solventnost bank vplivali v prihodnje. Skupna kapitalaska ustreznost bančnega sistema in količnik CET1 na posamični osnovi sta se v prvem polletju 2020 povečala. Ob zmanjšanju kreditiranja podjetij in gospodinjstev se je predvsem v drugem četrtletju upočasnila rast tveganju prilagojene aktive (v nadaljevanju: TPA, angl. Risk Weighted Assets oz. RWA) in zaostala za rastjo celotnega kapitala. Regulatorni kapital se je v prvem polletju povečal z zadržanimi dobički in z instrumenti podrejenega dolga, ki se vključujejo v kapital Tier2. Posledično se je skupna kapitalaska ustreznost na posamični osnovi v prvem polletju 2020 povečala za 2,4 odstotne točke na 22,5 %, količnik CET1 pa za 1,3 odstotne točke na 20,5 %.

Slika 2.1: Kazalniki kapitalске ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Slika 2.2: Gibanje komponent kapitalске ustreznosti na posamični osnovi

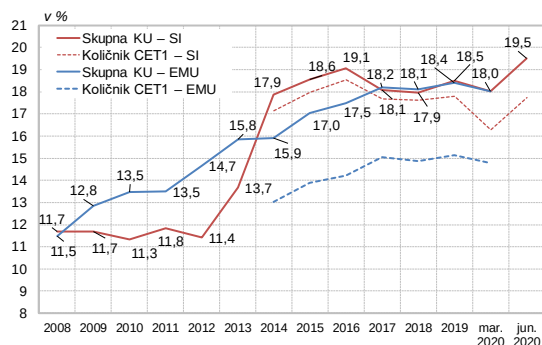

Vir: Banka Slovenije.

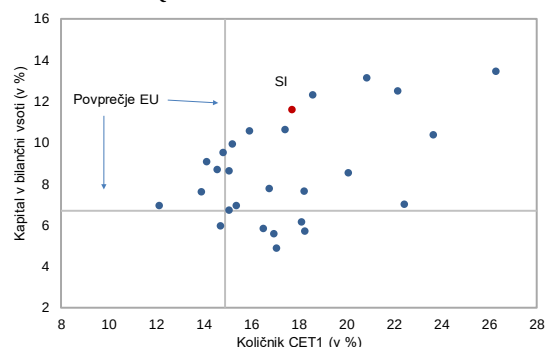
⁵⁵ Sklep o makrobonitetni omejitvi razdelitev dobičkov bank (Uradni list RS, št. 49/2020), objavljen na spletni strani <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0770/sklep-o-makrobonitetni-omejitvi-razdelitev-dobickov-bank>.

Količnik CET1 in skupna kapitalska ustreznost na konsolidirani osnovi še naprej presegata povprečje evroobmočja. Skupna kapitalska ustreznost se je v prvem polletju 2020 povečala na 19,5 %, količnik CET1 pa minimalno zmanjšal, na 17,7 %. Kapital se je tako kot na posamični osnovi povečal predvsem zaradi zadržanih dobičkov in vključitve podrejenih obveznic v kapital Tier2. Kljub temu je delež kapitala Tier2 v celotnem kapitalu z 8,9 % za četrtno manjši v primerjavi s povprečjem evroobmočja, kar pomeni, da slovenske banke izpolnjujejo kapitalske zahteve z bolj kakovostno obliko kapitala CET1 kot v povprečju banke evroobmočja. Robustnost slovenskega bančnega sistema se kaže tudi v velikem deležu kapitala v bilančni vsoti, ki z 11,6 % uvršča Slovenijo med prvih pet držav EU.⁵⁶

Slika 2.3: Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi

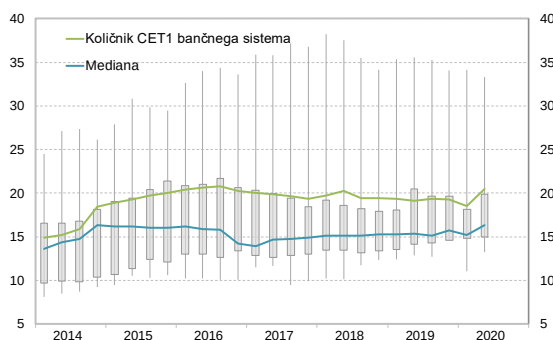
Slika 2.4: Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti po državah EU na konsolidirani osnovi za Q1 2020

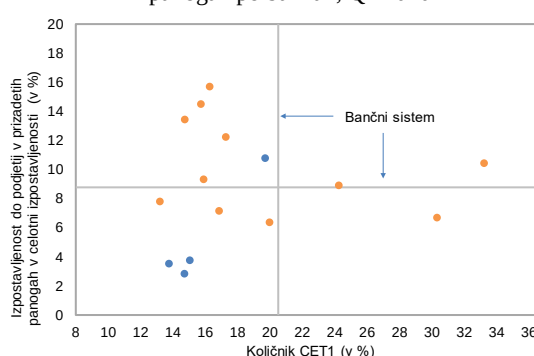
Opomba: Na sliki desno je za Slovenijo upoštevan zadnji razpoložljiv podatek (junij 2020).
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Odpornost na negativne učinke pandemije Covid-19 je med bankami različna zaradi razlik v obsegu kapitalskih presežkov ter zaradi različne strukture in kakovosti kreditnega portfelja. Kapitalski položaj skoraj vseh slovenskih bank je boljši kot pred zadnjo svetovno finančno krizo leta 2008, vendar pa so med bankami ostale razlike. Majhne domače banke in hranilnice so v zadnjih letih z dokapitalizacijami izboljšale svoj kapitalski položaj, vendar pa z nadaljnjo rastjo bilančne vsote njihov količnik finančnega vzvoda (v povprečju je znašal 4,8 %) še vedno močno zaostaja za povprečjem slovenskega bančnega sistema, ki je junija 2020 znašal 10,3 %. Z visokimi količniki kapitalske ustreznosti in količniki finančnega vzvoda izstopajo pomembne banke,⁵⁷ kar jim v primerjavi z drugimi bankami omogoča večjo sposobnost absorbiranja negativnih učinkov pandemije. S posledicami pandemije se bodo težje soočile banke z manjšimi kapitalskimi presežki in tiste, ki so bolj izpostavljene sektorjem, ki so v tej krizi najbolj prizadeti.

Slika 2.5: Distribucija količnika CET1 na posamični osnovi

Slika 2.6: Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do podjetij v prizadetih panogah po bankah, Q2 2020

Opomba: Na sliki desno so z modro piko označene majhne domače banke in hranilnice. Vključene so izpostavljenosti do podjetij v naslednjih panogah: promet, gostinstvo, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, druge raznovrstne poslovne dejavnosti, kulturne dejavnosti.
Vir: Banka Slovenije.

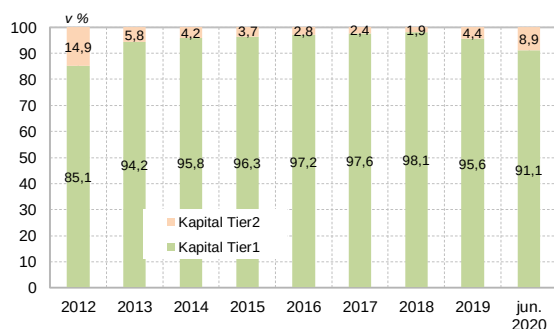
⁵⁶ Za države EU je na voljo le podatek do vključno prvega četrtletja 2020.

⁵⁷ V skladu z definicijo enotnega nadzornega mehanizma (SSM) so vključene tri največje banke v Sloveniji, ki so pod neposrednim nadzorom ECB: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.listofsupervisedentities20190301.en.pdf>. Vse ostale banke bančnega sistema spadajo med manj pomembne banke (LSI oziroma angl. Less Significant Banks).

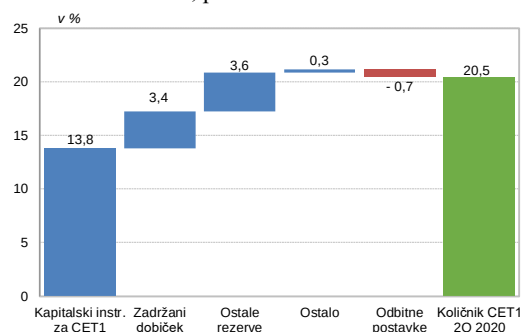
Regulatorni kapital se je v prvem polletju 2020 povečal za 13,2 % na 5,1 mrd EUR, in sicer predvsem zaradi zadržanja dobičkov preteklega poslovnega leta in povečanja dodatnega kapitala oziroma kapitala Tier2. Z namenom vzdrževanja stabilnega kapitalskega položaja in zagotavljanja primernih instrumentov za izpolnjevanje zahtev MREL so nekatere banke po letu 2018 začele povečevati dodatni kapital z izdajo podrejenih dolžniških vrednostnih papirjev. Delež dodatnega kapitala se je tako na ravni bančnega sistema v prvem polletju 2020 povečal na 8,9 % celotnega kapitala, kar še vedno pomeni, da slovenske banke kapitalске zahteve izpolnjujejo predvsem s kapitalom CET1. Kapital CET1 se je v prvem polletju 2020 povečal za 7,9 % zaradi vključevanja dobičkov bank iz preteklega poslovnega leta, ki so jih te morale zadržati v celoti. To je posledica makrobonitetnega ukrepa, ki smo ga aprila 2020 uvedli z namenom krepitve odpornosti bank na gospodarski šok ob pandemiji Covid-19 in s tem ohranjanja finančne stabilnosti bančnega sistema (več o ukrepu v petem poglavju tega poročila). Ocenjujemo, da bi se ob običajnem izplačilu dividend CET1 kapital bančnega sistema na posamični osnovi v prvem polletju 2020 zmanjšal med 0,5 % in 1,0 %.⁵⁸ To pomeni, da bi količnik CET1 brez sprejetega ukrepa ob polletju znašal okoli 18,9 % oziroma bi bil za približno 1,6 odstotne točke manjši od dejanske vrednosti, ki je junija 2020 znašala 20,5 %. Ob zaostrenih gospodarskih razmerah zaradi pandemije Covid-19 in posledično pričakovanega poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja ter hkrati ob upočasnitvi kreditne rasti bo ustvarjanje dobička za banke v prihodnje velik izziv, možnosti za rast kapitala pa manjše. Pokrivanje nastalih izgub s presežki kapitala bo v prihodnje vplivalo na zmanjševanje odpornosti bančnega sistema na morebitno slabšanje razmer.

Na upravljanje kapitala vpliva tudi izpolnjevanje minimalnih zahtev glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (v nadaljevanju: MREL). Ocenjujemo, da banke ob zagotovljenem prehodnem obdobju ne bodo imele težav s pokrivanjem primanjkljaja MREL. Vse banke v Sloveniji (z izjemo ene zaradi prehoda v drugo bančno skupino) so seznanjene z zahtevo MREL. Banke, predvidene za prisilno prenehanje, imajo zahtevo MREL v višini kapitalskih zahtev,⁵⁹ višje zahteve pa imajo banke, ki izpolnjujejo vse pogoje za reševanje. Banke v Sloveniji so konec leta 2019 razpolagale s primernimi instrumenti MREL v višini 14 % (konec leta 2018 je delež znašal 15 %) celotnih obveznosti in kapitala. Banke, ki so predvidene za reševanje in imajo zahtevo MREL višjo od kapitalске zahteve, so to zagotavljale predvsem z lastnimi sredstvi, ki so konec leta 2019 predstavljala 81 % vseh MREL primernih instrumentov (konec leta 2018 je delež znašal 77 %), manj pa z nezavarovanimi terjatvami in z neupravičenimi vlogami (finančnih institucij, pokojninskih skladov, države). Banke s primanjkljajem primernih instrumentov MREL bodo imele v okviru dopolnjene Direktive o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij⁶⁰ na voljo prehodno obdobje do leta 2024, v katerem bodo lahko zagotovile ustrezno višino primernih instrumentov MREL. Tudi ob upoštevanju trenutnih pogojev na trgu banke ne bi smele imeti večjih težav s pokrivanjem primanjkljaja MREL. Pričakujemo, da bodo zaradi stroškovne učinkovitosti dodatne primerne instrumente MREL zagotavljale tudi z nezavarovanimi terjatvami v obliki izdanih dolžniških vrednostnih papirjev in tudi v obliki najetih posojil. Implementacija dopolnitev že omenjene direktive v nacionalno zakonodajo do konca leta 2020 prinaša določitev zahtev MREL v obliki deleža zneska skupne izpostavljenosti tveganju in mere skupne izpostavljenosti, kar bo bankam omogočilo lažje načrtovanje potrebnih instrumentov MREL.

Slika 2.7: Struktura kapitala, posamična osnova

Slika 2.8: Komponente kapitala CET1 v deležu RWA, posamična osnova

Vir: Banka Slovenije.

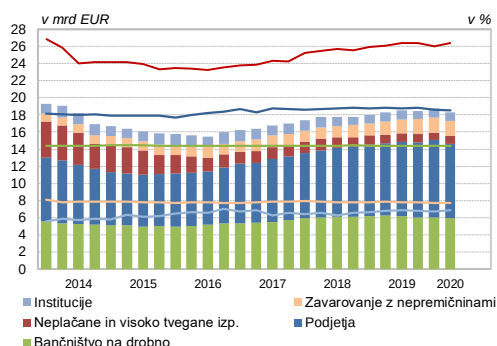
⁵⁸ Pri izračunu ocene je upoštevana dividendna stopnja na podlagi: i) metodologije EBA za stresne teste, ki vključuje maksimalno dividendno stopnjo med 30 % in mediano dividendne stopnje v zadnjih petih letih, v osnovnem oziroma stresnem scenariju, oziroma ii) povprečna dividendna stopnja v zadnjih petih letih.

⁵⁹ Kapitalna zahteva je vsota kapitalskih zahtev po stebru 1, stebru 2 in vseh blažilnikov.

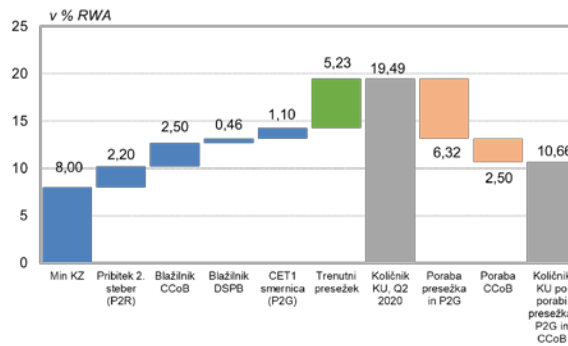
⁶⁰ Direktiva (EU) 2019/879 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o spremembi Direktive 2014/59/EU glede sposobnosti kreditnih institucij in investicijskih podjetij za pokrivanje izgub in dokapitalizacijo ter Direktive 98/26/ES.

Rast tveganju prilagojene aktive se je upočasnila na 2,9 % medletno zaradi zmanjšanja kreditiranja podjetij in gospodinjstev. S tem se je obseg TPA do bančništva na drobno in TPA do podjetij zmanjšal, vendar še vedno skupaj predstavljata skoraj 71-odstotni delež celotnega obsega TPA za kreditno tveganje. Izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je mogoče uporabiti nižje uteži tveganja, so ostale skoraj nespremenjene in predstavljajo še vedno manj kot desetino TPA za kreditno tveganje. Prav tako je v prvem polletju 2020 ostal nizek delež neplačanih in visoko tveganih izpostavljenosti, pri katerih so uteži najvišje. Z gospodarsko krizo, ki je posledica pandemije Covid-19, se bo kakovost kreditnega portfelja poslabšala, kar bo povečalo povprečno utež tveganja oziroma prispevalo k rasti tveganju prilagojene aktive. Povprečna utež tveganja je ob polletju 2020 znašala 47 % in bila v primerjavi s povprečjem evroobmočja višja za skoraj 17 odstotnih točk. Razlog višje povprečne uteži je v tem, da slovenske banke kar 93 % TPA za kreditno tveganje ocenjujejo z uporabo standardizirane metode, kar omogoča manj možnosti za zmanjševanje uteži tveganosti. To pa hkrati tudi pomeni, da je z uporabo konzervativnejše metode robustnost slovenskih bank večja.

Slika 2.9: Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in pripadajoče povprečne uteži tveganja, posamična osnova

Slika 2.10: Sestava kapitalne zahteve,⁶¹ konsolidirana osnova

Opomba: V legendi na sliki levo kratica TPA pomeni tveganju prilagojena aktiva. Slika desno: modri stolpci označujejo komponente kapitalne zahteve, zeleni stolpec je presežek in oranžna stolpca možno sprostitev kapitalne zahteve v okviru začasnih ukrepov ECB in Banke Slovenije.

Vir: Banka Slovenije.

Slovenski bančni sistem je imel ob polletju 2020 1.380 mio EUR kapitalnega presežka. Z namenom pomoči bankam pri soočanju s posledicami pandemije Covid-19 in nadaljnjemu zagotavljanju podpore gospodarstvu, so bile s strani ECB za pomembne banke in s strani Banke Slovenije za manj pomembne banke sprejetečasne olajšave pri izpolnjevanju kapitalskih zahtev. Med drugim je bankam na voljo začasna sprostitev varovalnega kapitalnega blažilnika CCoB in kapitalne smernice P2G. To za slovenski bančni sistem pomeni sprostitev 948 mio EUR oziroma skupaj s presežkom 2.328 mio EUR kapitala. Zadostnost teh ukrepov bo odvisna od trajanja pandemije in obsega njenih posledic.

2.2 Likvidnost

Likvidnostni položaj bančnega sistema je kljub zaostrenim razmeram zaradi pandemije Covid-19 ostal dober. Z rastjo primarne likvidnosti⁶² na zgodovinsko najvišjo raven se je v prvem polletju 2020 celo povečala odpornost bančnega sistema in s tem sposobnost absorpcije negativnih učinkov, ki bi nastali ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja. Ob izraziti rasti vlog nebančnega sektorja po razglasitvi pandemije Covid-19 se je primarna likvidnost v prvem polletju 2020 povečala za 1,6 mrd EUR na 7,4 mrd EUR. S tem se je njen delež v bilančni vsoti povečal na zgodovinsko najvišjo vrednost 17,2 %. Sekundarna likvidnost⁶³ se je v prvem polletju 2020 rahlo znižala, vendar s skoraj 18 % bilančne vsote

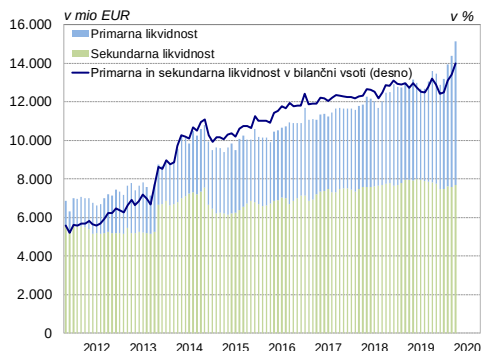
⁶¹ Kapitalna zahteva je sestavljena iz: i) minimalne kapitalne zahteve (prvi steber), ii) zahteve drugega stebra oziroma pribitka P2R (Pillar 2 requirement), ki je rezultat procesa nadzorniškega pregledovanja in vrednotenja (proces SREP), iii) varovalnega kapitalnega blažilnika (CCoB oziroma Capital conservation buffer), iv) blažilnika za druge sistemske pomembne banke oziroma DSPB (več o tem blažilniku je zapisano v poglavju Makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije) in v) smernice drugega stebra oziroma P2G (Pillar 2 Guidance), ki v nasprotju z zahtevo P2R niso zavezujoče.

⁶² Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah.

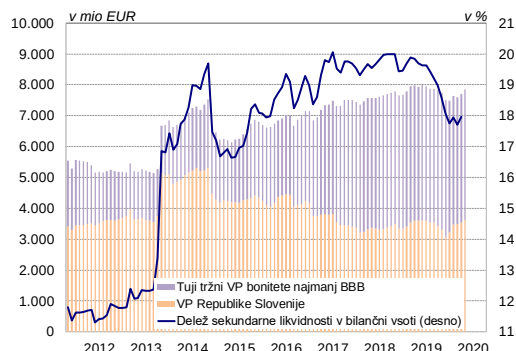
⁶³ Sekundarna likvidnost zajema vrednostne papirje Republike Slovenije in tuje tržne vrednostne papirje najmanj bonitete BBB.

ohranila za tretjino večji delež kot ob zadnji krizi leta 2013. Banke so v prvem polletju 2020 rahlo povečale koncentracijo sekundarne likvidnosti, saj so zmanjševale naložbe v tuje tržne vrednostne papirje najmanj bonitete BBB in kupovale vrednostne papirje Republike Slovenije. Delež slovenskih državnih vrednostnih papirjev je ob polletju znašal 46 % sekundarne likvidnosti bančnega sistema oziroma 8,3 % bilančne vsote, večji je predvsem pri manj pomembnih bankah.

Slika 2.11: Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti

Slika 2.12: Gibanje sekundarne likvidnosti

Opomba: Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevke mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije.

Visok količnik likvidnostnega kritja bančnega sistema (v nadaljevanju: LCR) kaže visoko sposobnost pokrivanja neto likvidnostnih odlivov v kratkoročnem stresnem obdobju. Kazalnik LCR se v prvem polletju ni bistveno spremenil in je junija 2020 s 310 % dosegel trikratnik regulatorne zahteve (100 %) ter s tem Slovenijo uvrstil na tretje mesto med državami Evropske unije. Likvidnostni presežek bančnega sistema nad regulatorno zahtevo je junija 2020 znašal 8,4 mrd EUR, kar je največ po letu 2016. V prvem polletju 2020 so se za 13 % povečali tako likvidnostni blažilnik kot neto likvidnostni odlivi, zaradi česar je kazalnik LCR ostal skoraj nespremenjen. Razlog rasti obeh komponent so predvsem povečane vloge prebivalstva in podjetij. Ker je kreditna rast nebančnega sektorja močno zaostala za rastjo vlog nebančnega sektorja, so sredstva od prejetih vlog banke odložile na računih pri centralni banki, kar je zvišalo likvidnostni blažilnik in s tem LCR. Hkrati pa se negativni učinek rasti vlog na LCR kaže v povečanih neto likvidnostnih odlivih, še posebno ob rasti vlog podjetij, pri katerih je stopnja odlivov višja.

Vse banke so presegle regulatorno zahtevo LCR, vendar so razlike med njimi ostale precejšnje. Razpon kazalnika LCR med bankami je bil junija 2020 velik, znašal je med 172 % in 1.200 %. Visoke vrednosti LCR dosegajo predvsem majhne domače banke in hranilnice, ki imajo v svojih bilancah velik delež primarne in sekundarne likvidnosti, medtem ko nasprotno velja za hčerinske banke v tuji lasti. Hčerinske banke z nižjimi vrednostmi kazalnika LCR, ki sicer presegajo regulatorno zahtevo, so manj odporne na morebitni stresni dogodek, kar potrjujejo tudi rezultati likvidnostnih stresnih testov, ki jih je izvedla Banka Slovenije (več v okvirju 2.1 v nadaljevanju poročila). Hkrati je možnost preživetja stresnega obdobja pri teh bankah lahko večja, in sicer v primeru, ko jim ob večjih likvidnostnih potrebah pomoč lahko ponudi matična banka.

Okvir 2.1: Likvidnostni stresni testi

Zaradi izbruha krize Covid-19 se je letošnja izvedba nadzorniških (solventnostnih) stresnih testov, ki primarno poteka na ravni EBA, tej pa za banke v svoji pristojnosti sledijo tudi ECB in nacionalni nadzorniki, prestavila v leto 2021. Kljub temu smo se v Banki Slovenije zaradi pomembnosti spremljanja ključnih tveganj na ravni posameznih bank in hranilnic ter bančnega sistema odločili za izvedbo likvidnostnih stresnih testov celotnega bančnega sistema v Sloveniji. Likvidnost bank smo jo že večkrat izpostavili kot eno izmed treh ključnih vidikov (poleg kreditnega tveganja in kapitala), ki jih je treba na kratki in srednji rok intenzivno spremljati.

Pristop temelji na mikro top-down izračunu in metodologiji ECB SSM ciljnih likvidnostnih stresnih testov 2019. Uporabljeni scenariji (neugodni in ekstremni)⁶⁴ temeljijo na preteklih likvidnostnih krizah in jih je za vse

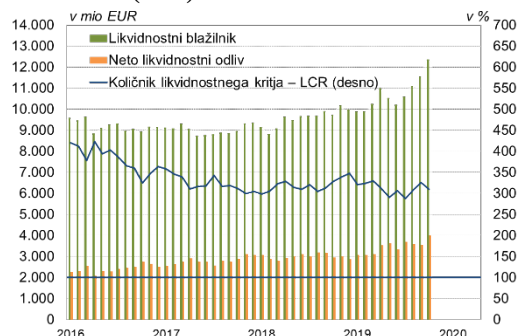
⁶⁴ Identifikacija glavnih kanalov, skozi katere se je v preteklosti prelilo likvidnostno tveganje, in kalibracija šokov sta narejeni na podatkih 15 bank EA, ki so doživele likvidnostno krizo med letoma 2014 in 2018. Likvidnostni šoki se odražajo v faktorjih (med 0 % in 100 %) in definirajo stopnje odlivov (prilivov) pogodbenih pasivnih (aktivnih) denarnih tokov. Tako se npr. neugodni (ekstremni)

evropske države kalibrirala ECB. V Banki Slovenije smo scenarije še dodatno zaostri oziroma nadgradili, saj smo dodali tudi šok (prevrednotenje) dela sekundarne likvidnosti, ki predstavlja ključni element likvidnostnega položaja v okviru metodologije ECB. Metodologija analize tako obsega i) stresiranje odliva vpoglednih vlog, ii) prevrednotenje sekundarne likvidnosti, iii) zagotavljanje ustreznega likvidnostnega položaja skozi krčenje bilance, iv) vpliv odobrenih nečrpanih kreditnih linij in v) izračun likvidnostne kapacitete za potrebe novega kreditiranja. Rezultati bank so ovrednoteni skozi kazalnik obdobja preživetja in normiranega neto likvidnostnega položaja konec časovnega obdobja.

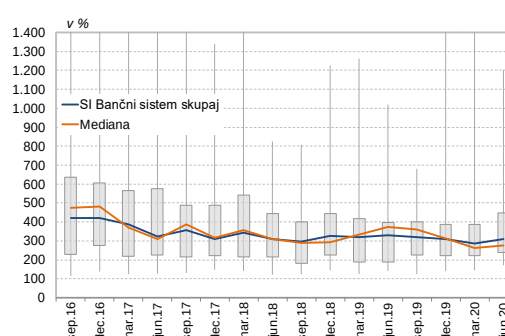
Zaključki analize kažejo, da likvidnostni položaj bank v osnovnem scenariju ostaja dober, medtem ko v ostrejših scenarijih stresnega testa ne opravi ena (neugodni scenarij) oziroma štiri (ekstremni scenarij) od petnajstih bank. Kljub temu obdobje preživetja ostaja še vedno razmeroma visoko in za posamične banke ne pade pod 5 mesecev (neugodni scenarij) oziroma 3 mesece (ekstremni scenarij), kar zagotavlja dovolj manevrskega prostora za potencialno prilagoditev likvidnostnih položajev in izvedbo blažilnih ukrepov. Na likvidnostne šoke so primarno bolj občutljive hčerinske banke v tuji lasti, pri katerih je sekundarna likvidnost nižja, oziroma banke, pri katerih poslovni modeli primarno temeljijo na pokrivanju likvidnostnega položaja neposredno z rednimi denarnimi tokovi.

V letu 2019 opazamo bistveno izboljšano kakovost likvidnostnega poročanja in posledično bolj konsistentne rezultate likvidnostnih stresnih testov 2020. Med ključnimi aktivnostmi lahko omenimo: i) popravek izhodiščnih podatkov in poročanja v okviru preverjanja kvalitete (angl. quality assurance) procesa ECB SSM, ii) poziv BS k izboljšanju kakovosti poročanja v okviru rednih bilateralnih sestankov, iii) opozorilo na slabo kakovost podatkov in neustrezen pristop k stresnim testom v pismih SREP in letnem pismu upravam ter iv) off-site pregled kakovosti nadzorniškega poročanja na področju likvidnosti.

Slika 2.13: Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)

Slika 2.14: Distribucija količnika LCR, po kvartilih

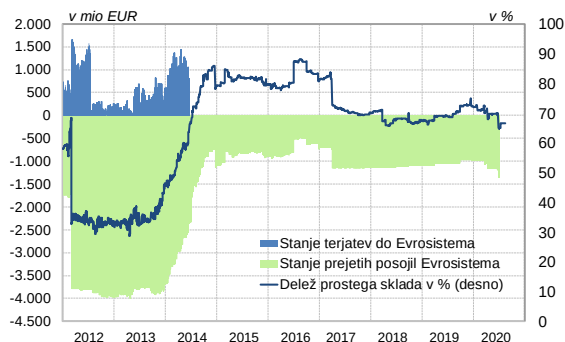

Opomba: Vodoravna modra črta na levi sliki označuje minimalno zahtevano raven LCR (100 %) v skladu z regulativo CRR.
Vir: Banka Slovenije.

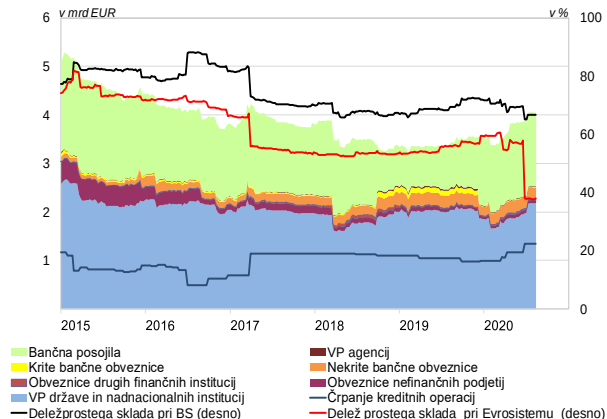
Delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu je kljub udeležbi bank na operacijah TLTRO-III ostal visok, kar bankam omogoča pridobitev dodatnih likvidnih sredstev. Omenjeni delež se je v prvem polletju 2020 na ravni bančnega sistema zmanjšal za 7 odstotnih točk na 65 % in bil junija enkrat večji od povprečja evroobmočja. Slovenske banke imajo v skladu finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu še vedno vključene predvsem državne vrednostne papirje in bančna posojila. Sprejetje ugodnejših pogojev operacij TLTRO-III kot del dodatnih ukrepov denarne politike Evrosistema za spodbujanje kreditiranja nebančnega sektorja ob zaostrenih razmerah zaradi Covid-19 je spodbudilo tudi slovenske banke k sodelovanju v teh operacijah. Gre za stabilen in cenovno ugoden dolgoročni vir, kar je prednost predvsem za manjše banke, ki jim tržno financiranje predstavlja višji oportunitetni strošek, še zlasti v času povečanih negotovosti na finančnih trgih. Slovenske banke so na junijski operaciji TLTRO-III pridobile 1,1 mrd EUR sredstev, vendar je bil neto učinek na likvidnost majhen zaradi poplačila sredstev iz operacije TLTRO-II. Ob visoki presežni likvidnosti so slovenske banke na operaciji TLTRO-III izkoristile le petino možne izposoje, kar jim v prihodnje ob morebitnih večjih likvidnostnih potrebah omogoča ponoven dostop do tega vira likvidnih sredstev. Vpliv ukrepov denarne politike Evrosistema na likvidnost slovenskega bančnega sistema je podrobneje predstavljen v okvirju 2.2.

scenarij odraža v odlivih vezanih vpoglednih vlog v višinah med 18 % in 66 % (36 % in 84 %), odlivih vpoglednih vlog med 12 % in 48 % (29 %–74 %) in fiksnem obsegu kreditiranja nefinančnih strank (statična bilanca oziroma prilivi v višini 0 %).

Slika 2.15: Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primernega finančnega premoženja

Slika 2.16: Gibanje primernega finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu

Vir: Banka Slovenije, ECB

Ob nadaljnjem zaostrovanju razmer zaradi pandemije Covid-19 in z obsežnostjo njenih posledic se likvidnostni položaj bank lahko poslabša. Poslabšanje gospodarskih razmer, povečanje brezposelnosti in zmanjšanje dohodka so dejavniki, ki bodo vplivali na porabo sredstev, ki jih imajo podjetja in prebivalstvo na računih pri bankah. Morebitni obsežnejši odlivi vlog nebančnega sektorja, ki so glavni vir financiranja, bi lahko poslabšali likvidnostni položaj in s tem odpornost bank, še zlasti tistih z manjšimi likvidnostnimi presežki. Negativni vpliv na likvidnost bank bodo imeli tudi odlogi plačil obveznosti kreditjemalcev v okviru državnega ukrepa za blažitev posledic epidemije na gospodarstvo, vendar pa simulacije kažejo, da učinek ukrepa ne bo bistveno oslabil likvidnostnega položaja bančnega sistema.⁶⁵

Okvir 2.2: Vpliv ukrepov ECB na likvidnost slovenskih bank

V Evrosistemu smo se na zaostrene razmere, ki so bile posledica pandemije Covid-19, poleg močno povečanega obsega nakupov vrednostnih papirjev odzvali tudi z dodatnimi operacijami refinanciranja in s spremenjenimi kriteriji za kolateral. Tako je že v marcu 2020 uvedel dodatne dolgoročneje operacije z dospelostjo junija 2020 za takojšnjo zagotovitev likvidnosti finančnemu sistemu, nato v aprilu najavil sedem izrednih operacij zaradi pandemije z ročnostjo od 8 do 16 mesecev (t. i. PELTRO), poleg tega pa je izboljšal tudi pogoje pri tretji seriji ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III). Da bi nasprotnim strankam omogočil čim bolj nemoteno črpanje operacij, je hkrati zrahljal kriterije pri primernem premoženju za zavarovanje operacij Evrosistema (kolateral). Poleg tega je v sodelovanju z drugimi svetovnimi centralnimi bankami na dnevni oziroma tedenski ravni zagotavljal sedemdnevno in trimesečno likvidnost v ameriških dolarjih.

Širok spekter dodatnih ukrepov denarne politike smo v Evrosistemu uporabili z namenom odziva na tri področja, povezana z makroekonomsko in tržno situacijo v času pandemije. Prvič, v razmerah izrazite negotovosti je z ukrepi prispeval k stabilizaciji tržnih razmer. Drugič, finančnemu sistemu je dal na voljo dovolj likvidnosti po ugodnih pogojih, da ne bi prišlo do poslabšanja pogojev ali prekinitve posojanja realnemu sektorju. Tretjič, s sprejetimi ukrepi je želel zagotoviti ustrezno spodbujevalno naravnost denarne politike, ki prek delujočega transmisijskega mehanizma omogoča, da se podpre gospodarsko okrevanje in zaščiti cenovna stabilnost v srednjeročnem obdobju.

Zagotavljanje zadostne likvidnosti po ugodnih pogojih je tako v evroobmočju kot tudi v Sloveniji zelo pomembno, saj banke opravljajo ključno vlogo pri finančnem posredovanju. Na tem področju imajo pomembno vlogo pogojevanje operacije TLTRO-III. Sodelovanje bank v operacijah TLTRO-III je vezano na njihovo preteklo in prihodnje posojanje zasebnemu nefinančnemu sektorju, saj je namen teh operacij spodbuditi banke, da še naprej podpirajo gospodarstvo z odobravanjem posojil podjetjem in prebivalstvu. V času povečanih tveganj in negotovosti v realnem in finančnem sektorju so bile banke k posojanju še dodatno spodbujene s

⁶⁵ Simulacija je podrobneje predstavljena v dokumentu Ocena sistemskih tveganj in odpornosti finančnega sektorja ob epidemiji Covid-19, objavljenem na spletni strani Banke Slovenije: <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/ocena-sistemskih-tveganj-in-odpornosti-financnega-sektorja-ob-epidemiji-covid.pdf>.

privlačnejšimi pogoji TLTRO-III, ki jih je Svet ECB sprejel spomladi: nižja obrestna mera, večji obseg izposoje in znižanje praga posojanja za dosego ugodnejše obrestne mere.⁶⁶

Ugodnejši pogoji so povečali privlačnost TLTRO-III in spodbudili banke v evroobmočju k rekordno visokemu sodelovanju v junijski operaciji. Junija 2020 je bilo tako 742 bankam iz evroobmočja dodeljenih 1.308 mrd EUR, kar je več kot na obeh dodelitvah triletnih operacij dolgoročnejšega refinanciranja, izvedenih med dolžniško krizo evroobmočja 2011 in 2012 (skupaj 1.019 mrd EUR). Podatki na ravni evroobmočja kažejo, da se je posojanje bank nefinančnim podjetjem v zadnjih mesecih močno povečalo, za 250 mrd EUR v štirih mesecih od februarja letos. K temu so verjetno pripomogli povečano povpraševanje po posojilih s strani podjetij ter, vsaj v določenih državah, tudi državne poroštvene sheme, kar povečuje gotovost bank, da bodo v večini lahko izkoristile najugodnejše pogoje črpanja. To bi pomenilo, da bodo banke za eno leto dosegle obrestno mero 50 bt pod mejnim depozitom (kar trenutno pomeni obrestno mero v višini -1 %), za ostali dve leti pa obrestno mero, enako mejnemu depozitu (trenutno -0,50 %). Možnost predčasnega vračila, ki jo imajo banke od septembra 2021 na četrletni ravni, poveča privlačnost operacij tudi za banke, ki se soočajo z visoko presežno likvidnostjo in dodatnih virov likvidnosti ne potrebujejo. Rast posojilne aktivnosti skupaj z rahljanjem praga posojanja povečuje gotovost bank glede doseganja najnižje obrestne mere, kar jim poleg dvostopenjskega obrestovanja presežnih rezerv delno tudi kompenzira strošek negativnih obrestnih mer, ki jih plačujejo za presežno likvidnost.

Slovenske banke so v primerjavi z bankami evroobmočja na junijski avkciji TLTRO-III sodelovale v manjšem obsegu. Pridobile so sredstva v višini 1,1 mrd EUR, kar je manj kot na obeh triletnih operacijah v letih 2011 in 2012 skupaj, pri katerih so slovenske banke sodelovale v do zdaj rekordnem obsegu. V povprečju so izkoristile 22 % možnega obsega črpanja, v primerjavi z 52 % na ravni evroobmočja. Medtem ko so pri črpanju v preteklih dveh triletnih dolgoročnejših operacijah prevladovala pomembne banke, so tokrat glavnino črpale ostale banke. Neto povečanje likvidnosti je znašalo 176 mio EUR, saj so banke predvsem prelile likvidnost iz operacij TLTRO-II in dodatnih dolgoročnejših operacij, uvedenih marca 2020.

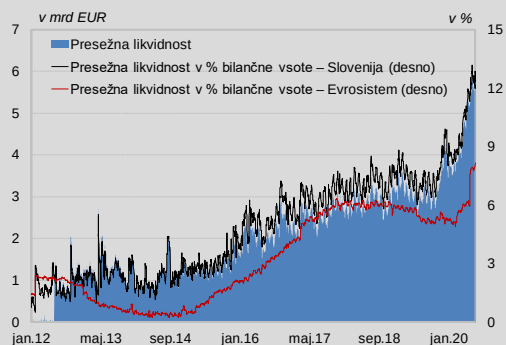
Manjša izkoriščenost maksimalnega obsega izposoje slovenskih bank je najverjetneje posledica slabših začetnih izgledov glede doseganja najnižje obrestne mere in visoke presežne likvidnosti. V nasprotju z bankami evroobmočja se je rast kreditiranja podjetij v Sloveniji v drugem četrtletju 2020 močno upočasnila, kar bi lahko kazalo na manjšo verjetnost za doseganje najnižje obrestne mere v operacijah TLTRO-III. Po podatkih Banke Slovenije bi po prvih petih mesecih najnižjo obrestno mero doseglo le nekaj bank in hranilnic v Sloveniji, medtem ko bi manj kot polovica bank na izposojena sredstva plačala najvišjo obrestno mero. Gre seveda za preliminarne podatke, saj je obdobje preverjanja podatkov o posojanju za izračun obrestne mere sicer daljše, trinajstmesečno, in traja od 1. marca 2020 do 31. marca 2021.

Poleg tega se slovenske banke soočajo tudi z visoko presežno likvidnostjo.⁶⁷ Konec junija je odstotek sredstev na računih pri centralni banki na naložbeni strani bilanc stanja znašal 14 %, precej več kot konec leta 2012 (2 %), in več od enakega povprečnega kazalnika na ravni evroobmočja (8 %). Glavni vir financiranja bank so vloge prebivalstva in podjetij, njihova rast pa presega rast kreditiranja, kar povečuje presežno likvidnost. Ti viri so kljub tveganju nenadnih odlivov stabilnejši od grosističnega financiranja in manj podvrženi vplivom zunanjih šokov, kar verjetno pojasnjuje tudi manjši delež operacij likvidnosti Evrosistema med viri slovenskih bank v primerjavi z leti 2011/2012 (8 % konec leta 2012 v primerjavi s 3 % konec junija 2020).

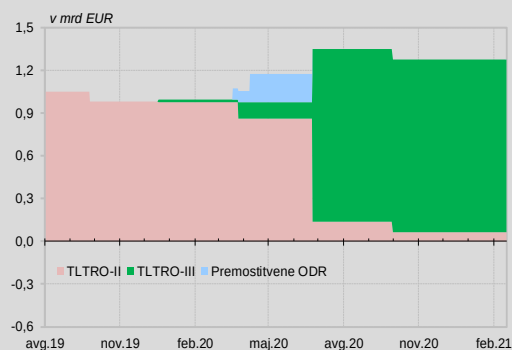
⁶⁶ Obrestna mera bo za obdobje med junijem 2020 in junijem 2021 znašala 50 bazičnih točk pod povprečno obrestno mero, ki bo v tem obdobju veljala za operacije glavnega refinanciranja, za banke, ki v času od marca 2020 do marca 2021 ne bodo zmanjšale posojanja nefinančnemu sektorju, pa bo za 50 bazičnih točk nižja od povprečne obrestne mere mejnega depozita. Zvišal se je tudi znesek, ki si ga banke lahko izposodijo na vseh TLTRO-III, s 30 % na 50 % njihovega stanja primernih posojil na 28. februarja 2019, zmanjšano za stanje izposojenih sredstev iz TLTRO-II. Prag posojanja za izračun ugodnejše obrestne mere je za dvoletno obdobje od 1. aprila 2019 do 31. marca 2021 znižan z 2,5 % na 1,15 %, v pandemičnem obdobju od 1. marca 2020 do 31. marca 2021 pa na 0 %.

⁶⁷ Presežna likvidnost je likvidnost bank nad potrebami, ki izhajajo iz neto avtonomnih dejavnikov in predpisanih obveznih rezerv. Definirana je kot vsota mejnega depozita bank pri Evrosistemu nad obveznimi rezervami. Avtonomni dejavniki so na primer izdani bankovci, vloge subjektov javnega sektorja pri centralni banki ali finančne naložbe centralne banke, ki niso posledica izvajanja denarne politike.

Slika 2.17: Presežna likvidnost slovenskih bank in hranilnic, v mrd EUR in v odstotku bilančne vsote

Slika 2.18: Stanje instrumentov denarne politike v Sloveniji z dospevanjem

Opomba: Na sliki desno kratica ODR označuje operacijo dolgoročnega refinanciranja.

Vir: Banka Slovenije.

V drugih operacijah refinanciranja slovenske banke redko sodelujejo. Na marca uvedenih dodatnih dolgoročnejših operacijah je sodelovalo manjše število bank, ki so črpale likvidnost ob zapadlosti konec junija v glavnini prelile v TLTRO-III. Za t. i. operacije PELTRO banke ne kažejo zanimanja. Tudi zanimanje za likvidnost v ameriških dolarjih je zelo majhno.

Rahljanje kriterijev kolaterala v aprilu 2020, ki smo ga v Evrosistemu sprejeli kot enega od začasnih ukrepov, je slovenskim bankam zmanjšalo odbitke pri vrednotenju kolaterala. Ti so se pri bančnih posojilih zmanjšali bolj kot pri vrednostnih papirjih; slovenske banke imajo v strukturi svojega kolaterala večji delež bančnih posojil od povprečja v evrskem sistemu. Bankam se je sklad finančnega premoženja zaradi manjših odbitkov povečal za 172 mio EUR na 3,8 mrd EUR oziroma za 4,7 %. Drugi ukrepi niso imeli neposrednega učinka na naše banke – nekateri niso relevantni zaradi strukture sklada slovenskih bank, nekateri, ki povečujejo obseg dodatnih bančnih posojil v portfelju bank, pa so še v postopku preučevanja.

Okvir 2.3: Odpornost bančnega sistema na kibernetične napade

Zaradi vse večje digitalizacije, ki vpliva tudi na poslovanje bank, se v Sloveniji in tudi v svetu povečuje izpostavljenost do kibernetičnih incidentov⁶⁸, ki lahko prekinajo poslovanje bank ali jim povzročijo celo finančno škodo. Kljub temu na evropskem ravni še ni oblikovana enotna politika omejevanja sistemskih tveganj, povezanih s kibernetičnimi incidenti. Na podlagi poročanja slovenskih bank o kibernetičnih incidentih zaznavamo, da se število kibernetičnih incidentov ne povečuje, povečalo se ni niti med pandemijo Covid-19. Za izboljšanje kibernetične odpornosti bančnega sistema je ključno tudi redno testiranje informacijskih sistemov za primere kibernetičnih incidentov in vdorov.

Pregled obstoječega stanja kibernetične odpornosti bančnega sistema

Medletna rast števila kibernetičnih incidentov, usmerjenih zoper banke, zavarovalnice, podjetja in fizične osebe, znaša dobrih 12 %. Bančni sistem se sooča s poskusi spletnih goljufij, zlasti s phishingom in napadi DDoS⁶⁹, ki poskušajo ohromiti delovanje bančnih storitev z namenom izsiljevanja. Zaposleni v bankah so še vedno najpogostejše tarča napadov s sporočili, ki vsebujejo zlonamerno kodo, ki je običajno v priponki, z odprtjem katere se sproži prenos zlonamerne kode v omrežje banke. V zadnjih dveh letih je bilo mogoče zaznati povečano število phishinga na komitente bank, pri čimer so bili napadi večinoma neuspešni, saj ni bilo finančne škode niti za komitenta niti za banko. Po eni strani namreč merimo, koliko je bilo kibernetičnih incidentov v bankah, po drugi strani pa je treba upoštevati tudi, koliko od teh incidentov je bilo uspešnih oziroma je povzročilo finančno škodo oziroma popolnoma prekinilo poslovanje bank. Za leto 2020 ocenjujemo, da je bilo število kibernetičnih incidentov v slovenskem bančnem sistemu majhno, saj je šlo pretežno za phishinge, ki niso povzročili finančnih izgub. Večinoma gre za napade s trojanskimi konji in vdori v kartično poslovanje, ki pa niso povzročili večje finančne škode.

⁶⁸ Kibernetični incident opredelimo kot neželen ali nepričakovan informacijski varnostni dogodek oziroma niz takih dogodkov, ki bi verjetno lahko prekinili poslovanje institucije in ogrozili informacijsko varnost.

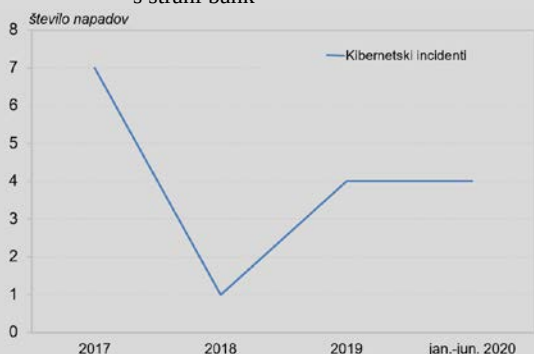
⁶⁹ Kibernetični napadi potekajo predvsem kot *phishing mail* napadi (zlonamerna elektronska pošta) in napadi DDoS (porazdeljena ohromitev storitve). V zadnjih letih se povečuje predvsem število *phishing* napadov in zmanjšuje število napadov DDoS.

V bančnem sistemu je mogoče zaznati tudi odvisnost od zunanjih ponudnikov IT-storitev. Odvisnost od te koncentracije ponudnikov je problematična predvsem z vidika upravljanja tveganj, ki izhajajo iz tega poslovnega sodelovanja. Na ravni bančnega sistema obstaja zunanji ponudnik IT-storitev, ki ponuja podobne storitve več kot polovici bank. S tem se izpostavljenost bančnega sistema do nekaterih kibernetskih tveganj povečuje, saj v primeru prekinitve sodelovanja s tem ponudnikom storitev ni ogroženo le operativno delovanje bank (zaradi morebitnih motenj pri vzdrževanju in nadgradnji informacijskega sistema), ampak je večja tudi verjetnost zlorabe poznavanja sistema za morebiten vdor v omrežje in s tem povzročitve finančne škode.

Na podlagi poročanja slovenskih bank o kibernetskih incidentih⁷⁰ zaznavamo, da število kibernetskih incidentov ostaja stabilno. Medtem ko je bilo še leta 2017 zaznati večjo število vdorov v sisteme DDoS, pa v zadnjih letih prevladujejo phishingi in izsiljevalski programi. Kibernetski incidenti, o katerih poročajo banke, povzročajo zlasti motnje izvajanja ključnih poslovnih procesov in krajo posameznih podatkov o komitentih. Pri reševanju kritičnih kibernetskih incidentov sodelujejo predvsem SI-CERT, Agencija za varnost in policija, ki pomagajo pri razreševanju incidentov, ter bančne interne službe za informatiko. Za banke so kibernetski incidenti problematični z dveh vidikov: predstavljajo realizacijo operativnega tveganja (prekinitve poslovanja) in zmanjšujejo ugled posameznih bank (če je incident javno odmeven). Podatki nadalje kažejo, da se v zadnjih letih v bankah ni pojavil kibernetski incident, ki bi povzročil večjo finančno škodo.

Slovenske banke so v anketi o prihodnjih izzivih v bančnem sistemu, ki smo jo izvedli v oktobru 2019, poročale, da se soočajo z zastarelostjo informacijskih sistemov, kar povečuje tveganja za kibernetske vdore. Banke zastarele informacijske sisteme menjajo s pomočjo zunanjih izvajalcev IT-storitev in s tem izboljšujejo informacijsko varnost sistemov. Predvsem so problematični informacijski sistemi, ki so proti koncu življenjske dobe in podpirajo ključne poslovne procese v bankah.

Slika 2.19: Število poročenih kibernetskih incidentov s strani bank

Slika 2.20: Struktura kibernetskih napadov

Vir: Banka Slovenije.

Testiranja informacijskih sistemov za primere kibernetskih napadov

Za izboljšanje kibernetske odpornosti bančnega sistema je ključno redno testiranje informacijskih sistemov za primere kibernetskih incidentov in vdorov. Na podlagi rezultatov ankete o prihodnjih izzivih v bančnem sistemu ocenjujemo, da večina bank redno izvaja skeniranje ranljivosti informacijskega sistema in penetracijske teste.⁷¹ Za zagotavljanje osnovnega testiranja je dobro, da se varnostni pregledi izvajajo redno in se v obliki poročil pošiljajo nadzornim službam v bankah. Če bi banke želele dodatno preveriti odpornost

⁷⁰ ECB je opredelila pragove poročanja o kibernetskih incidentih s strani bank, ki temeljijo na naslednjih kriterijih: o incidentu se je javno poročalo oziroma lahko škodi ugledu institucije, ocenjene finančne posledice incidenta presegajo določen znesek, incident je interno poročan direktorju informatike, kibernetski incident pripelje do kršitve pravnih in regulativnih obveznosti, sprožijo se postopki kriznega upravljanja in o kibernetskem incidentu se poroča nacionalnemu odzivnemu centru za obravnavo incidentov s področja varnosti elektronskih omrežij in informacij (CERT).

⁷¹ Penetracijski testi so sestavni del celovitega načrta zagotavljanja kibernetske varnosti. Penetracijski test je postopek, s katerim zunanji izvajalec ali podjetje preveri zmoglost varnostnih zaščit banke. Postopek testiranja je sestavljen iz naslednjih faz: zbiranje informacij, oblikovanje groženj, analiza občutljivosti napada, kibernetski vdor v informacijski sistem, reševanje posledic kibernetskega vdora in poročanje o kibernetskem incidentu.

bančnega sistema in na podlagi tega izvedle izboljšave, lahko banke opravijo tudi testiranje TLPT,⁷² saj lahko s tem zaznavajo in odpravljajo varnostne pomanjkljivosti, ki jih niso odkrile s predhodnimi testiranjem.

V prvi polovici leta 2020, vključno z obdobjem pandemije Covid-19, je bilo število kibernetičnih incidentov v bančnem sistemu enako številu, ki so se zgodili v letu 2019. V času karantene bi lahko pričakovali, da bo zaradi povečanega obsega dela od doma prišlo do povečanega števila goljufij pri bankah in tudi pri samih komitentih. Vendar na podlagi poročanja slovenskih bank o kibernetičnih incidentih tega povečanja ni bilo zaznati. Banke so o incidentih v letu 2020 poročale bodisi pred obdobjem karantene ali po njem, zato lahko sklepamo, da je bilo število kibernetičnih incidentov v obdobju med marcem in majem 2020, kljub povečanim tveganjem zaradi prehoda na virtualno poslovanje, majhno.

Regulativa na področju kibernetične varnosti z vidika finančne stabilnosti

S področjem regulacije sistemskega kibernetičnega tveganja z vidika finančne stabilnosti so se v zadnjih letih ukvarjale številne mednarodne finančne institucije. Njihov cilj je poleg razumevanja sistemskega kibernetičnega tveganja tudi oblikovanje enotne makrobonitetne politike. Na tem področju je bil aktiven tudi ESRB, ki je ustanovil delovno skupino European Cyber Security Group (ESCG). ESRB je na podlagi izsledkov dela te skupine februarja 2020 izdal poročilo o sistemskem kibernetičnem tveganju,⁷³ v katerem je opredelil, kako lahko kibernetični incidenti povzročijo sistemsko krizo v finančnem sistemu in ogrozijo finančno stabilnost. Delovna skupina je preizkusila različne hipotetične in realne historične scenarije, s katerimi je želela preveriti, kako lahko kibernetični incident privede do sistemskega dogodka. V poročilu je opredeljen konceptualni model nastanka sistemskega dogodka zaradi kibernetičnega incidenta. Model je sestavljen iz štirih faz. V I. fazi so opredeljene okoliščine, v katerih lahko nastane kibernetični incident, v II. fazi, fazi šoka, so opisani neposredni tehnični in poslovni učinki, ki jih je kibernetični incident povzročil v finančnem sistemu, v III. fazi so opredeljeni mehanizmi krepitve šoka – interakcije in prenos okužbe med finančnimi institucijami. IV. faza pa predstavlja sistemski dogodek, ki ga lahko opredelimo kot prelomno točko, ko finančni sistem ne zmore več absorbirati šoka. Finančni sistem je v času sistemskega dogodka ohromljen s treh vidikov: prekinitve operativnega delovanja, finančne izgube in padca zaupanja v finančni sistem. Vse to je pogojeno tudi s časom trajanja prekinitve poslovanja finančnega sistema (dlje traja prekinitve, ki jo je povzročil kibernetični incident, bolj sistemsko naravo dobi kibernetično tveganje). Sistemski dogodek vpliva na likvidnost in tudi na solventnost finančnega sistema. ESRB v naslednjih letih načrtuje tudi oblikovanje mikro- in makrobonitetne politike s področja kibernetične varnosti na evropski ravni. Izbrani instrumenti naj bi zagotavljali blažitev šokov, ki jih povzročijo sistemski kibernetični incidenti.

⁷² Penetracijsko testiranje na podlagi analize groženj (angl. threat led penetration testing) temelji na analizi nevarnosti za finančni sektor in posamezno institucijo. Specializirani zunanji izvajalec pripravi analizo nevarnosti in simulacijo kibernetičnega napada. Zaposleni ne vedo za izvedbo testiranja. Cilj testiranja je oceniti odziv banke in zaposlenih na kibernetični napad (testiranje poteka do 6 mesecev).

⁷³ Gradivo je objavljeno na naslednji spletni strani:

https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report200219_systemiccyberrisk~101a09685e.en.pdf.

3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA

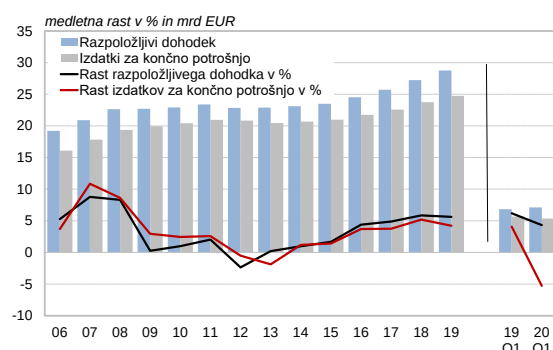
Povprečna zadolženost slovenskih gospodinjstev v primerjavi s povprečjem evroobmočja ostaja nizka, kar pa ne pomeni, da so tudi tveganja v tem segmentu posojil nizka, saj je lahko položaj posameznih gospodinjstev kljub ugodnemu povprečju zelo različen. Finančni položaj gospodinjstev je zaradi veliko privarčevanih sredstev, predvsem v obliki bančnih vlog, na splošno dober, stopnja brezposelnosti in kazalniki zadolženosti gospodinjstev pa so bili ob vstopu v krizo Covid-19 nizki. Ob razmeroma visokem deležu nezadolženih gospodinjstev je pomembna distribucija obstoječega dolga, saj anketni podatki kažejo, da je petina vseh gospodinjstev z najnižjim neto premoženjem v primerjavi z evroobmočjem nadpovprečno zadolžena in ima nadpovprečne stroške odplačevanja celotnega dolga. Zaradi krize Covid-19 se lahko tveganje nesposobnosti odplačila finančnih obveznosti poveča. Odpornost gospodinjstev je zaradi ukrepov države razmeroma visoka, k manjšemu zadolževanju najranljivejših skupin gospodinjstev pa je prispeval tudi makrobonitetni ukrep omejevanja kreditiranja prebivalstva. V primeru počasnejšega gospodarskega okrevanja in le postopnega izboljšanja razmer na trgu dela se lahko ranljivost gospodinjstev izraziteje poveča.

Ob vstopu v pandemijo so bila podjetja v dobrem finančnem položaju. Nizka zadolženost, zmanjšano breme servisiranja dolgov in visoki dobički, na eni strani, ter velik obseg likvidnih sredstev, na drugi, so skupaj z interventnimi zakoni za premostitev likvidnostnih težav ob izpadu poslovanja olajšali preživetje podjetij v prvih mesecih poslovanja ob nenadnem poslabšanju v makroekonomskem okolju. Ob tem so tudi banke dobile potreben čas za pripravo na morebitno podaljšanje negativne gospodarske rasti. Povpraševanje podjetij po posojilih odraža previdnost podjetij, ki so investicijske načrte premaknila v prihodnost. Podjetja ustvarjajo likvidnostne rezerve tudi s povečevanjem odobrenih, a nečrpanih posojil in kreditnih linij. Posamezne dejavnosti ob tem ostajajo bolj ranljive in bolj odvisne od prihodnjih trendov v gospodarstvu ter od podaljšanja zaježitvenih ukrepov s ciljem omejevanja pandemije, ki jim močno omejujejo poslovanje.

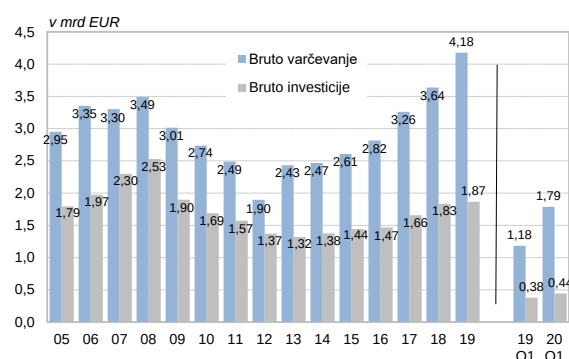
3.1 Gospodinjstva

Gospodinjstva so ob začetku pandemije Covid-19 v prvem četrtletju leta 2020 na medletni ravni zmanjšala svoje izdatke, prav tako se je nekoliko upočasnila medletna rast razpoložljivega dohodka. Ob tem ostajajo gospodinjstva izrazito naklonjena varčevanju, saj je bruto varčevanje gospodinjstev v prvem četrtletju leta 2020 znašalo že 1,8 mrd EUR, kar je 0,6 mrd EUR več kot v istem obdobju lani. Prav tako se je močno povečala razlika med bruto varčevanjem in bruto investicijami, ki so ostale na podobni ravni kot lani. Morebitno poslabšanje gospodarskih razmer in posledično na trgu dela ob pandemiji Covid-19 bi lahko poslabšalo kupno moč gospodinjstev v prihodnosti, s tem pa bi se povečal pritisk na nadaljevanje rasti potrošnje in investicij ter navsezadnje na zmožnost zadolženih gospodinjstev za odplačevanje finančnih obveznosti.

Slika 3.1: Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo

Slika 3.2: Varčevanje in investicije gospodinjstev

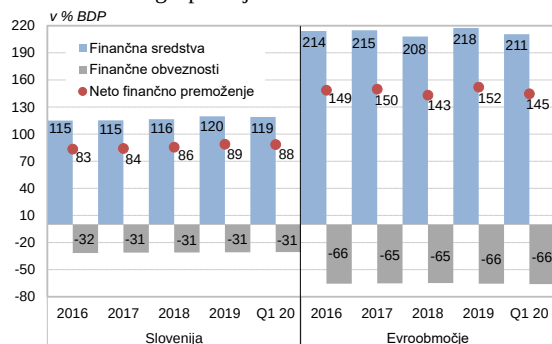

Vir: SURS.

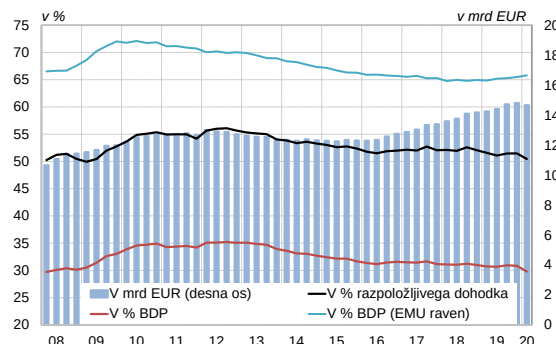
Delež finančnih sredstev in obveznosti gospodinjstev v razmerju do BDP sta ob začetku nastopa pandemije Covid-19 v prvem četrtletju leta 2020 v Sloveniji ostala stabilna, medtem ko se je na ravni evroobmočja neto finančno premoženje v povprečju nekoliko zmanjšalo, predvsem zaradi zmanjšanja finančnih sredstev gospodinjstev. V agregatu se je stanje finančnih obveznosti gospodinjstev v prvem četrtletju leta 2020 v Sloveniji malenkostno znižalo s 14,8 na 14,7 mrd EUR. Kljub stabilnosti neto

finančnega premoženja je ob začetku pandemije Covid-19 še vedno prisotno tveganje, ki bi lahko povečevalo pritisk na izpolnjevanje finančnih obveznosti, še zlasti pri bolj zadolženih skupinah gospodinjstev z razmeroma nižjimi dohodki. Podatki iz ankete Household finance and consumption survey (HFCS) kažejo, da je petina vseh gospodinjstev z najnižjim neto premoženjem v primerjavi z evroobmočjem nadpovprečno zadolžena in ima nadpovprečne stroške odplačevanja celotnega dolga. V povprečju je sicer zadolženost slovenskih gospodinjstev v odstotku BDP in odstotku razpoložljivega dohodka stabilna.

Slika 3.3: Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev

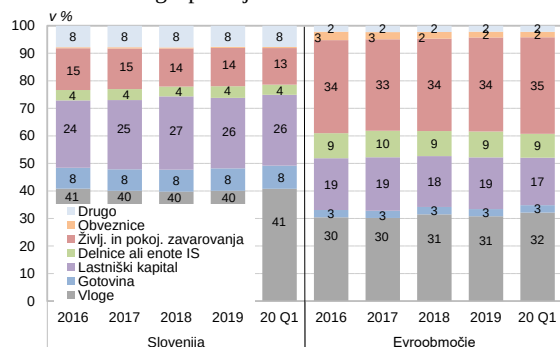
Slika 3.4: Finančne obveznosti gospodinjstev

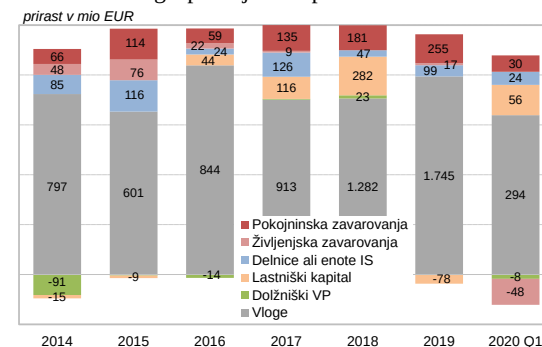
Vir: ECB, SDW.

V finančnem premoženju gospodinjstev se nadaljuje precejšnje povečevanje vlog iz leta 2019, saj je kljub začetku pandemije Covid-19 v prvem četrtletju leta 2020 prirast bančnih vlog znašal 294 mio EUR. Kljub zelo nizkim pasivnim obrestnim meram vloge v bankah še vedno predstavljajo skoraj polovico finančnega premoženja gospodinjstev v Sloveniji. Struktura finančnega premoženja gospodinjstev se v primerjavi z evroobmočjem nekoliko razlikuje, saj pri povprečnem gospodinjstvu v evroobmočju prevladuje finančno premoženje v obliki življenjskega in pokojninskega zavarovanja. Struktura finančnega premoženja v Sloveniji in tudi v evroobmočju je v prvem četrtletju leta 2020 ostala stabilna, čeprav smo v tem obdobju zabeležili upad dolžniških vrednostnih papirjev zaradi padca borznih cen. Prav tako so v nasprotju s preteklim letom v prvem četrtletju upadla pokojninska zavarovanja, prirast življenjskih zavarovanj pa je bil prav tako negativen. Ob poslabšanju gospodarskih razmer in povečanju negotovosti na trgu dela postopnega povečanja investicij v druge (bolj tvegane) oblike premoženja še ni mogoče pričakovati, saj gospodinjstva ostajajo previdna ter izrazito naklonjena varčevanju in manj tveganim naložbam.

Slika 3.5: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu

Slika 3.6: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v prirastu

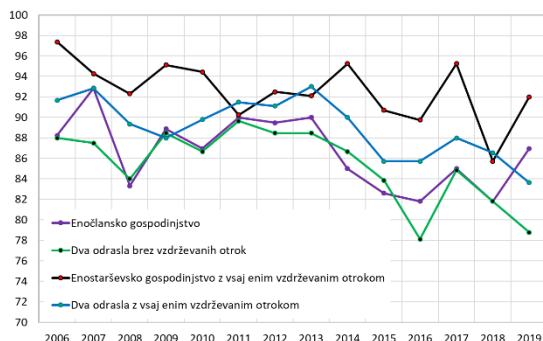
Opomba: Lastniški kapital je finančno sredstvo in je razdeljen na delnice, ki kotirajo na borzi, delnice, ki ne kotirajo na borzi, in drug lastniški kapital. Delnice ali enote investicijskih skladov so delnice investicijskega sklada, če ima sklad korporacijsko strukturo.

Vir: Banka Slovenije.

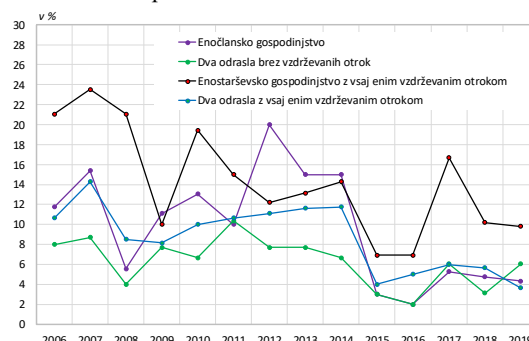
Za večino gospodinjstev so nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila veliko ali srednje veliko breme. Po Anketi o življenjskih pogojih (SILC), ki jo izvaja SURS, so nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila veliko oziroma srednje veliko breme za precejšen delež anketiranih gospodinjstev, ki ima tovrstne obveznosti. Opaziti je mogoče, da je delež gospodinjstev s tovrstnimi obveznostmi, ki so odgovarjala, da jim predstavljajo nakupi na obroke veliko ali srednje veliko breme, večji pri gospodinjstvih z vzdrževanimi družinskimi člani. Tudi zamude iz finančnih razlogov pri odplačevanju nakupov na obroke ali nestanovanjskih posojil v zadnjih 12 mesecih se pogosteje pojavijo pri gospodinjstvih z vzdrževanimi

družinskimi člani. Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da zamuja s plačili, je največji pri enostarševskih gospodinjstvih z vsaj enim vzdrževanim otrokom.

Slika 3.7: Delež gospodinjstev, ki jim nakupi na obroke predstavljajo veliko ali srednje veliko breme

Slika 3.8: Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da so v zadnjih 12 mesecih zamujala s plačilom

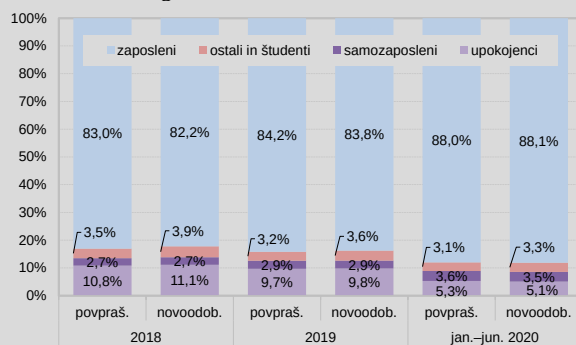

Vir: SURS.

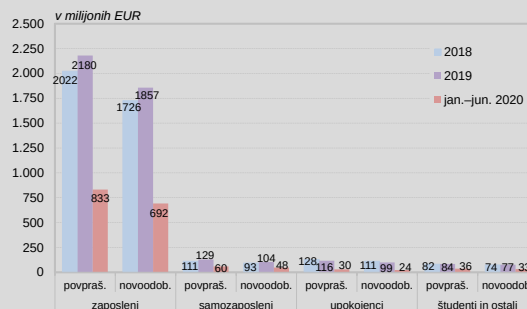
Okvir 3.1: Anketa o povpraševanju po posojilih – gospodinjstva

V okvirju so predstavljeni rezultati ankete o povpraševanju gospodinjstev po bančnih posojilih, ki je bila (za gospodinjstva) izvedena prvič. Anketa je bila poslana 16 bankam, vprašanja o bančnih posojilih gospodinjstvom pa so se nanašala na obseg povpraševanja po posojilih, odobrenih posojilih, namenskosti posojil ter razlogih za zavrnitve posojil prebivalstvu za leti 2018 in 2019 ter prvo polovico leta 2020.⁷⁴ Povpraševalce, ki so jim bila odobrena posojila, v veliki večini predstavljajo zaposleni, v manjši meri pa upokojenci, samozaposleni in ostali. V prvi polovici leta 2020 se je delež upokojencev v strukturi povpraševalcev v primerjavi z letom 2019 zmanjšal za okoli 4,5 odstotne točke, povečal pa se je delež zaposlenih in samozaposlenih. Nekatere banke razloge za padeč povpraševanja s strani upokojencev pripisujejo posledicam pandemije Covid-19 in tudi sprejetju makrobonitetnih ukrepov Banke Slovenije proti koncu leta 2019. Podobno kot v strukturi povpraševanja je tudi pretežni del odobrenih posojil namenjen zaposlenim.

Slika 3.9: Struktura posojil (povpraševanje po in novoodobrena posojila) po vrsti komitentov glede na število komitentov

Slika 3.10: Skupni znesek posojil (povpraševanje po in novoodobrena posojila) po vrsti komitentov

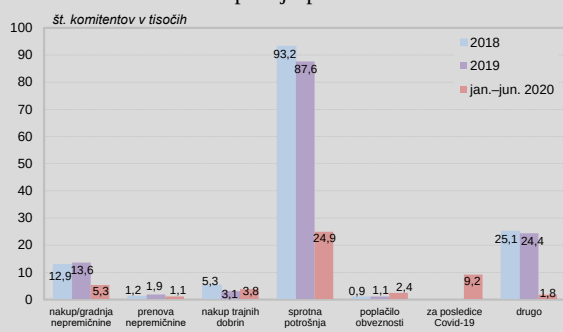

Vir: Banka Slovenije.

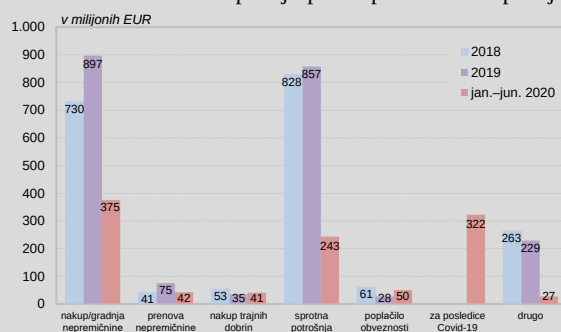
Banke v anketi poročajo, da je največje število komitentov povpraševalo po posojilih, namenjenih sprotni potrošnji, manjše število pa po posojilih za nakup, gradnjo ali prenovalo nepremičnine. Le majhno število komitentov je prejelo posojilo za poplačilo obveznosti, skoraj 9.200 komitentov (18,9 % vseh komitentov) pa je prejelo posojilo za odpravo posledic pandemije Covid-19. Čeprav je število komitentov manjše, pa je skupni znesek, ki ga banke namenijo v obliki posojil za nakup oziroma gradnjo nepremičnin, največji, temu pa sledi skupni znesek posojil, namenjenih sprotni potrošnji. Skupni znesek, namenjen za odpravo posledic pandemije Covid-2019, je v prvi polovici leta 2020 znašal 322 mio EUR.

⁷⁴ Na vprašanje glede obsega povpraševanja gospodinjstev po posojilih in novoodobrenih posojilih je popolnoma odgovorilo 13 od 16 bank. Na vprašanje glede namena posojila je popolnoma odgovorilo 11 bank, še dve pa sta odgovorili le za letošnje leto.

Slika 3.11: Namen posojil po številu komitentov

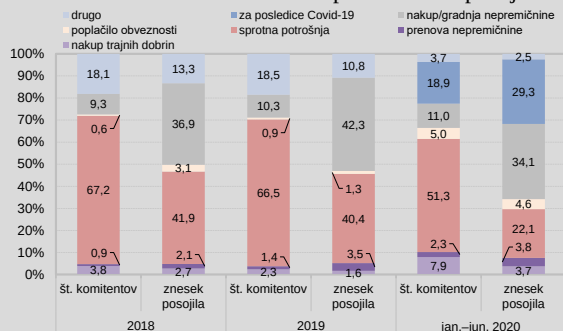
Slika 3.12: Namen posojil po skupnem znesku posojil

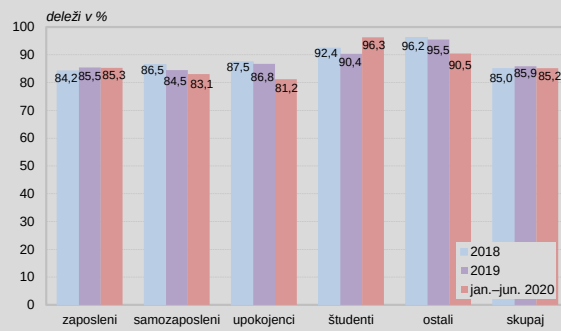
Vir: Banka Slovenije.

Struktura namena posojil se je ob nastopu pandemije Covid-19 nekoliko spremenila. Banke v anketi izpostavljajo, da sta se v primerjavi z letoma 2018 in 2019 zmanjšala deleža sprotne potrošnje in drugih oblik posojil tako v strukturi števila komitentov kot tudi skupnega zneska posojil, predvsem na račun posojil, namenjenih za odpravo posledic pandemije Covid-19. Po drugi strani pa so deleži, ki so namenjeni nakupu, gradnji in prenovi nepremičnine, tudi v prvi polovici leta 2020 ostali podobni, kot so bili v letih 2018 in 2019. Po ocenah bank se posledice pandemije Covid-19 in sprejetje makrobonitetnih ukrepov Banke Slovenije proti koncu leta 2019 odražajo tudi v nekoliko manjšem deležu odobrenih posojil glede na poročano povpraševanje po posojilih pri določenih skupinah komitentov. Pri upokojencih se je glede na anketo delež odobrenih posojil v prvi polovici leta 2020 v primerjavi z letom 2019 zmanjšal za približno 6 odstotnih točk, stabilen pa ostaja pri zaposlenih, ki predstavljajo daleč največji delež vseh komitentov. Glede na vse komitente je delež odobrenih posojil glede na povpraševanje predvsem na račun zaposlenih komitentov prav tako ostal nespremenjen.

Slika 3.13: Struktura namena posojil po številu komitentov in skupnem znesku posojil

Slika 3.14: Delež odobrenih posojil glede na vrsto komitenta

Vir: Banka Slovenije.

3.2 Podjetja

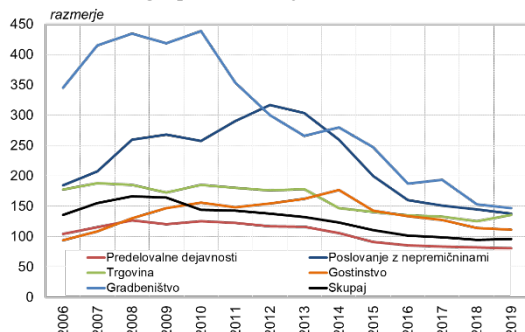
Odpornost podjetij na šoke je bila ob začetku pandemije Covid-19 dobra. Povprečna zadolženost podjetij je bila leta 2019 precej nižja kot ob prejšnji krizi. Merjena kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom,⁷⁵ se je s 166 % v letu 2008 znižala na 96 % v letu 2019. Z ohranjanjem nizkih obrestnih mer je bilo breme odplačevanja dolgov za podjetja zadnja leta nizko. Odplačevanje obveznosti podjetij je bilo lani povezano z manjšim tveganjem kot prej; razmerje med neto finančnim dolgom in EBITDA⁷⁶ vseh podjetij se je s 5,2 v letu 2009 znižalo na 2,1 leta v letu 2019. Razmerje je bilo v dejavnosti gostinstva, ki jo je kriza Covid-19 bolj prizadela, leta 2019 večje kot v drugih dejavnostih, 3,5 leta. Velik

⁷⁵ Finančni vzvod je izračunan iz zaključnih bilanc podjetij, ki jih zbira AJPes, kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in lastniškimi kapitalom.

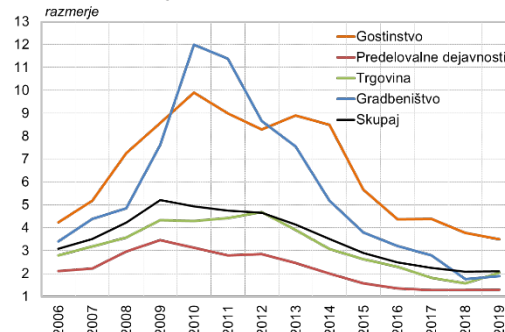
⁷⁶ Kazalnik neto finančni dolg/EBITDA je merjen kot razmerje med finančnimi obveznostmi, zmanjšanimi za denarna sredstva, in denarnim tokom iz poslovanja ter kaže sposobnost podjetja za redno odplačevanje dolga (obresti in glavnice). Kazalnik pove, koliko let bo podjetje z ustvarjenim denarnim tokom moralo odplačevati dolg (ob predpostavki nespremenjenega neto dolga in EBITDA). Podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika svoje obveznosti odplačujejo z manjšim tveganjem.

obseg vlog podjetij pri bankah, ki se je od marca letos še povečal⁷⁷, sicer kaže ugoden likvidnosti položaj podjetij pred krizo Covid-19.

Slika 3.15: Razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom (finančni vzvod) za izbrane gospodarske dejavnosti

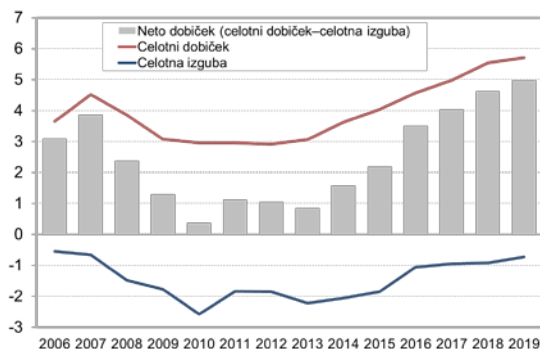
Slika 3.16: Razmerje med neto finančnim dolgom in EBITDA za izbrane gospodarske dejavnosti

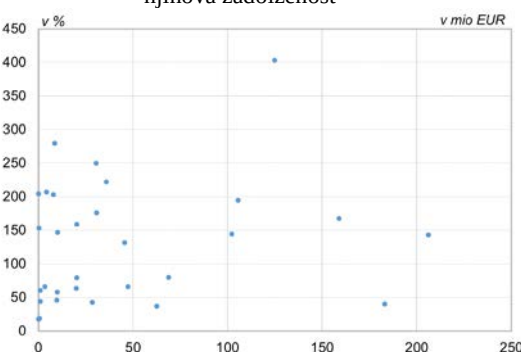
Vir: AJPES, preračuni BS.

Zaradi razsežnosti vpliva pandemije Covid-19 se bo odpornost podjetij s trajanjem krize predvidoma poslabšala; vzdržnost dolga podjetij se lahko poslabša, še zlasti zaradi upada dobičkov ob zmanjšanju gospodarske aktivnosti. Podjetja bodo za premostitev upada prihodkov, likvidnostnih težav in drugih negativnih vplivov krize Covid-19 potrebovala bančna posojila, vendar bo s trajanjem krize servisiranje dolgov za številna podjetja vse težje, še zlasti zaradi upada dobičkov ob zmanjšanju gospodarske aktivnosti. Banke so sicer danes manj izpostavljene do podjetniškega sektorja kot ob zadnji krizi leta 2008, ko so kreditirale predvsem podjetja in manj gospodinjstva. Obseg financiranja podjetij z bančnimi posojili se je od leta 2008 zmanjšal za več kot polovico, saj so se s povečevanjem lastniškega kapitala in dobičkov v zadnjih letih podjetja bolj kot prej financirala tudi z notranjimi viri. Zaradi velike odvisnosti nekaterih slovenskih podjetij od prodaje na tujih trgih, ki se bo zaradi krize Covid-19 zmanjšala, bodo podjetja bolj ranljiva, s tem pa lahko tudi manj sposobna odplačevati posojila bankam in drugim podjetjem, kar lahko posledice krize prenese po proizvodni verigi navzdol.

Slika 3.17: Neto celotni dobiček podjetij

Slika 3.18: Bančna posojila največjim izvoznikom in njihova zadolženost

Opomba: Na sliki desno so »največji izvozniki« opredeljeni kot podjetja, ki so leta 2019 imela največ prihodkov od prodaje na tujih trgih. Zadolženost podjetij je merjena z razmerjem med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom (finančni vzvod).

Vir: AJPES, Banka Slovenije.

Umirjanje gospodarske aktivnosti pred začetkom pandemije Covid-19 je vplivalo na zmanjševanje zadolževanja podjetij. Tok financiranja⁷⁸ podjetij se je krčil od druge polovice leta 2018, v prvem četrtletju 2020 pa je postal negativen: skupni letni tok financiranja podjetij (z vsemi instrumenti) se je z 1,5 mrd EUR v letu 2019 prevesil v neto zmanjšanje 389 mio EUR⁷⁹ na začetku leta 2020. Na zmanjšanje celotnega financiranja je ključno vplivalo krčenje komercialnih kreditov, ki praviloma spremljajo dinamiko gospodarske aktivnosti. Pričakovati je mogoče njihov nadaljnji upad v drugem četrtletju 2020. Prispevek

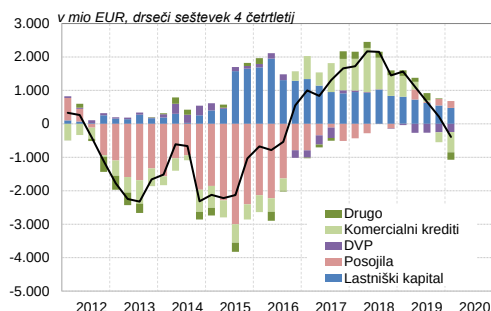
⁷⁷ Več o tem – glej poglavje Tveganje financiranja

⁷⁸ Celotno financiranje po metodologiji finančnih računov zajema financiranje z dolžniškimi in lastniškimi instrumenti, razen lastnih virov podjetij.

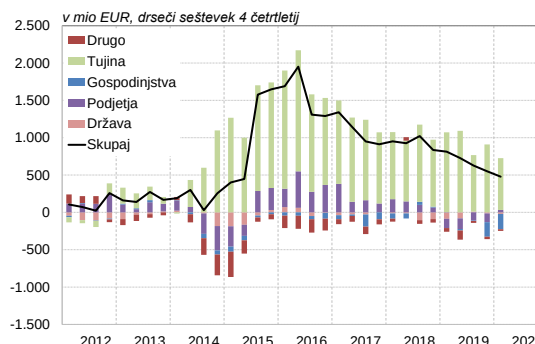
⁷⁹ Podatek na letni ravni oziroma seštevek zadnjih štirih četrtletij.

najetih posojil k obsegu novega financiranja je bil še vedno pozitiven, nadaljeval se je tudi prtok novega lastniškega kapitala.

Slika 3.19: Tokovi obveznosti podjetij po instrumentih

Slika 3.20: Tokovi lastniškega kapitala po sektorjih

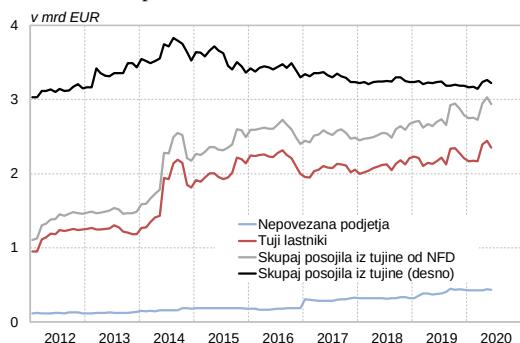
Opomba: Celotna posojila podjetjem sestavljajo posojila iz tujine, posojila od domačih bank, posojila od države in drugih finančnih organizacij, medpodjetniška posojila in posojila gospodinjstev. DVP: dolžniški vrednostni papirji.

Vir: Banka Slovenije.

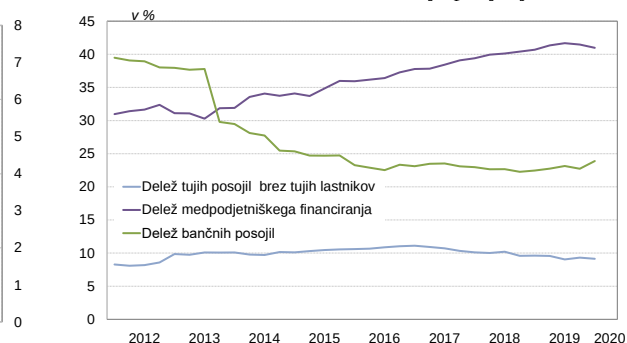
Financiranje podjetij iz tujine se je po več letih spremenilo v neto razdolževanje, pri financiranju s posojili rastejo le še posojila nadrejenih tujih družb. Tudi pri financiranju iz tujine komercialni krediti ključno vplivajo na celoten agregat tujega financiranja. Pri tujih posojilih se podjetja neto razdolžujejo že od leta 2014. Še naprej pa se povečujejo posojila tujih lastnikov slovenskih podjetij, ki so v strukturi vseh tujih posojil v prvem četrtletju 2020 dosegla 36 %, za 10 odstotnih točk več kot konec leta 2014.

Trend pritoka lastniškega kapitala iz tujine ob neto umiku domačih lastnikov se je nadaljeval tudi v začetku tega leta. Vsi domači sektorji skupaj od sredine leta 2018 neto zmanjšujejo naložbe v kapital podjetij. Spremembe v lastništvu podjetij se tako odražajo v večjem deležu posojilnega financiranja pri nadrejenih tujih družbah in posledično manjšem zadolževanju pri domačih bankah. Prav tako se povečuje celotno medpodjetniško financiranje s posojili in komercialnimi krediti, ki je do konca leta 2019 doseglo 42 % celotnega dolžniškega financiranja podjetij. Delež financiranja z bančnimi posojili se je, potem ko se je med letoma 2013 in 2016 zmanjšal za 15 odstotnih točk, v naslednjih letih ohranjal med 22 % in 23 %.

Slika 3.21: Posojila od tujih podjetij po lastniških povezavah

Slika 3.22: Deleži posameznih virov financiranja v dolžniškem financiranju podjetij

Opomba: Medpodjetniško financiranje na sliki desno zajema financiranje s posojili in komercialnimi krediti od domačih in tujih podjetij.

Vir: Banka Slovenije.

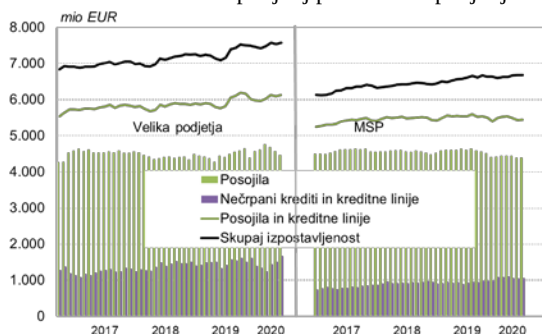
Prihodnja dinamika zadolževanja podjetij pri bankah je negotova. Zaradi nepredvidljivosti sedanje krize so podjetja močno zmanjšala povpraševanje po posojilih za investicije ter povpraševanje omejevala le na posojila za tekoče poslovanje in za premostitev likvidnostnih težav (glej tudi okvir 3.2). Odlogi plačevanja posojil so največji v dejavnostih, ki jih je trenutna kriza najbolj prizadela. Konec julija so imela podjetja pri bankah 380 mio EUR posojil, odobrenih zaradi omilitve posledic Covid-19⁸⁰, le majhen obseg novih posojil je bil odobren po garancijski shemi države. Breme poslabšane likvidnosti so podjetjem omilila tudi posojila, najeta prek Slovenskega podjetniškega sklada. V večini dejavnosti se je stanje posojil pri bankah v drugem četrtletju zmanjšalo, kar pomeni, da so ob odlogih dela dolga podjetja neto odplačevala posojila. Glede na

⁸⁰ Podatek zajema stanje posojil, ki niso bila odobrena oziroma odložena na podlagi interventnih zakonov, vendar so posledica pandemije Covid-19.

nadaljnje naraščanje likvidnostnih sredstev pri bankah je mogoče, da so podjetja del likvidnostnih posojil in odlogov najela iz previdnosti.

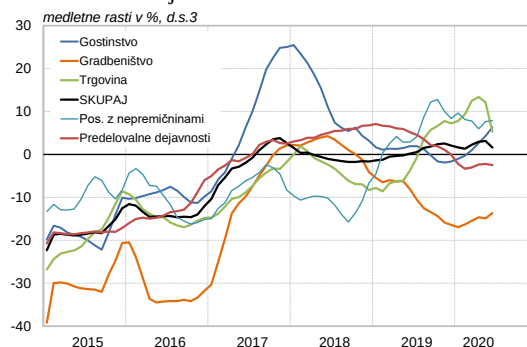
Še pred marcem 2020 so mala in srednje velika podjetja (MSP) začela zmanjševati zadolženost pri bankah in ta proces se je nadaljeval tudi po izbruhu pandemije. Hkrati z neto poplačilom posojil je pri MSP začel naraščati obseg odobrenih, a nečrpanih posojil in kreditnih linij, ki lahko v prihodnjih mesecih olajšajo njihov likvidnostni položaj. Pri velikih podjetjih se je stanje posojil pri bankah zmanjševalo od marca, potencialna zadolženost pa je naraščala precej bolj kot pri MSP. Nadaljnjo dinamiko financiranja pri bankah je težko napovedati glede na prisotne negotovosti v prihodnjem razvoju v makrookolju. Banke v anketi ocenjujejo, da je v povpraševanju podjetij po preklicu epidemije mogoče opaziti pozitivne premike, hkrati pa še vedno prisotno zadržanost pri posojilih za investicije. Izkazana ranljivost slovenskega in evropskega gospodarstva zaradi pretrganih vezi globaliziranega gospodarstva pomeni velik izziv za vse države in njihove strategije razvoja ter posledično za bodoče investicije slovenskega gospodarstva.

Slika 3.23: Bilančna in zunajbilančna izpostavljenost bank do podjetij po velikosti podjetij

Vir: Banka Slovenije.

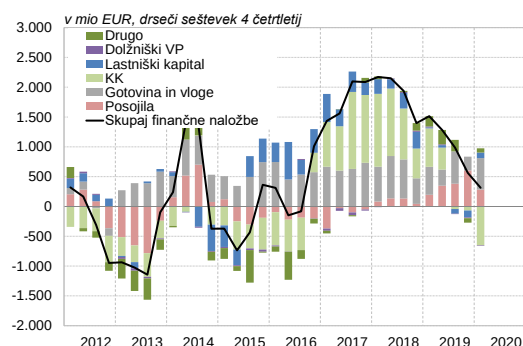
Slika 3.24: Posojila podjetjem pri domačih bankah po dejavnostih

V finančnih sredstvih podjetij se še naprej povečuje delež likvidnih sredstev. Celotne finančne naložbe podjetij kažejo počasnejšo dinamiko kot v preteklih letih, kar je posledica predvsem manj danih komercialnih kreditov med podjetji (kar je zrcalna slika obveznosti podjetij pri tem instrumentu). Vloge pri bankah so v prvem polletju 2020 začele naraščati hitreje in junija dosegle 7,3 mrd EUR. V strukturi finančnih naložb podjetij pomenijo že 16,4-odstotni delež (podatek za prvo četrtletje) in predstavljajo dodaten vir za financiranje tekočih in investicijskih naložb podjetij, prav tako pa likvidnostno rezervo v času krize.

Še večjo rast od gotovine in vlog izkazujejo naložbe podjetij v tuja posojila, predvsem posojila nadrejenim družbam v tujini. Posojila tujini so do julija 2020 dosegla 2,7 mrd EUR, od tega 2 mrd EUR nadrejenim tujim družbam. Lani so nekoliko narasla tudi posojila slovenskim podjetjem, ki poslujejo v tujini, vendar je obseg za polovico manjši od posojil, danih tujim lastnikom. Glede na visok obseg likvidnih sredstev podjetij pri bankah je to verjetno posledica uravnavanja presežne likvidnosti, ki se namesto v nizko ali negativno obrestovane vloge pri bankah delno preusmerja v podjetja znotraj lastniško povezanih skupin.

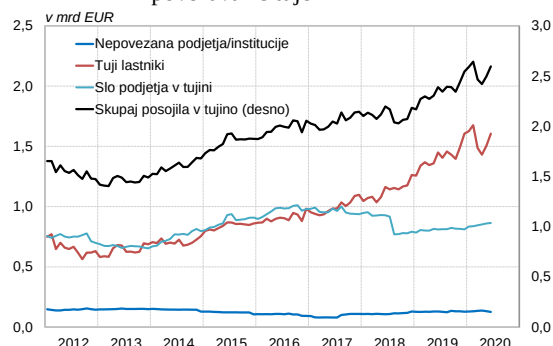
Slika 3.25: Finančne naložbe podjetij po instrumentih

Opomba: Finančne naložbe na sliki levo so prikazane skladno z metodologijo finančnih računov, ki med finančna sredstva zajema tudi tiste terjatve iz poslovnih razmerij, ki nastanejo, kadar obstaja časovna razlika med transakcijami in plačili (komercialni krediti, predujmi in drugo).

Vir: Banka Slovenije.

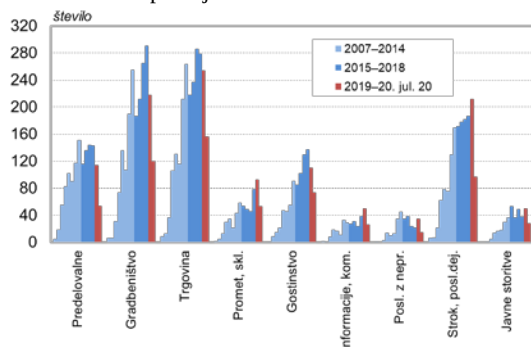
Slika 3.26: Posojila podjetij v tujino po lastniških povezavah s tujci

V kratkem, nekajmesečnem obdobju po začetku pandemije se število stečajev podjetij za zdaj ni pomembneje povečalo. V nekaterih dejavnostih (trgovina, gostinstvo, gradbeništvo, promet in skladiščenje)

je v obdobju januar–julij 2020 opazno nadpovprečno povečanje števila stečajev glede na leto 2019, vendar je majhna verjetnost, da so ti stečaji povezani s pandemijo. Začetku stečajnega postopka praviloma predhodi daljše obdobje nelikvidnosti, interventni zakoni pa so poleg lajšanja likvidnostnih težav podjetjem uvedla tudi moratorij na stečajne postopke, ki bi bili sproženi kot posledica poslabšanja poslovanja zaradi razglasitve pandemije.⁸¹ Zato je tudi pri stečajih podjetij mogoče pričakovati njihov zamik v prihodnost, ko se bo lahko pokazalo, katera podjetja so uspela premostiti krizno obdobje.

Slika 3.27: Število začelih stečajnih postopkov podjetij po dejavnostih

Vir: Banka Slovenije, Vrhovno sodišče.

Okvir 3.2: Anketa o povpraševanju po posojilih – podjetja⁸²

Banke za prvo polovico leta 2020 poročajo o precejšnjih spremembah v trendu povpraševanja podjetij po posojilih. Spremembe so pretežno povezane z izbruhom pandemije Covid-19 oziroma razglasitvijo epidemije v Sloveniji in z zmanjšanjem gospodarske aktivnosti velikega dela gospodarstva. Do razglasitve pandemije v marcu 2020 se je pri bankah nadaljeval trend povpraševanja iz leta 2019, vendar so spremembe v naslednjih mesecih ključno vplivale na polletne agregate.⁸³

Potem ko je bila rast povpraševanja leta 2018 največja odkar banke z redno letno anketo poročajo o povpraševanju podjetij po posojilih, v letu 2019 rasti ni bilo zaznati oziroma je bilo povpraševanje glede na preteklo leto manjše za 0,1 %. V prvi polovici leta 2020 je bila rast povpraševanja negativna (–7,8 %). Pri povpraševanju je prišlo predvsem do sprememb v strukturi po vrstah posojil, pri čemer so bile spremembe največje pri tistih dejavnostih, ki so jih omejitveni ukrepi najbolj prizadeli.

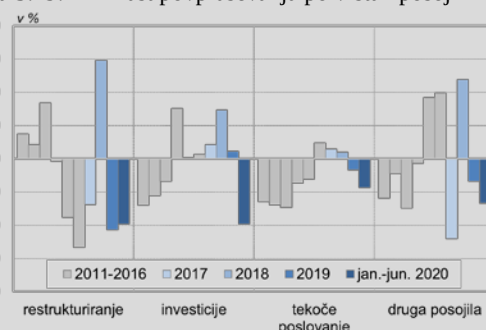
Slika 3.28: Obseg in rast povpraševanja po posojilih

Opomba: Na desni sliki so pri obdobju jan.–jun. 2020 iz računa rasti izključena likvidnostna posojila zaradi posledic epidemije Covid-19.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.29: Rast povpraševanja po vrstah posojil

Banke so do sredine marca 2020 zaznavale pozitiven trend povpraševanja po posojilih za investicije, ki so v celotnem povpraševanju podjetij v lanskem letu dosegle največji strukturni delež, 49,0 %. Predvsem je naraščalo povpraševanje v segmentu podjetij, ki poslujejo na domačem trgu, medtem ko se je

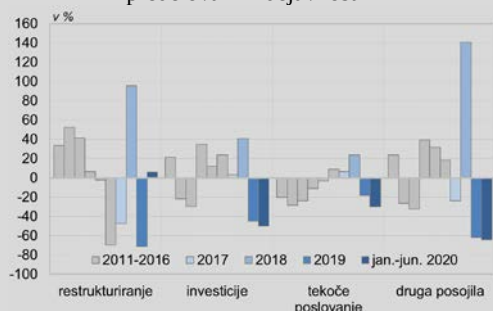
⁸¹ Člena 96. in 97. Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije Covid-19 in omilitve njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP).

⁸² Anketo o povpraševanju podjetij po posojilih izvajamo že deseto leto. Vsebina ankete je zaradi primerljivosti podatkov v vseh teh letih enaka in zajema povpraševanje po posojilih, novoodobrena posojila in razloge za nesklentenitev pogodb. Letos so zaradi specifičnih okoliščin namenili posojila, po katerih podjetja povprašujejo, razširjeni z likvidnostnimi posojili in s povpraševanjem po odlogih posojil, ki so omogočeni z interventnimi zakoni. Na anketo je v celoti odgovorilo 15 od 16 bank.

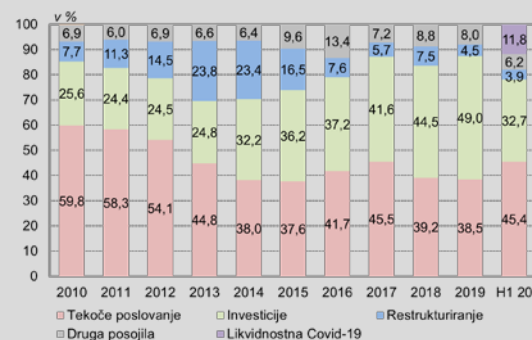
⁸³ Banke v anketi poročajo o povpraševanju v preteklem letu v prvi polovici tekočega leta.

povpraševanje sredi marca preusmerilo v posojila za financiranje tekočega poslovanja oziroma obratnega kapitala in v likvidnostna posojila. Prav tako je prišlo do povpraševanja po odlogih obstoječih posojil, medtem ko so pri odločitvah glede investicij podjetja postala zadržana in previdna ter dolgoročne investicije odložila. Zaradi tega je tudi celotno povpraševanje po posojilih za investicije v prvi polovici 2020 močno zaostajalo za primerljivim v letu 2019. V predelovalnih dejavnostih se je povpraševanje po posojilih za investicije zmanjšalo že v drugi polovici leta 2019, in sicer toliko, da je tudi na ravni celega leta dosežen velik padec v višini 45 % medletno. V prvi polovici leta 2020 se je padec še poglobil na 50 % medletno. Z izboljšanjem gospodarske klime v drugi polovici 2020 so nekatere banke že poročale o nekolikšnem porastu povpraševanja po posojilih, opozarjajo pa, da so podjetja pri svojih odločitvah še vedno precej previdna. Del povpraševanja so podjetja usmerila tudi v posojila, ki jih za blažitev posledic epidemije ponuja Slovenski podjetniški sklad, pri bankah pa se pojavlja tudi povpraševanje po posojilih, zavarovanih z garancijo Slovenskega podjetniškega sklada.

Slika 3.30: Rast povpraševanja po vrstah posojil v predelovalnih dejavnostih

Slika 3.31: Struktura povpraševanja po vrstah posojil

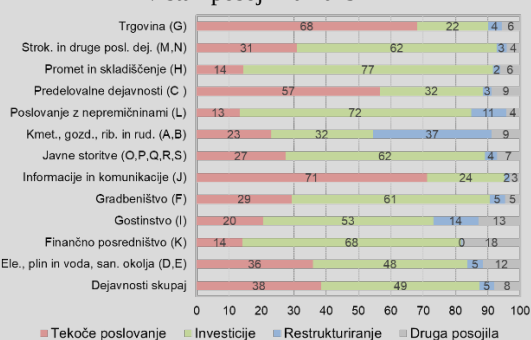

Opomba: Na levi sliki so pri obdobju jan.-jun. 2020 iz računa rasti izključena likvidnostna posojila zaradi posledic epidemije Covid-19.

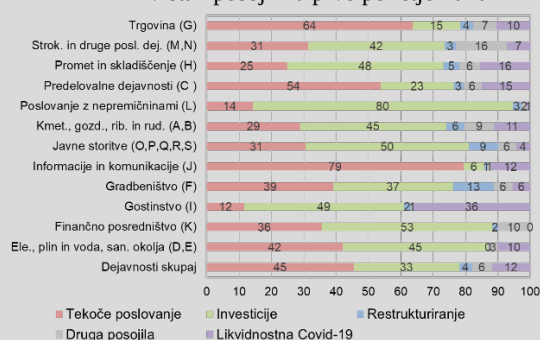
Vir: Banka Slovenije.

Nekatere banke ugotavljajo, da je uspešna razdolžitev velikih podjetij v zadnjih letih pozitivno prispevala k njihovi finančni kondiciji, s čimer povpraševanje v tokratni krizi usmerjajo predvsem v zagotovitev dodatne likvidnosti. Hkrati so podjetja v primerjavi s prejšnjo krizo bolj previdna pri ocenjevanju prihodnjih tržnih razmer in tveganj ter zadržana pri večjih investicijah. Nekatere banke so pri podjetjih, ki se uvrščajo med mala in srednje velika podjetja in poslujejo v manj tveganih dejavnostih, zaznale, da se je povpraševanje po posojilih za investicije ohranilo.

Slika 3.32: Struktura povpraševanja po dejavnostih in vrstah posojil za 2019

Slika 3.33: Struktura povpraševanja po dejavnostih in vrstah posojil za prvo polletje 2020

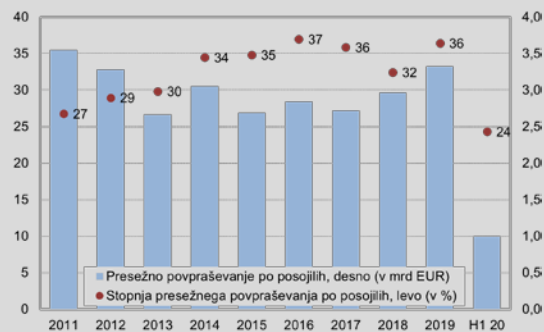

Vir: Banka Slovenije.

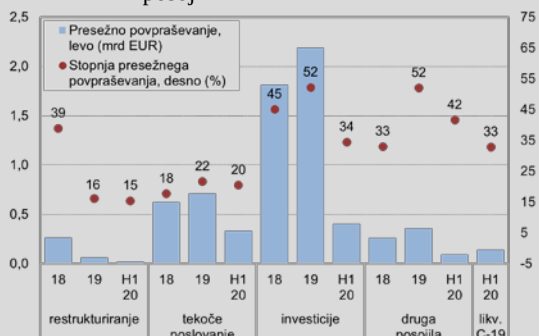
V strukturi povpraševanja po različnih vrstah posojil med posameznimi dejavnostmi, ki so bile v času omejitvenih ukrepov različno prizadete, so prisotne večje razlike. Pri predelovalnih dejavnostih, ki so v prvi polovici leta 2020 predstavljale dobrih 27 % vsega povpraševanja podjetij po posojilih, so podobno kot v 2019 posojila za tekoče poslovanje obsegala več kot polovico vsega povpraševanja. Delež povpraševanja po posojilih za investicije je bil glede na 2019 manjši za 9 odstotnih točk in je pri 23 % predstavljal manj kot četrtino vsega povpraševanja, 15 % povpraševanja pa je bilo po likvidnostnih posojilih zaradi Covid-19. Največji delež so likvidnostna posojila zaradi Covid-19 v strukturi posojil predstavljala pri gostinstvu (36 %), ki je ena od tistih dejavnosti, ki so jo omejitveni ukrepi najbolj prizadeli. Sicer se je v celotnem agregatu povpraševanja podjetij struktura po vrstah posojil spremenila predvsem v smeri zmanjšanja deleža

povpraševanja po posojilih za investicije (na 33 % za 16 odstotnih točk manj kot v letu 2019), na račun likvidnostnih posojil zaradi Covid-19, ki so predstavljala 12 % celotnega povpraševanja po posojilih, in povečanja deleža povpraševanja po posojilih za tekoče poslovanje (45 %; 7 odstotnih točk več kot v letu 2019).

Slika 3.34: Presežno povpraševanje in stopnja presežnega povpraševanja

Slika 3.35: Presežno povpraševanje in stopnja presežnega povpraševanja po vrstah posojil

Vir: Banka Slovenije.

Po dveletni rasti presežnega povpraševanja in v letu 2019 največjem obsegu po letu 2011 se je v prvi polovici 2020 to zmanjšalo. V prvem polletju 2020 je bilo za slabo milijardo evrov presežnega povpraševanja, glede na prejšnja leta pa je bila pri 24 % nižja tudi stopnja presežnega povpraševanja. Po vrstah posojil je do polovice leta največji upad mogoče zaznati pri posojilih za investicije, pri katerih je bil sicer glede na ostale vrste posojil obseg v prejšnjih letih mnogo večji. Medtem je do polovice leta stopnja presežnega povpraševanja pri posojilih za tekoče poslovanje ostala blizu lanske, medtem ko je obseg odražal nekoliko manj kot polovico presežnega povpraševanja leta 2019. Obseg presežnega povpraševanja po likvidnostnih posojilih zaradi Covid-19 je v prvem polletju 2020 znašal slabih 140 mio EUR.

Okvir 3.3: Analiza podjetij, ki se ukvarjajo z menjavo kripto imetij

Podjetja, ki se ukvarjajo z menjavo kripto imetij, predstavljajo po bilančni vsoti le 0,1 % vseh podjetij v Sloveniji, tudi bančne izpostavljenosti do teh podjetij so zelo nizke, njihova kakovost pa, merjeno z NPE, nižja kot pri drugih podjetjih. V analizo so vključena podjetja, ki se ukvarjajo z menjavo kripto imetij (v nadaljevanju okvirja podjetja) – to je z omogočanjem nakupa ali prodaje kripto imetij. V zadnjih letih so se okrepila tudi na slovenskem trgu. Trgovanje s kripto imetiji poteka prek različnih menjalnih platform, ki delujejo kot posredniki. Ta analiza vključuje pregled nad poslovanjem podjetij in načinom njihovega financiranja ter pregled izpostavljenosti bančnega sistema do teh podjetij.

Za podjetja je značilno, da med njimi prevladujejo mikro podjetja z majhnim številom zaposlenih in majhnim obsegom poslovanja. Podjetja so imela v letu 2019 za okoli 73,4 mio EUR bilančne vsote in 5,4 mio EUR kapitala. V 33 tovrstnih podjetjih je bilo zaposlenih 310 oseb, kar je za tretjino več kot leta 2018. Rast števila podjetij, ki poslujejo s kripto imetiji, je počasna, saj se uspešnejša podjetja zaradi ugodnejše davčne politike preselijo v tujino, vendar kljub temu še naprej poslujejo na slovenskem trgu (na trgu trenutno posluje 25 domačih in 8 tujih podjetij).

Podjetja so v zadnjem letu povečala dobiček in prihodke ter zmanjšala izgubo, vendar gre za dejavnost, ki je izredno občutljiva na dogajanja v tujini, saj lahko že manjša sprememba na globalnem trgu vpliva na njihovo poslovanje. V letu 2019 so podjetja beležila neto dobiček v višini 0,6 mio EUR. Prihodki so v letu 2019 znašali 26,8 mio EUR, pri čemer so imela podjetja več prihodkov iz tujine, ki so znašali 14,7 mio EUR. Podjetja namreč več trgovanja s kripto imetiji opravijo v tujini kot na domačem trgu. Podjetja so imela večjo izgubo v letu 2018, takrat je ta znašala 10,3 mio EUR. Razlog zanjo je predvsem v tem, da je prišlo do večjega padca cen kripto imetij, kar je tudi negativno vplivalo na obseg trgovanja s kripto imetiji. V letu 2019 so se razmere na trgu s kripto imetiji izboljšale, kar je pozitivno vplivalo na višji dobiček in obseg trgovanja. Kazalnik donosnosti na kapital pred obdavčitvijo (ROE) je v letu 2019 znašal okoli 0,05. Rast cen kripto imetij se nadaljuje tudi v letu 2020, zato pričakujemo nadaljnjo rast dobičkonosnosti podjetij. Za podjetja, ki se ukvarjajo z menjavo kripto imetij, je sicer značilno izredno nepredvidljivo poslovanje, saj lahko že manjša sprememba v vrednosti kripto valut vpliva na trgovanje in posledično prinaša za podjetja večje izgube v kratkem času. V času epidemije Covid-19 so podjetja poslovala normalno, saj trgovanje s kripto imetiji ni bilo zaustavljeno oziroma prekinjeno, zato ta dejavnost ni imela večjih izgub, nasprotno, podjetja so celo povečala svoje prihodke.

Podjetja so imela junija 2020 za okoli 10 mio EUR posojil pri bankah, pri čemer se obseg posojil v dejavnosti na medletni ravni povečuje. Obseg nedonosnih posojil je majhen, saj znaša približno 22 tisoč EUR oziroma 0,2 % vseh posojil, danih podjetjem v dejavnosti. Če naredimo primerjavo z drugimi podjetji glede nedonosnih posojil, ugotavljamo, da so podjetja, ki se ukvarjajo z menjavo kriptovalut, nizko izpostavljena. Če naredimo primerjavo z drugimi dejavnostmi, je to zelo nizko. Poleg tega se delež nedonosnih posojil v dejavnosti vsako leto zmanjšuje. Zaradi epidemije Covid-19 se zamude z odplačili posojil niso povečale.

Slika 3.36: Stanje NPE in število zamud

Slika 3.37: Neto celotni dobiček fintech podjetij

Vir: Banka Slovenije.

4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

4.1 Lizinške družbe

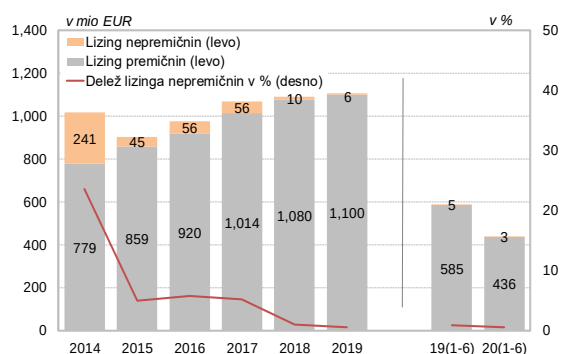
Pandemija Covid-19 se je pri poslovanju lizinških družb odrazila v znatnem upadu poslov tako v prvem kot v drugem četrtletju 2020, kar bo vplivalo na padec celotnega dobička, ki pa še ostaja pozitiven. Stanje poslov že upada tudi zaradi Covid-19, medtem ko se pri zamudah lizinških obveznosti posledice pandemije še ne poznajo. Sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizinških družb, so se povišala, zaradi česar smo maja izdali makrobonitetno priporočilo o omejitvi razdelitve dobička lizinških družb.

Prve posledice pandemije Covid-19 so se v poslovanju lizinških družb⁸⁴ odrazile v upadu novih poslov v vseh segmentih poslovanja, kar povečuje sistemska tveganja, ki izhajajo iz lizinškega sektorja. Med ukrepi za omilitev posledic epidemije v Sloveniji, ki so pomembno vplivali tudi na poslovanje lizinških družb, je bil vladni odlok, ki je prepovedoval poslovanje s potrošniki.⁸⁵ Lizinške družbe so bile s tem močno omejene pri svojem poslovanju, saj večino poslov predstavljajo posli z osebnimi vozili. Povečana negotovost zaradi pandemije Covid-19 je vplivala tudi na previdnejše obnašanje gospodinjev in podjetij pri upravljanju z razpoložljivimi finančnimi sredstvi. Posli z gospodinjstvi in podjetji so v zadnjih letih predstavljali skoraj celotno vrednost novih poslov ter več kot 90 % stanja poslov.

Zaradi pandemije Covid-19 so močno upadli novi posli v prvem in predvsem v drugem četrtletju 2020, ko so se negativni učinki pandemije še dodatno okrepili. Vrednost novih poslov se je v prvi polovici leta 2020 medletno zmanjšala za 25,7 % na 438 mio EUR, medtem ko se je število prvih registracij⁸⁶ medletno zmanjšalo za 28,6 %. Posli z osebnimi vozili, ki so v zadnjih letih predstavljali več kot 60 % novih poslov, so se zmanjšali za 24,5 % na 287 mio EUR, medtem ko so posli s komercialnimi in tovornimi vozili upadli za 31 % na 90 mio EUR. Zaradi pandemije se je negativen trend, ki je bil na trgu s komercialnimi in tovornimi vozili prisoten že več kot leto dni, še dodatno okrepil. Delež poslov s podjetji, ki opravijo tudi največ poslov s komercialnimi in tovornimi vozili, se je tako prvič v zadnjih petih letih medletno zmanjšal pod 50 % vseh novih poslov.

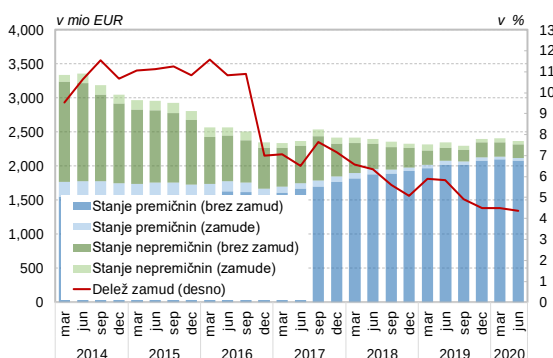
Omejitveni ukrepi, povezani z omejevanjem epidemije, so hitro vplivali na poslovanje lizinških družb; vrednost novih poslov se je v prvem četrtletju medletno znižala za 16,7 %. Po pričakovanjih je bil učinek razglašene epidemije na poslovanje večji v drugem četrtletju, ko so lizinške družbe zabeležile medletno 34,3-odstotni padec novih poslov, tudi zaradi vladnih ukrepov za zaustavitev epidemije, ki so jo nato preklicali še v maju. V drugi polovici leta pričakujemo nadaljevanje negativnega trenda, ki pa naj ne bi bil tako izrazit kot v prvi polovici leta.

Slika 4.1: Novoodobreni lizinški⁸⁷ posli

Vir: Banka Slovenije.

Slika 4.2: Stanje poslov in delež zamud

⁸⁴ V letu 2020 so bile v vzorec poročanja vključene tri lizinške družbe, od katerih bo ena zamenjala družbo v likvidaciji. Delež teh v novih poslih je v prvi polovici leta 2020 predstavljal 4 % novih poslov.

⁸⁵ To vključuje tudi vladni ukrep Republike Slovenije, ki je začasno prepovedal izvajanje tehničnih pregledov in drugih postopkov v zvezi z registracijo motornih vozil ter dela v tahografskih delavnicah v Republiki Sloveniji, ki je bil v veljavi od 17. marca do 16. aprila 2020.

⁸⁶ Po podatkih, ki jih na mesečni ravni na svojih spletnih straneh objavlja SURS. Število prvih registracij se je v marcu in aprilu, ko je veljal vladni ukrep Republike Slovenije, medletno zmanjšalo celo za 61 % oziroma 65 %.

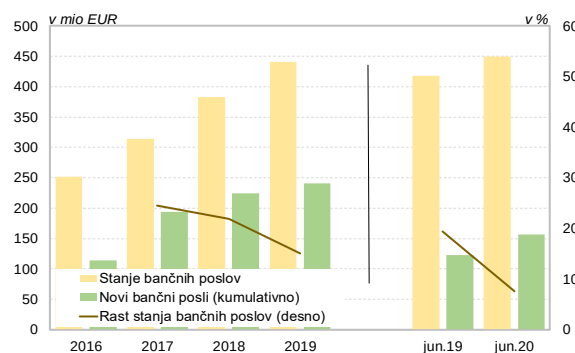
⁸⁷ Lizinški posli so vrednoteni po financirani vrednosti brez financiranja zalog.

Zaradi pandemije Covid-19 pričakujemo, da naj bi se v prihodnjih četrletjih stanje poslov dodatno zmanjšalo, zamude nad 90 dni pa povečale. Stanje poslov se je junija 2020 medletno zmanjšalo za 3,2 % na 2,3 mrd EUR.⁸⁸ Poslovni model lizinskih družb v zadnjih letih temelji na poslih s premičninami (predvsem z vozili), zato ostaja struktura stanja poslov ob polletju 2020 podobna kot leta 2019. V prvi polovici leta 2020 negativnih učinkov pandemije Covid-19 pri zamudah nad 90 dni še ni bilo mogoče zaznati, saj se je delež zamud na medletni ravni zmanjšal za več kot odstotno točko na 4,4 %. Koncentracija zamud ostaja visoka, saj predstavljajo zamude treh lizinskih družb z največjim deležem zamud 82,2 % vseh zamud nad 90 dni, njihov delež v stanju poslov pa predstavlja 7 % stanja poslov. Slabšanje makroekonomske slike in usihanje državnih finančnih pomoči s preklicem epidemije bi lahko pomembno vplivala na prihodnje gibanje zamud nad 90 dni tudi v segmentu vozil, kjer so bile zamude v zadnjih letih na nizkih ravneh. S povečevanjem zamud nad 90 dni se povečujejo tudi sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizinskih družb.

Negativni učinki pandemije Covid-19 se odražajo tudi v uspešnosti poslovanja lizinskih družb. Dobiček se je junija 2020 medletno zmanjšal za 45 % na 25,6 mio EUR. Lizinske družbe sicer že upoštevajo spremenjene makroekonomske napovedi v metodologiji oslabitev, kar se že odraža v zmanjševanju prihodkov iz odprave oslabitev, povečanju odhodkov iz oblikovanja oslabitev in posledično upadu celotnega dobička. Na padec dobička v prvi polovici leta 2020 so vplivali tudi nižji prihodki iz poslovnega najema. Bilančna vsota in kapital lizinskih družb sta se junija medletno znižala za 3,5 % oziroma 7,3 %.⁸⁹ Z namenom ohranjanja odpornosti lizinskih družb zaradi ekonomskih posledic pandemije Covid-19 je Banka Slovenije maja leta 2020 lizinskim družbam izdala makrobonitetno priporočilo o omejitvi razdelitve dobička. Večina lizinskih družb se je pozitivno odzvala na priporočilo in potrdila, da dobička iz leta 2019 trenutno ne bo izplačala.

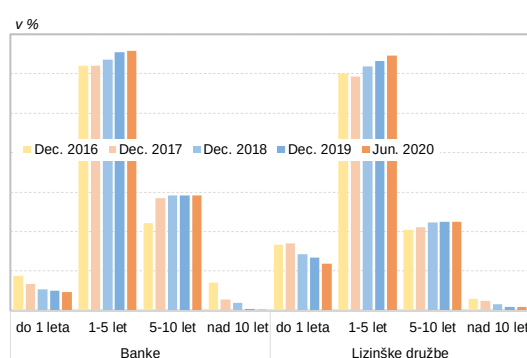
Pomen bank pri financiranju investicij in osebne potrošnje s finančnim najemom se je v času pandemije Covid-19 povečal. V prvi polovici leta 2020 sta se obseg novih poslov in njihovo stanje medletno povečala za 7,6 % na 157 mio EUR oziroma 19,5 % na 450 mio EUR. Kljub visoki rasti v prvi polovici leta 2020 ostaja neposredna prisotnost bank na področju finančnega najema nizka, kar lahko pomembno vpliva na večje spremembe pri obsegu poslov. Na tem področju poslovanja ostajajo aktivne tri banke, večino poslov pa predstavljajo premičninski posli z ročnostjo med 1 in 5 let.

Slika 4.3: Bančni posli iz finančnega najema

Vir: Banka Slovenije.

Slika 4.4: Stanje lizinskih poslov po ročnosti

4.2 Zavarovalnice

Zaostritev gospodarskih razmer, ki jih je povzročila pandemija Covid-19, je vplivala na poslabšanje kapitalске ustreznosti slovenskih zavarovalnic.⁹⁰ Kljub temu so zavarovalnice uspele povečati zbrane bruto premije in dosegle izboljšanje škodnega rezultata v prvi polovici leta 2020. Podražitev premij dopolnilnega

⁸⁸ Na medletno primerjavo je vplivala tudi poročevalska struktura; en poročevalec je bil v tem obdobju umaknjen iz obveznikov poročanja, dva pa sta bila dodana. Stanje poslov bi se na primerljivi osnovi zmanjšalo za 4,7 %, delež zamud pa se ne bi bistveno spremenil.

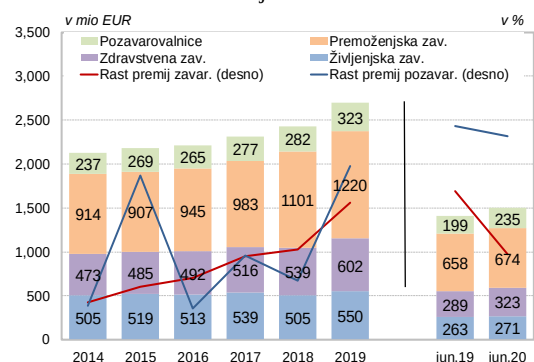
⁸⁹ Zaradi primerljivosti podatkov smo izločili tiste družbe, ki so v letu 2020 prenehale poročati tudi bilančne podatke, medtem ko smo v primerjavi upoštevali družbe, ki so začele v letu 2020 na novo poročati.

⁹⁰ S pravno formalno združitvijo dveh zavarovalnic v eno zavarovalno družbo in z vključitvijo nove zavarovalnice na seznam družb, ki jih nadzira AZN, se število nadzorovanih zavarovalnic junija 2020 s 13 zavarovalnimi družbami medletno ni spremenilo.

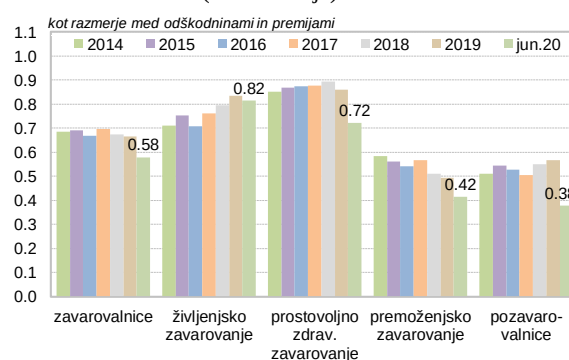
zdravstvenega zavarovanja je pomembno vplivala na rast bruto premij in tudi na dobičkonosnost zavarovalnic.

Zavarovalno tveganje ostaja zmerno. Zavarovalnice in pozavarovalnice so v prvi polovici leta 2020 kljub negativnim posledicam pandemije Covid-19 na gospodarstvo zabeležile medletno rast zbranih bruto premij. Zavarovalnice so največjo rast zabeležile na področju zdravstvenega zavarovanja (11,8 %), sledili sta področji življenjskih zavarovanj (2,8 %) in premoženjskih zavarovanj (2,5 %). Na povečanje obsega zdravstvenih zavarovanj je vplivala podražitev premij dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v drugi polovici leta 2019. Pri življenjskih zavarovanjih so zaznale rast na področju zavarovanj z udeležbo pri dobičku, medtem ko so pri glavni kategoriji – življenjsko zavarovanje, vezano na enoto investicijskih skladov – zaradi negativnih razmer na borzah zabeležile zmanjšanje zbranih bruto premij. Pri premoženjskih zavarovanjih so se v letu 2020 medletno povečale zbrane bruto premije iz zavarovanja požara in elementarnih nesreč, kopenskih motornih vozil ter zavarovanja odgovornosti pri uporabi motornih vozil. Pozavarovalnici sta največjo rast zbranih bruto premij zaznali na področju zavarovanja požara in elementarnih nesreč ter vseh vozil, plovil in zrakoplovov.

Slika 4.5: Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in

Slika 4.6: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

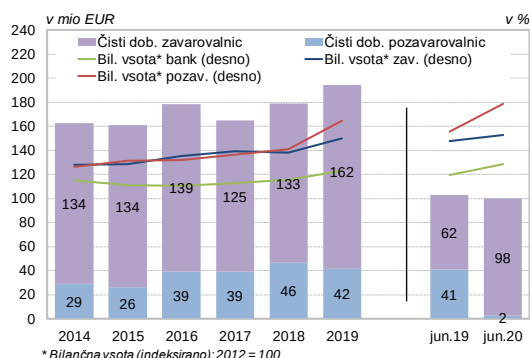
Opomba: Do vključno leta 2017 temeljijo podatki zbranih bruto premij in škodnega rezultata na podlagi agregatnih statističnih poročil, po letu 2017 pa na podlagi poročil, skladnih s Solventnostjo II.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

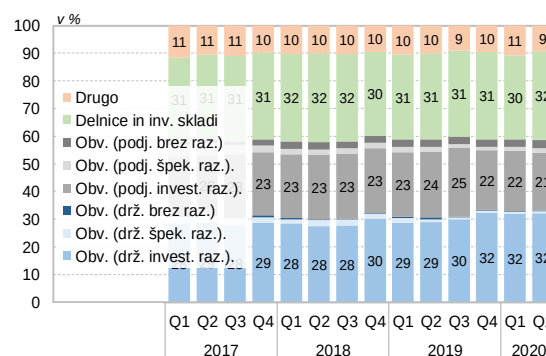
Ob hkratnem povečanju zbranih bruto premij in zmanjšanju odškodnin se je v prvem polletju 2020 medletno izboljšal tudi škodni rezultat. Zavarovalnicam se je škodni rezultat junija 2020 medletno zmanjšal za 7,2 %, pozavarovalnicam pa za 4,0 %. Zavarovalnice so poročale o zmanjšanju izplačil odškodnin v premoženjskem in zdravstvenem delu, medtem ko so zaznale povečanje odškodnin iz življenjskih zavarovanj, ki niso vezana na enote investicijskih skladov. Največji upad odškodnin so poročale na področju zdravstvenega zavarovanja (20,4 %). Glavni razlog za njihovo zmanjšanje je bil upad števila opravljenih zdravstvenih storitev v okviru dopolnilnega in tudi dodatnih zdravstvenih zavarovanj zaradi pandemije Covid-19. Pandemija je vplivala tudi na medletni upad odškodnin iz zavarovanja splošne odgovornosti, odgovornosti pri uporabi motornih vozi in iz zavarovanja kopenskih vozil. Pozavarovalnicam se je kljub povečanju izplačila odškodnin v prvi polovici leta 2020, zaradi povečanja izplačil na področju (po)zavarovanja požara in elementarnih nesreč, škodni rezultat medletno zmanjšal.

Dobičkonosnost zavarovalnic se je kljub pandemiji Covid-19 povečala, pozavarovalnici pa sta poročali o znatnem upadu dobička. Zavarovalnice so čisti dobiček v prvi polovici leta 2020 medletno povečale za 58,4 % na 98 mio EUR. Velik učinek k povečanju dobičkonosnosti sta imela povečanje zbranih bruto premij in zmanjšanje škodnega rezultata na področju prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja. Izid iz dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj se je tako medletno povečal iz izgube v višini 7,7 mio EUR na 46 mio EUR dobička. Ugoden škodni količnik na premoženjskem delu je vplival na več kot 40-odstotno povečanje izida iz premoženjskih zavarovanj, na 62 mio EUR, medtem ko se je izid iz življenjskih zavarovanj povečal za skoraj 30 %, na 12 mio EUR. Na poslovanje je vplivalo večje oblikovanje zavarovalno-tehničnih rezervacij zaradi pandemije Covid-19. Kljub večjim premikom na borzah so zavarovalnice poročale o 21,6-odstotnem padcu prihodkov iz naložb, medtem ko se je neiztrženi dobiček naložb življenjskih zavarovalnic, ki prevzemajo naložbeno tveganje, zmanjšal za 58,5 %. Pozavarovalnici sta zaradi množičnih škodnih dogodkov skoraj potrojili spremembe v kosmatih škodnih rezervacijah. To je negativno vplivalo na izid iz premoženjskih zavarovanj, medtem ko so se jim prihodki iz naložb zmanjšali za 84 % na 6,9 mio EUR. Slednji so v prvi polovici leta 2019 predstavljali 86,1 % vseh prihodkov v izkazu poslovnega izida, glavni vir prihodkov iz naložb pa so bili prihodki iz dividend in drugih deležev v dobičku v družbah v skupini.

Slika 4.7: Čisti dobiček in bilančna vsota

Slika 4.8: Struktura naložb (po)zavarovalnic v vrednostne papirje

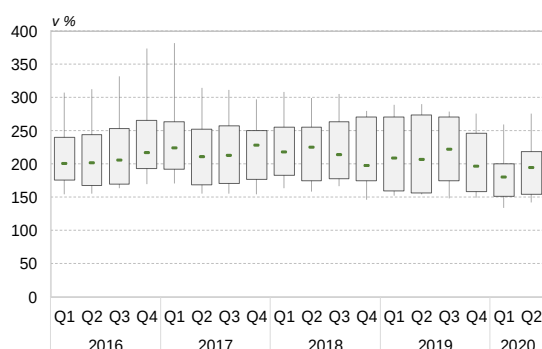
Opomba: Zavarovalniški podatki na desni sliki temeljijo na agregiranih bilančnih podatkih, na levi sliki pa na podlagi poročil Solventnost II.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

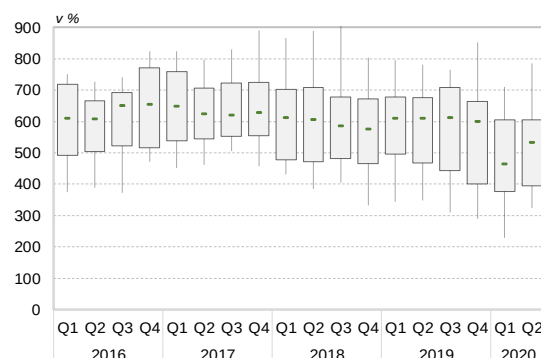
Tržna tveganja so se zaradi pandemije Covid-19 povečala, struktura naložb (po)zavarovalnic pa ostaja stabilna. (Po)zavarovalnice so junija 2020 medletno zmanjšale izpostavljenost do obveznic podjetij z višjo bonitetno oceno (investicijski razred), povečale pa so izpostavljenost predvsem do državnih obveznic investicijskega razreda ter deloma v delnice in enote investicijskih skladov. Naložbe v obveznice z nižjo bonitetno oceno (špekulativni razred) in brez bonitetne ocene so se medletno prav tako zmanjšale s 6,1 % na 5,3 % naložbenega portfelja.

Kapitalska ustreznost⁹¹ zavarovalnic se je zaradi negativnih premikov na borzah poslabšala. O izrazitem poslabšanju kapitalske ustreznosti so zavarovalnice poročale ob koncu prvega četrtertja 2020, ko so se na borzah znižali indeksi, medtem ko so pri obveznicah poskočili zahtevani donosi. S popravkom borznih vrednosti v drugem četrtertju se je rahlo popravila tudi kapitalska ustreznost. Kapitalska ustreznost glede na solventnostni kapital (količnik SCR) se je pri večini zavarovalnic junija 2020 medletno precej zmanjšala, ob tem se je število zavarovalnic s količnikom SCR pod 200 povečalo s šest na osem zavarovalnic, dve pa sta imeli SCR pod 150 %. Močnejše je zanimala kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (MCR), predvsem v marcu, ko se je vrednost njihove mediane medletno prvič znižala pod 500 %. Pozavarovalnici sta prav tako zabeležili znižanje kapitalske ustreznosti, vendar v manjšem obsegu. Zaradi drugačne narave posla ostaja SCR pri obeh pozavarovalnicah krepko nad 200 %, MCR pa krepko nad 600 %.

Slika 4.9: Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)

Slika 4.10: Kapitalska ustreznost glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (zav.)

Opomba: Kot spodnja in zgornja meja sta uporabljena 10. in 90. percentil.

Vir: Četrtletni podatki po zavarovalnicah skladno s Solventnostjo II, AZN, Banka Slovenije.

Kakovost lastnih virov sredstev za namene vrednotenja kapitalske ustreznosti je ostala primerna. Lastni viri sredstev so sestavljeni iz presežka sredstev nad obveznostmi, vrednotenih skladno s pravili, ki jih

⁹¹ Podatki o kapitalski ustreznosti so pridobljeni na podlagi četrletnega poročanja zavarovalnic skladno s Solventnostjo II (v nadaljevanju: S II). V grafični primerjavi kapitalske ustreznosti in minimalnega kapitala so vključene le zavarovalnice, ki so poročale v celotnem obdobju (13 zavarovalnic).

določa ZZavar-1, in podrejenih obveznosti, ki skupaj sestavljajo osnovne lastne vire sredstev, ter iz pomožnih lastnih virov sredstev. Lastni viri sredstev se delijo v tri razrede kakovosti. Lastni viri sredstev, ki so primerni za kritje zahtevanega solventnostnega kapitala, so brez omejitev postavke lastnih virov sredstev prvega razreda, postavke lastnih virov sredstev drugega in tretjega razreda pa do višine določenih meja. Za kritje zahtevanega minimalnega kapitala so primerni samo osnovni lastni viri sredstev, med njimi brez omejitev samo postavke lastnih virov sredstev prvega razreda, postavke osnovnih lastnih virov sredstev drugega razreda pa do določene višine meje. V obeh primerih so predstavljala razpoložljiva sredstva zavarovalnic junija 2020 v prvem razredu z neomejenimi postavkami več kot 94 % (sredstva pozavarovalnic 100 %), medtem ko razpoložljiva sredstva drugega razreda niso presegla 6 % primerne skupnega zneska osnovnih lastnih sredstev zavarovalnic.

Podobno kot zavarovalnice so tudi pokojninske družbe⁹² v prvi polovici leta 2020 zaznale rast zbranih bruto premij, poslovni izid pa je bil negativen. Zbrane bruto premije so se junija 2020 medletno povečale za 13 %. K temu so pozitivno vplivale dobre razmere na trgu dela konec leta 2019 in na začetku leta 2020. Zaradi povečanja obračunanih odškodnin (24 %) in odhodkov iz naložb ter zmanjšanja prihodkov se je izid iz zavarovanj zmanjšal za 31 % na 0,3 mio EUR, poslovni izid pa je bil negativen. V času razglasitve pandemije Covid-19 in velikih premikov na borzah se je izrazito povečalo tveganje nedoseganja minimalnega zajamčenega donosa, kjer je glavnina sredstev zavarovancev. S tem se je povečalo tveganje, povezano z dobičkonosnostjo in solventnostjo, saj je treba za kritne sklade z zajamčeno donosnostjo zagotavljati nedosežene donose na finančnih trgih iz lastnih sredstev.

Agencija za zavarovalni nadzor (AZN) je skladno z priporočilom OFS izdala poziv⁹³ o začasnem zadržanju izplačila dividend v zavarovalnicah, pozavarovalnicah in pokojninskih družbah. Gre predvsem za preventivni ukrep za zagotovitev kratkoročne finančne stabilnosti zavarovalniškega sektorja v času širjenja bolezni Covid-19.

4.3 Vzajemni skladi

Vzajemni skladi⁹⁴ so pred začetkom širitve Covid-19 beležili visoko rast vrednotenja premoženja in tudi večje prilive v sklade. Z izbruhom pandemije je prišlo do večje korekcije na borzah, ki je sprožila tudi večji umik sredstev iz skladov, vendar pa je bil umik kratkotrajne narave, zato tudi niso poročali o večjih likvidnostnih težavah. Izkazalo se je, da visoka likvidnost in razpršena naložbena politika močno vplivata na odpornost poslovanja vzajemnih skladov na morebitne šoke na finančnih trgih.

Vrednost enot premoženja domačih vzajemnih skladov se je ob izbruhu pandemije močno zmanjšala, večjih likvidnostnih težav pa domači vzajemni skladi niso imeli. Sredstva domačih vzajemnih skladov so na prehodu v leto 2020 zaradi visoke rasti na borzah prvič presegla vrednost 3 mrd EUR. Širitev Covid-19 in razglasitev pandemije pa sta sprožila močan prodajni pritisk na delniških trgih. Ob tem se je vrednost sredstev vzajemnih skladov marca zmanjšala za 16,3 % oziroma pod 2,6 mrd EUR. Z velikim zadolževanjem držav v boju za zaježitev učinkov pandemije je upadlo zaupanje vlagateljev v državne dolžniške vrednostne papirje. S tem se je tudi zmanjšala vrednost sredstev v obvezniških skladih, ki zaradi svoje naložbene politike veljajo za varnejšo obliko naložb v primerjavi z delniškimi skladi. Na zmanjšanje sredstev skladov sta vplivala tudi neto odliv iz skladov v marcu in zmanjšana neto vplačila drugem četrtletju 2020.

Odpornost skladov je bila zaradi visoke likvidnosti v začetku leta 2020 dobra, kar se je izkazalo kot dober blažilec v marcu, ko so domači vzajemni skladi zaznali največji mesečni premik sredstev v zadnjem desetletju. Zaradi povečane negotovosti so skladi v marcu zabeležili več kot 120 mio EUR (več kot 4 % sredstev) zahtevkov za izplačilo oziroma prenos sredstev iz skladov. Ker je šlo predvsem za prenos sredstev v druge sklade (prehod iz delniških skladov v denarne in obvezniške sklade), so bile likvidnostne težave obvladljive, saj je neto odliv v marcu dosegel 25 mio EUR. Izkazalo pa se je, da bi lahko imeli vzajemni skladi resnejše likvidnostne težave, če bi se marčevski trend nadaljeval tudi v drugem četrtletju 2020. Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP) je na podlagi priporočila OFS izdala mnenje⁹⁵ v zvezi z

⁹² Tukaj obravnavamo tri pokojninske družbe, ki sodijo pod nadzor AZN.

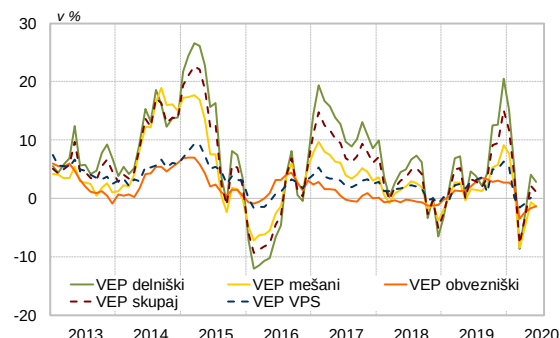
⁹³ Poziv je dostopen na <https://www.a-zn.si/wp-content/uploads/Sporocilo004.pdf>.

⁹⁴ Zaradi pomanjkanja razpoložljivosti podatkov se obravnavajo samo vzajemni skladi. Po podatkih Agencije za trg vrednostnih papirjev (ATVP) so sredstva v alternativnih vzajemnih skladih (AIS) v upravljanju upravljavcev AIS s sedežem v Republiki Sloveniji 31. decembra 2019 znašala 170 mio EUR, sredstva vzajemnih pokojninskih skladov na 30. junij 2020 pa 1,27 mrd EUR.

⁹⁵ Mnenje ATVP je dostopno na https://www.atvp.si/storage/app/media/Documents/zakonodaja/priporocila/Priporocila/Mnenje_ATVP_v_zvezi_z_izplacilom_dobickov7-4-2020.pdf.

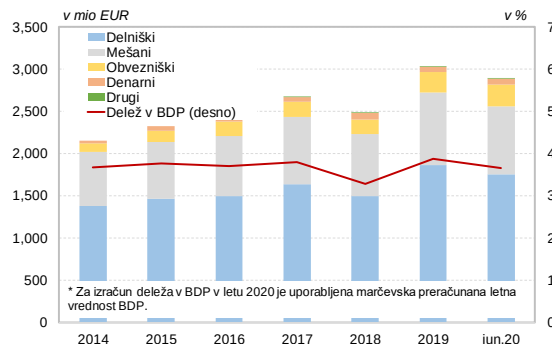
izplačili dividend in dobičkov družb za upravljanje, upravljavcev alternativnih investicijskih skladov, borznoposredniških družb, Ljubljanske borze in KD – Centralne klirinško depotne družbe s ciljem ohraniti sposobnost absorbiranja morebitnih kapitalskih izgub in zagotavljati ustrezno raven likvidnosti.

Slika 4.11: Medletna rast vzajemnih skladov

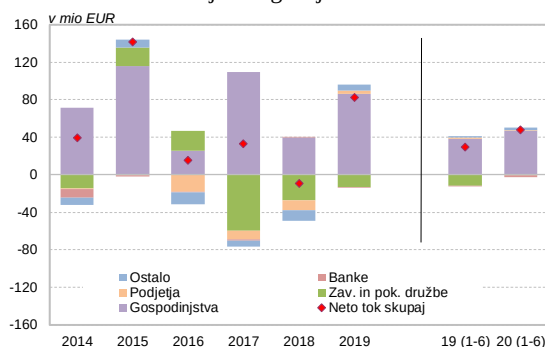
Vir: ATVP, Banka Slovenije.

Slika 4.12: Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP*

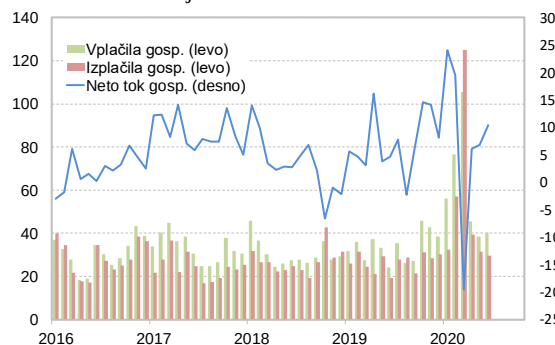
Kljub negativnim razmeram na borzah in povečani negotovosti je bil neto tok v drugem četrtletju 2020 in tudi kumulativno v prvi polovici leta 2020 pozitiven. V prvi polovici leta 2020 se je neto tok v sklade medletno povečal za 63 %, kar je vplivalo predvsem na povečanje prilivov v prvih dveh mesecih leta 2020 in v juniju, ko so se razmere s Covid-19 nekoliko umirile. Povečan neto odliv v marcu je bil posledica negativnih dogodkov na borzah in predvsem prvi odziv na pandemijo, kar so potrdili višji neto prilivi v drugem četrtletju. Gospodinjstva ostajajo največji lastniki enot premoženja in tudi največji neto vplačniki v vzajemne sklade. Zato se lahko dinamika prilivov v prihodnje spremeni in negativno vpliva na likvidnost skladov, zlasti če bodo negativne posledice Covid-19 dolgoročno vplivale na trg dela in na presežek likvidnih sredstev, s katerimi so gospodinjstva razpolagala še pred razglasitvijo pandemije.

Slika 4.13: Neto tokovi v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev

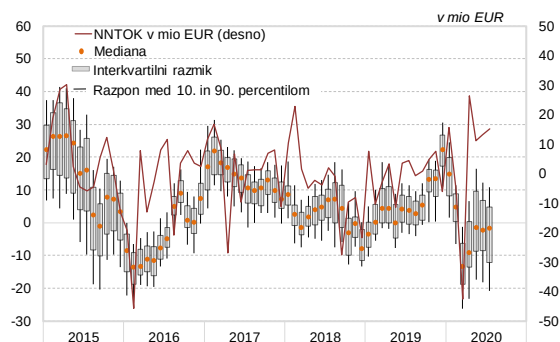
Vir: ATVP, Banka Slovenije.

Slika 4.14: Vplačila/izplačila gospodinjstev v/iz vzajemne/-ih sklade/-ov

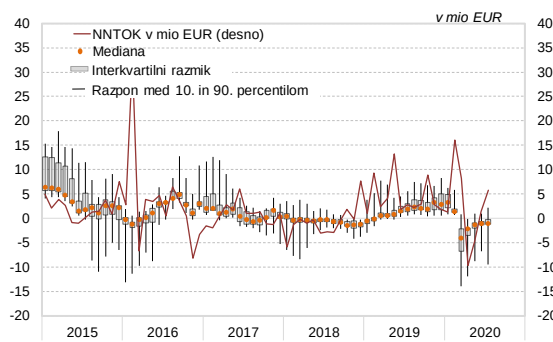
Silovitost, s katero so se vlagatelji odzvali predvsem na delniških trgih, se je prenesla tudi na delniške vzajemne sklade. Vrednost enote premoženja se je pri delniških skladih marca medletno zmanjšala tudi več kot 40 %, medtem ko se je vrednost enote premoženja pri obvezniških skladih, ki veljajo za bolj konzervativno obliko varčevanja, v enakem obdobju zmanjšala do 14 %. Glavnina sredstev je bila v marcu prenesena v denarne sklade, ki so junija 2020 sicer predstavljali le 2,6 % sredstev, medtem ko so sredstva delniških skladov predstavljala 60,7 %, sredstva obvezniških skladov pa 8,8 % sredstev v upravljanju vzajemnih skladov.

Slika 4.15: Letni donos in neto tok v delniške sklade

Vir: ATVP, Banka Slovenije.

Slika 4.16: Letni donos in neto tok v obvezniške sklade

Z dodatnim izzivom se soočajo upravljalci vzajemnih pokojninskih skladov (VPS), v katerih je večina sredstev še vedno v skladih z zajamčeno donosnostjo. Tržno tveganje in s tem povezano tveganjem (ne)doseganja minimalnega zahtevanega donosa nosi v celoti upravljavec in ne varčevalec, kot je to značilno pri drugih oblikah vzajemnih pokojninskih skladov in vzajemnih skladov. Tveganje neizpolnitve minimalnega zajamčenega donosa se je povečalo z vztrajanjem okolja nizkih obrestnih mer, pandemija Covid-19 pa je to tveganje le še okrepila. Skladi z zajamčenim donosom morajo v primeru nedoseganja zagotovljenega donosa kriti razliko iz lastnih sredstev.

Ob izbruhu pandemije Covid-19 so imeli največ likvidnostnih težav vzajemni skladi, ki so v večjem obsegu izpostavljeni do podjetniških obveznic ali vzajemnih skladov z večjo izpostavljenostjo do nepremičninskega trga.⁹⁶ Izpostavljenost domačih skladov do tovrstnih naložb je majhna oziroma zanemarljiva, zato tudi v času izbruha pandemije domači vzajemni skladi niso poročali o večjih likvidnostnih težavah. Domači skladi tokrat niso zaznali obrata trenda v trendu neto prilivov sredstev v sklade, kar pa v prihodnje ni izključeno. Visoka likvidnost portfelja skladov je bila pomembna tudi ob izbruhu pandemije, ko so vzajemni skladi zaznali večji premik sredstev znotraj krovnih skladov, ki pa se ne odraža v povečanem neto odlivu.

⁹⁶ ESRB je opredelil pet področij, na katerih je potrebna usklajena akcija nadzornih organov, da se omejijo negativni učinki Covid-19 ter okrepi odpornost finančnega sistema (več v poglavju 5.1 in na spletni strani <https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2020/html/esrb.pr200514~bb1f96a327.en.html>).

5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE

5.1 Makrobonitetna politika v luči Covid-19

Banka Slovenije ima v skladu s priporočilom ESRB/2013/1 opredeljeno strategijo makrobonitetne politike, s katero povezuje končni cilj makrobonitetne politike z vmesnimi cilji in instrumenti. Končni cilj makrobonitetne politike je prispevati k zaščiti stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje njegove odpornosti ter preprečevanje in zmanjšanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja vzdržen in trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.

Strategija makrobonitetne politike je izhodišče za oblikovanje makrobonitetne politike, saj določa operativni okvir izvajanja makrobonitetne politike. Strateški dokument določa uporabo makrobonitetnih instrumentov kot ključnega orodja makrobonitetne politike ter opredeljuje načine identifikacije in ocene sistemskih tveganj ter politiko komuniciranja.

Z opredelitvijo vmesnih ciljev na podlagi specifičnih pomanjkljivosti trga je mogoče makrobonitetnim instrumentom zagotoviti ekonomsko podlago za njihovo kalibracijo in uporabo. Banka Slovenije izbor in kalibracijo makrobonitetnih instrumentov prilagaja aktualni oceni višine tveganj v finančnem sistemu in tipu identificiranega tveganja (ciklično ali strukturno). Banka Slovenije za doseganje petih opredeljenih vmesnih ciljev makrobonitetne politike trenutno uporablja osem makrobonitetnih instrumentov, podrobneje predstavljenih v nadaljevanju. Posamezni vmesni cilji se uresničujejo z vsaj enim makrobonitetnim instrumentom. Makrobonitetna politika je v času finančne in kreditne ekspanzije, ko lahko naraščajo ciklična sistemska tveganja, primarno restriktivno naravnana. To pomeni, da so sprejeti zlasti ukrepi za omejevanje kreditnega cikla in povečanje odpornosti bank za obdobja povečanih kapitalskih obremenitev in izgub.

Makrobonitetna politika v članicah Evropske unije in širše je s pojavom pandemije Covid-19 svojo usmeritev spremenila iz pretežno restriktivne v usmeritev sproščanja obstoječih kapitalskih blažilnikov in sprejemanja dodatnih instrumentov, s katerimi se ohranjajo ugodni pogoji financiranja ter krepi zaupanje prebivalstva in podjetij. Države članice EU so še v letu 2019 nadaljevale zaostrovanje proticikličnega kapitalskega blažilnika kot enega izmed ključnih in najpogostejše uporabljenih instrumentov za preprečevanje procikličnosti v finančnem sistemu. Države so hkrati v tem letu zaradi naraščajočih tveganj v posameznih segmentih finančnega sistema, med njimi zlasti v povezavi s kreditiranjem nakupa nepremičnin, sprejele ali zaostrole tudi druge makrobonitetne instrumente. Vendar so številne države zaradi pojava pandemije Covid-19 v celoti ali delno sprostile ali preklicale predhodno napovedane zaostritve proticikličnega kapitalskega blažilnika. S tem so sprostile akumulirani kapital in povečale odpornost bančnega sektorja v obdobju pandemije Covid-19, ko lahko nastanejo izgube. Banka Slovenije je na podlagi usmeritve Odbora za finančno stabilnost uvedla začasno omejitev izplačil dobičkov bank. Namen ukrepa je ohranitev kapitala bank, da bo slovenski bančni sistem lažje prenesel potencialne izgube ter še naprej zagotavljal oskrbo gospodarstva in državljanov s krediti. Banka Slovenije je zaradi posledic epidemije Covid-19 tudi začasno spremenila pogoje izvajanja makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva. Spremembe se nanašajo na možnost izločitve nižjih dohodkov potrošnika v času epidemije Covid-19 pri izračunu njegove kreditne sposobnosti.

Evropski odbor za sistemska tveganja (ESRB), pristojen za makrobonitetni nadzor finančnega sistema v EU, se je na pandemijo Covid-19 odzval s sprejetjem prednostnih ukrepov za zagotavljanje stabilnosti finančnega sistema. Ukrepi so se nanašali na a) vpliv, ki ga imajo jamstvene sheme za posojila in drugi javnofinančni ukrepi za zaščito realnega gospodarstva, na finančni sistem, b) nelikvidnost trga ter njene posledice za upravljavce premoženja in zavarovatelje, c) učinke procikličnih znižanj bonitetnih ocen obveznic na trge in subjekte v celotnem finančnem sistemu, d) omejitve izplačil dividend, odkupov lastnih delnic in drugih izplačil v celotnem sistemu ter e) likvidnost tveganja, ki izhajajo iz pozivov h kritju.

Posledice epidemije Covid-19 na področju poslovanja finančnih družb bi lahko pripeljale do motenj v finančnem sistemu. To bi lahko imelo negativne posledice na delovanje finančnega sistema in realnega gospodarstva zlasti prek zmanjšanja kapitalске moči oziroma sposobnosti absorbiranja kapitalskih izgub finančnih družb iz naslova morebitne realizacije sistemskih tveganj v času epidemije Covid-19 in v

določenem obdobju po njej. Zato je tudi OFS izdal priporočilo⁹⁷ nadzornim organom finančnih družb, da izdajo nadzorni ukrep oziroma instrument, sorazmeren zaznam tveganjem, usmerjen v omejitev ali previdnost pri izplačilu dividend za preteklo leto in leto 2020 ter omejitev ali previdnost pri odkupu lastnih deležev v korist izplačila lastninskih pravic delničarjem oziroma omejitev ali previdnost pri izplačilu dobičkov, doseženih v letih 2019 in 2020, nerazporejenih dobičkov in rezerv iz preteklih let za te namene finančnim družbam, ki poslujejo na ozemlju Republike Slovenije in so pod nadzorom nadzornih organov.

Okvir 5.1: Uporaba in sproščanje kapitalskih blažilnikov⁹⁸

Namen makrobonitetne politike je ublažiti vpliv sistemskih finančnih šokov na realno gospodarstvo. Makrobonitetna politika deluje tudi prek oblikovanja kapitalskih blažilnikov. Zagotavlja, da v obdobjih kopičenja tveganj pogoji odobritve posojil ostajajo primerno strogi in omogoča sprostitev blažilnikov, ko se tveganja uresničijo. Tako si makrobonitetna politika prizadeva h glajenju finančnega cikla z omejevanjem kopičenja sistemskih tveganj v ekspanzivnih fazah in z blaženjem prilagajanja kreditnih aktivnosti v fazah upada. V trenutnih okoliščinah, ko se gospodarstvo sooča z eksogenim šokom namesto materializacije tveganja, ki ga finančni sektor ustvarja endogeno, bi lahko uporaba že zgrajenih kapitalskih blažilnikov bankam omogočila, da absorbirajo predvidljivo povečane izgube, ne da bi pri tem omejile ponudbo posojil zaradi nastale krize. Z zagotavljanjem nadaljnega financiranja podjetij in gospodinjskih bi se močno zmanjšal prispevek finančnega sektorja k slabšanju gospodarske recesije.

Obstoječi makrobonitetni okvir EU ponuja štiri makrobonitetne kapitalske blažilnike (tabela 5.1), katerih cilj je ohraniti delovanje bank kljub šokom in tako okrepiti odpornost finančnega sistema. Tako se, na primer, proticiklični kapitalski blažilnik (CCyB) po definiciji aktivira ob ugotovitvi čezmerne kreditne rasti. Za njegovo sproščanje se makrobonitetni organi odločijo pri povišanem gospodarskem stresu s ciljem, da bankam omogočijo prožnost in nadaljnje posojanje gospodarstvu.

Tabela 5.1: Pregled kapitalskih blažilnikov

Blažilnik	Raven oblikovanja	Raven kalibracije	Omejitev izplačil dobičkov	Možnost deaktivacije
CCoB	globalna	globalna	samodejna	ne
G/DSBP	globalna (GSPB) / v pristojnosti organa	globalna (GSPB) / v pristojnosti organa	samodejna	ne (GSPB) / pogojeno z oblikovanjem (DSPB)
CCyB	globalna	v pristojnosti organa	samodejna	da
SyRB	v pristojnosti organa	v pristojnosti organa	samodejna	da

Vir: Povzeto po Drehmann et al. (2020).⁹⁹

V luči posledic pandemije Covid-19 za gospodarstvo je več evropskih nacionalnih organov ob njenem izbruhu sprejelo makrobonitetne ukrepe glede na posebne okoliščine posamezne države in obstoječe stopnje blažilnikov. Določeni organi so sprejeli odločitve za zmanjšanje kapitalskih zahtev, ki vključujejo CCyB in ostale makrobonitetne blažilnike. Po ocenah ECB so ti ukrepi sprostili navadni lastniški kapital (CET1) v vrednosti več kot 20 mrd evrov, ki naj bi pripomogel k absorpciji kreditnih izgub in omogočil nadaljevanje posojanja gospodarstvu. Pregled makrobonitetnih ukrepov, sprejetih s strani evropskih nacionalnih organov kot odziv na posledice epidemije Covid-19, je podan v tabeli 5.2. Med sedmimi državami evroobmočja, v katerih so stopnje CCyB pozitivne, so organi v Franciji, na Irskem in v Litvi znižali stopnjo CCyB na 0 %, medtem ko so na Slovaškem preklicali prej napovedano višanje blažilnika. Predhodno napovedana aktivacija CCyB je bila v Belgiji in Nemčiji preklicana. Glede na avtomatsko recipročnost, ki zahteva, da banke uporabljajo stopnjo CCyB države, v kateri so njihove izpostavljenosti, se kapitalske zahteve za banke evroobmočja niso zmanjšale samo kot posledica znižanih stopenj CCyB v domači državi in članicah evroobmočja, temveč tudi kot posledica njihovega znižanja na Češkem, Danskem, v Hong Kongu, Islandiji, na Norveškem, Švedskem in v Združenem kraljestvu. Banka Slovenije je ohranila višino proticikličnega blažilnika (CCyB) na ravni 0 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem.

⁹⁷ Priporočilo Odbora za finančno stabilnost (OFS) z dne 7.4.2020 je dostopno na povezavi <https://www.bsi.si/financa-stabilnost/makrobonitetni-nadzor/odbor-za-financno-stabilnost-ofs/gradiva-ofs>. Usmeritvi OFS sta sledili tudi Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP) in Agencija za zavarovalni nadzor (AZN), ki je izdala mnenje v zvezi z izplačili dividend nadzorovanim družbam.

⁹⁸ Pri sprostitvi blažilnika gre za formalno znižanje stopnje blažilnika, ki ga banke morajo izpolnjevati; uporaba blažilnika pomeni, da banka posega v že izgrajen blažilnik in ne vzdržuje predpisane stopnje blažilnika.

⁹⁹ Drehmann, M., Farag, M., Tarashev, N., in Tsatsaronis, K. (2020), Buffering Covid-19 losses - the role of prudential policy, No 9, BIS Bulletins, Bank for International Settlements <https://EconPapers.repec.org/RePEc:bis:bisblt:9>.

Nekatere države so sprostile druge makrobonitetne instrumente, ki so bili na voljo, na primer blažilnik sistemskih tveganj (SyRB). Makrobonitetni organi v Estoniji in na Finskem so znižali stopnje tega blažilnika na 0 %, medtem ko so na Nizozemskem za tri institucije znižali obstoječe stopnje (ki so znašale 3 %). Določene države so se odločile za znižanje ali odlog uvedbe kapitalskih zahtev drugih strukturnih blažilnikov, kot je blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB). Tako je bil poleg znižanja blažilnika SyRB znižan tudi blažilnik DSPB na Finskem in Nizozemskem, vendar selektivno oziroma za eno banko v vsaki državi, kar je kombinirane kapitalske zahteve (SyRB in DSPB) efektivno znižalo za 1 % tveganju prilagojene aktive. Med drugim so na Nizozemskem odložili dodatne zahteve za izpostavljenosti iz domačih hipotekarnih posojil, uvedene na podlagi člena 458 CRR.¹⁰⁰

Vsi zgoraj navedeni ukrepi dopolnjujejo ukrepe, ki jih je 12. in 20. marca sprejel Nadzorni odbor ECB.¹⁰¹ Dne 15. aprila je ECB objavila sporočilo,¹⁰² da podpira hitro ukrepanje makrobonitetnih organov evroobmočja za odpravljanje vpliva pandemije na finančni sektor prek sproščanja kapitalskih blažilnikov. EBA in BCBS sta spodbudila kreditne institucije, da uporabijo razpoložljive kapitalske in likvidnostne blažilnike ter da ustrezno uporabijo prožnost, ki jo mikro- in makrobonitetna politika ponuja pri prilagajanju novim razmeram. Kljub sporočilom in podpori mednarodnih in evropskih nadzornih institucij, pa komunikacija makrobonitetnih ukrepov in negotovost njihove uporabe predstavljata bistven izziv pri uporabi strukturnih instrumentov za doseganje cikličnih ciljev. Kot je razvidno iz tabele 5.2, so se nekatere države odločile, da bodo namesto s strukturnimi instrumenti ukrepale z instrumenti, ki temeljijo na cikličnih kazalnikih, ki se samodejno izračunavajo, kot je na primer proticiklični kapitalski blažilnik (CCyB). Dejstvo, da so bili instrumenti zasnovani za drugačen namen od namena, za katerega se uporabljajo v trenutni krizi, ni edina težava, s katero se organi soočajo. Težavo predstavlja tudi negotovost, ki jo prinašata vrnitev v »normalno stanje« in tudi uporaba blažilnikov za naslavljanje potencialnih prihodnjih šokov. V tem pogledu je omembe vreden primer komunikacije Nizozemske centralne banke (DNB), ki je ob napovedanem znižanju blažilnika SyRB za največje banke navedla namero, da bo po koncu krize znižane blažilnike nadomestila s postopnim povečevanjem blažilnika CCyB, kar bo na koncu postavilo skupne zahteve za blažilnike teh bank na ravni pred izbruhom pandemije.¹⁰³ Tako bi DNB zagotovila prožnejšo strukturno-ciklično sestavo kapitalskih zahtev in hkrati omogočila sprostitev kapitala, ki bi ga banke lahko uporabljale za zagotavljanje finančnih storitev gospodinjstvom in gospodarstvu. Ostale države, ki se niso odločile za uporabo CCyB kot instrumenta za lajšanje negativnih učinkov Covid-19, so uporabile druge makrobonitetne instrumente, ki so bili na voljo (SyRB in DSPB). Čeprav so to večinoma instrumenti, katerih glavni namen ni naslavljanje gospodarskih šokov, kot jih je povzročila pandemija Covid-19, so se države glede na obseg negativnih sistemskih učinkov odločile za sprostitev teh blažilnikov kot edini razpoložljiv takojšnji ukrep za razbremenitev kreditnih institucij.

¹⁰⁰ Uredba (EU) št. 575/2013.

¹⁰¹ Objava na strani ECB Bančni nadzor.

¹⁰² Glej izjavo za javnost.

¹⁰³ Glej obvestilo 23. marca.

Tabela 5.2: Makrobonitetni ukrepi v evropskih državah kot odgovor na krizo Covid-19

Država	CCyB (%)			Drugi ukrepi
	Prehodno objavljena višina stopnje do 29. februarja	implementirana stopnja do 29. februarja	Zadnja notifikacija o stopnji	
Belgija	0,50	0,00	0,00*	
Bolgarija	1,50	0,50	0,50	
Ciper				odlog zahteve po vzdrževanju blažilnika za DSPB za 12 mesecev
Češka	1,75	2,00	1,75	
Danska	1,50	1,00	0,00	
Estonija				popolna sprostitev blažilnika sistemskih tveganj (SyRB)
Finska				popolna sprostitev SyRB in selektivna sprostitev blažilnika za DSPB
Francija	0,25	0,50	0,00	
Nemčija	0,00	0,25	0,00*	
Madžarska				popolna sprostitev blažilnika za DSPB
Islandija	2,00	2,00	0,00	
Irska	1,00	1,00	0,00	
Litva	1,00	1,00	0,00	odlog zahteve po vzdrževanju blažilnika za DSPB za 12 mesecev
Luksemburg	0,50	0,25	0,50	
Nizozemska				delna in selektivna sprostitev SyRB in DSPB; odlog uvedbe minimalnih stopenj uteži za tveganje za izpostavljenosti do trga nepremičnin za IRB banke,** predvideno za Q3 2020; minimalne stopnje naj bi se zvišale ob zvišanem kazalniku LTV za obstoječa hipotekarna posojila.
Norveška	2,50	2,50	1,00	
Poljska				popolna sprostitev blažilnika sistemskih tveganj (SyRB)
Portugalska				rahljanje priporočil bankam glede pogojev financiranja (omejitve DSTI za posojila gospodinjstvom za likvidnostna posojila)
Slovaška	2,00	1,50	1,50*	
Slovenija				začasna omejitev izplačil dobičkov bank in hranilnic; prilagoditev ukrepa za kreditiranje prebivalstva
Švedska	2,50	2,50	0,00	
Velika Britanija	1,00	2,00	0,00	

Opomba: Tabela prikazuje makrobonitetne ukrepe, sprejete v evropskih državah. Temelji na javno dostopnih informacijah do 8. julija 2020. Manjkajoče vrednosti stopnje CCyB pomenijo, da v teh državah ni prišlo do sprememb; za države, ki niso vključene v tabelo, velja, da niso uporabile nobenega makrobonitetnega instrumenta kot odgovor na Covid-19.

Opomba*: Preklicana odločba o aktivaciji CCyB.

Opomba**: Institucije, ki izvajajo pristop na podlagi notranjih bonitetnih ocen.

Vir: Banka Slovenije, povzeto po [ECB](#), [ESRB](#) in BDE.¹⁰⁴

Banka Slovenije je tako neposredno kot prek politik v okviru Evrosistema, Enotnega mehanizma nadzora in EBA prispevala k umiritvi razmer, ki so nastale kot posledica epidemije COVID-19. Banke so bile o sprejetih ukrepih Banke Slovenije seznanjene 13. marca. V pismu smo sporočili, da so bile v okviru Enotnega mehanizma nadzora ECB sprejetečasne olajšave pri nadzoru pomembnih bank, ki so bile po načelu »level playing field« razširjene tudi na manj pomembne banke, nad katerimi mikrobonitetni nadzor izvaja neposredno Banka Slovenije. Bankam in hranilnicam je omogočeno naslednje:

- začasno omejeno doseganje kapitalskih blažilnikov, vključno s kapitalsko smernico (P2G);
- začasno izpolnjevanje kapitalskih zahtev drugega stebra s kapitalom nižje kakovosti od navadnega lastniškega temeljnega kapitala;
- začasno omejeno doseganje količnika likvidnostnega kritja (LCR).

Prav tako smo na podlagi priporočila ECB ter s ciljem povečati odpornost finančnega sistema na finančne šoke, ohranjati finančno stabilnost, preprečiti nastanek motenj v finančnem sistemu in zmanjšati kopičenje sistemskih tveganj, ki izhajajo iz epidemije Covid-19, uvedli **začasno omejitev izplačil dobičkov** bank in hranilnic, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji, in prilagodili ukrep, ki ureja pogoje kreditiranja prebivalstva (več v poglavju 5.2).

Učinki epidemije Covid-19 so razkrili potrebo po skrbnem preučevanju možnosti, ki jih trenutni okvir Baselskega odbora za nadzor bank ponuja za aktivacijo blažilnika CCyB. Ta ni nujno omejen na primere čezmerne rasti posojil. Prav tako so razkrili potrebo po večjem deležu kapitalskih zahtev, ki so bolj odzivne na makrofinančni cikel. Drehmann et al. (2020) menijo, da krizne rešitve makrobonitetne politike ne

¹⁰⁴ FSR, pomlad 2020, Centralna banke Španije.

bi smele spodkopati zaupanja v finančni sistem. Banke, udeleženci na trgu in širša javnost morajo ohraniti zaupanje v blažilnike. Tiste banke, ki bodo ohranile odpornost na srednji rok, bodo lahko obdržale ključno vlogo pri podpiranju realnega gospodarstva in ne samo pri premostitvi krize Covid-19. Pri vodenju makrobonitetne politike je kritičnega pomena njena komunikacija, ki jo je glede na njen takojšnji vpliv na pričakovanja agentov treba načrtno in jasno uporabljati.

5.2 Makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije

Makrobonitetna omejitev razdelitev dobičkov bank

Zaradi možnih posledic pandemije Covid-19 je bila aprila 2020 uvedena začasna omejitev izplačil dobičkov bank in hranilnic.¹⁰⁵ Cilj ukrepa je povečati odpornost finančnega sistema na finančne šoke, ohranjati finančno stabilnost, preprečiti nastanek motenj v finančnem sistemu in zmanjšati kopičenje sistemskih tveganj, ki izhajajo iz Covid-19. Ukrepi velja za vse banke in hranilnice, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji.

Namen ukrepa je ohranitev kapitala bank, da bo slovenski bančni sistem lažje prenesel potencialne izgube zaradi epidemije Covid-19 ter še naprej zagotavljal oskrbo gospodarstva in državljanov s krediti. Makrobonitetni ukrep uresničuje vmesni cilj makrobonitetne politike omejitve sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšalo moralno tveganje.

Dodatni razlogi za sprejetje ukrepov o začasnem neizplačilu dividend oziroma dobička v preteklih in tekočem letu so tudi naslednji:

- preprečitev poslabševanja likvidnosti finančnih institucij z izplačilom dividend in odkupom lastnih deležev v korist lastnikov oziroma z izplačilom dobička finančnih institucij;
- preprečitev zlorabe regulatornih priporočil, sprejetih na ravni institucij EU, ki naj bi lajšale izpolnjevanje regulatornih omejitev finančnih institucij z namenom nemotenega kreditiranja (npr. ECB o možnosti neizpolnjevanja kapitalskih in likvidnostnih blažilnikov za pomembne banke in podobnem ukrepu Banke Slovenije za manj pomembne banke) v korist izplačila dividend in odkupa lastnih deležev, namesto ohranjanja zadostne ponudbe finančnih storitev;
- preprečitev zlorabe ukrepov zakonodajalca za lajšanje posledic epidemije Covid-19 in ohranjanje likvidnosti v realnem delu gospodarstva za izplačilo dividend in odkupa lastnih deležev v finančnih institucijah;
- omejitev tveganja ugleda finančnega sektorja ob izplačevanju dividend in odkupa lastnih deležev v korist lastnikov finančnih institucij.

Makrobonitetni ukrep omejitve razdelitev dobičkov bank vključuje začasno prepoved izplačil dividend ali vmesnih dividend, izplačil v zvezi z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom ali instrumenti dodatnega kapitala in izplačil variabilnega dela prejemkov ali vzpostavitev obveznosti za izplačilo variabilnega dela prejemkov ali diskrecijskih pokojninskih ugodnosti za zaposlene, katerih poklicne dejavnosti pomembno vplivajo na profil tveganosti banke (opredeljeni zaposleni). Makrobonitetni ukrep se nanaša na dobiček bank, ustvarjen v letih 2019 in 2020, in na nerazporejene dobičke in rezerve iz preteklih let ter velja eno leto od objave v Uradnem listu RS.¹⁰⁶ Banka Slovenije lahko ob pomembnem zmanjšanju tveganj ukrep predčasno prekliče ali ob povečanju tveganj podaljša njegovo veljavnost. Ocenjujemo, da bo ukrep ob upadu gospodarske aktivnosti prinesel pomembne koristi bančnemu sistemu in realnemu gospodarstvu. Navadni lastniški temeljni kapital bank se je v prvem polletju 2020 povečal za 7,9 % zaradi vključevanja dobičkov iz preteklega poslovnega leta, ki so jih banke morale zadržati v celoti.

Makrobonitetna omejitev razdelitev dobičkov liziških družb

Potem ko je Banka Slovenije sprejela makrobonitetni ukrep o omejitvi o omejitvi razdelitve dobičkov bank in hranilnic, je s priporočilom podobne smernice podala tudi liziškim družbam.¹⁰⁷ Banka

¹⁰⁵ Sklep o makrobonitetni omejitvi razdelitev dobičkov bank je bil sprejet na podlagi 13. člena ter prvega odstavka 31. člena Zakona o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 59/11 in 55/17), 4., 17. in 16. točke prvega odstavka 19. člena Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (Uradni list RS, št. 100/13) ter Priporočila OFS/2020/1 z dne 6. 4. 2020.

¹⁰⁶ Več informacij o vsebini makrobonitetnega ukrepa je na voljo v [Uradnem listu RS, št. 49/2020](#).

¹⁰⁷ Makrobonitetno priporočilo je bilo izdano na podlagi prvega odstavka 31. člena Zakona o Banki Slovenije (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 59/11 in 55/17), 4., 17. člena ter 16. točke prvega odstavka 19. člena Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (Uradni list RS, št. 100/13) in Priporočila Odbora za finančno stabilnost OFS/2020/1 z dne 6. 4. 2020.

Slovenije liziškim družbam priporoča, naj začasno omejijo razdelitev bilančnega in zadržanega dobička, ustvarjenega v letih 2019 in 2020. Priporočilo bo veljalo predvidoma eno leto.

Namen priporočila je zagotoviti, da tudi liziške družbe ohranijo čim višjo raven kapitaliziranosti in tako prispevanju k:

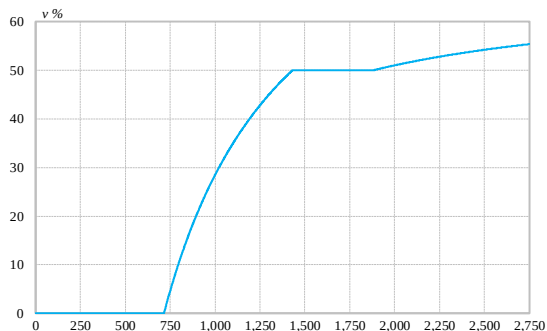
- povečanju odpornosti finančnega sistema na finančne šoke;
- ohranjanju finančne stabilnosti;
- preprečitvi nastanka motenj v finančnem sistemu Republike Slovenije;
- zmanjšanju kopičenja potencialnih sistemskih tveganj.

Priporočilo se nanaša na liziške družbe, ki so v letu 2019 ustvarile vsaj 1 mio EUR novih liziških poslov, ob tem so posli iz finančnega najema predstavljali vsaj 50 % vseh novih poslov, njihova bilančna vsota pa presega 10 mio EUR. Vključuje začasno omejitev razdelitve dobička družbenikom, razdelitve vplačanega presežka kapitala, ki je povezan s kapitalskimi instrumenti, zadržanega dobička, akumuliranih drugih vseobsegajočih donosov, drugih rezerv ter rezervacij in uporabe dobička za druge namene, na primer za izplačila članom posloводства.

Makrobonitetni ukrepi pri kreditiranju prebivalstva

Novembra 2019 je ukrep omejevanja razmerja med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditjemalca (v nadaljevanju: DSTI) postal zavezujoč za vsa nova posojila prebivalstvu. Najvišje dovoljeno razmerje DSTI se giblje med 0 % in 67 %¹⁰⁸ ter je odvisno od višine kreditjemalčevega dohodka (glej sliko 5.1), strukture dohodka (enkratni prejemki in prejemki, izvezti iz izvršbe, se v dohodek ne upoštevajo), višine minimalne plače in vzdrževanih družinskih članov.¹⁰⁹ Novembra 2019 je za nova potrošniška posojila¹¹⁰ postala zavezujoča tudi omejitev ročnosti na sedem let.¹¹¹ Po uvedbi zavezujočih makrobonitetnih ukrepov se je kreditna rast pri potrošniških posojilih postopno začela zniževati.¹¹²

Slika 5.1: Najvišji dovoljeni DSTI glede na neto mesečni dohodek¹¹³ kreditjemalca

Opomba: Graf prikazuje najvišji dovoljeni DSTI za osebo brez vzdrževanih družinskih članov in predhodnih finančnih obveznosti (leasingov in posojil).

Vir: Izračuni BS.

Makrobonitetni ukrepi, ki omejujejo kreditiranje prebivalstva¹¹⁴, preprečujejo čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod ter zagotavljajo minimalne kreditne standarde. Ukrep omejevanja DSTI zmanjšuje tveganje neplačila (angl. probability of default) z omejevanjem zadolženosti posameznika. Ukrep omejitve ročnosti je komplementaren ukrepu omejevanja DSTI, zasleduje iste vmesne cilje in zmanjšuje možnost izogibanja omejitvam DSTI s podaljševanjem ročnosti. Za posojila, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino, še vedno velja priporočilo glede razmerja med zneskom posojila in vrednostjo

¹⁰⁸ Dovoljene izjeme bankam omogočajo, da je del novih posojil lahko odobren z višjim DSTI. Pri posojilih, ki se štejejo v dovoljene izjeme, DSTI ne sme preseči 67 %. Dodatno mora kreditjemalcu po odštetu stroška servisiranja celotnega dolga ostati vsaj 76 % bruto minimalne plače. V primeru vzdrževanih družinskih članov se ta znesek ustrezno poveča.

¹⁰⁹ Ne glede na DSTI mora kreditjemalcu po odštetu stroška servisiranja dolga ostati vsaj 76 % bruto minimalne plače (714,84 EUR v 2020). Če ima vzdrževane družinske člane, se ta znesek ustrezno poveča.

¹¹⁰ Potrošniška posojila so vsa posojila prebivalstvu, ki niso zavarovana s stanovanjsko nepremičnino ali njihov namen ni nakup, obnova ali gradnja stanovanjske nepremičnine.

¹¹¹ Dovoljene izjeme bankam omogočajo, da je del novih potrošniških posojil lahko odobren z ročnostjo do 10 let.

¹¹² Več informacij o trenutnem dogajanju na trgu potrošniških posojil prebivalstvu je v poglavju 1.3.

¹¹³ Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva v izračun DSTI upošteva letni strošek servisiranja celotnega dolga in letni dohodek. Za lažjo predstavbo na grafu prikazujemo najvišji dovoljeni DSTI v odvisnosti od mesečnega dohodka.

¹¹⁴ Uvedeni so bili s Sklepom o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 64/19).

stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (v nadaljevanju: LTV). To priporoča, da LTV ne preseže 80 %. Ukrep, ki zmanjšuje izgube bank v primeru neplačila (angl. loss given default), je komplementaren omejitvam DSTI in zasleduje iste vmesne cilje.

Zaradi epidemije Covid-19 smo maja 2020 začasno omogočili¹¹⁵ večjo fleksibilnost pri izračunu razmerja DSTI. Če je kreditojemalec v času, ko je bila v Republiki Sloveniji razglašena epidemija Covid-19, začasno prejemal nižje dohodke, se ti lahko izključijo iz izračuna dohodka. Banke lahko to možnost izkoristijo, ko razpolagajo z vsaj enim podatkom o obračunem in izplačnem dohodku, iz katerega izhaja, da je vpliv epidemije na dohodek kreditjemalca prenehal.

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Druge sistemsko pomembne banke (DSPB) smo prvič identificirali v letu 2015, ko smo opredelili tudi prehodno obdobje za izpolnitev kapitalnega blažilnika, in sicer od 1. 1. 2019. Ob preverbi izpolnjevanja meril za DSPB v letu 2019 smo identificirali eno sistemsko pomembno banko več v primerjavi z letom 2018, medtem ko so banke, ki so bile kot DSPB identificirane že v preteklih letih, ostale uvrščene v iste razrede kot lani in posledično ohranile višino blažilnika, ki ustreza razredu njihovega kazalnika sistemske pomembnosti.

Blažilnik za DSPB, uveden na podlagi ZBan-2, je namenjen omejevanju sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud z namenom zmanjšanja moralnega hazarda. Gre za enega vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki jih opredeljuje Strateški okvir makrobonitetne politike Banke Slovenije. Pri določanju DSPB Banka Slovenije v pretežnem delu sledi Smernicam o merilih za določitev pogojev uporabe člena 131(3) Direktive 2013/36/EU (CRD) v zvezi z oceno drugih sistemsko pomembnih institucij (DSPI) (v nadaljevanju: smernice). Banke so v skladu s smernicami ovrednotene glede na kriterije velikost, pomen za gospodarstvo Evropske unije ali Republike Slovenije, pomen čezmejnih dejavnosti in medsebojno povezanost banke ali skupine s finančnim sistemom.

ZBan-2 določa, da Banka Slovenije najmanj enkrat na leto preveri izpolnjevanje meril za DSPB in ustreznost določenih stopenj blažilnika za DSPB. Pri določanju DSPB je Banka Slovenije v veliki meri sledila Smernicam EBA,¹¹⁶ višino pripadajočih blažilnikov pa opredeljuje Sklep o določitvi blažilnika za druge sistemsko pomembne banke (Uradni list RS, št. 96/15, 68/17).

V letu 2019 smo identificirali sedem sistemsko pomembnih bank, eno več kot v prejšnjem letu. Stopnje blažilnika DSPB so za naslednje leto določene v spodnji tabeli. V primerjavi s predhodnim letom je Banka Intesa Sanpaolo, d. d., uvrščena med druge sistemsko pomembne banke s stopnjo blažilnika DSPB v višini 0,25 %. Banki Intesa Sanpaolo je bil določen enoletni rok za izpolnitev blažilnika – dosegati ga mora od 1. 1. 2021. Banke morajo blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom.

Tabela 5.3: DSPB – vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in stopnje blažilnika

Banka	Kazalnik sistemske pomembnosti	Stopnja blažilnika
NLB d.d.	2915	1,00%
SID banka, d.d., Ljubljana	1428	0,50%
Nova KBM d.d.	940	0,25%
Abanka d.d.	712	0,25%
SKB d.d.	631	0,25%
UniCredit banka Slovenija d.d.	602	0,25%
Banka Intesa Sanpaolo d.d.	512	0,25%*

Opomba: Rok za izgraditev blažilnika 1. 1. 2021.

Vir: Banka Slovenije.

Proticiklični kapitalni blažilnik

Svet Banke Slovenije je 26. 6. 2020 sprejel odločitev, da se obstoječemu sklopu kazalnikov za določanje proticikličnega kapitalnega blažilnika doda sestavljeni indikator. Sestavljeni indikator povzema raven cikličnih sistemskih tveganj v slovenskem bančnem sistemu in pomaga pri odločanju o proticikličnem kapitalnem blažilniku.

¹¹⁵ Sklep o spremembi in dopolnitvi Sklepa o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 75/20).

¹¹⁶ Več o obveznih kazalnikih, ki jih za identifikacijo DSPB predpisuje EBA, je na voljo na spletni strani Banke Slovenije.

Proticiklični kapitalni blažilnik je eden od poglavitnih makrobonitetnih instrumentov, ki je bil zastavljen v okviru regulative Basel III.¹¹⁷ Namen proticikličnega kapitalnega blažilnika (v nadaljevanju: blažilnik) je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar so te povezane s povečanjem tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja. Banka Slovenije je blažilnik uvedla leta 2016.

Blažilnik neposredno povečuje odpornost bančnega sistema in preprečuje čezmerno rast kreditiranja. Ob obratu kreditnega cikla ali zmanjšanju tveganj se vrednost blažilnika bodisi zniža ali v celoti sprosti (0 %). Nižja vrednost blažilnika bankam omogoči absorpcijo morebitnih izgub. Hkrati se zmanjša tveganje, da bi regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov.

Blažilnik se aktivira, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu. Na podlagi vrednosti kazalnikov neravnovesij v bančnem sistemu, ki izvirajo iz čezmernega kreditiranja gospodarstva, in ekspertne presoje ostaja vrednost blažilnika vse od njegove uvedbe nespremenjena na ravni 0 % skupne izpostavljenosti tveganjem.

Ključni kazalnik za določitev vrednosti blažilnika je opredeljen kot odstopanje razmerja med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP od lastnega dolgoročnega trenda. Kazalnik signalizira potencialno čezmerno rast kreditov v razmerju do gospodarske rasti. Poleg odstopanja razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda Banka Slovenije spremlja tudi naslednje kazalnike:

1. letna stopnja rasti cen nepremičnin (mera potencialne preценjenosti nepremičnin);
2. letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju (mera gibanja kreditov);
3. razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (mera trdnosti bilanc stanja bank);
4. donos na kapital (mera trdnosti bilanc stanja bank) in
5. razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom (mera zadolženosti zasebnega sektorja).

Banka Slovenije spremlja tudi sestavljeni indikator. Ta združuje posamezne kazalnike tveganja, ki imajo dobro napovedno moč pri napovedi krize na podlagi podatkov držav evroobmočja ter Danske, Švedske in Velike Britanije. Kazalniki tveganja, ki so združeni v sestavljeni indikator, so:

1. bančni krediti domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju glede na BDP (mera gibanja kreditov);
2. skupna realna rast kreditov (mera gibanja kreditov);
3. razmerje med cenami stanovanjskih nepremičnin in dohodkom (mera potencialne preценjenosti nepremičnin);
4. razmerje med servisiranjem dolga in dohodkom (mera zadolženosti privatnega zasebnega sektorja) in
5. razmerje med saldonom tekočega računa in BDP (mera zunanjih neravnovesij).

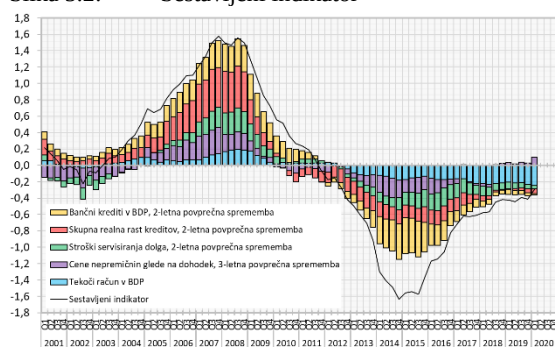
Za vsakega izmed kazalnikov smo preizkusili različne spremembe (četrletne, enoletne, dvoletne, triletna spremembe itd.), da bi identificirali tiste z najboljšo napovedno močjo. Dvoletne ali triletna spremembe kazalnikov imajo najboljšo napovedno moč krize. Ob njihovi uporabi se začnejo posamezni kazalniki povečevati ali upadati približno pet let pred začetkom sistemske finančne krize in običajno dosežejo vrh oziroma dno eno do dve leti pred nastankom krize, kar so zaželeni lastnosti kazalnikov zgodnjega opozarjanja.

Posamezni kazalniki tveganja so združeni v sestavljeni indikator tako, da optimizirajo napovedno moč zgodnjega opozarjanja na krizo pet do dvanajst kvartalov pred pojavom krize.¹¹⁸ Slika 5.2 prikazuje vrednost sestavljenega indikatorja v prvem četrletju 2020 in prispevek posameznih kazalnikov k sestavljenemu indikatorju. V prvem četrletju 2020 je znašala vrednost sestavljenega indikatorja -0,29.

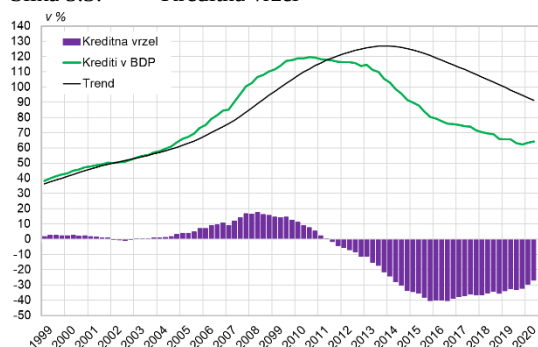
¹¹⁷ BCBS (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems.

¹¹⁸ Več informacij o sestavi sestavljenega indikatorja je na voljo v [Anticipating the bust: a new cyclical systemic risk indicator to assess the likelihood and severity of financial crises, Occasional Paper ECB št. 219, Februar 2019.](#)

Slika 5.2: Sestavljeni indikator

Slika 5.3: Kreditna vrzel

Opomba: V izračun kreditne vrzeli so vključena vsa bančna posojila (domačih in tujih bank) zasebnemu nebančnemu sektorju (nebančni sektor brez države). Vzame se obseg posojil pred oslabitvami (bruto). BDP je preračunan na letno raven kot vsota nominalnega BDP-ja v zadnjih štirih četrtletjih. Trend serije Posojila/BDP je ocenjen z rekurzivnim Hodrick-Prescott (HP) filtrom z lambda parametrom 400.000. Kreditna vrzel je razlika med dejansko vrednostjo posojila/BDP in trendom.

Vir: Banka Slovenije.

Banka Slovenije lahko določi blažilnik za Slovenijo v razponu med 0 in 2,5 % zneska skupne izpostavljenosti tveganjem, v izjemnih primerih pa tudi višje. Stopnja blažilnika se določa v korakih po 0,5 odstotne točke. Kadar je opredeljena stopnja blažilnika višja od 0 % ali kadar se zviša že uveljavljena stopnja, se začne nova stopnja blažilnika uporabljati 12 mesecev po objavi. V izrednih okoliščinah se lahko začne nova stopnja blažilnika uporabljati tudi pred pretekom 12 mesecev od objave.

Popolna sprostitev blažilnika (s stopnje 2,5 % na stopnjo 0,0 %) je predvidena ob obratu kreditnega cikla oziroma ob pojavu močnih neravnovesij, ki bi lahko ogrozila delovanje bančnega sistema. Za sprostitev se uporabljajo kazalniki, ki hitro reagirajo na finančni stres. Sprostitev blažilnika je podvržena višji stopnji negotovosti in zahteva zelo visoko stopnjo diskrecijske presoje.

Zaradi pojava epidemije Covid-19 so se mnogi nacionalni makrobonitetni organi odločili za znižanje ali za popolno sprostitev blažilnika. Države, ki so se zaradi nedavnih dogodkov odločile za sprostitev blažilnika, so na primer Belgija, Danska, Francija, Nemčija, Slovaška, Irska, Norveška, Švedska, Islandija, Litva in UK.¹¹⁹ Cilj znižanja oziroma sprostitve blažilnika je zagotoviti bankam dodatni kapital za absorpcijo morebitnih izgub in zmanjšanje tveganja, da bi regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov in tako negativno vplival na realno gospodarstvo.

Makrobonitetni likvidnostni instrumenti

Srednjeročni cilj makrobonitetnih likvidnostnih ukrepov je ublažiti in preprečiti čezmerno neskladje v ročnosti strukturi in nelikvidnost. Makrobonitetni likvidnostni instrumenti vključujejo zlasti dve vrsti ukrepov. Cilj prve vrste ukrepov je okrepiti odpornost bank na likvidnostne šoke, ki se nanašajo na zelo kratka obdobja (30 dni, 6 mesecev). Cilj druge vrste ukrepov je preprečiti čezmerno odvisnost bank od nestabilnih virov financiranja, tj. virov financiranja, zaradi katerih so banke močno izpostavljene tveganju obnove. Primer prve vrste ukrepov je nacionalni ukrep, sprejet v Sloveniji v zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja, znan kot likvidnostni količnik (KL1). Ukrep je predpisoval minimalno razmerje (enako 1) med finančnimi sredstvi in viri sredstev s preostalo zapadlostjo do 30 dni. Z uvedbo usklajenega likvidnostnega ukrepa, znanega kot količnik likvidnostnega kritja, in upoštevanjem presežne likvidnosti v bančnem sistemu, ki izhaja iz pogoste uporabe nekonvencionalnih ukrepov denarne politike po evropski državni dolžniški krizi, je nacionalni ukrep KL1 doživel dve regulativni spremembi. Prvič, ukrep se od januarja 2018 uporablja kot makrobonitetno priporočilo, drugič, priporočilo o minimalni vrednosti za KL1 od 1. aprila 2020 ne velja več.

V Sloveniji trenutno velja makrobonitetni likvidnostni ukrep, znan kot razmerje med letnimi spremembami stanja kreditov nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitvev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja (GLTDF). Z ukrepom GLTDF se priporoča bankam s pozitivnim letnim prirastom vlog nebančnega sektorja, da imajo letni prirast kreditov nebančnemu sektorju (pred oslabitvami), ki ni negativen. Ta makrobonitetni ukrep je bil uveden junija 2014 za upočasnitev dinamike zniževanja razmerja med krediti in vlogami (LTD) v bančnem sistemu. Pred veliko finančno krizo so banke s povečevanjem čezmernega grosističnega financiranja razširile svoje bilance stanja. Banke so se med krizo soočale s težavami pri obnovi tega vira financiranja, za poplačilo ponudnikov grosističnega

¹¹⁹ Več informacij o trenutnih vrednosti proticikličnega blažilnika je na voljo na [spletni strani ESRB](#).

financiranja pa so bile prisiljene uporabiti sredstva, zbrana z vlogami. Z omejitvijo te možnosti ukrep odvrča banke od tega, da bi ponovno postale čezmerno odvisne od nestabilnega grosističnega financiranja. GLTDF je primer prej omenjenih ukrepov druge vrste.

V letu 2019 in prvem četrtletju 2020 je bila na ravni sistema vedno dosežena skladnost z ukrepom GLTDF. Po izbruhu pandemije se bodo posojila predvidoma zmanjšala (zaradi dejavnikov ponudbe in povpraševanja) in prišlo bo do kršitve ukrepa, kar je že bilo zaznано v drugem četrtletju 2020. V trenutnih razmerah je namen ukrepa, da banke opozori na nujnost spodbujanja kreditiranja nebančnemu sektorju. Namen ukrepa je zlasti preprečiti škodljive vplive na realno gospodarstvo in finančni sistem, ki se lahko pojavijo, če banke prenehajo obnavljati posojila podjetjem.

Depozitne obrestne mere

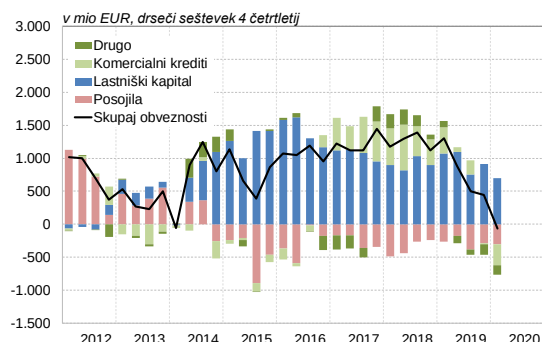
Banka Slovenije je marca 2012 uvedla makrobonitetni instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Ukrep je del procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala bank (ICAAP – SREP procesa) in opredeljuje pribitek h kapitalskim zahtevam za prevzeto dohodkovno tveganje iz naslova sklepanja novih vlog zasebnega nebančnega sektorja, kjer realizirana depozitna obrestna mera presega z instrumentom določeno zgornjo mejo.

Namen instrumenta omejevanja depozitnih obrestnih mer, ki bank trenutno ne omejuje, je bil zmanjševanje dohodkovnega tveganja za banke ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Sprejeti ukrep naj bi banke spodbudil k še večji skrbnosti pri uravnavanju višine pasivnih obrestnih mer, kar bi pozitivno vplivalo tudi na posojilne obrestne mere.

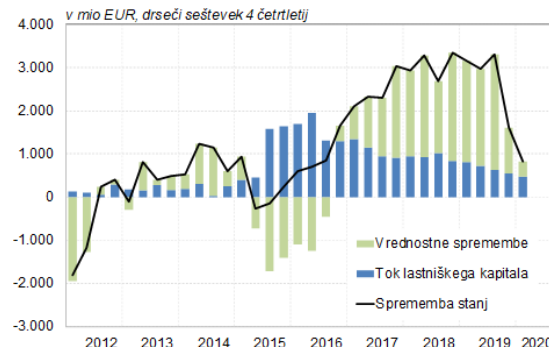
6 PRILOGA

Podjetja

Slika 6.1: Tokovi obveznosti podjetij s tujino po instrumentih

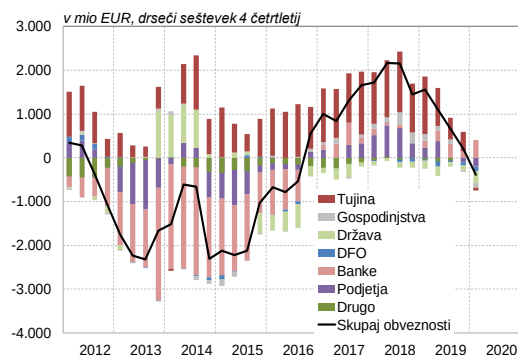
Slika 6.2: Členitev spremembe lastniškega kapitala podjetij

Opomba: Celotna posojila podjetjem sestavljajo posojila iz tujine, posojila od domačih bank, posojila od države in drugih finančnih organizacij, medpodjetniška posojila in posojila gospodinjstev. DVP: dolžniški vrednostni papirji.

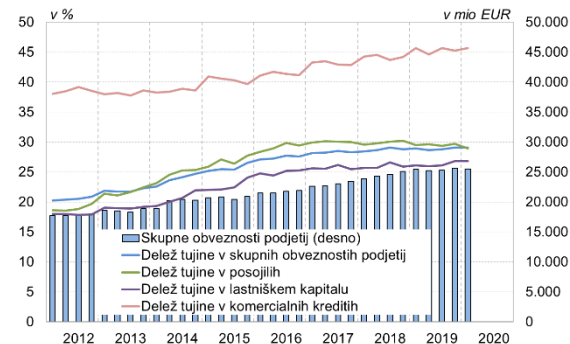
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.3: Tokovi obveznosti podjetij po sektorjih upnikov

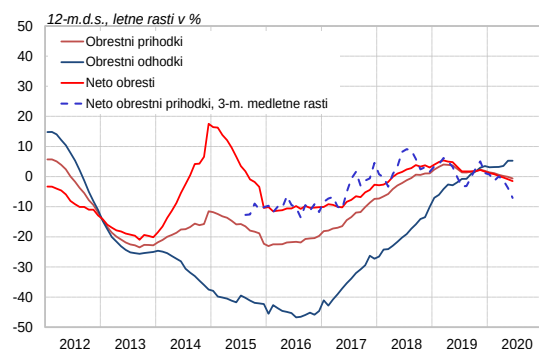
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.4: Delež tujine v stanju obveznosti podjetij po instrumentih

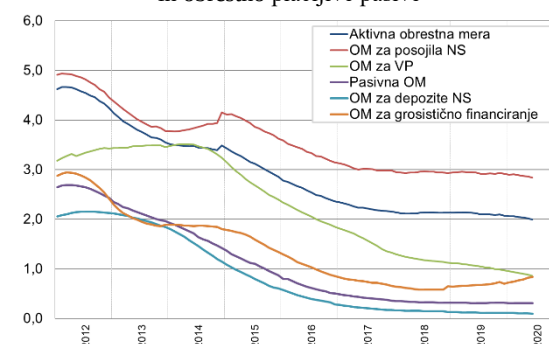
Dohodkovno tveganje

Slika 6.5: Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti

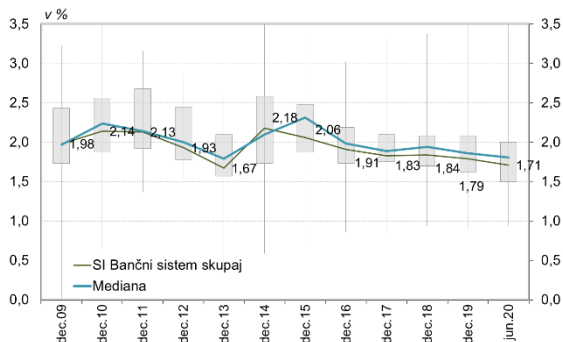

Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.6: Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno plačljive pasive

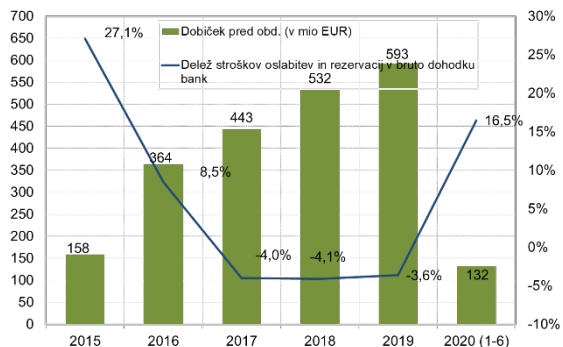

Slika 6.7: Vrednosti neto obrestne marže za SI bančni sistem, distribucija njene vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj

Vir: Banka Slovenije.

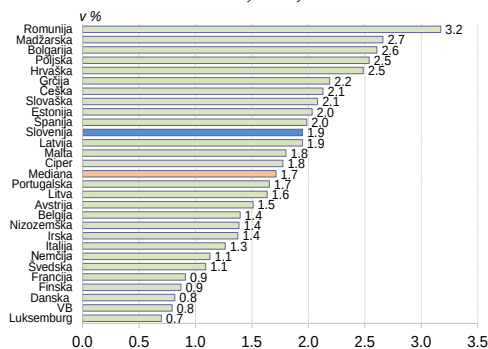
Slika 6.9: Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank

Opomba: Negativne vrednosti pri neto stroških oslabitev in rezervacij pomenijo njihovo neto sproščanje.

Vir: Banka Slovenije.

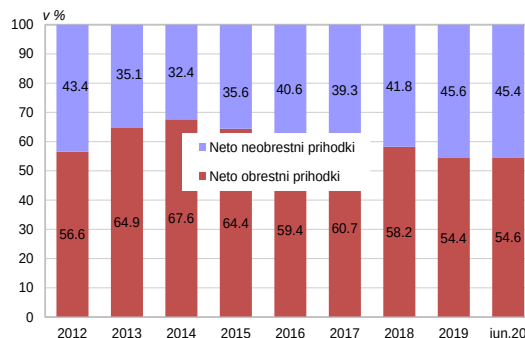
Slika 6.11: Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2019

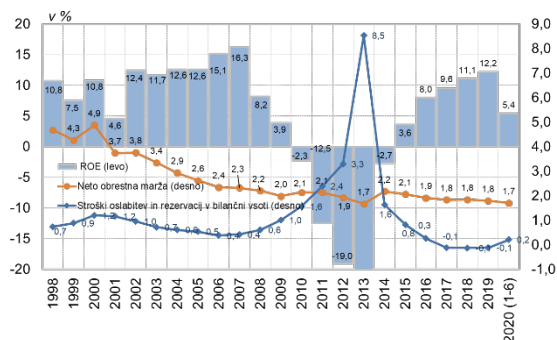
Opomba: Neto obrestna marža in ostale vrednosti kazalnikov za Slovenijo po podatkih CBD, ECB se nekoliko razlikujejo od vrednosti na osnovi samo podatkov v poročilu, ki so na podlagi podatkov na posamični osnovi.

Vir: ECB, SDW (podatki CBD).

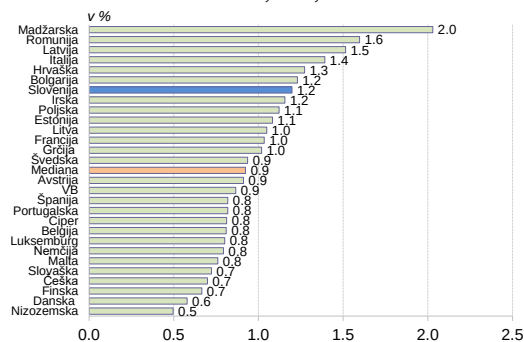
Slika 6.8: Sestava bruto dohodka bank

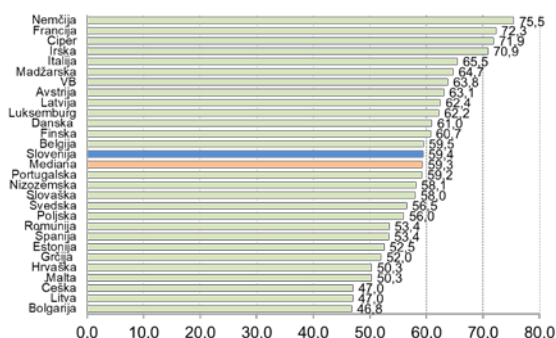
Slika 6.10: Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti

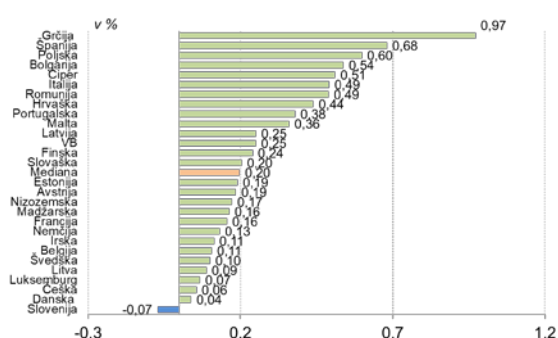
Slika 6.12: Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2019

Slika 6.13: Operativni stroški – CIR v državah EU 28, v %, leto 2019

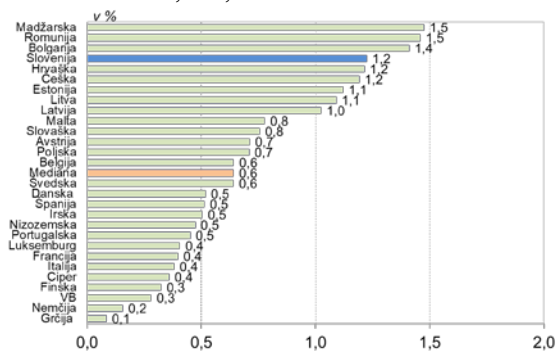

Slika 6.14: Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, v %, leto 2019

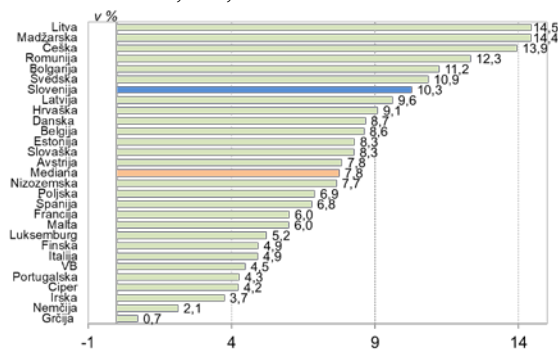

Opomba: Negativne vrednosti na sliki desno pomenijo neto sproščanje oslabitev in rezervacij.
Vir: ECB, SDW (CBD).

Slika 6.15: Donosnost na aktivno (ROA) v državah EU 28, v %, leto 2019

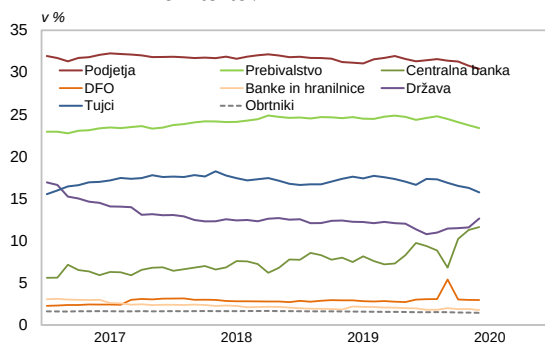
Slika 6.16: Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, v %, leto 2019

Opomba: Negativne vrednosti na sliki desno pomenijo neto sproščanje oslabitev in rezervacij.
Vir: ECB, SDW (CBD).

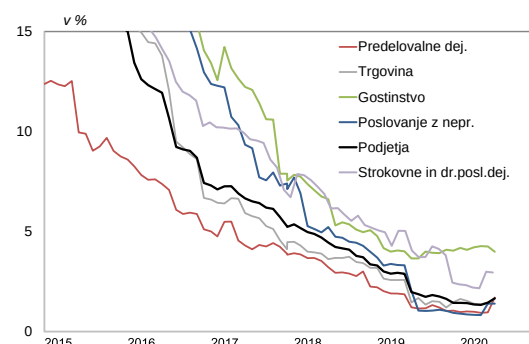
Kreditno tveganje

Slika 6.17: Struktura izpostavljenosti po skupinah komitentov

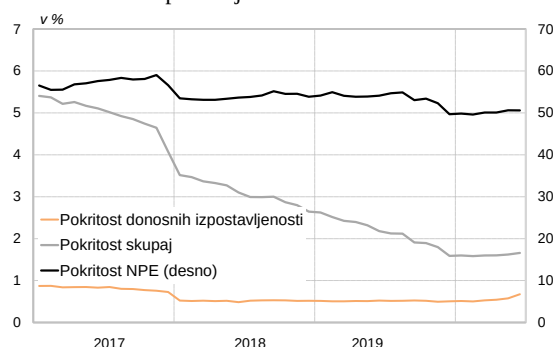

Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.18: Zamude nad 90 po dejavnostih

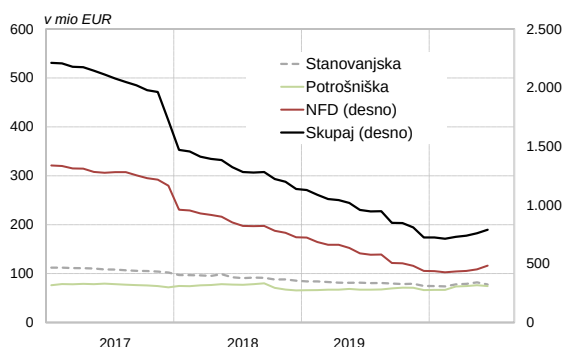

Slika 6.19: Pokritost donosnih in nedonosnih (NPE) izpostavljenosti z oslabitvami

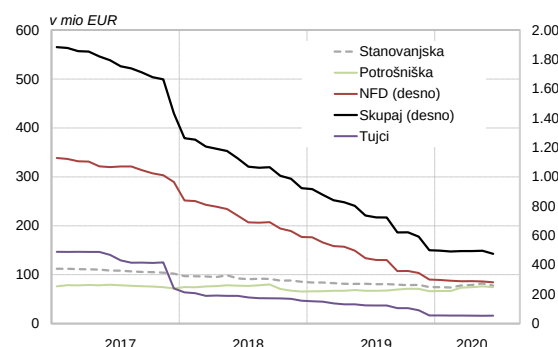

Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.20: Zneski skupnih oslabitev

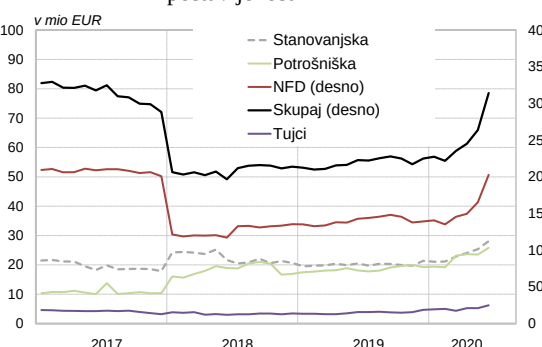

Slika 6.21: Zneski oslabitev za NPE

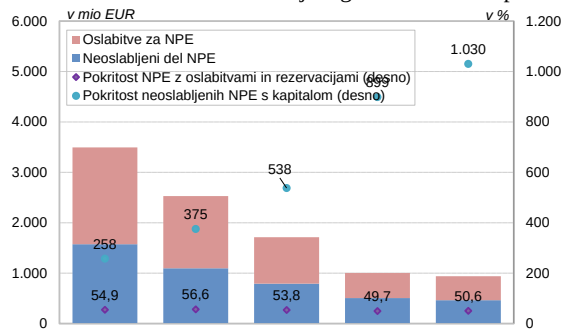

Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.22: Zneski oslabitev za donosne izpostavljenosti

Slika 6.23: Pokritost neoslabljenega dela NPE s kapitalom

Vir: Banka Slovenije.

Stopnje prehodov in prehodne matrice za podjetja

Tabela 6.1: Stopnje prehodov (DR) za mikro, majhna in srednje velika podjetja ter velika podjetja

	Mikro, mala in srednje velika podjetja	Velika podjetja
DR 2016-2017	4,1	1,9
DR 2017-2018	6,2	3,1
DR 2018-2019	5,1	2,3

Opomba: Izračuni enoletnih stopenj prehoda plačnikov med neplačnike temeljijo na naslednjih predpostavkah:

1. *Enota opazovanja*: pri izračunu stopenj prehodov plačnikov med neplačnike (DR) je enota opazovanja komitent-datum. Za posameznega komitenta se upošteva le en podatek, tudi če ima izpostavljenost pri različnih bankah. V izračunu so upoštevane banke in hranilnice. V izračunu so upoštevani vsi komitenti, ki imajo na začetni datum pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti.

2. *Neplačnik* je opredeljen z Ebino definicijo nedonosne izpostavljenost na ravni komitenta.

3. *Izračun stopnje prehoda:*

Števec stopnje neplačila je opredeljen kot število komitentov, ki so bili na začetni datum (to je konec leta T) plačniki in so kadar koli v naslednjem letu (letu T + 1) postali neplačniki, pri tem ni nujno, da so še vedno v stanju konec leta T + 1.

Imenovalec stopnje neplačila je opredeljen kot število komitentov, ki so bili na začetni datum (to je konec leta T) plačniki.

Vsak komitent je v izračunu upoštevan samo enkrat, tudi če ima izpostavljenost pri različnih bankah. Uporabljen je konservativen pristop, pri čemer se upošteva, da je komitent neplačnik, če je neplačnik pri kateri koli banki vsaj enkrat v opazovanem obdobju.

Tabela 6.2: Deleži števila prehodov mikro, majhnih in srednje velikih podjetij ter velikih podjetij med bonitetnimi razredi (Prehodne matrike)

Mikro, mala in srednje velika podjetja

		dec.17				
		A	B	C	D	E
dec.16	A	88,9	7,1	2,0	1,0	1,0
	B	13,9	76,8	6,3	2,1	0,9
	C	6,0	15,3	70,0	6,6	2,2
	D	1,2	1,2	3,0	80,0	14,5
	E	0,2	0,0	0,2	1,5	98,1

		dec.18				
		A	B	C	D	E
dec.17	A	83,3	11,4	2,6	1,7	1,0
	B	18,8	63,9	11,0	4,5	1,7
	C	8,0	21,8	57,1	10,8	2,3
	D	2,1	1,7	4,4	74,0	17,8
	E	1,6	0,2	0,9	4,9	92,5

		dec.19				
		A	B	C	D	E
dec.18	A	85,9	9,6	2,1	1,7	0,7
	B	16,3	70,6	9,4	2,6	1,3
	C	5,0	20,1	62,0	8,6	4,3
	D	1,2	1,4	3,6	76,2	17,6
	E	0,3	0,0	0,4	1,5	97,8

Velika podjetja

		dec.17				
		A	B	C	D	E
dec.16	A	93,7	5,5	0,6	0,3	0,0
	B	9,6	86,0	3,4	1,0	0,0
	C	2,3	15,2	77,2	4,7	0,6
	D	0,6	1,3	8,4	85,8	3,9
	E	0,0	0,0	1,4	4,1	94,6

		dec.18				
		A	B	C	D	E
dec.17	A	92,2	6,4	1,2	0,1	0,1
	B	24,3	70,9	4,4	0,3	0,0
	C	11,2	35,5	48,6	4,7	0,0
	D	0,9	2,6	7,0	83,3	6,1
	E	0,0	1,8	0,0	2,6	95,6

		dec.19				
		A	B	C	D	E
dec.18	A	93,4	5,9	0,3	0,4	0,0
	B	18,6	77,5	3,2	0,4	0,4
	C	5,6	18,3	71,8	2,8	1,4
	D	1,2	1,2	9,9	82,7	4,9
	E	0,0	0,0	0,0	1,1	98,9

Opomba: Izračuni enoletnih stopenj prehoda komitentov med različnimi bonitetnimi skupinami temeljijo na naslednjih predpostavkah:

1. Enota opazovanja: pri izračunu stopenj prehodov komitentov med posameznimi bonitetnimi skupinami je enota opazovanja poslovna banka-komitent-datum. V izračunu je vsak komitent upoštevan glede na število izpostavljenosti pri različnih bankah v bančnem sistemu. V izračunu so upoštevane banke in hranilnice. Upoštevajo se komitenti, ki so bili v stanju podatkov kreditnega registra na začetku posameznega leta. Za podatek na konec obdobja se upošteva zadnji razpoložljivi podatek za tega komitenta znotraj leta. V analizo so vključeni vsi komitenti, ki imajo pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in zavedeno bonitetno oceno na začetku opazovanega obdobja.

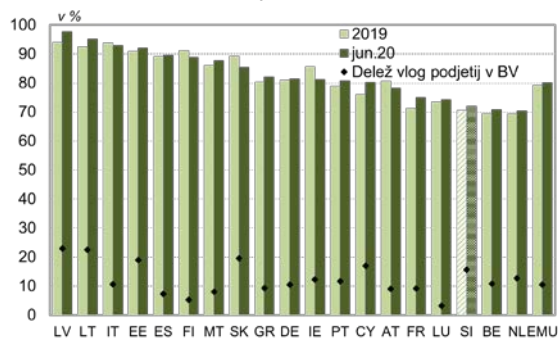
2. Izračun:

Števec stopnje prehoda med bonitetnimi skupinami i in j je opredeljen kot število komitentov, ki so imeli na začetni datum (to je konec leta T) bonitetno oceno i, njihova zadnja razpoložljiva bonitetna ocena v letu T + 1 pa je bila j, pri tem ni nujno, da so bili še vedno v stanju konec leta T + 1.

Imenovalec stopnje prehoda med bonitetnimi skupinami i in j je opredeljen kot število komitentov, ki so imeli na začetni datum (to je konec leta T) bonitetno oceno komitenta i.

Tveganje financiranja

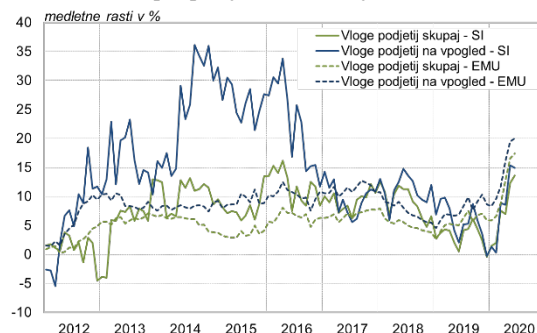
Slika 6.24: Vloge podjetij na pogled po državah evroobmočja

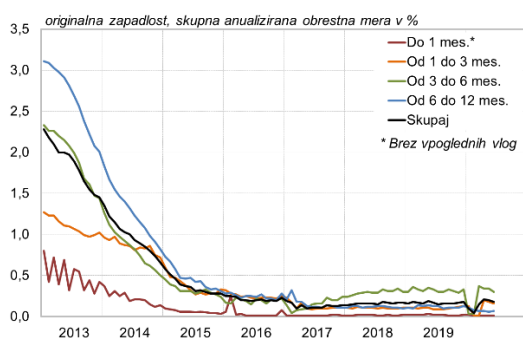
Opomba: Oznaka EMU pomeni Evropska monetarna unija.

Vir: Banka Slovenije, Statistika evroobmočja, ECB (SDW).

Slika 6.25: Vloge podjetij po ročnosti za Slovenijo in povprečje evroobmočja

Slika 6.26: Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 6.27: Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta

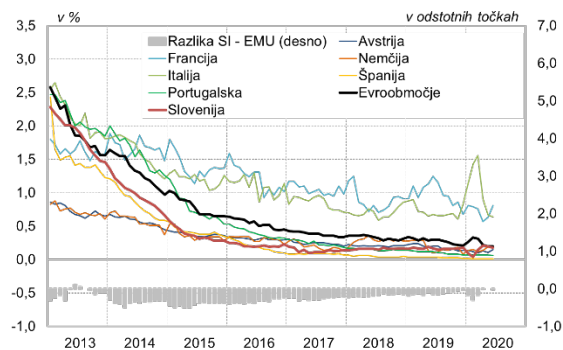

Tabela 6.3: Struktura slovenskega finančnega sistema

	Finančna sredstva, v mio EUR						Struktura, v odstotkih					Delež v BDP, v odstotkih						Stopnja rasti, v odstotkih				
	2015	2016	2017	2018 Q2	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018 Q2	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018	2019 Q2
Denarne finančne institucije	40.382	39.069	39.547	39.853	39.927	41.091	59,6	56,2	54,5	53,2	53,4	103,9	96,8	92,0	89,9	87,3	87,5	-4,5	-3,3	1,2	1,0	3,1
Centralna banka	10.275	12.860	14.850	15.583	16.668	16.456	15,2	18,5	20,5	22,2	21,4	26,4	31,9	34,5	35,2	36,4	35,0	-5,7	25,2	15,5	12,2	5,6
Nedenežne finančne institucije	17.134	17.548	18.151	18.781	18.414	19.436	25,3	25,3	25,0	24,5	25,2	44,1	43,5	42,2	42,4	40,2	41,4	-1,3	2,4	3,4	1,4	3,5
zavarovalnice	6.999	7.416	7.691	7.751	7.670	8.142	10,3	10,7	10,6	10,2	10,6	18,0	18,4	17,9	17,5	16,8	17,3	-0,5	6,0	3,7	-0,3	5,0
pokojninski skladi	2.487	2.564	2.685	2.734	2.741	2.938	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8	6,4	6,4	6,2	6,2	6,0	6,3	6,3	3,1	4,7	2,1	7,4
investicijski skladi razen MMF	2.393	2.480	2.699	2.741	2.516	2.808	3,5	3,6	3,7	3,4	3,6	6,2	6,1	6,3	6,2	5,5	6,0	6,6	3,6	8,8	-6,8	2,4
druge finančne institucije	5.255	5.094	5.077	5.554	5.486	5.548	7,8	7,3	7,0	7,3	7,2	13,5	12,6	11,8	12,5	12,0	11,8	-8,7	-3,1	-0,3	8,1	-0,1
Skupaj	67.791	69.477	72.548	74.217	75.009	76.982	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	174,5	172,1	168,8	167,5	163,9	163,9	-3,9	2,5	4,4	3,4	3,7

Vir: Banka Slovenije.

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BDP	Bruto domači proizvod
BLS	Bank Lending Survey (anketa o bančnih posojilih za evroobmočje)
BS	Banka Slovenije.
CCoB	Capital conservation buffer (varovalni kapitalski blažilnik)
CCyB	Counter-cyclical capital buffer (proticiklični kapitalski blažilnik)
CRD	Capital requirements directive (Direktiva o kapitalskih zahtevah)
CRR	Capital requirements regulation (Uredba o kapitalskih zahtevah)
DFO	Druge finančne organizacije
DSPI	Druge sistemsko pomembne institucije
DSTI	Razmerje med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditorejmalca (angl. debt service to income)
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	European Banking Authority (Evropski bančni organ)
ECB	Evropska centralna banka
EMN	Enotni mehanizem nadzora
EMU	Evropska monetarna unija, evroobmočje
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropski odbor za sistemska tveganja)
EU	Evropska unija
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
Eurostat	Statistical Office of the European Communities
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
GSPI	Globalno sistemsko pomembne institucije
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LGD	Loss given default (izguba ob neplačilu)
LTRO	Long-Term Refinancing Operation (dolgoročne operacije refinanciranja)
LTV	Razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (angl. loan-to-value ratio)
MCR	Minimalna kapitalska rezerva
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSP	Mala in srednje velika podjetja
NFD	Nefinančne družbe
ODR	Operacija dolgoročnega refinanciranja
PELTRO	Pandemic emergency long-term refinancing operation (nujne dolgoročne operacije refinanciranja ob pandemiji)
P2G	Kapitalska smernica drugega stebra (Pillar 2 Guidance)
ROE	Return on Equity (donos na kapital)
RWA	Risk weighted assets (tveganju prilagojena aktiva)
S&P	Standard and Poor's
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SCR	Solventnostna kapitalska rezerva
SDW	Statistical Data Warehouse
SRB	Systemic Risk Buffer (blažilnik sistemskega tveganja)
SREP	Supervisory review and evaluation process (proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TLTRO	Targeted Longer-Term Refinancing Operations (usmerjene dolgoročne operacije refinanciranja)
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
TPA	Tveganju prilagojena aktiva (angl. RWA)
VS	Vzajemni sklad
ZBan-2	Zakon o bančništvu

Kazalo slik in tabel

Tabele

Tabela 1.1:	Izbrani makroekonomski kazalniki za pomembnejše trgovinske partnerice Slovenije	7
Tabela 1.2:	Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo	11
Tabela 5.1:	Pregled kapitalskih blazilnikov	72
Tabela 5.2:	Makrobonitetni ukrepi v evropskih državah kot odgovor na krizo Covid-19	74
Tabela 5.3:	DSPB – vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in stopnje blazilnika	77
Tabela 6.1:	Stopnje prehodov (DR) za mikro, majhna in srednje velika podjetja ter velika podjetja	84
Tabela 6.2:	Deleži števila prehodov mikro, majhnih in srednje velikih podjetij ter velikih podjetij med bonitetnimi razredi (Prehodne matrike)	85
Tabela 6.3:	Struktura slovenskega finančnega sistema	88

Slike:

Slika 1.1:	Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih in napovedi za 2020 in 2021	6
Slika 1.2:	Rast obsega svetovne trgovine in napovedi za 2020 in 2021	6
Slika 1.3:	Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih	7
Slika 1.4:	Kazalniki zaupanja v evroobmočju	7
Slika 1.5:	Bruto dolg države	8
Slika 1.6:	Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic	8
Slika 1.7:	Rast borznih indeksov	8
Slika 1.8:	Pričakovana volatilnost delniških trgov	8
Slika 1.9:	Rast BDP in prispevki k rasti BDP	9
Slika 1.10:	Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime	9
Slika 1.11:	Rast cen (HICP)	10
Slika 1.12:	Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače	10
Slika 1.13:	Javne finance	11
Slika 1.14:	Prihodki in izdatki države	11
Slika 1.15:	Verjetnost finančne krize v štirih četrtletjih v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki	12
Slika 1.16:	Verjetnost finančne krize v štirih četrtletjih v Sloveniji in državah, zajetih v vzorcu	12
Slika 1.17:	Neto obrestna marža in »opravninska« marža v bančnem sistemu	13
Slika 1.18:	Medletne rasti neto obrestnih prihodkov in obrestovane aktive ter neto obrestna marža v letih 2015–1. polletje 2020	13
Slika 1.19:	Količinski in cenovni dejavniki spremembe neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža	14
Slika 1.20:	Količinski in cenovni dejavniki spremembe neto obrestnih prihodkov bank na aktivni in pasivni strani	14
Slika 1.21:	Prispevki instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže	14
Slika 1.22:	Vrste obrestnih prihodkov (skupaj, iz posojil nebančnemu sektorju in iz vrednostnih papirjev)	14
Slika 1.23:	Neto opravninska marža za bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj	15
Slika 1.24:	Neto opravnine in ostali neobrestni prihodki v neobrestnih prihodkih bank	15
Slika 1.25:	Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR)	16
Slika 1.26:	Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota	16
Slika 1.27:	Vrednosti stroškov oslabitev in rezervacij za slovenski bančni sistem, distribucija vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj	17
Slika 1.28:	Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank	17
Slika 1.29:	Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank	17
Slika 1.30:	Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe dohodka bank na spremembo dobička (1. polletje 2020/1. polletje 2019)	17
Slika 1.31:	Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti v državah EU 28, leto 2019	18
Slika 1.32:	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, leto 2019	18
Slika 1.33:	NPE, NPL in terjatve v zamudi nad 90 dni, stanja in deleži	19
Slika 1.34:	Koncentracija deležev NPE po bankah	19
Slika 1.35:	Deleži NPE po velikosti podjetij	19
Slika 1.36:	Stopnje prehodov (TR) med skupinami kreditnega tveganja za podjetja	19
Slika 1.37:	Zamude nad 90 po dejavnostih	20
Slika 1.38:	Nove pogodbe, sklenjene od Q4 2016, ki so do junija 2020 postale nedonosne	20
Slika 1.39:	Struktura posojil, povezanih s Covid-19, po dejavnostih	21
Slika 1.40:	Delež posojil, povezanih s Covid-19, v stanjih posojil po dejavnostih	21
Slika 1.41:	NPE pri potrošniških posojilih	21
Slika 1.42:	Delež NPE pri potrošniških posojilih glede na ročnost in rast posojil	21

Slika 1.43:	Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri posojilih prebivalstvu za posamezno letino n mesecev po sklenitvi posla	22
Slika 1.44:	Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah za posamezno letino (mesečni podatki) glede na mesece po nastanku posla	22
Slika 1.45:	NPE v portfelju tujcev po vrstah naložb	23
Slika 1.46:	Rast posojil tujcem po vrstah	23
Slika 1.47:	Kreditni standardi pri posojilih podjetjem z dejavniki vpliva na standarde v Sloveniji	23
Slika 1.48:	Kreditni standardi pri potrošniških posojilih	23
Slika 1.49:	Rast in stanje potrošniških posojil	24
Slika 1.50:	Rast potrošniških posojil, primerjava z evroobmočjem	24
Slika 1.51:	Ročnost potrošniških posojil	24
Slika 1.52:	Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let v članicah EU	24
Slika 1.53:	Pokritost NPE z oslabitvami za izbrane skupine komitentov	25
Slika 1.54:	Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji	25
Slika 1.55:	Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami za izbrane skupine komitentov	25
Slika 1.56:	Pokritosti po skupinah kreditnega tveganja (brez skupine 3)	25
Slika 1.57:	Cene stanovanjskih nepremičnin	27
Slika 1.58:	Povprečna cena rabljenih stanovanj v večjih slovenskih mestih	27
Slika 1.59:	Število prodaj stanovanjskih nepremičnin	28
Slika 1.60:	Vrednost poslov s stanovanjskimi nepremičninami	28
Slika 1.61:	Rast BDP ter rast realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin	28
Slika 1.62:	Odstopanje različnih kazalnikov sektorjev gradbeništva in poslovanja z nepremičninami od dolgoletnega povprečja	28
Slika 1.63:	Razmerje med ceno stanovanj in povprečno plačo v Sloveniji glede na dolgoročno povprečje	29
Slika 1.64:	Razmerje med ceno nepremičnin in dohodkom ter razmerje med ceno nepremičnin in ceno najemnin	29
Slika 1.65:	Zaupanje potrošnikov	29
Slika 1.66:	Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih	29
Slika 1.67:	Poslovne tendence v gradbeništvu	30
Slika 1.68:	Vrednosti opravljenih gradbenih del	30
Slika 1.69:	Transakcije in cene poslovnih nepremičnin	30
Slika 1.70:	Cene pisarn in lokalov	30
Slika 1.71:	Najemni posli po občinah v letu 2019	31
Slika 1.72:	Najemnine poslovnih nepremičnin v večjih slovenskih mestih	31
Slika 1.73:	Obseg in rast stanovanjskih posojil	31
Slika 1.74:	Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami	31
Slika 1.75:	Kreditni standardi za stanovanjska posojila	32
Slika 1.76:	Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila	32
Slika 1.77:	Nova posojila za poslovne nepremičnine	32
Slika 1.78:	Obseg posojil za poslovne nepremičnine	32
Slika 1.79:	Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil	33
Slika 1.80:	Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja	33
Slika 1.81:	Struktura virov financiranja bank	34
Slika 1.82:	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)	34
Slika 1.83:	Rast vlog po sektorjih	34
Slika 1.84:	Prirasti vlog po sektorjih	34
Slika 1.85:	Struktura stanj vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti	35
Slika 1.86:	Rast vlog gospodinjstev po ročnostih	35
Slika 1.87:	Rast vlog gospodinjstev po ročnostih za SI in povprečje evroobmočja	35
Slika 1.88:	Delež vpoglednih vlog v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja	35
Slika 1.89:	Tehano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti	36
Slika 1.90:	Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti	36
Slika 1.91:	Kumulativna obrestna vrzel	37
Slika 1.92:	Obrestno občutljiva pozicija sistema	37
Slika 1.93:	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco	37
Slika 1.94:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer po vrstah posojil	37
Slika 1.95:	Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	38
Slika 1.96:	Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	38
Slika 1.97:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil	39
Slika 1.98:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih	39
Slika 1.99:	Emisije v Sloveniji in cena CO ₂ v sistemu EU ETS v obdobju 2005–2018	40
Slika 1.100:	Delež emisij sistema EU ETS v celotnih emisijah Slovenije in letne stopnje rasti emisij EU ETS in sistema (2009–2018)	40
Slika 1.101:	Izpostavljenost bank do podjetij ETS v celotni izpostavljenosti do podjetij in emisije ETS podjetij v celotnih emisijah	40
Slika 1.102:	Dobičkonosnost (ROE) podjetij po segmentih	40

Slika 1.103:	Distribucija robustnosti dobička podjetij EU ETS v različnih scenarijih	41
Slika 1.104:	Distribucija robustnosti dobička podjetij EU ETS (z uteževanjem z deležem emisij) v različnih scenarijih	41
Slika 2.1:	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	42
Slika 2.2:	Gibanje komponent kapitalske ustreznosti na posamični osnovi	42
Slika 2.3:	Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi	43
Slika 2.4:	Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti po državah EU na konsolidirani osnovi za Q1 2020	43
Slika 2.5:	Distribucija količnika CET1 na posamični osnovi	43
Slika 2.6:	Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do podjetij v prizadetih panogah po bankah, Q2 2020	43
Slika 2.7:	Struktura kapitala, posamična osnova	44
Slika 2.8:	Komponente kapitala CET1 v deležu RWA, posamična osnova	44
Slika 2.9:	Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in pripadajoče povprečne uteži tveganja, posamična osnova	45
Slika 2.10:	Sestava kapitalske zahteve, konsolidirana osnova	45
Slika 2.11:	Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti	46
Slika 2.12:	Gibanje sekundarne likvidnosti	46
Slika 2.13:	Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)	47
Slika 2.14:	Distribucija količnika LCR, po kvartilih	47
Slika 2.15:	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja	48
Slika 2.16:	Gibanje primerne finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu	48
Slika 2.17:	Presežna likvidnost slovenskih bank in hranilnic, v mrd EUR in v odstotku bilančne vsote	50
Slika 2.18:	Stanje instrumentov denarne politike v Sloveniji z dospevanjem	50
Slika 2.19:	Število poročenih kibernetičnih incidentov s strani bank	51
Slika 2.20:	Struktura kibernetičnih napadov	51
Slika 3.1:	Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo	53
Slika 3.2:	Varčevanje in investicije gospodinjstev	53
Slika 3.3:	Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev	54
Slika 3.4:	Finančne obveznosti gospodinjstev	54
Slika 3.5:	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu	54
Slika 3.6:	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v prirastu	54
Slika 3.7:	Delež gospodinjstev, ki jim nakupi na obroke predstavljajo veliko ali srednje veliko breme	55
Slika 3.8:	Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da so v zadnjih 12 mesecih zamujala s plačilom	55
Slika 3.9:	Struktura posojil (povpraševanje po in novoodobrena posojila) po vrsti komitenta glede na število komitentov	55
Slika 3.10:	Skupni znesek posojil (povpraševanje po in novoodobrena posojila) po vrsti komitenta	55
Slika 3.11:	Namen posojil po številu komitentov	56
Slika 3.12:	Namen posojil po skupnem znesku posojil	56
Slika 3.13:	Struktura namena posojil po številu komitentov in skupnem znesku posojil	56
Slika 3.14:	Delež odobrenih posojil glede na vrsto komitenta	56
Slika 3.15:	Razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom (finančni vzvod) za izbrane gospodarske dejavnosti	57
Slika 3.16:	Razmerje med neto finančnim dolgom in EBITDA za izbrane gospodarske dejavnosti	57
Slika 3.17:	Neto celotni dobiček podjetij	57
Slika 3.18:	Bančna posojila največjim izvoznikom in njihova zadolženost	57
Slika 3.19:	Tokovi obveznosti podjetij po instrumentih	58
Slika 3.20:	Tokovi lastniškega kapitala po sektorjih	58
Slika 3.21:	Posojila od tujih podjetij po lastniških povezavah	58
Slika 3.22:	Deleži posameznih virov financiranja v dolžniškem financiranju podjetij	58
Slika 3.23:	Bilančna in zunajbilančna izpostavljenost bank do podjetij po velikosti podjetij	59
Slika 3.24:	Posojila podjetjem pri domačih bankah po dejavnostih	59
Slika 3.25:	Finančne naložbe podjetij po instrumentih	59
Slika 3.26:	Posojila podjetij v tujino po lastniških povezavah s tujci	59
Slika 3.27:	Število začelih stečajnih postopkov podjetij po dejavnostih	60
Slika 3.28:	Obseg in rast povpraševanja po posojilih	60
Slika 3.29:	Rast povpraševanja po vrstah posojil	60
Slika 3.30:	Rast povpraševanja po vrstah posojil v predelovalnih dejavnostih	61
Slika 3.31:	Struktura povpraševanja po vrstah posojil	61
Slika 3.32:	Struktura povpraševanja po dejavnostih in vrstah posojil za 2019	61
Slika 3.33:	Struktura povpraševanja po dejavnostih in vrstah posojil za prvo polletje 2020	61
Slika 3.34:	Presežno povpraševanje in stopnja presežnega povpraševanja	62
Slika 3.35:	Presežno povpraševanje in stopnja presežnega povpraševanja po vrstah posojil	62
Slika 3.36:	Stanje NPE in število zamud	63
Slika 3.37:	Neto celotni dobiček finteht podjetij	63
Slika 4.1:	Novoodobreni liziški posli	64

Slika 4.2:	Stanje poslov in delež zamud	64
Slika 4.3:	Bančni posli iz finančnega najema	65
Slika 4.4:	Stanje liziških poslov po ročnosti	65
Slika 4.5:	Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozavarovalnic	66
Slika 4.6:	Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)	66
Slika 4.7:	Čisti dobiček in bilančna vsota	67
Slika 4.8:	Struktura naložb (po)zavarovalnic v vrednostne papirje	67
Slika 4.9:	Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)	67
Slika 4.10:	Kapitalska ustreznost glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (zav.)	67
Slika 4.11:	Medletna rast vzajemnih skladov	69
Slika 4.12:	Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP*	69
Slika 4.13:	Neto tokovi v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev	69
Slika 4.14:	Vplačila/izplačila gospodinjstev v/iz vzajemne/-ih sklade/-ov	69
Slika 4.15:	Letni donos in neto tok v delniške sklade	70
Slika 4.16:	Letni donos in neto tok v obvezniške sklade	70
Slika 5.1:	Najvišji dovoljeni DSTI glede na neto mesečni dohodek kreditorejmalca	76
Slika 5.2:	Sestavljeni indikator	79
Slika 5.3:	Kreditna vrzel	79
Slika 6.1:	Tokovi obveznosti podjetij s tujino po instrumentih	81
Slika 6.2:	Členitev spremembe lastniškega kapitala podjetij	81
Slika 6.3:	Tokovi obveznosti podjetij po sektorjih upnikov	81
Slika 6.4:	Delež tujine v stanju obveznosti podjetij po instrumentih	81
Slika 6.5:	Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti	81
Slika 6.6:	Gibanje učinkovitih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestnosne aktive in obrestno plačljive pasive	81
Slika 6.7:	Vrednosti neto obrestne marže za SI bančni sistem, distribucija njene vrednosti po kvartilih ob koncu posameznih obdobj	82
Slika 6.8:	Sestava bruto dohodka bank	82
Slika 6.9:	Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank	82
Slika 6.10:	Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti	82
Slika 6.11:	Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2019	82
Slika 6.12:	Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2019	82
Slika 6.13:	Operativni stroški – CIR v državah EU 28, v %, leto 2019	83
Slika 6.14:	Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, v %, leto 2019	83
Slika 6.15:	Donosnost na aktivo (ROA) v državah EU 28, v %, leto 2019	83
Slika 6.16:	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, v %, leto 2019	83
Slika 6.17:	Struktura izpostavljenosti po skupinah komitentov	83
Slika 6.18:	Zamude nad 90 po dejavnostih	83
Slika 6.19:	Pokritost donosnih in nedonosnih (NPE) izpostavljenosti z oslabitvami	84
Slika 6.20:	Zneski skupnih oslabitev	84
Slika 6.21:	Zneski oslabitev za NPE	84
Slika 6.22:	Zneski oslabitev za donosne izpostavljenosti	84
Slika 6.23:	Pokritost neoslabljenega dela NPE s kapitalom	84
Slika 6.24:	Vloge podjetij na pogled po državah evroobmočja	86
Slika 6.25:	Vloge podjetij po ročnosti za Slovenijo in povprečje evroobmočja	86
Slika 6.26:	Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev	86
Slika 6.27:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta	86